

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

TURİST VERGİSİ ÖDEME İSTEKLİLİĞİNİ ETKİLEYEN
FAKTÖRLER

Levent Selman GÖKTAŞ

2502160372

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Gürel ÇETİN

İstanbul, 2020

ÖZ

TURİST VERGİSİ ÖDEME İSTEKLİLİĞİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

LEVENT SELMAN GÖKTAŞ

Turizm sezonu genişledikçe, kitlesel yer değiştirme hareketinde de artış söz konusu olmakta ve bu artışın yöneldiği ülke, bölge ve yörelerde ortaya çıkan ihtiyaçlar ve bu duruma bağlı yaşanan sorunlar da artmaktadır. Turizmin maliyetleri olarak da değerlendirilebilecek bu sorunlar, çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Bu yoğun maliyetlerin finanse edilmesi amacı ile birçok ülke turizm sektörüne özgü vergileri sisteme entegre etmiştir. Turizme özel vergilerin getirilmesi ev sahibi topluluğun turizmden adil faydalar elde edebilmesinin bir aracı olarak görülmektedir.

20. yüzyıl itibariyle turizm vergileri dünya çapında hızla yayılmaya başlamıştır. Çünkü turizmin vergilendirilmesi mali açıdan oldukça cazip hale gelmiştir. Bu özel vergilerden bir tanesi de turist vergisidir. Turizm vergileri içerisinde yer alan turist vergisi ülkeler için oldukça önemli bir yer tutmakta ve son yıllarda, hükümetlerin turizm yatırımları, altyapı ve sosyal hizmetlerin sağlanabilmesi adına ek gelir elde etmeleri için başvuru ve turizmin yarattığı maliyetlerin, kullanan öder ilkesi çerçevesinde daha adil dağıtılması için dünya çapında gittikçe daha fazla kullanılan yerel araçlardan biri haline gelmiştir. Bu doğrultuda, turistlerin turist vergisi ödeme istekliliklerini ele alarak, ödeme istekliliğini etkileyen faktörleri inceleyerek en önemli faktörlerin neler olduğunu saptamak turist vergisi politikası için son derece önemlidir. Fakat literatür incelendiği zaman turist vergisini ödemekle mükellef olan kişilerin bu vergiye bakış açıları hakkında çok az araştırma yapıldığı saptanmıştır. Bu kapsamda araştırmanın amacı, turistlerin turist vergisi ödeme istekliliklerini etkileyen faktörleri oluşturulan 6 farklı senaryo özelinde (Harcama Alanı Belirsiz, Kültürel Etkinlikler, Kültürel Miras, Çevre, Turizm Hizmetleri ve Topluluk Refahı) tespit etmek ve turist

vergisi ödeme istekliliği miktarını ortaya çıkararak İstanbul özelinde optimum turist vergisi miktarını ortaya koymaktır.

Araştırmanın amacına ulaşabilmek için, ilk olarak literatür taraması yapılmış ve turist vergisi ödeme istekliliğini etkileyebilecek faktörler tespit edilerek literatürde yer alan çalışmalar ışığında oluşturulan senaryolar hazırlanmış ve bu doğrultuda oluşturulan anketler Fatih (Sultanahmet, Ayasofya, Yerebatan Sarayı), Beyoğlu (Miniatürk, Taksim) ve Beşiktaş (Dolmabahçe Sarayı, Ortaköy) ilçelerinde kamuya açık alanlardaki turistik destinasyonları ziyaret etmekte olan turistler arasından İstanbul’da en az bir gece konaklayan kişilere uygulanmıştır.

Araştırmada kolayda örneklem yöntemi kullanılarak 483 yabancı turiste anket uygulanmış olup toplamda 428 geçerli anket elde edilmiştir. Toplanan verilerin analizinde ekonometrik analizler için sıkça kullanılmakta olan STATA v14 programı kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, Tobit analiz yapılarak turist vergisi ödeme istekliliğini oluşturulan senaryolar özelinde hangi faktörlerin farklı ölçülerde etkilediği tespit edilmiştir. Bu çalışma sonucunda, diğer çalışmalarda da değinildiği üzere turist vergisinin nerelere harcanacağını açıkça belirtilmesinin mükellefler tarafından daha fazla ödeme istekliliği oluşturduğu sonucuyla örtüştüğü anlaşılmıştır. Ayrıca, seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite ne kadar artar ise turist vergisi ödeme istekliliğinin de bir o kadar pozitif yönde etkilendiği belirlenmiştir. Araştırma sonucunda senaryolar özelinde oluşan ortalama turist vergisi ödeme istekliliği belirlenmiş olup İstanbul iline ne kadarlık bir gelir kazandırabileceği hesaplanmıştır. Ayrıca araştırma sonucunda Türkiye için bir turist vergisi kanun önerisi, İstanbul için ise konaklama türlerine göre optimum turist vergisi miktarı oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turist Vergisi, Ödeme İstekliliği, Konaklama Vergisi

ABSTRACT

FACTORS AFFECTING THE WILLINGNESS TO PAY TOURIST TAX

LEVENT SELMAN GÖKTAŞ

As the tourism season expands, there is also an increase in the mass displacement movement, and the needs and problems associated with this situation are increasing in the countries, regions and districts where this movement is headed. These problems, which can also be considered as the costs of tourism, negatively affect the quality of environmental, socio-cultural and economic life. In order to finance these costs, many countries have integrated taxes specific to the tourism sector into the system. Imposing special taxes on tourism is seen as a means for the host community to obtain fair benefits from tourism.

In the 20th century, tourism taxes began to spread rapidly around the world, as the taxation of tourism became very financially attractive. The tourist tax is significant for many countries. In recent years, it has been used increasingly around the world to provide additional funds to meet the needs for investment in tourism, infrastructure and social services and for a more equitable distribution of costs created by tourism in the scope of the user pays principle. Accordingly, a tourist tax policy needs to address the willingness of tourists to pay the tax through examining the factors that affect their compliance. However, when the literature was examined, it was determined that little research had been done about the perspectives of the people who were obliged to pay the tourist tax. In this context, the aim of the research is to determine the factors affecting the willingness of tourists to pay the tourist tax in six different scenarios (uncertain expenditures, cultural activities, cultural heritage, environment, tourism services and community welfare) and to determine the optimum amount of the tourist tax in Istanbul, Turkey by revealing the degree of willingness to pay the tax.

In order to meet the aims of the study, the first step was to conduct a literature review. Scenarios were prepared in light of the studies in the literature by determining

the factors which could affect the willingness to pay a tourist tax. Surveys prepared in accordance with the research were administered to people visiting tourist destinations in public areas in the Fatih (Sultanahmet, Hagia Sophia and Yerebatan Palace), Beyoğlu (Miniatürk and Taksim) and Beşiktaş (Dolmabahçe Palace and Ortaköy) districts. Survey participants had to have stayed at least one night in İstanbul.

In the study, 482 foreign tourists chosen by the sampling method completed questionnaires, and a total of 428 relevant surveys were obtained. In the analysis of the data collected, the STATA v14 program that is frequently used for econometric analyses was utilized.

As a result of the research, through Tobit analysis, it was determined which factors affected willingness to pay the tourist tax within the specificity of different scenarios. As also touched upon in other studies, in this study, it was understood that a clear specification of how a tourist tax is going to be spent creates a greater willingness to pay on the part of taxpayers. In addition, it was determined that the more that travel satisfaction and perceived quality increases, the more the willingness to pay the tourist tax is affected positively. As a result of the research, the average willingness to pay the tourist tax created in the specificity of the scenarios was determined, and it was calculated how much income this would bring the city of İstanbul, Turkey. As a result of the study, a draft law for a tourist tax in Turkey was proposed, and for İstanbul, the optimal amount of a tourist tax was determined according to the types of accommodation.

Key Words: Tourist Tax, Willingness to Pay, Accommodation Tax

ÖNSÖZ

Turizm vergilendirmesinin en önemli konularından biri olan turist vergisi kavramı turizm ekonomisi içerisinde önemli rol oynamaktadır. Bu doğrultuda, turist vergisi ödeme istekliliğini etkileyen faktörleri belirleyerek incelemek, turistlerin bu konudaki bakış açılarının ortaya koymak ve buna bağlı olarak önce İstanbul özelinde daha sonra da ülke genelinde turist vergisi için en uygun miktarı belirlemenin hem ilgili alana bilimsel açıdan hem de ülke turizm politikasına ve turist vergisi uygulamalarına önemli katkı sunacağını düşünmekteyim.

Tez konumun belirlenmesi aşamasından itibaren araştırma sürecinin tamamında büyük katkısını esirgemeyen ve fikirleriyle yol gösteren tez danışmanın Doç. Dr. Gürel ÇETİN'e teşekkürlerimi borç bilirim. Ayrıca, doktora tez izleme sürecinde desteklerini ve katkılarını eksik etmeyen ve tezime sürekli olarak sundukları değerli bilgilerinden ve yönlendirmelerinden dolayı büyük emek harcayan değerli hocalarım Prof. Dr. İsmail KIZILIRMAK ve Dr. Öğr. Üyesi Serkan POLAT'a çok teşekkür ederim.

Öğrenim hayatım süresince yanımda olup destek veren ve bana duydukları güven ile süreci tamamlamam için katkı sunan aileme teşekkür ederim.

Levent Selman GÖKTAŞ

İstanbul, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZMİN EKONOMİK ETKİLERİ

1.1.Türkiye Ekonomisinde Turizmin Yeri ve Önemi.....	4
1.2. Turizmin Ekonomik Etkileri	6
1.2.1. Turizmin Olumlu Ekonomik Etkileri	7
1.2.1.1. Turizmin Ödemeler Dengesi Üzerindeki Etkisi	7
1.2.1.2. Turizmin Gelir Yaratıcı Etkisi.....	10
1.2.1.3. Turizmin İstihdam Yaratıcı Etkisi	13
1.2.1.4. Turizmin Bölgelerarası Gelişme Üzerindeki Etkisi	14
1.2.1.5. Turizmin Diğer Sektörler Üzerinde Yarattığı Etkiler	16
1.2.2. Turizmin Olumsuz Ekonomik Etkileri	17
1.2.2.1. Turizmin Enflasyon Üzerindeki Etkisi	17
1.2.2.2. Turizmin İthalat Etkisi	19
1.2.2.3. Turizmin Fırsat Maliyeti Etkisi	19
1.2.2.4. Turizmin Mevsimsellik Etkisi	20
1.2.2.5. Turizmin Yabancı Sermaye Etkisi	22

İKİNCİ BÖLÜM

VERGİ VE VERGİLENDİRME

2.1. Vergi Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	24
2.2. Verginin Amacı ve Önemi	26
2.3. Vergi Adaleti	26
2.3.1. Vergi Adaleti İlkeleri	27
2.3.1.1. Genellik İlkesi	28
2.3.1.2. Uygunluk İlkesi	28
2.3.1.3. Açıklık İlkesi	28

2.3.1.4. Belirlilik İlkesi	29
2.3.1.5. Eşitlik İlkesi	29
2.4. Vergi Ahlakı	30
2.5. Vergi Bilinci	30
2.6. Vergi Kültürü	31
2.7. Vergi Psikolojisi	32
2.8. Vergi Algılaması	32
2.9. Vergi Uyumu	33
2.10. Türkiye’de Vergilendirme ve Vergi Yönetimi	33
2.11. Yerel Yönetimlerde Vergilendirme	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİST VERGİSİ

3.1. Turist Vergisi	36
3.1.1. Turist Vergisinin Turizm Sektörüne Etkisi	47
3.1.1.1. Turist Vergisinin Ekonomik Etkisi	47
3.1.1.2. Turist Vergisinin Çevreye Etkisi	48
3.1.1.3. Turist Vergisinin Toplum Refahına Etkisi	50
3.1.1.4. Turist Vergisinin Kültürel Etkinliğe ve Mirasa Etkisi	51
3.1.1.5. Turist Vergisinin Turizm Hizmetlerine Etkisi	52
3.1.2. Dünya’da Turist Vergisi Uygulamaları	53
3.1.2.1. Almanya	53
3.1.2.2. Amerika Birleşik Devletleri	55
3.1.2.3. Avusturya	56
3.1.2.4. Belçika	57
3.1.2.5. Bulgaristan	59
3.1.2.6. Fransa	60
3.1.2.7. Hırvatistan	62
3.1.2.8. Hollanda	64
3.1.2.9. İspanya	66
3.1.2.10. İsviçre	68
3.1.2.11. İtalya	70
3.1.2.12. Japonya	74

3.1.2.13. Macaristan	75
3.1.2.14. Malezya	76
3.1.2.15. Malta	77
3.1.2.16. Portekiz	77
3.1.2.17. Romanya	77
3.1.2.18. Slovenya	78
3.1.2.19. Yunanistan	79

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TURİST VERGİSİ ÖDEME İSTEKLİLİĞİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	80
4.2. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları	83
4.3. Araştırmanın Soruları, Modeli ve Hipotezleri.....	83
4.4. Araştırmanın Yöntemi	87
4.4.1. Ödeme İstekliliği	88
4.4.1.1. Koşullu Değerleme Yöntemi.....	90
4.4.1.1.1. Açık Uçlu Soru Formatı.....	92
4.4.1.1.2. İki Aşamalı Soru Formatı.....	93
4.4.1.1.3. Tekrarlamalı Fiyat Teklifi Formatı.....	93
4.4.1.1.4. Ödeme Kartı Formatı	93
4.4.2. Tobit Model	94
4.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	96
4.6. Araştırmanın Veri Toplama Araçları	97
4.7. Araştırma Verilerinin Analizi	97
4.8. Araştırma Bulguları	98
4.8.1. Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı Bulgular	98
4.8.2. Model 1 Analiz Sonuçları.....	103
4.8.2.1. Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) Analiz Sonuçları	103
4.8.2.2. Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) Analiz Sonuçları.....	108
4.8.2.3. Kültürel Miras (Senaryo 3) Analiz Sonuçları.....	114
4.8.2.4. Çevre (Senaryo 4) Analiz Sonuçları	121
4.8.2.5. Turizm Hizmet (Senaryo 5) Analiz Sonuçları	127
4.8.2.6. Topluluk Refahı (Senaryo 6) Analiz Sonuçları	133

4.8.3. Model 2 Analiz Sonuçları.....	140
4.8.3.1. Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) Analiz Sonuçları	140
4.8.3.2. Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) Analiz Sonuçları.....	141
4.8.3.3. Kültürel Miras (Senaryo 3) Analiz Sonuçları.....	142
4.8.3.4. Çevre (Senaryo 4) Analiz Sonuçları	143
4.8.3.5. Turizm Hizmet (Senaryo 5) Analiz Sonuçları	144
4.8.3.6. Topluluk Refahı (Senaryo 6) Analiz Sonuçları	144
4.8.4. Turist Vergisi Ödeme İstekliliği Miktarının Belirlenmesi	145
4.8.5. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi	150
SONUÇ.....	154
KAYNAKÇA	163
EK.....	222
ÖZGEÇMİŞ.....	228

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2003-2019 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelen Ziyaretçi Sayısı.....	5
Tablo 2: 2003-2019 Yılları Arasında Türkiye Turizm Gelirleri, Ortalama Harcama ve Turizm Gelirlerinin GSYİH İçindeki Payı.....	5
Tablo 3: Turizm Gelirleri ve Dış Ticaret Açığı 2003-2018 Yılları Arası	9
Tablo 4: Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı ve İhracata Oranı	11
Tablo 5: Belediyelerin Tahsil Ettikleri Vergi Gelirleri	36
Tablo 6: Turist Vergisinin Avantajları ve Dezavantajları.....	43
Tablo 7: Almanya'da Turist Vergisi Miktarları	53
Tablo 8: Amerika Birleşik Devletleri Turist Vergisi Oranları	56
Tablo 9: Brüksel'de Turist Vergisi Miktarları	58
Tablo 10: Fransa'da Turist Vergisi Miktarları	60
Tablo 11: 2017 Yılında Belediyelerin Ortalama Gecelik Turist Vergisi Tarifesi.....	61
Tablo 12: Hırvatistan'da Turist Vergisi Miktarları (Hırvatistan Kunası)	63
Tablo 13: Hollanda'da Turist Vergisi Miktarları	64
Tablo 14: Katalonya Bölgesi Turist Vergi Miktarları.....	66
Tablo 15: Balear Adaları Turist Vergisi Miktarları	67
Tablo 16: İtalya'da Turist Vergisi Miktarları.....	71
Tablo 17: Yıllara Göre İtalya'da Turist Vergisi Gelirleri	73
Tablo 18: Japonya'da Turist Vergisi Miktarları.....	75
Tablo 19: Macaristan'da Turist Vergisi Miktarları	76
Tablo 20: Slovenya'da Turist Vergisi Miktarları	78
Tablo 21: Yunanistan'da Turist Vergisi Miktarları	80
Tablo 22: Koşullu Değerleme Yöntemi Süreci	91

Tablo 23: Örnek Ödeme Kartı Formatı	94
Tablo 24: Katılımcılara Ait Tanımlayıcı Bulgular	98
Tablo 25: Tobit Model Kullanılarak Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi	103
Tablo 26: Tobit Model Kullanılarak Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Marjinal Etkilerinin Ölçülmesi	105
Tablo 27: Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) İçin Katılımcıların Turist Vergisi Ödemek İstememe Nedenleri	108
Tablo 28: Tobit Model Kullanılarak Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi	108
Tablo 29: Tobit Model Kullanılarak Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Marjinal Etkilerinin Ölçülmesi	110
Tablo 30: Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) İçin Katılımcıların Turist Vergisi Ödemek İstememe Nedenleri	114
Tablo 31: Tobit Model Kullanılarak Kültürel Miras (Senaryo 3) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi	115
Tablo 32: Tobit Model Kullanılarak Kültürel Miras (Senaryo 3) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Marjinal Etkilerinin Ölçülmesi	116
Tablo 33: Kültürel Miras (Senaryo 3) İçin Katılımcıların Turist Vergisi Ödemek İstememe Nedenleri	120
Tablo 34: Tobit Model Kullanılarak Çevre (Senaryo 4) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi	121
Tablo 35: Tobit Model Kullanılarak Çevre (Senaryo 4) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Marjinal Etkilerinin Ölçülmesi	122
Tablo 36: Çevre (Senaryo 4) İçin Katılımcıların Turist Vergisi Ödemek İstememe Nedenleri	126

Tablo 37: Tobit Model Kullanılarak Turizm Hizmet (Senaryo 5) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi.....	127
Tablo 38: Tobit Model Kullanılarak Turizm Hizmet (Senaryo 5) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Marjinal Etkilerinin Ölçülmesi.....	128
Tablo 39: Turizm Hizmet (Senaryo 5) İçin Katılımcıların Turist Vergisi Ödemek İstememe Nedenleri	132
Tablo 40: Tobit Model Kullanılarak Topluluk Refahı (Senaryo 6) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi.....	133
Tablo 41: Tobit Model Kullanılarak Topluluk Refahı (Senaryo 6) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Marjinal Etkilerinin Ölçülmesi.....	135
Tablo 42: Topluluk Refahı (Senaryo 6) İçin Katılımcıların Turist Vergisi Ödemek İstememe Nedenleri	140
Tablo 43: Tobit Model Kullanılarak Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) İçin Seyahat Memnuniyeti ve Algılanan Kalite Değişkenlerinin Ödeme İstekliliğine Etkisi	141
Tablo 44: Tobit Model Kullanılarak Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) İçin Seyahat Memnuniyeti ve Algılanan Kalite Değişkenlerinin Ödeme İstekliliğine Etkisi	141
Tablo 45: Tobit Model Kullanılarak Kültürel Miras (Senaryo 3) İçin Seyahat Memnuniyeti ve Algılanan Kalite Değişkenlerinin Ödeme İstekliliğine Etkisi	142
Tablo 46: Tobit Model Kullanılarak Çevre (Senaryo 4) İçin Seyahat Memnuniyeti ve Algılanan Kalite Değişkenlerinin Ödeme İstekliliğine Etkisi.....	143
Tablo 47: Tobit Model Kullanılarak Turizm Hizmet (Senaryo 5) İçin Seyahat Memnuniyeti ve Algılanan Kalite Değişkenlerinin Ödeme İstekliliğine Etkisi	144
Tablo 48: Tobit Model Kullanılarak Topluluk Refahı (Senaryo 6) İçin Seyahat Memnuniyeti ve Algılanan Kalite Değişkenlerinin Ödeme İstekliliğine Etkisi	145
Tablo 49: Senaryolar Özelinde Turist Vergisi Ödeme İstekliliği Ortalaması.....	146
Tablo 50: Yabancı Turistlerin İşletme Belgeli Tesislerde Geceleme Sayısı ve Kalış Süresi (2019)	147

Tablo 51: Yabancı Turistlerin Belediye Belgeli Tesislerde Geceleme Sayısı ve Kalış Süresi (2019)	148
Tablo 52: Senaryolar Özelinde İstanbul İlinde Turist Vergisinden Elde Edilebilecek Gelir Miktarı.....	149
Tablo 53: Araştırma Hipotezi Sonuçları	150
Tablo 54: İstanbul İçin Oluşturulan Turist Vergisi Miktarları.....	160
Tablo 55: İstanbul İçin Oluşturulan Turist Vergisi Miktarları Doğrultusunda Tesis Türleri Özelinde Elde Edilebilecek Gelir.....	161

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Turist Vergisi Fayda Döngüsü	45
Şekil 2: Araştırmanın 1. Modeli	85
Şekil 3: Araştırmanın 2. Modeli	85
Şekil 4: Ödeme İstekliliği Ölçüm Yöntemleri	89

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Yıllara Göre Fransa’da Toplanan Turist Vergisi Miktarı (Milyon €)	62
Grafik 2: Hollanda’da En Çok Turist Vergisi Geliri Elde Eden Belediyeler- 2018 (1.000 €)	65
Grafik 3: İsviçre’de Turist Vergisi Miktarları (€)	69
Grafik 4: İtalya’da En Çok Turist Vergisi Geliri Elde Eden Belediyeler- 2016 (1.000 €)	74

GİRİŞ

Turizm, ödemeler dengesi açığını kapatması, istihdam yaratması, gelir kaynağı oluşturmaları, diğer sektörler üzerinde çarpan etkisi yaratması, bölgeler arası gelişmişlik düzeyini dengelemesi, kamuya doğrudan veya dolaylı olarak alınan vergilerle gelir sağlaması ve yerel halkın refahını arttırması gibi özellikleriyle ülke ekonomisine önemli katkıları olan bir endüstridir (Fish, 1982: 92-93; Hazari ve Nowak, 2003: 279; Schubert, vd., 2011: 377; Webster ve İvanov, 2014: 137, Surugiu ve Surugiu, 2017: 69). Bunun yanı sıra turizmin bazı olumsuz durumları da söz konusu olabilmektedir. Bu olumsuz durumlar ekonomik sebepler olabileceği gibi (örn. enflasyon yaratması) sosyo-kültürel ve çevresel (örn. turizmin yoğun geçtiği sezonlarda kamu güvenliği, altyapı, çevre hizmetleri ve yerel halkın yaşam alanlarını olumsuz etkilemesi) sebeplerde olabilmektedir. Sosyo-kültürel boyutta incelendiği zaman, turizm hareketi bazen ev sahibi topluluklar ve turistler arasındaki gerilime sebep olabilecek düzeye çıkabilmektedir. 18. yüzyılın başlarında, İngiltere'nin Göller Bölgesinde yaşayanlar, turistik hareketliliğin yoğun yaşanması sonucunda yaşam alanlarını ve çevrelerini bozduğundan şikâyet ediyorlardı (Withey, 1997: 46-7). Günümüzde İspanya'nın bazı bölgelerinde, politik, ekonomik ve sosyal sebeplerden dolayı turist karşıtı eylemler başlatılmıştır. Örneğin daha önce uygun fiyatlara ev kiralayabilen yerel halk, turistlerin ilgisi nedeniyle eski fiyatlara ev alamıyor veya kiralayamıyor duruma geldikleri için veya çevreye karşı duyarsızlık gösteren turistlerin kültürel yozlaşmaya sebebiyet verdiklerini düşünerek turist karşıtı gösterilere başlamıştır.

Ülkeler turizmin olumsuz etkilerini en aza indirmek ve ekonomik olarak daha fazla güçlenebilmek için çeşitli turizm vergilerini yürürlüğe koymak zorunda kalmışlardır. Örneğin, turistler gittikleri ülkedeki farklı mal ve hizmetleri tükettiklerinde genel vergiler ödemek zorundadır. Fakat bu durum zaman içerisinde daha fazla çeşitliliğe sahip olmuştur. Şu anda dünya çapında 40'tan fazla farklı uygulama ile, yıllar içinde kabul gören turizm için belirli vergiler söz konusudur. Bu vergiler doğrudan ve dolaylı turizm vergileri içerisinde yer almaktadırlar. Dolaylı turizm vergileri esas olarak üç temelde gerekçelendirilmektedir. Bunlar; gelir artırıcı hedefler, kamu hizmetlerinin

konvansiyonel maliyetlerinin karşılanması ve dış maliyetlerin içselleştirilmesi olarak sıralanabilir (Gago, vd., 2009: 381).

Turizm vergileri içerisinde yer alan turist vergisi ülkeler için oldukça önemli bir yer tutmakta ve son yıllarda, hükümetlerin turizm yatırımları, altyapı ve sosyal hizmetler harcamaları noktasında ek gelir elde etmeleri için başvurulan bir yol haline gelmiştir (Aguilo, vd., 2005: 359). Turist vergileri turizmin yarattığı maliyetlerin, çevresel sorunların, altyapı iyileştirmelerinin, istihdam olanaklarını arttırmanın kaynağı olarak kullanan öder ilkesi çerçevesinde dünya çapında gittikçe daha fazla kullanılan yerel araçlardan biri haline gelmiştir (Gago, vd., 2006: 2). Turist vergisi tahsil eden ülke sayısındaki sürekli artışın önemli bir diğer sebebi ise hükümetlerin bu vergileri esasen gelir kaynağı olarak görmeleri ve vergi yükünü ülke vatandaşı olmayan kişilere kaydırarak siyasi avantaja sahip olmak istemeleridir (Jensen ve Wanhill, 2002: 67; Lee, 2014: 49).

Sadece turistlerin vergi yükünü taşımasını sağlamanın tek ve kesin yolu, oldukça açık bir şekilde turist harcamaları olan konaklama harcamalarını vergilendirmektir (Hughes, 1981: 196). Turist vergisi, kamu mal ve hizmet hükmünün getirdiği turizme ilişkin ekstra maliyetlerin finansmanında özel bir araç olarak kullanılabilir. Örneğin, yoğun bir turizm döneminde, kamu güvenliği, tıbbi hizmetler, yol bakımı, su temini, altyapı ve çevre hizmetleri ve yerel halkın yaşam kalitesinin düşmesine neden olan diğer faktörler gibi hizmetler turistler tarafından ödenen vergiler kapsamında olmalıdır (Combs ve Elledge, 1979: 201; Gago, vd., 2009: 382). Çünkü bu sorunların aşılması için mevcut bütçenin kullanılması yerel halk tarafından doğru karşılanmamaktadır. Ayrıca yerel yönetimler mali kaynak yetersizliği sebebiyle turizm sektörüne yeterince kaynak aktaramamaktadırlar (Ayaz, 2016: 7). Bu nedenle özellikle turizm hareketinin yoğun yaşandığı destinasyonlar özelinde turist vergisi önemli bir gelir kaynağı olarak görülmektedir. Gooroochurn ve Sinclair (2005), ev sahibi ülkenin vergi yükünü büyük ölçüde uluslararası turistlere dayandırması sonucunda turizm vergilerinin refahı artırdığını ve diğer sektörlerde uygulanan vergilerden daha verimli ve adil olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçla turist vergisinin refah düzeyini arttırıcı bir rol üstlenebildiği söylenebilir (Sheng ve Tsui, 2009: 633).

Turizm vergilendirmesi üzerine yapılan ampirik ekonomik araştırmaların çoğu, verginin düzeyini ve turizm talebi üzerindeki etkilerini analiz etmiştir. Bu alışma ise turist vergisini odemekle mükellef olan turistler üzerine yoğunlaşmıştır. Bu verginin mükellefini oluşturan turistlerin böyle bir vergiyi ne derece ödemek istediklerini ortaya çıkarmayı ve bu doğrultuda oluşturulacak politikalara yn vermeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünde turizmin olumlu ve olumsuz ekonomik etkileri kavramsal olarak ele alınmış ve güncel veriler ile Türkiye ekonomisinde turizmin yeri ve önemi açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde ise vergi ve vergilendirmenin kavramsal erevesi oluşturularak, verginin tarihsel gelişimi, amacı, önemi detaylı şekilde açıklanmıştır. Ayrıca vergi adaleti ve ilkeleri, vergi ahlakı, vergi bilinci, vergi kültürü, vergi psikolojisi, vergi algılaması ve vergi uyumu detaylı bir şekilde açıklanarak turist vergisi için önem noktaları belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın nc bölümünde ise, turist vergisinin kavramsal tanımını net bir şekilde oluşturulmaya çalışılmış ve turist vergisinin turizm sektörüne etkisi hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Türkiye’de henüz uygulamaya konulmuş olan bu vergi türünün nasıl yasalaştığı ve çıkartılan kanun hakkında bilgilendirme yapılarak, bu konuda dünya üzerinde bu vergiyi almakta olan bazı ülkeler analiz edilerek vergi miktarları ve muafiyet durumları hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın son bölümünde, araştırmanın amacı ve önemi, varsayımları ve sınırlılıkları, verilerin analizi için kullanılacak yöntem, veri toplama yöntemi ve araçları açıklanmıştır. Araştırma sonuçlarına ulaşabilmek adına yapılan analizlere ilişkin bulgular verilmiş ve bu bulguların değerlendirilmesi yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZMİN EKONOMİK ETKİLERİ

1.1.Türkiye Ekonomisinde Turizmin Yeri ve Önemi

20. yüzyıl itibariyle turizm, dünya ekonomisinde çok hızlı gelişen ve genişleyen sektörlerden biri haline gelmiş olup, özellikle batı ülkelerinde en büyük ikinci sektör konumuna yerleşmiştir (Uysal vd., 2004: 164).

Turizm bir ülke için, ekonomik ve sosyo-kültürel alanlarda edinim elde edilmesini sağlayan en önemli hizmet sektörlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple turizm potansiyeli bulunan ülkeler uluslararası boyutta turizm sektörüne ağırlık vererek hem ekonomik kalkınmayı hızlandırmak hem de geliri tabana yayarak ülkedeki refah düzeyini arttırmayı amaçlamaktadırlar (Çetintaş ve Bektaş, 2008: 37).

Turizmin Türkiye ekonomisindeki yerini anlayabilmek için bu sektörün tarihsel gelişim sürecine bakmak gerekmektedir. Gelişim sürecini planlı dönem öncesi ve planlı dönem olarak incelemek mümkündür. Planlı dönem öncesinde ülke turizm yatırımlarına ağırlık verdiği için turizm giderleri turizm gelirlerinden her zaman daha fazla olmuştur. Turizm yatırımlarını teşvik amacıyla 24.03.1950 tarih ve 5647 sayılı Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu bu dönemde çıkartılarak yatırımlara destek sağlanmıştır (Ünlüönen ve Tayfun, 2013: 31). Planlı dönemde ise, oluşturulan beş yıllık kalkınma planları ile hedefler ve yatırım planları oluşturulmuştur. Kalkınma planlarıyla, turizm yatırımları, altyapı, yerel hizmetler ve ulaştırma hizmetleri için yatırım planları oluşturulmuş ve turizmin çeşitliliğini arttırmak ve mevsimselliğini azaltmak için çaba gösterilmiştir.

Türkiye’de turizm yatırımlarının artması, istihdamın artırılması, kalkınma sürecinin hızlandırılması, bölgelerarası gelişmişlik düzeyinin dengelenmesi ve ödemeler dengesi sorununun giderilmesi anlamına gelmektedir (Çıkın, vd., 2009: 2). Çünkü Türkiye turizm açısından önemli bir konumda olup, yıllar itibariyle gelen turist sayısında ve elde edilen gelirlerdeki artış gayri safi yurtiçi hasılaya büyük etki etmektedir. Bu durumda ülke geneline sosyo-ekonomik olarak olumlu katkı sağladığı söylenebilir.

Tablo 1: 2003-2019 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelen Ziyaretçi Sayısı

Yıllar	Yabancı Ziyaretçi	Yurtdışı İkametli Vatandaş	Toplam Ziyaretçi
2003	14.029.558	2.434.065	16.463.623
2004	17.516.908	3.236.826	20.753.734
2005	21.124.886	3.920.256	25.045.142
2006	19.819.833	4.104.190	23.924.023
2007	23.340.911	3.898.719	27.239.630
2008	26.336.677	4.801.097	31.137.774
2009	27.077.114	4.682.702	31.759.816
2010	28.632.204	4.365.104	32.997.308
2011	31.456.076	5.312.963	36.769.039
2012	31.782.832	5.932.393	37.715.225
2013	34.910.098	4.950.673	39.860.771
2014	36.837.900	4.789.346	41.627.246
2015	36.244.632	4.869.437	41.114.069
2016	25.352.213	5.554.467	30.906.680
2017	32.410.034	5.559.790	37.969.824
2018	39.488.401	6.624.191	46.112.592
2019	45.058.286	6.688.913	51.747.199

Kaynak: (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2019).

Yıllar içerisinde Türkiye'ye gelen ziyaretçi sayısında dalgalanmaların olduğu görülmektedir. Güvenlik algısı, terör olayları veya diğer ülkelerde yaşanan siyasi ve politik durumlar ülke turizminde dalgalanmaların yaşanmasına sebep olmaktadır. Fakat bu dalgalanmalara rağmen Türkiye, dünya turizm sektöründe önemli bir konumda olmayı sürdürmüştür. 2018 yılı verilerine göre Türkiye, gelen turist sayısı bakımından Avrupa'da 4. olurken, Dünya sıralamasında ise 6. sırada kendisine yer bulmuştur (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2019).

Tablo 2: 2003-2019 Yılları Arasında Türkiye Turizm Gelirleri, Ortalama Harcama ve Turizm Gelirlerinin GSYİH İçindeki Payı

Yıllar	Turizm Geliri (1000 \$)	Ortalama Harcama (\$)	Turizm Gelirinin GSYİH İçindeki Payı (%)
--------	-------------------------	-----------------------	--

2003	13.854.866	850	4,4
2004	17.076.607	843	4,2
2005	20.322.111	842	4,1
2006	18.593.951	803	3,4
2007	20.942.500	770	3,1
2008	25.415.067	820	3,3
2009	25.064.482	783	3,9
2010	24.930.997	755	3,2
2011	28.115.692	778	3,4
2012	29.007.003	795	3,3
2013	32.308.991	824	3,4
2014	34.305.903	828	3,7
2015	31.464.777	756	3,7
2016	22.107.440	705	2,6
2017	26.283.656	681	3,1
2018	29.512.926	647	3,8
2019	34.393.217	666	-

Kaynak: (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2019).

Yıllar içerisinde turizm gelirlerinde inişli çıkışlı dönemlerin yaşandığı görülmektedir. Bu durumun sebebi turizmin birçok durumdan hızlıca reaksiyon göstererek olumsuz etkilenmesi ve kırılgan yapıda olmasıdır. Ayrıca ortalama harcama durumlarında da aynı durumu görebiliyoruz. Bu durum sadece turist harcamalarının azaldığını değil aynı zaman da dövizin ülke içerisindeki değeriyle de büyük ölçüde ilgilidir. Türkiye 2018 yılı verilerine göre turizm gelirleri bakımından Avrupa’da 6. sırada, Dünyada ise 14. sırada kendisine yer bulmuştur (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2019).

1.2. Turizmin Ekonomik Etkileri

Dünya çapında ülkelerin turizmi desteklemelerinin temel nedenlerinden biri, ekonomik büyüme ve kalkınma üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmasıdır (Giaoutzi ve Nijkamp 2006: 2). Turizm, istihdam ve gelir yaratmada, ödemeler dengesinin oluşmasında, tedarik sektörlerini üretime teşvik etmede ve ülkede genel olarak artan ekonomik aktiviteye yol açmada önemli bir rol üstlenmektedir (Ivanov ve Webster, 2007: 379; Capó ve Valle, 2008: 201; Page, 2016: 388). Turizm ülke ekonomilerinde hem olumlu hem de olumsuz bir takım ekonomik etki meydana getirmektedir.

İlerleyen bölümde turizmin olumlu ve olumsuz ekonomik etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

1.2.1. Turizmin Olumlu Ekonomik Etkileri

Günümüzde turizm hem ekonomik hem de sosyal açıdan önemli ölçüde büyümüştür. Son yıllarda endüstrileşmiş ülkelerin çoğunun en hızlı büyüyen ekonomik sektörü hizmetler alanında olmuştur. Hizmet sektörünün en büyük segmentlerinden biri ise turizmdir. Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'ne (2003) göre, turizm, brüt çıktı, katma değer, sermaye yatırımı, istihdam ve vergi katkıları dahil olmak üzere neredeyse her türlü ekonomik önlemlerde dünyanın en büyük endüstrisi konumundadır (Theobald, 2005: 5).

Bu bölümde turizmin olumlu ekonomik etkileri içerisinde yer alan, ödemeler dengesi, gelir yaratıcı etkisi, istihdam, bölgelerarası gelişme ve diğer sektörler üzerinde yarattığı etkiler detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

1.2.1.1. Turizmin Ödemeler Dengesi Üzerindeki Etkisi

Ödemeler dengesi, bir ülkenin bireylerinin, şirketlerinin ve devlet organlarının ülke dışındaki bireyler, şirketler ve devlet organları ile yapmış olduğu dış ekonomik ve mali ilişkilerin durumunu gösteren bir kayıttır. Ödemeler dengesi, yabancı turistlerin ülkede yaptığı harcamaları ve ülke vatandaşının yurtdışına çıkıp yaptıkları harcamaları ve sonuç olarak turizmin ekonomiye olan net katkısını göstermesi bakımından oldukça önemlidir (Bahar ve Kozak, 2015: 156). Ödemeler dengesi, politikacıların yakından izlediği ve önem verdiği temel makroekonomik değişkenlerden biridir (Tribe, 2011: 336). Ülkelerin ödemeler bilançosundaki dengesi iki bakımdan önem taşımaktadır. Birincisi, ortaya çıkabilecek pozitif veya negatif doğrultulu bir aksiyonun, o ülkelerin uluslararası ödeme gücündeki iyileşmeyi veya bozulmayı ortaya koyması ile ilgilidir. İkincisi ise; ülke içerisinde uygulanan iktisadi ve mali politikaların da bir uzantısı olup, bu politikalarındaki başarı veya başarısızlığı yansıtmaktadır (Bakkal ve Oktayer, 2003: 217).

Ödemeler dengesi genel olarak, sermaye hesabı, resmi rezerv işlemleri hesabı, net hata ve noksan hesabı ve cari hesap bölümlerinden oluşmaktadır (Ünsal, 2009: 73).

Sermaye hesabı ağırlıklı olarak finansal araçlardaki işlemleri içermektedir (Thano, 2015: 530). Turizm sektörü için en önemli bölüm cari hesap bölümüdür. Bu hesapta ülkenin diğer ülkeler ile yürüttüğü mal ve hizmet işlemleri yer almaktadır. Bu konu ile alakalı olarak ihracat (+), ithalat ise (-) olarak gösterilmektedir. Cari işlemler hesabı bilançonun en hareketli hesap kalemini oluşturmaktadır. Turizm sektörüne ait gelir ve gidere, ödemeler bilançosunun cari işlemler hesabı hizmetler alt kalemi olan uluslararası hizmetler kaleminde yer verilmektedir (Sökmen Gürçam, 2018: 152).

Turizm, gelişim aşamasındaki ülkeler tarafından önemle ihtiyaç duyulmakta olan döviz girdisini sağlayan, istihdam olanakları yaratarak işsizliğin azalmasına katkı da bulunan bir ekonomik faaliyet olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple Türkiye'nin de içinde bulunduğu kimi ülkeler turizmi başlı başına bir ekonomik gelişim aracı olarak kabul etmektedirler ve yetersiz ekonomik kaynaklarının önemli bir bölümünü turizm sektörünün gelişimine ayırmışlardır (Hepaktan ve Çınar, 2010: 143).

Turizmin dış ödemeler bilançosu, turizme ilişkin işlemlerden doğan tüm döviz transferlerini kapsamaktadır. Bir ülkenin turizm için dış ödemeler bilançosu yıllık olarak düzenlendiği takdirde üç farklı durum söz konusu olmaktadır. Bunlar (Öztaş ve Karabulut, 2006: 61);

Denk Dış Turizm Bilançosu: Denk bir bilançonun oluşmuş olması bir yıl içerisinde turistik hareketlerden doğan döviz giriş ve çıkışının eşit miktarda olduğunu ifade etmektedir. Bu durum ortaya çıktığında turizmin ödemeler dengesine etkisinin nötr olduğu anlaşılmaktadır.

Aktif Dış Turizm Bilançosu: Turizm hareketleri sonucu ülkeye giren dövizin ülkeden çıkan dövizden daha fazla olduğu durumu ifade etmektedir. Bu durum ödemeler dengesi bilanço açıklarının kapatılmasında turizmin etkin rolünü ortaya çıkarmaktadır.

Pasif Dış Turizm Bilançosu: Turizm hareketlerinin oluşturduğu döviz çıkışının döviz girişinden fazla olduğunu ifade etmektedir. Bu durum pek arzu edilmemektedir ve bu durumun ortadan kaldırılması için, dış seyahatlerin kısaltılması, dış seyahat vergilerinin arttırılması ve kişi başına turistik döviz miktarının sınırlandırılması gibi tedbirler getirilebilmektedir.

Turizm sektörünün uluslararası boyutta neden olduğu döviz hareketleri, turist gönderen ülkenin döviz talebini arttırıcı rol oynarken aynı zamanda turist kabul eden ülkenin de döviz arzını arttırıcı bir rol oynadığından, ülkelerin dış ödemeler dengesini önemli ölçüde etkilemektedir. Turizmin bu özelliği neticesinde turizm gelirleri, döviz sıkıntısı çeken ve ödemeler dengesi açığı veren ülkeler için oldukça önemli bir döviz kaynağı haline almaktadır (Kar, vd., 2004: 89; Güngör, 2011: 14).

Tablo 3: Turizm Gelirleri ve Dış Ticaret Açığı 2003-2018 Yılları Arası

Turizm Gelirlerinin Dış Ticaret Açıklarını Kapama Payı			
YIL	Dış Ticaret Açığı (DTA) (1000) \$	Turizm Geliri (1000) \$	Turizm Gelirinin DTA Kapama payı (%)
2003	22.086.856	13.854.866	73,81
2004	34.372.613	17.076.607	58,95
2005	43.297.743	20.322.111	55,72
2006	54.041.498	18.593.951	42,83
2007	62.790.965	20.942.500	43,34
2008	69.936.378	25.415.067	44,30
2009	38.785.809	25.064.482	82,52
2010	71.661.113	24.930.997	46,09
2011	105.934.807	28.115.692	34,13
2012	84.066.659	29.007.003	43,75
2013	99.858.613	32.308.991	32,35
2014	84.508.918	34.305.903	40,59
2015	63.268.398	31.464.777	49,73
2016	55.995.686	22.107.440	39,48
2017	76.736.291	26.283.656	34,25
2018	55.016.000	29.512.926	53,64

Kaynak: (TUİK, 2018)

Tablo 3 incelendiği zaman Türkiye için turizm gelirlerinin ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle ithalatı ihracatından daha fazla olan ülkemizde dış ticaret açığı meydana gelmektedir. Turizm endüstrisi bu noktada kurtarıcı rol üstlenmiştir. Yıllar itibarıyla turizm gelirleri dış ticaret açığını kapatma payında dalgalanma gösterse de 2018 yılında %53,64 oranında önemli bir katkı sunduğu görülmektedir.

Ödemeler dengesinin iyileştirilmesinde turizmden yararlanılmasının çeşitli nedenleri vardır. Bunlar (Özkök, 2008: 59):

- Turizm sektörü çok büyük alt yapı yatırımı gerektirmeyen, nispeten daha kolay ve hızla başarıya ulaşabilmektedir. Dış tanıtımların etkili yapılması, ulaşım ve vergilendirmede kolaylıklar sağlanması veya fiyat indirimleri, turistleri ve harcamalarını ülkeye çekmekte önemli unsurlardır. Ayrıca yeni bir endüstri kurmaktan daha kolay ve temizdir.
- Dış turizmin özel vergi veya döviz kontrolleriyle azaltılması normal çekicilik misillemeleri değildir ve spesifik serbest ticaret savaşları olarak görülmez.
- Günümüzde ticaretin liberalleşmesiyle ortadan kalkan gümrük tarifeleri ve kotalar yerine hızlı döviz kazandırıcı bir özellikte olması.
- Diğer sektörlerde üretilen mallarından farklı olarak; turizm sektörünün üretildiği yerde tüketilmesi özelliği doğrudan döviz girişine sebep olmaktadır.
- Ayrıca diğer sektörlerde üretilen mallardan farklı olarak; ürünü çeşitlendirme olanaklarının çok fazla olması, döviz kazandırma etkisini arttırmaktadır.

Anlaşılabacağı üzere Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için turizm dış ticaret açığını kapatmada oldukça önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle turizm endüstrisi gün geçtikçe daha cazip bir hal almakta ve yatırımları kendisine çekmektedir.

1.2.1.2. Turizmin Gelir Yaratıcı Etkisi

Turizmin gelir yaratıcı etkisinden bahsetmeden önce milli gelir ve gayri safi milli hâsıla hakkında kısa bilgiler vermekte fayda bulunmaktadır. Milli gelir, bir yıl içerisinde bireylerin, ticari firmaların ve bir ulusu oluşturan sosyal ve politik kurumların ekonomik faaliyetlerinin net hasılatı veya net getirisi olarak tanımlanmaktadır (Kuznets, 1946: 1). Gayri safi milli hâsıla (GSMH), belirli bir dönemde bir ülkenin vatandaşlarının gerek ülkede gerekse diğer ülkelerde sahip olduğu üretim araçlarıyla ortaya çıkan tüm nihai ürünlerin ve hizmetlerin toplam değerinin tahmini olarak açıklanmaktadır (Ünsal, 2009: 52). Gayri Safi Milli Hâsıla'dan dolayı vergiler (gümrük ve tekel vergileri, harçlar, bazı tüketim vergileri vb.) düşürüldükten sonra kalan net gelir ise Milli Gelir olarak tanımlanmaktadır (Zengin, 2010: 117).

Turizmin ekonomik büyümeye olan katkısını ölçmek için, turizm gelirlerinin GSMH içindeki payı ve ihracattaki oranına bakmak gerekmektedir (Oktayer, vd., 2007: 28).

Tablo 4: Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı ve İhracata Oranı

Yıllar	Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı (%)	Turizm Gelirlerinin İhracata Oranı
2000	2,9	27,5
2001	5,3	32,1
2002	5,4	33,9
2003	4,5	28,2
2004	4,4	25,2
2005	4,2	24,7
2006	3,5	19,7
2007	3,2	17,3
2008	3,4	16,6
2009	4,1	20,8
2010	3,4	18,3
2011	3,6	20,8
2012	3,7	19,2
2013	3,9	21,3
2014	4,3	21,8
2015	6,2	21,9
2016	2,6	15,5
2017	3,1	16,7

Kaynak: (TURSAB, 2018)

Türkiye’de turizm gelirlerinin gayri safi milli hasıla içerisindeki payı ve bu gelirlerin ihracata oranı yıllar içerisinde dalgalanma gösterse de turizmin ülke ekonomisi için oldukça önemli olduğu gerçeğini ortaya koymaya devam etmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin turizmi kalkınma aracı olarak kullanmak istemelerindeki en önemli sebep turizmin görünmeyen ihracat noktasında önemli gelirler yaratması olarak açıklanmaktadır (Unur, 2000: 2). Turizm sektörünün birçok sektör ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişki içerisinde olması, diğer mal ve hizmetlerin tüketimine ve ihracatına da olanaklar sağlamaktadır (Kızılgöl ve Erbaykal, 2008: 354). Bu durum şu şekilde açıklanabilir; turist bir ülkeyi ziyarette geldiğinde o ülke içerisinde yaptığı her harcama sadece turizm ile ilgilenen kişileri değil aynı zamanda diğer sektörler ile

ilgilenen kişilere de gelir sağlamaktadır (Tunç Hussein ve Saç 2008: 95; Kar vd., 2004: 90).

Turizm gelirinin etkisi doğrudan harcama, dolaylı harcama ve endirekt harcama olmak üzere üç şekilde ele alınmaktadır (Kozak, vd. 2014: 77):

Doğrudan Harcama: Turistlerin doğrudan harcama yapmaları sonucunda elde edilen gelir olarak tanımlanmaktadır.

Dolaylı Harcama: Birinci aşamaya bağlı olarak işletmeler arası işlemler için yapılan harcamalardan elde edilen gelir olarak tanımlanmaktadır.

Endirekt Harcama: Turizmden elde edilen gelirin istihdam edilen veya turizmden kazanç sağlayan diğer kişiler tarafından harcanması sonucu elde edilen gelir olarak tanımlanmaktadır.

Elde edilen gelirlerin her el değiştirmesi yeni vergi, tasarruf ve harcama anlamına gelmektedir (Kozak, vd. 2014: 78). Turizm sektörü önemli gelir yaratıcı bir sektördür. Turizm sektörü harcamaları şu özellikleri taşımaktadır (Yıldırım, 2005: 33-34):

- Turizm hareketi içerisinde yer alan turistlerin tüketim harcamaları gelişmiş ülkelere doğru döviz hareketi sağlar.
- Turizm gelirleri bazı durumlarda turistik rantı dayandırmaktadır. Diğer bir ifadeyle deniz, güneş, kum ve tarihî değerler gibi normal şartlarda ticari vasfı olmayan değerlerden turizm sayesinde gelir elde edilmesi ve bununla ekonomiye olumlu olarak yansımaları durumu turistik rantı meydana getirmektedir.
- Turizm gelirleri bir ülkede bölgesel ve sektörel olarak adil bir kalkınma ve büyüme olanağı sağlar. Böylece gelişmesi için yeterli kaynağı bulunmayan ve başka sektörlerde de yeterince kendini gösterememiş veya sermayesi bu alanlarda yetersiz olan bölgeler, turizm sayesinde hem gelir elde edebilir hem de turizm gelirleri bölgesel kalkınmanın yanında ulusal kalkınmaya da katkıda bulunabilecek düzeye gelebilir.

1.2.1.3. Turizmin İstihdam Yaratıcı Etkisi

Turizm sektöründe makineleşme ve otomasyon kullanımının oldukça sınırlı olması turizmin emek yoğun bir sektör haline dönüşmesini sağlamıştır. Bu sebeple turizm, emek yoğun bir üretim durumunun hâkim olması nedeniyle yüksek oranda doğrudan istihdam etkisi yaratırken (Khalil, vd., 2007: 985; Kılıç, 2014: 419; Kanca, 2015: 3), turizm sektörüne mal ve hizmet tedarik eden diğer yan sektörlerde de yeni iş olanakları oluşturup dolaylı istihdam etkisi de yaratmaktadır. Turizm sektörünün meydana getireceği dolaylı istihdamın niceliği bölgenin yerel ekonomisi ile ne kadar entegre olduğuna bağlı bir durumdur (Mill ve Morrison, 1992: 294). Bir ülkede turizm sektörü sayesinde artan üç tip istihdam vardır. Bunlar (Rowe vd., 2002: 20; Ardahaey, 2011: 211; Avcıkurt, 2015: 50);

- Konaklama, yiyecek içecek ve seyahat hizmetleri gibi turizm sektörü içerisinde bulunan işletmelerdeki turist harcamaları sonucunda bu işletmelerde yaratılan doğrudan istihdam,
- Turizmin tedarik sektöründeki kaynaklarından oluşturulan, turistik harcamalar sonucu meydana gelmeyen, fakat turizm ile ilgili, seyahat acentaları ve ulaştırma şirketleri, konaklama tesisleri, liman vs. gibi sektöre girdi sağlayan diğer sektörlerde oluşan dolaylı istihdam,
- Turistik destinasyonların bulunduğu bölgede yaşayan halkın, turizmden kazandığı geliri yeniden harcaması sayesinde yani turizm çarpanının etkileri sonucu ortaya çıkan ek istihdam veya uyarılmış istihdamdır.

Türkiye'nin de içerisinde yer aldığı gelişmekte olan ülkelerin en büyük sorunu istihdam yaratabilmektir. Turizm sektörünün bilindiği üzere emek yoğun bir sektör olması sektörün insan gücüne olan ihtiyacını arttırmaktadır. Bu durumdan dolayı bir ülkede turizm sektörünün gelişmesi, o ülke insanların turizm sektöründe istihdam edilmelerine imkân sağlamakta ve büyük bir sorun haline gelen işsizlik probleminin çözümünde önemli rol oynamaktadır (Dilber, 2007: 213).

Ülkelerin farklılıklarına ve zaman süreçlerine göre turizm sektörünün istihdama olan katkısı değişiklik gösterebilmektedir. Turizmin istihdam üzerindeki etkisini belirleyen

başlıca faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz (Hacıoğlu, vd., 2008: 106; Yılmaz ve Girgin, 2015: 180);

- Ülkenin ekonomik yapısı ve işgücü politikasının özellikleri,
- Ülkenin turizm endüstrisinin özellikleri ve bu duruma ek olarak sektörün KOBİ'lerden mi yoksa büyük girişimcilerden mi oluştuğu, işletmelerin otomasyon durumu ve ülkenin mevsimlik özellikleri,
- Turizm sektörü için vasıflı işgücünün yetenek, verim, uygunluk düzeyi ve yeterlilik düzeyi,
- Turizm endüstrisi ile diğer üretken sektörler arasında, bilhassa ücretler ve maaş düzeylerine ilişkin rekabet durumu,
- Ülkedeki turizm endüstrisinin mevsimsellik durumu veya bütün yıl boyunca turizm faaliyetinin sürdürülüp sürdürülemediği,
- Ülkede turizm sektörünün imajı, iyi eğitim görmüş gençler tarafından çekici bulunup bulunmadığı, bir birim kapital yatırımıyla turizm sektöründe ne kadar iş imkânı yaratıldığı hesaplaması yapılırken çalışmalara turizmin temel alt yapı inşaatları, perakende ticaret, kendi başına çalışan kişiler, vb. dâhil edilme durumu,
- Sektörün part-time iş olanaklarına sahip olup olmadığı.

Görüldüğü gibi istihdam talebinin oluşmasında çok farklı etmenler rol oynamaktadır. Turizm sektöründe istihdam talebi türetilmiş bir taleptir. Turistik ürün ve hizmetlere talep yoğunluğu olduğu sürece sektörde işgücü talebi de bu yoğunluk doğrultusunda olacaktır (Tribe, 2011: 261). Turizm günümüzde istihdama katkı sağlayan sektörler içerisinde önemli bir konumda yer almaktadır ve istihdam hacmini arttırmak isteyen ülkeler içinde önemli yatırım politikaları içerisinde yer almaktadır. Turizmin önümüzdeki yıllarda dünya genelinde istihdam oluşturmada ilk sırayı alan sektör konumuna geleceği tahmin edilmektedir (Aracı ve Koçak, 2014: 192).

1.2.1.4. Turizmin Bölgelerarası Gelişme Üzerindeki Etkisi

Bölgesel kalkınma, bölgenin sahip olduğu kaynakların kullanılması, müteşebbisliğin özendirilmesi ile birlikte bölgenin gelir seviyesinin yükseltilmesi, istihdamın

arttırılması ve yerel halkın refahının iyi bir seviyeye gelmesi olarak ifade edilmektedir (Künü, vd., 2015: 80). Bir ülkede bölgesel farklılıkların olmaması, o bölgenin herhangi bir ekonomik aktivite için diğer bölgeler ile kıyaslandığında farkının bulunmaması anlamını taşımaktadır (Bahar, 2007: 5).

Turizm sektörünün ekonomik olarak bir ülkeye etkisini iki farklı şekilde incelemek mümkündür. Bunlardan ilki, makro veya ulusal, ikincisi ise mikro veya bölgesel olarak ekonomik etkileridir. Makro anlamda ekonomik etkileri incelendiği zaman, bir ülkede turizm sektöründen sağlanan gelir ve dövizin artması, o ülkenin ekonomik büyüme çabalarını olumlu yönde etkileyecektir. Mikro anlamda ekonomik etkilere bakıldığı zaman ise; turizm bölgesinde yeni istihdam alanlarının oluşması, gelirin yeniden dağılımı ve bölgesel gelişmeyi dengelemesi gibi etkileri mevcuttur (Seckelmann, 2002: 90; Dieke, 2003: 287). Bu sebeple, bölgesel kalkınma açısından gelişmekte olan ülkelerin sosyo-ekonomik birlikteliklerini sağlamak için bölgelerarası dengesizlikleri azaltmak amacıyla bölgesel kalkınma politikaları hazırlanmakta ve bu politikalarda turizmi bir araç olarak kullandıkları görülmektedir (Loutfi vd., 2000: 1).

Turizm, doğası gereği görünmez ihracat yaratmakta olup, ödemeler dengesine direkt katkı sağlar ve bu sebeple de ülke ekonomisine döviz girişi sağlanmış olur (Kim vd., 2006: 925). Diğer ihracat sektörlerinde olduğu gibi, elde edilen döviz gelirin ülke ekonomisi içerisinde yeniden harcanması yoluyla kamu gelirleri sağlanabilir, kişi başına düşen harcanabilir gelir artabilir veya yeni iş olanakları yaratılarak istihdam edilen kişi sayısında artış sağlanabilir. Bu durumda, uluslararası dış turizm bir ülkeye döviz kazandırırken, iç turizm ise turizm ülkesinin sınırları içerisinde turizmden elde edilen gelirin yeniden dağılımını sağlayarak bölgeler arası ekonomik kalkınmaya ve gelişmeye olumlu yönde etkide bulunur (Archer, vd., 2005: 80). Çünkü turist ülkenin turizme elverişli bölgelerinde turistik faaliyetler sonucu harcamalar yapmakta ve bu bölgede elde edilen gelir, ülkenin diğer bölgelerinde yatırım, istihdam ve yeni iş alanlarının oluşmasını sağlamaktadır. Turist hareketliliğinin olduğu bölgede yaşayan vatandaşlar ulaştırma hizmetlerinde, alt yapı hizmetlerinde, alışveriş ve eğlence hizmetlerinde yüksek standartlara sahip olabilirler (Bahar ve Kozak, 2015: 167-168).

Genç ve Yılmaz (2013), bölgesel kalkınmanın ülke ekonomisine olan faydalarını;

- Ülkenin çeşitli bölgelerinde bulunan kaynakların ekonomik faaliyet içerisinde değerlendirilerek yüksek kalkınma hızının gerçekleştirilmesi,
- Ülkede nüfus-kaynak dengesinin sağlanması,
- Şehirleşmenin ekonomik gelişmeye en elverişli biçimde düzenlenmesi
- İkicilik özelliğine sahip ekonomik yapının bütünleşmesi,
- Bölgelerarası refah farklılıklarının giderilmesi şeklinde sıralamıştır.

Bahsedildiği gibi bölgesel kalkınmanın ülke ekonomisine sağladığı katkılar önem arz etmektedir. Fakat günümüzde halen turizmin gelişmesi halı hazırda gelişmiş bölgelerde kendini göstermektedir. Dolayısıyla gelişmiş ülkelerde özellikle ele alınan ve önem verilen turizmin bu yönü azgelişmiş ülkelerde çok büyük bir öncelik ve öneme sahip olmamaktadır. Az gelişmiş ülkelerde kıt kaynakların halen gelişmiş bölgelere aktarılıyor olması sonucunda turizmin gelişmesinin bölgelerarası dengesizliği düzeltilmesi kısa ve orta dönemde pek mümkün olamamaktadır (Ünlüöner vd., 2015: 177).

1.2.1.5. Turizmin Diğer Sektörler Üzerinde Yarattığı Etkiler

Turizm gelirlerinin bir bölge veya ülke ekonomisine yaptığı olumlu katkılar, turizmle ilgili sanayi, tarım ve hizmetler sektöründe de kendisini göstermektedir (Gülbahar, 2008: 156). Turizmin bir bölgede ve ülkede gelişmesi, o bölgenin veya ülkenin ekonomik yapısındaki değişimler ile birlikte endüstriyel üretimde de birtakım değişimlere neden olmaktadır (İçöz, 2005: 298).

Turizmin diğer ekonomik sektörlere etkisini ölçmeye çalışan araştırmacılar üçlü sektör ayrımından hareket etmektedirler. Birinci, ikinci ve üçüncü sektör sırasıyla; tarım, sanayi ve hizmetler sektörüdür (Selçuk, 2013: 102).

Turizmin diğer sektörler üzerindeki etkilerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Kozak vd., 2014: 81):

- Turizmin tarım sektöründeki etkisi, gelir ve istihdam üzerinde kendini göstermektedir. Turizm bölgelerinde artan turizm talebi sonucunda, turistlerin yeme-içme gereksinimindeki artışı karşılamak amacıyla tarım ürünlerine olan talep de

artmaktadır. Bundan dolayı tarım sektörü gelirlerinde artış yaşanırken tarım ürünlerinin daha kaliteli hale gelmesi de sağlanmaktadır. Tarım sektöründe yaşanan gelir artışı iç göçü engellemekte ve insanları bölgede tutmayı sağlamaktadır.

- Turizmin sanayi sektöründeki etkisi, tüketime ara malı ve yatırım malı üreten tüm sanayi dallarını harekete geçirmektedir. Örneğin, mobilyalar, dokumalar vb. iş kollarında, otellerin talepleri, inşaat malzemeleri ve iş kapasitesinde oluşan artışın görülmesidir.
- Turizmin içinde bulunduğu hizmetler sektörüne etkisi, turizme bağlı olarak gelişen ulaştırma, el sanatları, sağlık, güvenlik, haberleşme vb. alanlardaki hizmet dallarında da artış göstermektedir.

Sonuç olarak turizm, diğer sektörler üzerinde oluşturduğu dolaylı etkiden kaynaklanan sürükleyici bir rol oynar. Turizm talebi sonucunda ortaya çıkan ek talep nedeniyle, mal ve hizmetlerin yerel halkın ödediği fiyatlardan ve ihracat fiyatlarından daha yüksek fiyatlara satılabilmesi, diğer sektörlerdeki üreticilerin ilgisine neden olmaktadır. Turizmin diğer sektörler üzerindeki etkisi ülke, bölge veya turistik destinasyonlarda gelişmiş olan turizm türüne göre farklılıklar gösterebilmektedir (Öztaş ve Karabulut, 2006: 66).

1.2.2. Turizmin Olumsuz Ekonomik Etkileri

Turizmin olumlu ekonomik etkilerinin yanı sıra bir takım olumsuz bazı etkileri de bulunmaktadır. Enflasyon, ithalat, fırsat maliyeti, mevsimsellik ve yabancı sermaye etkisi turizmin ülke ekonomilerine olan olumsuz etkileri arasında yer almaktadır.

1.2.2.1. Turizmin Enflasyon Üzerindeki Etkisi

Samuelson ve Nordhaus (2009: 609) enflasyonu, iktisadi bir terim olarak genel fiyat seviyesindeki artış olarak tanımlanmaktadır. Fakat burada fiyat artışından kasıt genel olarak bütün mal ve hizmetlerin toplamında görülen artışların eğilimi olarak açıklanmaktadır. Bilindiği üzere gelişmekte olan ülkelerin iki önemli sorunu bulunmaktadır. Bunlar, hızlı gelişme ve bununla birlikte yükselen enflasyondur. Gelişmekte olan ülkeler bir taraftan hızlı kalkınma ve büyümek için diğer taraftan da

enflasyon oranlarını düşürebilme veya düşük seviyede tutabilmek için çaba harcamaktadırlar (İçöz, 1991: 19). Genel olarak turizm için enflasyon oranı; çok sayıdaki değişkenin azalan ve artan fiyatlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Delisle ve Venne, 2005: 63).

Enflasyon ve turizm ilişkisi iki şekilde gerçekleşmektedir. Birincisi enflasyonun turizm gelirlerine olan etkisi ikincisi ise turizm gelirlerinin enflasyon üzerindeki etkisi olarak gerçekleşmektedir. Turizm sektörü fiyat artışlarının yaygın olduğu dönemlerde enflasyondan önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu durum, gerçekte fiyatların ve maliyetlerin sürekli artışı ile belirlenen enflasyonun bir sonucu olarak turizm sektörüne yansımaktadır. Enflasyonist ortamda artan fiyatlar turizm talebinin satın alma gücü üzerinde olumsuz etki yaparak reel gelirlerde bir düşme meydana getirmektedir. Enflasyonist ortamda gerçekleşen fiyat istikrarsızlığı, dış turizm açısından da güvensiz bir ortamın yaratılmasına sebebiyet vermektedir. (Yıldırım, vd., 2017: 73).

Enflasyonun turizm sektörü üzerinde olası etkilerini şu şekilde sıralamak mümkündür (İçöz ve Kozak, 2002: 225):

- Enflasyon artışıyla birlikte bölgede yaşayan yerel halkın ekonomik alım gücü azalacak ve bu durum gelirlerde de düşüşe sebebiyet verecektir,
- Dış turizmde ülkenin milli parasının aşırı değerlenmesi bir gelir kaybı yaşatacaktır,
- Enflasyonun artışıyla birlikte maliyet enflasyonu meydana gelmekte ve girdi maliyetlerinin artmasıyla sektör olumsuz etkilenmektedir,
- Turizm sektöründe birtakım ürünler ithal edildiği için fiyatlardan sektör olumsuz etkilenecektir,
- Enflasyon artışı talebi azaltacak ve neticede yatırım yapan girişimciler olumsuz etkilenecektir.

Ortaya çıkan enflasyonist baskıyı azaltabilmek için turizm planlama ve politikalarının yanında fiyat istikrarını hedefleyen politikalarında hayata geçirilmesi gerekmektedir. Aksi taktirde enflasyon, turizm aracılığıyla elde edilen döviz gelirlerinin ve ekonominin çıktı düzeyinin azalmasına neden olacak ve bu durumun sonucunda da

istihdam da ve büyümede daralmaya sebebiyet verebilecektir (Bayraktutan ve Solmaz, 2018: 105).

1.2.2.2. Turizmin İthalat Etkisi

Uluslararası turizm hareketleri ülkelerin ekonomik bağımsızlığına yardımcı olmasına rağmen, gelişmiş ülkelere gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelere giden turistlerin ülke ekonomisi üzerinde bağımlılık yarattığı da kabul edilmektedir. Hem tüketim amaçlı hem de turizmin toplumun tüketim alışkanlıklarında ortaya çıkarabileceği etkiler sebebiyle, ihtiyaç duyulan malların (gıda, teknolojik ürünler, inşaat malzemeleri, vb.) yurtdışından ithali gerekebilmektedir. Bu durumda turizm diğer ülkelere teknolojik yatırımları da getireceği için ülkenin ithalat eğilimini arttırabilmektedir (Bahar ve Kozak, 2015: 172). Bu durum genellikle gelişmemiş ülkeler için geçerli bir sorundur.

Turizm sektörü yatırımlar konusunda, belli dönemlerde diğer sektörlerden daha fazla öncelik isteyebilmektedir. Fakat sadece turizm yatırımlarının teşvik edilmesi sektörler arası dengesizliğe de sebep olabilmektedir. Nitelikli iş gücünün karşılanamaması durumunda destinasyon dışından veya ülke dışından iş gücünün transfer edilmesi gerekebilmektedir. Benzer durum, yabancı sermaye yatırımları içinde geçerlidir. Özellikle uluslararası turizm yatırımcıları, başka ülkelere yaptıkları yatırımlardan elde ettikleri kazançları merkeze transfer etmektedirler (Bahar ve Kozak, 2015: 172). Bu durum sonucunda, elde edilen gelirlerin bir kısmının bölge dışına aktarılması nedeniyle ortaya çıkan çarpan etkisinin azalmasına yol açılmaktadır.

1.2.2.3. Turizmin Fırsat Maliyeti Etkisi

Her seçimin bir maliyeti vardır. Kıt olan dünya kaynaklarında fırsat maliyeti, herhangi bir mal veya hizmeti elde etmek için başka mal veya hizmetlerden vazgeçme olarak tanımlanmaktadır. (Samuelson ve Nordhaus, 2009: 159). Bir şeyi tercih etmek sonucunda buna karşılık feda edilmiş veya gözden çıkarılmış bir kazanç her zaman vardır. Hangi malı tüketeceğine karar veren tüketiciler, hangi malı üreteceğine karar veren üreticiler ve harcamaların nasıl bölüştürüleceğine karar veren devlet için de alınan her kararın bir fırsat maliyeti mutlaka vardır (Unurlu, 2015: 5).

Bir ülkenin turizm sektörüne yapacağı yatırım ile elde edeceği gelirin, turizm dışındaki sektörlerle yatırım yapılması durumunda elde edileceği düşünülen gelir ile karşılaştırılmasına turizmin fırsat maliyeti denilmektedir. Örnek olarak, bir ülkenin turistik destinasyon olarak ulusal/uluslararası boyutta tanınırlığı ve cazibesi varken kaynakların beş yıldızlı otel yapımı yerine konut inşasına yönlendirilmesi hem kaynakların etkin ve tam kullanılamamasına hem de ülke insanı açısından bir refah kaybının ortaya çıkmasına sebebiyet verecektir. Bu nedenle ekonomik durum içerisinde mevcut olan kıt kaynakların, sektör ve alt sektörler arasında en iyi şekilde değerlendirilmesi ve uygun yerlere yönlendirilmesi, ülke insanının ekonomik refahının arttırılması ve katlanılan fedakârlığın en aza indirgenmesi yönünde çok önemli bir karar olabilmektedir. Gerçekten az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için daha da önem arz eden bu durum kıt olan kaynakların belki daha verimli olabilecek alanlar varken göreceli olarak daha az verimli olan alanlara yatırılmasına ve bu kaynakların israf edilmesine neden olacaktır (Bahar ve Kozak, 2015: 175).

1.2.2.4. Turizmin Mevsimsellik Etkisi

Mevsimsellik turizm sektörü için geçmişten günümüze hep önem arz eden bir konu olmuştur (Lee, vd., 2008: 2). Tam zamanlı veya yıl boyunca bir personeli istihdam etmek kar oranını düşüreceğinden veya sermayenin bu durumu karşılayamayacağı anlaşıldığından işletmeler tarafından sıklıkla yoğun mevsimlerde istihdam sağlama yoluna gidilmektedir (Butler, 2001: 5).

Turizmde mevsimsellik; “sistematiik ancak tam anlamıyla düzenli olmayan ve iklim değışiklikleri, karar verme süreci, çalışma takvimi gibi bazı unsurlardan doğrudan; tercihler ve beklentiler, ekonomideki üretim ve tüketim düzeyi gibi unsurlardan ise dolaylı etkilenen dönemsel dalgalanmalar” olarak ele alınmaktadır (Lim ve McAleer, 2001: 69; Cunado vd., 2004: 79).

Turizm sektöründe yaşanan mevsimsellik durumu oldukça fazla sayıda etkenden meydana gelmektedir. Turizmin mevsimsellik özelliğı, mevsimsel turizm talebi dalgalanmalarına yol açmaktadır. Turizm talebine ve bu duruma bağılı olarak turizm faaliyetlerine mevsimsellik özelliğini kazandıran yani turizmde mevsimselliğı

oluşturan etkenler genel olarak iki temel unsurda ele alınmaktadır. Bu iki temel unsur; “doğal” ve “kurumsal” nedenler olarak adlandırılmaktadır (Günel, 2009: 201).

Turizmin mevsimsel dalgalanma özelliği en çok konaklama sektöründe kendini göstermektedir. Talebin çok yüksek olduğu yaz dönemleri haricinde turizm bölgelerindeki kapasite oranı düşmekte ve arzın âtıl kalmasına neden olmaktadır. Bu durum konaklama tesislerinin yılın belirli bir döneminde faaliyetini durdurmasına veya az bir gelirle de olsa çalışmaya devam etmelerine neden olmaktadır. Böylece sezon dışı dönemde çalışan işgücünün bir kısmı işten çıkarılmakta ve mevsimlik işsizlik sorunu ortaya çıkmaktadır (Bahar ve Kozak, 2015: 176).

Turizmin mevsimsellik etkisinin bir takım olumsuz durumlar ortaya çıkardığı bilim insanları tarafından sürekli tartışılmıştır. Bu olumsuz durumları şu şekilde sıralamak mümkündür (Petravska, 2015: 242):

- İstihdam (yarı zamanlı istihdam, sosyal istikrarsızlık ve güvensizlik vb.),
- Yatırımlar (düşük doluluk oranı üzerinden yüksek riskler),
- Çevre (kirlilik, aşırı kalabalık, yabancı düşmanlığı, suç faaliyeti vb.).

Mevsimsellik etkisi, turizm alanında faaliyet gösteren veya göstermek isteyen işletme yatırımlarının cazibesini azaltıcı bir role sahiptir. Turizm sektöründe mevsimsellik; turist kabul eden destinasyonlarda istihdamı arttıran ve gelir kazandıran sezonun birkaç ayla sınırlı kalarak kısa sürmesine neden olmakta, bu durumda turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeler için geri dönüş oranının azalmasına, sermaye geri dönüş süresinin uzamasına, yatırımdan elde edilen gelirin düşük olmasına ve kredi almak suretiyle sermaye elde edilmesini engellemektedir. Sonuç olarak turizm sektörü; mevsimsellik etkisi sebebiyle, yüksek risk taşıyan ve yatırım cazibesini koruyamayan bir yatırım alanı olarak algılanmaktadır (Kuşluvan ve Kuşluvan, 1998: 21). Turizm sektöründe yaşanan bu mevsimsellik etkisi personellerin iş tatminini, motivasyonunu ve sunduğu hizmetin kalitesini oldukça olumsuz etkilemektedir (Kuşluvan ve Kuşluvan, 1998: 22). Ayrıca mevsimsellik etkisi, çevre konusunda da aşırı yoğunlukta olan turizm trafiği sebebiyle doğal yaşam alanlarının tehlikeye

girmesi ve ekosistemin zarar görmesi, katı atık ve çöp sorununun artması gibi sorunlarda da artışın meydana gelmesine neden olmaktadır.

1.2.2.5. Turizmin Yabancı Sermaye Etkisi

Turizm sektöründe yabancı sermayenin olumsuz etkilerine değinmeden önce yabancı sermaye kavramını açıklamakta yarar vardır. Yabancı sermaye, yabancı ülkelerden gelen özel sermaye yatırımları ve teknolojik olarak yapılan ortaklık veya iş birliği olarak tanımlanmaktadır (Han ve Kaya, 2015: 84). Turizm sektöründe doğrudan yatırımların ülkelere çekilmesindeki avantajlar arasında ülkelerin turistik çekiciliklerinin olması, ülkedeki uygun hava koşulları, havayolu ücretlerinin düşüklüğü, düşük iş gücü maliyetleri ve coğrafi yakınlık gibi konular yer almaktadır (Sökmen Gürçam, 2018: 157). Bu yatırımlar bir takım olumsuz sonuçlar da doğurmaktadır. Turizm sektörü gittikçe milletlerarası bir nitelik kazanmaktadır. Bu durumun sonucunda yurda giren dövizin bir kısmı yabancı sermayenin varlığıyla yurt dışına tekrar çıkmaktadır (Rösch, 1986: 19).

Yabancı sermayenin turizm sektörü üzerindeki olumsuz ekonomik etkilerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür (Çeken, 2003: 176-178):

- Yabancı firmaların kendi aralarında yapmış olduğu yatay ve dikey birleşmeler, piyasada tekelci bir güç oluşmasına sebebiyet vermekte ve sonuçta yerli firmalar bunlarla rekabet edemeyerek pazar paylarını ve rekabetçi güçlerini kaybetmektedirler,
- Yabancı yatırımcıların, yatırım yaptıkları ülkede çalıştıracakları personeli kendi ülkelerinden istihdam etmeleri, yatırım yapılan ülkelerdeki istihdam yapısı üzerinde olumsuz etkiler meydana getirebilmektedir,
- Yabancı sermayenin ülkeye gelmesiyle birlikte, yatırım için gerekli olan gelişmiş makine ve teçhizatın dışarıdan ithal edilme yoluna gidilmesi, benzer şekilde döviz kaybına neden olmaktadır,
- Yabancı firmaların, sermaye yapısı, bilgi birikimi ve teknolojik olanaklar açısından yerli firmaların çok ilerisinde olması, yerli firmaların zaman içerisinde bunlarla rekabet etmesini güçleştirmektedir. Bu bağlamda, yerli turizm sektörünü

geliştirmek ve çeşitli ekonomik yararlar sağlamak amacıyla gelen yabancı sermayenin bu yıkıcı gücü karşısında, yerli firmalar zamanla faaliyetlerini durdurmak zorunda kalabilmektedirler,

- Yabancı sermaye yoluyla gelen firmaların turizm sektöründeki tüketim kalıplarını değiştirmeleri, ithal bağımlılığının artmasına yol aarak, turizmin meydana getirdiği çarpan etkisinin azalmasına neden olabilmektedir,
- Yabancı firmalar yatırım maliyetlerinin artmasına neden olmakta ve bunun sonucunda ise, yerli firmalar yetersiz sermaye yapısından dolayı yüksek fiyatlarla gayrimenkul satın alamamakta ve böylece turizm sektörüne girmekten vazgeçebilmektedirler,
- Yabancı firmaların, ülke içinden temin edebilecekleri bazı ara ve yatırım mallarını dışarıdan ithal etmeleri, yabancı sermayenin ülke ekonomisi ve turizm sektörü üzerinde olumsuz etki oluşturmaktadır,
- Yabancı firmaların elde ettikleri gelirlerin büyük bir kısmını, ülke içerisinde tam anlamıyla yatırıma dönüştüremeden kendi ülkesine transfer etmesi, söz konusu ülkenin ödemeler dengesinde bir açığa yol aarak ülke ekonomisini olumsuz yönde etkilenmektedir.

Yukarıda belirtilen bu noktalar, yabancı sermayenin turizm sektörü ve ülke ekonomisi üzerindeki olumlu etkisini azaltmaktadır. Bu nedenle ülkenin sermaye piyasasının gelişmesi veya iyi işletilen bir finansman sisteminin varlığı, öncelikle yukarıda belirtilen bu sorunların birçoğunun veya tamamının ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Eğer bu durum mümkün değil ise ülkeye gelen yabancı sermayenin gerekli organlar tarafından sürekli ve yeterli şekilde denetiminin yapılması gerekmektedir (Bahar ve Kozak, 2015: 179).

Ülkeler turizmin olumsuz ekonomik etkilerini azaltma ve olumlu ekonomik etkilerini ise artırma amacıyla çalışmalar yürütürler. Turizmin olumlu ekonomik etkilerinden olan gelir yaratıcı etkisi noktasında turizmden elde edilen vergiler önemli bir yer tutmaktadır. İkinci ve Üçüncü bölümde vergi ve turist vergisi konusunda bilgilere yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

VERGİ VE VERGİLENDİRME

2.1. Vergi Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Kamu hizmetlerinin giderek çeşitlendiği ve büyüdüğü günümüz şartlarında, nüfus artışı ve teknolojiadaki gelişmeler kamu harcamalarının artmasına neden olmaktadır. Bu durum devletlerin kamu hizmetlerini karşılayabilmesi için büyük miktarlarda ve sürekliliği olan kaynaklara gereksinim duymasına neden olmaktadır. Kamu gelirleri içerisinde bu özelliğe sahip en önemli kaynağı ise vergi oluşturmaktadır (Kırbaş, 1991: 3).

Vergi kavramı, çok eski zamanlardan beri var olmasına rağmen zaman içerisinde çeşitli değişikliklere uğramış olup, anlam ve kavram olarak dönem dönem farklı şekillerde yorumlanmış ve mali, ekonomik, sosyal, hukuki, politik ve ahlaki yönleri bulunan bir kavram halini almıştır (Nadaroğlu, 2000: 212). Vergi, devletin sorumluluk ve görev anlayışı gereği yapmak zorunda olduğu hizmetler olan kamu harcamaları için hazineye mali kaynak sağlama aracı ve bunun yanı sıra ekonomik, sosyal ve politik amaçlarını gerçekleştirmek için oluşturulan finansman desteği olarak ifade edilmektedir (Çataloluk, 2008: 214; Serinkan ve Erdoğan, 2017: 516).

Bireylerin topluluklar halini almaya başlamalarından itibaren kolektif ihtiyaçlarını karşılamak üzere sınırlı bir şekilde ortaya çıkan vergilendirme (Schmölders, 1976: 3), geçen yüzyıllarda yaygınlaşmış, çeşitlenmiş ve hukuki zemine oturtulmuştur. Vergilendirme olgusu, neredeyse insanlık tarihi kadar eskidir. Tarihte bilinen en eski vergi kayıtları yaklaşık günümüzden 8 bin yıl önce, Irak'ın modern kenti olan Dicle ve Fırat Nehirlerinin hemen kuzeybatısında bulunan Lagash kentinde kil tabletler şeklinde bulunmuştur (Carlson, 2005: 3).

Eskiçağ döneminde Eski Mısır'da, Babil'de, Hititler'de, Eski Yunan'da, Pers devletinde ve Çin'de devlet tarafından çeşitli vergilerin toplandığı bilinmektedir. Eski çağda vergi mükelleflerini genelde çiftçiler oluşturmaktaydı. Bazı ayrıcalıklı kesimlerin vergiden muaf tutulduğu durumlarda söz konusuydu. Örneğin, Mısır'da, ünlü Rosetta Taşı rahiplere muafiyet sağlayan bir vergi belgesidir. Her ne kadar

verginin tarihi çok eski olsa da, tarihte vergiye hukukî zemin kazandıran ilk devlet Roma İmparatorluğu olmuştur. Diğer devletlerden farklı olarak Roma İmparatorluğu, direkt ve dolaylı vergileri devlet egemenliğinin bir gereği olarak toplamaya başlamıştır. Roma İmparatorluğu'nda ilk imparatorluk devrinden itibaren vergilerin hukukî temelini imparator emirnameleri oluştururken vergilerin tahsilini de, resmî görevliler gerçekleştirmekteydi (Öztürk, 2015: 4816).

Orta Çağ'da, giderek gelişen para ekonomisiyle birlikte ticaretin takas yerine para şeklinde ödenmesi yaygın hale gelmiş, imparatorluğa ait mülk ve gelirlerin devlet giderlerini karşılayamaması sonucunda, vergilendirme tek çıkar yol olarak görülmüştür. Bu durum sonucunda Orta Çağ'ın sonlarına doğru şehir sistemleri kuvvetlenmiş ve mali sistemler vergilemenin modern şekline yaklaşmaya başlamıştır. İlk kez 13. yy'dan itibaren düzenli olarak vergi tahsil edilmeye başlanmıştır (Asıl, 2014: 172).

Yeni Çağ'da Avrupa'da Fransız İhtilali ile birlikte imparatorluklar ile feodal beyler, feodal beyler ile de halk arasındaki ilişkiler anayasal zemine oturtulmaya çalışılmıştır. Artık kralların zenginliğinin, halkın refahı ve zenginliğine bağlı olduğu düşüncesi öne çıkmaya başlamıştır. Bu durum Avrupalı devletlerin yeni vergi politikası oluşturmalarına sebep olmuştur. Yeni Çağ'ın vergi sistemi, devletin sadece kamu giderlerini karşılamayı değil, aynı zamanda devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahale etmesini ve toplumu yönlendirmesini de kabul etmiştir (Kayan, 2000: 83-84).

Osmanlı Devleti döneminde vergiler şer-i ve örfi vergiler olmak üzere ikiye ayrılmaktaydı. Osmanlı Devleti'nde şer-i vergiler, zekât, cizye, haraç ve öşür vergilerinden meydana gelmiştir. Örfi vergiler ise, oran ve muafiyeti padişah tarafından belirlenen vergiler olup, ağnam vergisi, ağıl ve kışlak vergisi, yatak ve otlak vergisi, otluk vergisi, aşıyep değirmen vergisi, kovan vergisi gibi vergilerden oluşmaktaydı. Osmanlı devleti çeşitli vergileri almasına rağmen vergi devleti olamamıştır. Bunun en büyük nedeni ise Osmanlı Vergi Sisteminin, toprak düzeni ve askeri düzenle iç içe geçmiş olmasıdır (Çelik, 2013: 11-12).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduktan sonra Osmanlı vergi sistemini ortadan kaldırarak Batı Avrupa vergi sistemini uygulamaya başlamıştır (Tosuner, 1989: 21). Türkiye Cumhuriyeti döneminde 1923-1960 yılları arasında gelişim stratejisi ve iktisadi politikalarda önemli değişiklikler olmuş olmasına rağmen vergi politikası anlayışı büyük değişiklik göstermemiştir (Ejder, 2000: 128). Türkiye'nin yaşanan ulusal ve uluslararası siyasi ve ekonomik sıkıntılardan etkilenmiş olması sonucunda yeni vergiler sisteme entegre olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti 1930-1939 yılları arasında yaşanan ekonomik kriz ve 1940-1950 yılları arasında yaşanan II. Dünya Savaşı'ndan (Türkiye her ne kadar katılmamış olsa da) olumsuz etkilenmiş ve bunların sonucunda da yeni vergiler (bina vergisi kanunu ve arazi kanunu, varlık vergisi, toprak mahsulleri vergisi, aynı muamele vergisi) yürürlüğe konulmuştur (Çelik, 2013: 12). Günümüzde halen yeni vergiler sisteme entegre edilmeye devam edilmektedir.

2.2. Verginin Amacı ve Önemi

Vergilemenin klasik amacı kamusal hizmetlerin finansmanını en etkin şekilde sağlamaktır. Bu nedenle iyi bir vergi sistemi verimli olmalı ve bu sayede kamu harcamalarını karşılayacak gelirleri sağlamalıdır. Ayrıca iyi bir vergi sistemi esnekte olmalı bu sayede olağanüstü ihtiyaçları dahi kolayca karşılayacak bir niteliğe ulaşmalıdır (Nadaroğlu'ndan Akt. Şimşek, 2013: 4). Bu anlamda vergi, devletlerin sunmak zorunda oldukları hizmetlerin gerektirdiği maliyetleri finanse edebilmek amacıyla başvurduğu bir uygulamadır. Bu amaç zamanla bir takım değişikliğe uğramış olup günümüzde gelişmiş ülkelerde, devletin vergilemeden elde edeceği gelir ve yapacağı harcamadan daha çok, vergileme üzerinde yapacağı değişikliklerde iç kaynaklarla ilgili talep baskısının nasıl düzenleneceği ve ödemeler dengesinin nasıl sağlanabileceği konularına doğru kaymıştır. Genellikle kabul edilen bir diğer amaç ise; enflasyon ve dış açıklardan kurtulmak için ülke kaynaklarının imkânlar ölçüsünde tamamının kullanılmasını sağlayacak seviyede vergi uygulamasıdır (Şimşek, 2013: 4).

2.3. Vergi Adaleti

Vergi adaleti, vergi yükünün mükellefler arasında toplumda hâkim olan anlayışa göre adil kabul edilen bir biçimde paylaştırılmasıdır. Vergi yükünün mükellefler arasında adil bir şekilde dağıtılması toplumun vergiye ve vergi ödemeye karşı bakış açısını

olumlu yönde etkilemektedir (Yereli ve Ata, 2011: 21). Rawls (2003: 21), adil olmayan veya adil olduğuna inanılmayan bir vergi sisteminin başarılı olamayacağını ve kendisinden beklenen amaçları gerçekleştirme şansının düşük olduğunu belirtmiştir. Laufenburger (1967: 291), vergi mükelleflerinin, ödediği vergilerin kendilerine hizmet olarak dönmediğine kanaat getirdiklerinde vergi ödeme sorumluluğuna karşı isteksizleşebileceğini ve vergi kaçırmaya başlanabileceğini aktarmıştır. Gencel ve Kuru (2012: 36) ise, vergi mükelleflerinin, eşitlik ve adaleti hissettiklerinde vergi kaçırma yoluna başvurmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumda vergi sisteminin başarılı sonuçlar verebilmesinin en önemli adımını vergi adaleti sağlanmasının oluşturduğu açıktır.

Vergi adaleti tarih boyunca farklı kültür ve inançlarda farklı içeriklerle kabul görmüştür. Örneğin, ruhban sınıfı devlete duaları ile hizmet ettikleri gerekçesiyle vergi ödememekteydiler. Bu durum Hristiyan toplumlar tarafından da adil bulunuyordu. Ayrıca İslam Hukuku'nda da Müslüman olmayan kişilerden kendi inançlarını muhafaza edebilmeleri için cizye adı altında vergi alınmaktaydı ve bu vergi de adil görülmekteydi (Lang, 1997: 3).

Vergi adaletinin sağlanması açısından vergi ödeme gücünün gösterge olarak dikkate alınması gerekmektedir. Vergi ödeme gücüne gösterge sayılabilecek mali ve ekonomik kaynakların vergi konusu olarak tespit edilmesi açısından gelir, servet, harcama, lüks harcama ve tüketim potansiyeli esas alınmaktadır (Yıldız ve Sandalcı, 2016: 1916).

Anayasanın 73'üncü maddesinin 2'nci fıkrası “*vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır*” şeklinde düzenlenmiş; vergi yükünün dağılımında, maliye politikasının sosyal amaçları doğrultusunda, “sosyal adalet” anlayışının dikkate alınacağı belirtilmiştir (Erkin, 2013: 1127).

2.3.1. Vergi Adaleti İlkeleri

Vergi adaletinin sağlanması açısından vergi adaleti ilkeleri; genellik ilkesi, uygunluk ilkesi, açıklık ilkesi, belirlilik ilkesi ve eşitlik ilkesi olarak incelenmiştir.

2.3.1.1. Genellik İlkesi

Türkiye’de 1950’li yıllarda önemli bir vergi reformu yapılmıştır. Vergilendirmede “genellik ve eşitlik ilkesi”nin bu tarihlerden itibaren hayata geçirilmesi Türkiye’nin demokratikleşme sürecindeki önemli dönüm noktalarındandır (Kini, 2014: 156). Genellik ilkesi, bir ülkede yaşayan ve ekonomik gücü olan herkesin (sınıf, ırk, dil, din, cinsiyet vb. ayrımı gözetmeksizin) vergilendirilmesidir (Üstün, 2003: 256). Vergilemede genellik ilkesinin amacı, sosyal ve ekonomik sınıf farkı gözetmeksizin herkesin elde etmiş olduğu gelir, mal varlığı veya harcamalar üzerinden vergi ödemesinin sağlanması olarak açıklanmaktadır (Çağan, 1980: 138; Mercan, 2006: 7; Gerçek, vd., 2014: 95).

2.3.1.2. Uygunluk İlkesi

Uygunluk ilkesi vergi adaletine dolaylı olarak etkide bulunmaktadır ve verginin vergi mükellefinden uygun zaman ve şekilde tahsil edilmesi anlamını taşımaktadır. Mükellefin vergi ödeme imkânlarına en yüksek düzeyde sahip olduğu zaman ve koşullarda vergisini ödemesi düşüncesinden kaynaklanan bu ilke, verginin yük olarak mükellefler arasında dağılımı bakımından eşit ve uygun dağılımını gerektirmesi nedeniyle vergi adaleti ile yakından ilgilidir (Mercan, 2006: 8-9). Verginin ödeme koşulları tüm yönlerden sadece bireyler için değil de toplumun geneli için, onların ekonomik istikrarlarını bozmayacak nitelikte ve uygunlukta olmasını ifade etmektedir (Kaçer, 2014: 54).

2.3.1.3. Açıklık İlkesi

Açıklık ilkesi, oluşturulan vergi kanunlarının açıkça ve herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilir şekilde düzenlenmesini ifade etmektedir (Akdoğan, 1980: 13). Vergi kanunlarında çok sık değişiklik yapılması da önerilmemektedir. Çünkü vergi kanunlarında çok sık yapılan değişiklikler mevzuatı karmaşık bir duruma sokmakta, bu durum vergi bilincine ve vergi uyumuna zarar vermektedir (Yılmaz, 2006: 217). Açıklık ilkesi, vergi mükellefinin, uygulanan vergi kanunlarına karşı göstereceği tepki ve uyumu bakımından önem taşımaktadır. Vergi mükellefinin, anlaşılması zor ve belirsiz bir şekilde düzenlenmiş vergi kanunları karşısında düşeceği zor durum ve buna

ek olarak göstereceği tepkiler, vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı davranışlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu durumdan kaçınmak için vergi kanunlarının uygulanmasına yönelik yönetmelik ve genelgelerin kolaylıkla anlaşılması gerekmektedir (Mercan, 2006: 9).

2.3.1.4. Belirlilik İlkesi

Vergi adaleti ilkelerinden biri olan belirlilik ilkesi vergilerin miktarının, vergi borcunun hesaplamasına yönelik idari işlem ve tahsil zamanlarının ve biçimlerinin idare ve kişiler yönünden belli ve kesin olması anlamına gelmektedir. Vergilerin kanuniliği ve idarenin vergi doğuran olayla bağlılığı, belirlilik ilkesinin ön koşulunu oluşturmaktadır. Bu durumda vergiyi doğuran olaylar kanunlarda kesin ve açık olarak belirlenmek zorundadır. Sonuç olarak toplumda bireylerin mevcut vergi kanunlarını önceden bilmesi ve ona uygun bir şekilde ticaret veya sosyal hayatına devam etmesi demokrasinin bir gereği olarak belirlilik ilkesinin uygulanmasını zorunlu kılmaktadır (Öz, 2004: 52; Asıl, 2014: 181). Bu amaca uygun olarak, örneğin, gelişmiş batı ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de gelir vergisine tabi gelir unsurları sınırlayıcı yöntemle tek tek sayılmış ve tanımlanmış, bu konuda açıklık sağlanmaya çalışılmıştır (Erkin, 2013: 1123).

2.3.1.5. Eşitlik İlkesi

Eşitlik ilkesi kişilerin mali güçlerine göre vergilendirilmesidir. Buradaki eşitlik göreceli eşitliktir. Anayasa mahkemesi de bu konuya net bir şekilde vurgu yapmıştır. Anayasa mahkemesi eşitlik ilkesini, *"Vergide eşitlik ilkesi, yükümlülerin vergi ödeme güçleri dikkate alınmak suretiyle vergilendirmenin yapılmasını öngörür. Başka bir deyişle, kişilerin genel vergi yüküne kendi ödeme güçlerine göre katılmalarıdır. Bu durumda, Anayasa'da öngörülen verginin "malî güce göre ödenmesi", "herkesin vergi ödemesi" ilkesiyle birlikte vergilendirmede adalet ve eşitlik ilkesine uygunluğu gösterir ve sosyal devletin en etkin uygulama aracını oluşturur. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı bu ilkelere uyularak sağlanır"* biçiminde ifade etmiştir (AYMK’dan Akt. Canyaş ve Seçilmiş, 2013: 305-306). Bu doğrultuda belirtilmesi gereken en önemli husus modern vergi tanımının günümüzde ödeme gücü kavramıyla beraber anılmasıdır. Ödeme gücüne göre vergileme veya diğer adıyla mali güce göre

vergileme, verginin modern zamanda girmiş olduğu şekli tarif etmektedir. Bu ilkeyle birlikte kişinin toplum içerisindeki maddi gücü dikkate alınarak yüzeysel bir eşitlikten uzaklaşarak, derinlemesine eşitlik kavramı tercih edilmeye başlanmıştır (Savaş, 2014: 96). Yani bu durum, mali güç bakımından eşit durumda olanların eşit bir şekilde, farklı durumda olanların farklı bir şekilde vergilendirilmesini ifade etmektedir (Salanié, 2003: 149).

2.4. Vergi Ahlakı

Vergi ahlakı ile ilgili ilk çalışmalar 1960'lı yıllarda Schmolders öncülüğünde “Köln vergi psikolojisi okulu” olarak bilinen yerde yapılmıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde vergi ahlakı araştırmacılar tarafından daha dikkatli incelenen bir konu haline almıştır (Torgler, 2003: 6).

Schmolders (1976: 107) vergi ahlakını, vergi zihniyetinin genel çerçevesi olarak tanımlamaktayken, Torgler (2007: 4) ise vergi ahlakını, vergi ödeme konusundaki içsel motivasyon olarak tanımlanmaktadır. Can ve Duran (2015: 55) ise vergi ahlakını; mükelleflerin vergilerini kanuna uygun ölçü ve zamanında ödemeleri konusundaki olumlu tutum, davranış, inanç ve değer yargılarının bütünü olarak ifade etmektedir. Bu durumda vergi ahlakı bir anlamda bireylerin vergi ödeme konusundaki istekliliği olarak açıklanabilir. Vergide ahlak kavramı felsefi veya teolojik bir kavram olarak değil, bireyin toplumun bir parçası olarak üstlendiği görevleri daha iyi yerine getirebilmesi için uyulması gereken ahlaki ve hukuki kuralların içten onaylanması anlamında kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu durumda bireylerin vergileme ve vergileme sonucunda kendilerine yüklenen özel yükümlülükler karşısında takındıkları genel tutum yani “vergi zihniyeti” söz konusu olmaktadır (Bilgin, 2011: 261). Yani vergi ahlakı bireylerin davranışlarını değil tutumlarını ölçmektedir. Anlaşılacağı üzere vergi ahlakı, vergi kaçırma veya kayıt dışı ekonomi gibi bir sonuç amacıyla değildir. Vergi ahlakı, vergi ödemeye yönelik ahlaki bir yükümlülük veya vergi ödeyerek topluma katkıda bulunma inancı olarak düşünülebilir (Torgler, 2004: 239).

2.5. Vergi Bilinci

Vergi bilinci ile ilgili literatür de çok fazla tanıma yer verilmiş olsa da henüz ortak bir tanım üzerinde uzlaşamamıştır. Vergi bilinci, Dornstein (1987: 59) tarafından “bir

verginin farkında olmak” şeklinde tanımlanmıştır. Savaşan ve Odabaş (2005: 8)’a göre vergi bilinci “mükellefin ödediği vergi ile aldığı kamusal mal ve hizmetlerin ilişkilendirilmesi” şeklinde tanımlanırken, Akdoğan (2005: 180) ise “kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi bakımından verginin önemini bilen toplum bireylerinin, vergi ile ilgili ödevlerini yerine getirmedeki istekliliklerinin düzeyi” olarak ifade etmektedir. Organ ve Yegen (2013: 243) tarafından ise "vergi bilinci, kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla vergi gelirlerinin kamu için olan önemini kavramış toplum bireylerinin, vergi ile ilgili ödevlerini yerine getirmedeki istekliliklerinin düzeyi” olarak tanımlanmıştır.

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere vergi bilinci kavramıyla ilgili iki önemli nokta göze çarpmaktadır. Birincisi, mükelleflerin verginin ne olduğu konusundaki farkındalığı, ikincisi ise mükelleflerin verginin alınma sebebini bilmek istemesidir. Bu sebepler ile vergi bilincini sadece ödeme bilinci olarak algılamak oldukça yanlıştır çünkü vergi bilinci aynı zamanda mükelleflerin ödediği vergilerin harcandığı yerlerin denetimini ifade eden bir kavram olarak da değerlendirmek gerekmektedir.

2.6. Vergi Kültürü

Vergi mükellefleri içerisinde yaşadıkları toplumların kültürel unsurlarından fazlasıyla etkilenmektedirler. Vergi mükelleflerinin etkilenmeleri sonucunda ise vergisel ödevlerin yerine getirilmesindeki davranışların şekillenmesine ve toplumda vergisel bir kültürün oluşmasına katkı sağlanmaktadır. Vergi kültürü kavramı ilk kez Schumpeter tarafından 1929 yılında yayınlanmış olan, “Ekonomi ve Gelir Vergisi Sosyolojisi” adlı makalesinde ele alınmış olup, verginin evrimsel karakteri üzerinde durarak, sosyal kurumlar gibi tüm vergilerin de ekonomik ve psikolojik uygunluk durumunda uzun yaşayacağını aksi durumda ise toplum kurallarına uymayan hiçbir şeyin sonsuza kadar yaşayamayacağı belirtilmiştir (Taytak, 2016: 1937). Spitaler’e göre vergi kültürü; ekonomik, sosyal, kültürel, tarihsel, coğrafik, psikolojik, bireysel ilkeler ve toplumların birbirinden farklılık arz eden öteki kültür unsurları tarafından etkilenmektedir (Gencel ve Kuru, 2012: 31).

Nerré (2008: 155) bir ülkeye özgü vergi kültürünü, ulusal vergi sistemi ve uygulamalarının resmi ve gayri resmi bütün kurumları kapsayan, tarihsel olarak

ülkenin kültürü içine gömülmüş süreduran etkileşimlerinin sebep olduğu bağımlılıklar ve diğer etkenler ile bağları olan bir kavram olarak ifade etmiştir.

2.7. Vergi Psikolojisi

Psikoloji insanların karşılaştıkları tüm olaylar karşısındaki davranışları ile ilgilenirken vergi psikolojisi ise sadece vergiler karşısında bireylerin algılarını, tutum ve davranışlarını inceleme konusu yapmaktadır (Aktan, 2006: 125). Laufenburger'e göre (1967: 239) kamu maliyesinin alanı psikolojik incelemelere daha çok uygun olup vergilerin mükellefler üzerindeki psikolojik etkileri ve onların davranışlarına nasıl yön verdiği konusu vergi psikolojisi kapsamına girmektedir.

Vergi psikolojisi, vergi ile ilgili bireysel ve toplumsal psikolojik olayları inceleyip araştırma konusu yapmaktadır (Çataloluk, 2008: 215). Vergi psikolojisi, mali olaylardan sadece vergilerin insan davranışları üzerindeki etkilerinin araştırılmasını konu edinmemekte olup, tüm mali araçların insan davranışları üzerindeki etkilerinin araştırılmasını konu edinmektedir.

Vergi psikolojisi konusunda en önemli teorik ilişkiyi Laffer eğrisi ile açıklamak mümkündür. Laffer eğrisi, vergi oranlarının belirli bir noktaya kadar artırılması sonucunda vergi gelirlerinin de artacağını, fakat optimum vergi oranı aşıldıktan sonra vergi oranının arttırılmasının vergi gelirlerini arttırmayacağını aksine azaltacağını ifade etmektedir. Optimum vergi oranı seviyesi toplumların ekonomik ve kültürel gelişmişlik düzeyine göre değişim göstermektedir (Kitapçı, 2011: 144).

Buradan anlaşılabacağı üzere, vergi psikolojisinin amacı başarılı bir vergi politikasının uygulanması, toplumun vergiye uyumunun kolaylaştırılması, vergi uygulamaları karşısında toplumsal ilişkilerin düzenlenmesi olarak açıklanabilir (Koc, 2019: 1018).

2.8. Vergi Algılaması

Bir toplumda vergi bilincinin oluşabilmesi için öncelikle, verginin kişiler tarafından doğru algılanması gerekmektedir (Özen, vd., 2015: 280). Vergi algısı, bireylerin iç ve dış uyarıcıların etkisi ile, vergiye dair zihinlerinde oluşturdukları yargılar veya vergi olgusu hakkında kişilerin zihinlerinde şekillenen fikirler şeklinde tanımlanmaktadır (Sağlam, 2013: 319; Akıncı ve Başol, 2015: 172).

Vergilerin mükellefler tarafından öncelikle doğru algılanması vergileme açısından en önemli unsurlardan bir tanesidir (Cansız, 2006: 123). Doğru bir algının sağlanamaması vergi kaçırma olgusunun artmasına ve verginin halkın zihninde olumsuz bir olguya dönüşmesine neden olacaktır.

2.9. Vergi Uyum

Yabancı literatürde vergi ödeme istekliliği “Tax Compliance” kavramı ile ifade edilmektedir. Bu ifadenin Türkçeleştirilmiş hali için “gönüllü uyum” veya “vergi uyumu” ifadeleri kullanılmaktadır (Çelikkaya ve Gürbüz, 2006: 123). Vergi uyumu; mükellefler tarafından vergiye ilişkin yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilmesi ve vergi beyannamelerinin cari vergi kanunları ve ilgili diğer mevzuat çerçevesinde eksiksiz olarak ve zamanında ilgili mercilere ulaştırılmasıdır. Diğer bir ifadeyle vergi uyumu, mükelleflerin vergi kanunları uyarınca doğan vergi borcunu gönüllü olarak tam beyan etmesini sağlayan içsel bir motivasyondur (Güner, 2008: 11; Kirchler ve Wah, 2010: 1).

Vergi uyumunun, kanunlarda belirtilen bildirimlerin zamanında yapılması, vergiye tabi gelirin doğru beyan edilmesi, vergi matrahına ulaşmak için yapılan hesaplamaların doğru yapılması, beyannamelerin zamanında verilmesi ve kesinleşen vergi borcunun zamanında ödenmesi gibi birçok yönü bulunmaktadır (Topkan, 2016: 45). Vergi uyumuna davranışsal iktisat perspektifinden bakan araştırmacılar, vergiler karşısında takınılan tavır, verginin algılanması, tutum ve davranışların vergi ödeme istekliliği üzerinde etkili olduğu sonucuna varmışlardır (Zak, 2011: 53; Alm, vd., 2012: 133-135).

2.10. Türkiye’de Vergilendirme ve Vergi Yönetimi

Devletler, faaliyetlerini yürütmek, kamusal mal ve hizmet ihtiyaçlarını karşılamak, toplumda güvenlik ve adaleti sağlamak gibi temel amaçlarını yerine getirebilmek için belirli gelirlere ihtiyaç duymaktadır. Genellikle devletler bu amaçlarını yerine getirebilmek için vergi yoluna başvurumaktadırlar. Ülkelerin kamu gelirlerinin önemli bir kısmını vergi gelirleri oluşturmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu oran %75-90’a kadar çıkabilmektedir (Addison ve Levin, 2012: 2; Sağdıç, 2015: 243;

Sağdıç, 2019: 155). Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra sosyal refahın artması harcamalarında artmasına neden olmuş ve bu durum ülkelerin GSMH içindeki vergi paylarını sürekli artırmıştır. Yaşanan bu süreç az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin vergi yapılarının farklılık göstermesine neden olmuştur (Ay ve Haydanlı, 2017: 137).

Cumhuriyet öncesinde uygulanan Osmanlı dönemi vergileri genel olarak şeri vergilerden oluşmaktaydı. Cumhuriyetin kabulünden sonra Osmanlı vergi sistemi yerine çağdaş batı devletlerinin uyguladıkları vergi sistemine geçilmeye başlanmıştır. Cumhuriyet tarihinin ilk vergi reformu zirai ürünlerden alınan vergi olan aşar vergisinin yürürlükten kaldırılması olmuştur. Savaş yıllarında Türkiye'de olağan üstü vergilerin alındığı görülmektedir. Örneğin 1942-1943 yıllarında varlık vergisi ve toprak mahsulleri vergisi alındığı görülmektedir. 1949 yılında getirilen gelir vergisi kanunu ile Türkiye'de ikinci vergi reformunun gerçekleştiği görülmektedir (Bilici, 2012: 3). Yıllar itibariyle vergi sayısında artış yaşanmaya devam edilmiş ve günümüzde ülkemizde 2019 yılı itibariyle 17 kanunda, 53 çeşit vergi, harç ve pay alındığı görülmektedir (Bıyık, 2019). Ülkemiz 2019 yılı bütçe rehberi incelendiği zaman 756 milyar Türk lirası vergi geliri elde edeceği belirtilmiştir. Bu sonuçla merkezi yönetim bütçe gelirlerinin yaklaşık %86'sının vergi gelirlerinden oluştuğu anlaşılmaktadır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2020).

2.11. Yerel Yönetimlerde Vergilendirme

Demokratikleşme hareketi yerel yönetimlerin vergilendirme yetkisi ile donatılmasını gerektirmektedir. Yerel yönetimlerin vergilendirme yetkileri yerel özellikteki vergilerin belirlenmesi ve yerel vergilendirme konusunda yasama yetkisinin kullanılması noktasında olabileceği gibi sadece bu vergilerin vergi dairesi tarafından belirlenen miktar üzerinden tahsiline ilişkin de olabilmektedir. Merkezî yönetim ile yerel yönetimler arasındaki vergilendirme yetkisinin bölüştürülmesi anayasalarca belirlenmektedir. Yerellik özelliği oldukça ağır basan vergilerin yerel yönetimler tarafından belirlenmesi ve tahsil edilmesi demokratik devlet ilkesine daha uygun düşmektedir (Çağan, 1980: 136).

Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılarak çağdaş bir anlayışa sahip olmasına yönelik olarak birçok ülkede yerel yönetimler kapsamında hem idari hem de mali

açından reform niteliğinde çalışmalar başlatılmıştır. Yapılan çalışmalar, yerel yönetimlerde hizmet etkinliğini daha fazla arttırmak amacıyla yeni düzenlemelerden oluşmaktadır. Zira yerel yönetimler tarafından sunulmak istenen hizmetler günümüzde daha fazla kaynak ihtiyacı doğurmakta ve bu durum da yerel yönetimlerin kaynak yapısının güçlendirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır (Egeli ve Diril, 2012: 26).

Vergilendirme yetkisinin yerel yönetimlere aktarılması noktasında uygulamada en çok karşılaşılan yöntem, vergi matrahının merkezi yönetim tarafından belirlenmesine rağmen, vergi oranını belirleme yetkisinin yerel yönetimlere bırakılmasıdır. Türkiye'nin de dahil olduğu Belçika, Danimarka, Hollanda, İngiltere, İsveç, İsviçre gibi ülkelerde de uygulanan sınırlı mali özerklik yapısında, yerel yönetimler genellikle merkezi yönetimin belirlediği sınırlar çerçevesinde vergi oranlarını belirlemekte ve bu oranların dışına çıkamamaktadırlar. Geniş mali özerklik yönteminin uygulama alanı bulunduğu ABD, Kanada, Almanya gibi federal yapıya sahip ülkelerde ise her eyalet vergilendirme yetkisini yasaların verdiği yetkiler dahilinde kullanabilmektedir (Ulusoy ve Akdemir, 2009: 274).

Türkiye'de yıllar geçse de yerel yönetimlerin yaşadığı en önemli sorun değişmemiştir. Bu en önemli sorun finansman konusudur. Yeterli mali kaynaklardan yoksun olarak hizmet vermek zorunda olan yerel yönetimler aynı zamanda vergilendirme yetkisinin kullanımı açısından da tamamen merkeze bağımlı bir konumdadırlar. Her ne kadar Avrupa yerel özerklik şartnamesi esas alınarak yerel yönetimler konusunda yapılan söz konusu yasal düzenlemeler olsa da bu yasal düzenlemeler yerel yönetimlerin özgürce mali kaynak oluşturabilmelerini sağlayamamaktadır (Egeli ve Diril, 2012: 35-36). Yerel yönetimlerin mali kaynak sağlaması için vergi özerkliği anlamında kendi vergi gelirlerini ve bunların oranlarını belirleme konusunda serbestliğe sahip olmaları gerekmektedir (Çubukçu, 2008: 108-111).

Türkiye vergilendirme ve mali özerklik ilişkisi mevcut durumu bakımından dikkate alındığında; Türkiye'de yerel yönetimler odaklı yapılan yasal düzenlemelere rağmen yerellik ilkesinin uygulanmadığı görülmektedir. Çünkü yerellik ilkesi, yerel yönetimlere vergi koyma yetkisinin de ötesinde daha geniş yetkiler verilmesini ifade etmektedir (Egeli ve Diril, 2012: 37).

Tablo 5: Belediyelerin Tahsil Ettikleri Vergi Gelirleri

Vergiler	Büyükşehir Dışındaki Belediyeler	Büyükşehir Belediyeleri	Büyükşehir İlçe Belediyeleri
Emlak Vergisi	X		X
Çevre Temizlik Vergisi	X	%20 Pay	X
Yangın Sigorta Vergisi	X	X	
Eğlence Vergisi	X	X	X
İlan ve Reklam Vergisi	X	X	X
Haberleşme Vergisi	X		X
Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi	X		X

Kaynak: (Arıkboğa, 2016: 281).

Türkiye’de belediyeler 7 farklı vergi tahsilatı gerçekleştirmektedirler. Büyükşehir dışındaki belediyeler bu vergilerin hepsinin tahsilatını gerçekleştirirken, büyükşehir belediyeleri ise yangın sigorta vergisi, eğlence vergisi, ilan ve reklam vergisinin tamamını ve çevre temizlik vergisinin ise %20 oranında payının tahsilatını gerçekleştirmektedir.

Türkiye’de yerel yönetimlerin çoğunluğu ekonomik sıkıntı ile hatta ekonomik kriz ile karşı karşıya bulunmaktadır. Türkiye’de son yıllarda yaşanan krizler özellikle de 2001 ekonomik krizinden sonra merkezi yönetim bütçe gelirlerinin büyük bir kısmı borç yükü nedeniyle faiz harcamalarına gitmektedir ve yerel yönetimlere istenilen düzeyde bütçe aktarılamamasına sebep olmaktadır. Bu durum yerel yönetimlerin gelirlerinin yerel yönetimlere merkezden kaynak transferi yoluyla çözülmesinden çok, kendi öz gelirlerini arttırarak hizmetlerine daha verimli devam etmelerini sağlanmasının yollarının aranması sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Atar, 2010: 175).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİST VERGİSİ

3.1. Turist Vergisi

20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel ve psikolojik değişimler, turizm alışkanlıkları ve ihtiyaçları üzerinde önemli etkiler yaratmış; bu durumun sonucunda uluslararası düzeyde yaygın bir turizm hareketi

doğmuştur. Günümüzde ise turizm endüstrisi, sanayileşme ve uluslararası ticaret gibi önemli ve sürekli bir sektör halini almıştır. Hizmet endüstrisi olarak nitelendirilen turizm, ulusal ve uluslararası düzeyde sürekli büyüme göstermesi sonucunda yatırım yoğunluğunu kendisine çeken, gelir yaratan, döviz ve istihdam sağlayan sosyo-ekonomik hayatı etkileyen ve çevreyi koruyan bir kapsam kazanmıştır (Usta, 2014: 1-2). Dünya üzerinde turizm temelli artış yakalayan bu hareketlik, her yıl milyonlarca turist ağırlayan ülkeler için önemli bir gelir kaynağı olmasının yanında birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Turizm sezonu genişledikçe, kitlesel yer değiştirme hareketinin yöneldiği ülke, bölge ve yörelerde ortaya çıkan ihtiyaçlar ve buna bağlı yaşanan sorunlarda da artış meydana gelmektedir. Turizmin maliyetleri olarak da değerlendirilebilecek bu sorunlar, trafik, havaalanları, belediyeçilik hizmetleri, su tüketimi, halk sağlığı, kirlenme, doğal ve kültürel alanlar üzerinde birtakım baskılar ve bozulmalar meydana gelmesine neden olmakta, çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik yaşam kalitesini de olumsuz etkilemektedir (Doğan, 2017: 269; Kırca ve Topal, 2017: 96). Bu yoğun maliyetlerin finanse edilmesi, düzeltilmesi ve etkilerinin sınırlandırılması amacı ile birçok ülke turizm sektörüne özgü vergileri sisteme entegre etmiştir. Turizme özel vergilerin getirilmesi ev sahibi topluluğun turizmden adil faydalar elde edebilmesinin bir aracıdır (Kato, vd., 2011: 144).

Bugün turizm, Dünya çapındaki Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH)'nın yaklaşık %10'unu temsil etmektedir. Turizm tarafından üretilen vergi gelirleri, bazı gelişmiş ülkeler tarafından toplanan vergi gelirlerinin %10'undan fazlasını temsil etmekte (Mak ve Nishimura, 1979), bu rakam bazı küçük turizm ekonomilerinde %100'ü bulabilmektedir (Gago, vd., 2006: 4). Örneğin, Makao'da kumar turizminden elde edilen vergi gelirinin toplam gelir içerisindeki payı %80 olarak açıklanmıştır (Financial Services Bureau, 2018). Maldivler'de uygulanan turist vergisi tek başına toplam vergi gelirlerinin %60'ını oluşturmaktadır (McAller, vd., 2005: 4). Bu vergi gelirleri genellikle, geleceğin inşası, turizmin geliştirilmesi ve yerel halkın refah seviyesini arttırıcı hizmetlerin fonlanmasında kullanılmaktadır (Cook, vd., 2016: 286). Bu nedenle turizmin vergilendirilmesi mali açıdan oldukça cazip hale gelmektedir.

1980'lerden itibaren turizm vergileri dünyaya hızla yayılmaya başlamıştır (Mak, 2006: 251). Turizm vergileri içerisinde yer alan turist vergisi ülkeler için oldukça önemli bir

yer tutmakta ve son yıllarda, hükümetlerin turizm yatırımları, altyapı ve sosyal hizmetlerin karşılanması adına ek gelir elde etmeleri için başvurulan bir yol haline gelmiştir (Aguilo, vd., 2005: 359).

Turist vergisi geçici konaklama yapan turistlerden gece başına sabit veya kıymet esaslı (örn. yüzde) alınan çıkış esnasında konaklama işletmesine ödenen özel ve genellikle bölgesel bir vergi türü olup, şehir vergisi, otel vergisi, konaklama vergisi, yatak vergisi gibi isimlerle de anılmaktadır. Turist vergisi turizm alt yapısını güçlendirmek ve uzun vadeli turizm talebini olumlu etkilemek için genellikle yerel yönetimlerce tahsil edilen tahsisli bir vergidir. Birçok ülkede, bu vergilerden toplanan fonlar turizmle ilgili harcamalar (turizm altyapısını ve turizmle ilgili proje ve programları finanse etmek, çevresel bozulma ve toplumsal suçları azaltmak gibi turizmle ilgili olumsuz dışsallıkları telafi etmek vs.) için ayrılmıştır ancak yasaların izin verdiği ölçüde genel bir fona da aktarılabilmektedir (Spengler ve Uysal, 1989: 310; Durbarry ve Sinclair, 2001: 10; Fronteras, 2017: 9). Ayrıca Rosembuj (1996: 18)'un belirttiği gibi turist vergisindeki amaç, “belediye hizmetinden yararlanan kişileri belediyenin turizm harcamalarının bir kısmıyla yüzleşmeye zorlamaktır.”

Turist vergisi turizmin yarattığı maliyetlerin, kullanan öder ilkesi çerçevesinde daha adil dağıtılması için dünya çapında gittikçe daha fazla kullanılan yerel araçlardan biri haline gelmiştir (Gago, vd., 2006: 2). Özellikle turizm ile ilgili çevresel sorunların ele alınmasında turist vergisi dünya çapında giderek daha popüler hale gelmiştir (Valle, vd., 2012: 1408). Turist vergisi ile ilgili çalışmalar uzun sayılabilecek bir geçmişe sahiptir. Mak ve Nishimura (1979), Combs ve Elledge (1979), Hughes (1981), Fish (1982), Weston (1983), Mak (1988), Spengler ve Uysal (1989) ve Hiemstra ve Ismail (1993) yapmış oldukları ampirik çalışmalar ile turist vergisi çalışmalarının temellerini oluşturmuşlardır.

Fujii, Khaled ve Mak (1985), yapmış oldukları çalışmada Hawaii’de turist vergisinin turizm endüstrisi üzerindeki etkisini zaman serisi yöntemi ile analiz etmişlerdir. Bulgular sonucunda turizm harcamalarına uygulanan vergilerin ziyaretçi endüstrisi üzerinde orta derecede negatif çıktı etkisi oluşturduğu anlaşılmıştır.

Bonham, Fujii, Im ve Mak (1991), yapmış oldukları çalışmada Hawaii’de otel makbuzlarına uygulanan oda vergisinin, otel gelirinde önemsiz bir değişikliğe yol açarak, esnek olmayan bir talebe yol açtığını bulmuşlardır.

Hiemstra ve İsmail (1993), Amerika Birleşik Devletleri’nde yaptıkları çalışmada oda vergileri yükünün nihai olarak misafir ve konaklama sektörü arasında paylaşılması sorununu ele almışlardır. Arz esnekliği ile konaklama hizmetine olan talebin elastikiyetinin ölçümü sonucunda 7\$ olan oda vergisinin 6\$’ının konaklayan kişi tarafından 1\$’ının ise konaklama işletmesi tarafından karşılanacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Bonham ve Gangnes (1996), yapmış oldukları çalışmada Hawaii’de uygulanan oda vergisinin zaman serisi analizleri yardımıyla otel gelirleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda verginin oda gelirleri üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etki yapmadığı saptanmıştır.

Aguilo, Riera ve Rossello (2005), Balear Adaları örneği üzerinden dinamik talep modeli ile turist vergisinin kısa vadeli fiyat etkisini araştırmışlardır. Araştırmada Birleşik Krallık, Almanya, Fransa ve Hollanda’dan Balear Adalarını (İspanya) ziyaret eden turistlere bir difüzyon modeli ve geleneksel ekonomik fayda teorisi modelinin bir kombinasyonu uygulanmıştır. Analizler sonucunda; turist vergisi alımı toplamda Alman, İngiliz, Fransız ve Hollandalı turist sayısında 117,113 (%1,44) kişi azalmaya sebep olacağı sonucuna varılmıştır.

Dodds, Gracia ve Holmes (2010), yapmış oldukları çalışmada Tayland’daki Koh Phi Phi ve Endonezya’daki Gili Trawangan adalarında turizmin hızla büyümesiyle birlikte çeşitli gelişimsel zorluklarla karşılaşıldığı görülmüştür. Özellikle çevresel bozulmalara karşı sürdürülebilir bir önlem alınması gerektiği tespit edilmiş ve bunun sonucunda çevreyi ve doğal kaynakları korumak için finanse edilecek bir turist vergisine karşı turistlerin ödeme istekliliği ölçülmüştür. Araştırma sonucunda her iki adadaki turistlerin, ziyaret ettikleri yerlerdeki çevre sorunlarıyla büyük ölçüde ilgilenmekte olduğu ve çevreyi korumaya yardımcı olmak için vergi ödemek istediklerini belirtmişlerdir.

Tavares (2011), nitel araştırma sonucunda turistlerin turist vergisi fonlarının kullandıkları hizmetleri ve katıldıkları kültürel etkinlikleri finanse ettiğini görmeleri sonucunda bu vergiyi ödemeye istekli olabileceklerini belirtmiştir.

Blanco, Lopez ve Coleman (2012), Mayorka’da çevresel amaçlar için ayrılan turizm vergilerinin uygulanması ile gönüllü bağışların desteklenme durumunu analiz etmişlerdir. Politika perspektifinden bakıldığında, sonuç olarak turizm destinasyonlarında çevre projelerini finanse etmek için tamamlayıcı vergi kullanımı ve gönüllü bağış potansiyelinin desteklendiği görülmüştür.

Valle, Pintassilgo, Matias ve Andre (2012), turistlerin çevre koruma için ayrılan konaklama vergisine karşı tutumunu ölçmek için Portekiz turizm bölgelerinden biri olan Algarve’de Ki-Kare Otomatik Etkileşim Tespit Algoritması kullanılarak yapılan araştırmada “tipik güneş ve sahil turistleri” olarak adlandırılan grubun düşük ödeme istekliliğine sahip olduğu, çevreci, doğa odaklı turistlerin ise daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Frank, Pintassilgo ve Pinto (2015), Algarve’deki sörf turistlerinin çevre bilincini analiz etmeyi amaçlayan çalışmada, turistlerden Algarve’de çevrenin korunması için tahsis edilecek turist vergisi için ödeme yapma istekleri sorulmuştur. Sonuçlar, büyük çoğunluğun (%86) yüksek bir çevre bilincine sahip olduğunu ve vergiyi ödemeye istekli olduğunu göstermektedir. Ayrıca, ödeme istekliliğinin uyruk özelinde de farklılaştığı ve Almanya, Avusturya ve İsviçreli turistlerin ödeme istekliliğinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Biagi, Brandano ve Pulina (2017), şehir (turist) vergisinin getirilmesinin sentetik kontrol yöntemini kullanarak hem ulusal hem de uluslararası turizm talebini nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Örnek olay, 2006-2011 yılları arasında bir İtalyan belediyesi panel verisine dayanmaktadır. Sentetik kontrol yöntemiyle yapılan tahminlerden elde edilen sonuçlar, turist vergisinin getirilmesinin iç turizm talebinde düşüşe yol açtığını göstermektedir. Buna karşılık, uluslararası turizm girişleri üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğan (2017), yapmış olduğu çalışmada turist vergisi (şehir vergisi)’ni kavramsal çerçevede ele alarak uygulama alternatiflerinin sürdürülebilirlik perspektifiyle

incelemiştir. Türkiye’de şehir vergisinin hayata geçirilmesinin, yerel yönetimler ve sürdürülebilir destinasyonlar için çok yönlü ve ciddi faydalar sağlayacağını öngörmüştür. Ayrıca elde edilecek olan fonların kullanım yerleri ve amaçları noktasında birtakım öneriler sunmuştur.

Güler (2017), İtalya özelinde turist vergisinin uygulamasını kavramsal olarak incelemiş olduğu çalışmada Türkiye içinde bu verginin alınması üzerine yoğunlaşmış ve birtakım öneriler sunmuştur. Öneriler içerisinde dikkat çeken nokta ise, alınacak olan verginin turistler üzerinde ciddi maliyetler oluşturmaması gerektiği ve vergi gelirlerinin yerel yönetimlere bırakılması gerektiği olmuştur.

Çetin, Alrawadie, Dincer, Dincer ve Ioannides (2017), yapmış oldukları çalışmada nitel bir yaklaşım kullanılmış olup veriler İstanbul’a gelen yabancı turistler ile yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Bulgular, turistlerin deneyimlerindeki iyileşmeler için tahsis edilecek olan turist vergisi için daha fazla vergi ödemeye istekli olduklarını, ancak destinasyon sürdürülebilirliği ile ilgili konularda sorumluluk alma konusunda isteksiz olduklarını göstermektedir. Ayrıca bu çalışmaya katılan turistler, seyahatlerinin toplam maliyetinin üçte bir oranında artmasına rağmen seyahat kararlarının olumsuz etkilenmeyeceğini bildirmişlerdir.

Ali, Ismail, Ali, Ramli ve Idris (2018), Malezya’nın Pahang kentinde yabancı turistler üzerinde yapmış oldukları çalışmada, yabancı turistlerin turist vergisi uygulaması üzerindeki algılama etkisini, farkındalık ve bilgi düzeyinin olumlu yönde etkilediği sonucuna varmışlardır.

Notaro, Grilli ve Paletto (2019), yapmış oldukları çalışmada İtalyan Alplerindeki bir vadide ağaç türleri, çeşitli tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi ve korunması, hayvanların doğal alanında otlaması ve bu sayede yerel kalkınmanın sağlanması için turistlerin turist vergisi ödeme istekliliğini incelemişlerdir. Sonuç olarak peyzaj yönetiminin sağlanması, çeşitli tarımsal ürünlerin üretimi, hayvanların doğal ortamda otlaması ve bu sayede yerel kalkınmanın gerçekleşmesi için turistlerin turist vergisi ödemeye istekli oldukları anlaşılmıştır.

Mills, Rosentraub ve Jakar (2019), Florida’da turist vergisi esnekliği üzerine yapmış oldukları araştırmada, 2003’ten 2014’e kadar turist vergisi oranındaki değişikliklerin

mekânsal ve ilçe düzeyinde görülme sıklığını incelemişlerdir. Sonuç olarak dinamik bir mekânsal otoregresif panel modeli kullanarak, oda-vergi oranı değişikliklerinin vergilendirilebilir otel odası harcamaları üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerinin nispeten küçük olduğunu saptamışlardır. Ayrıca analizler turistlerin, bazı araştırmacılar ve turizm sektörünün korktuğu gibi vergi oranlarındaki küçük değişikliklere karşı duyarlı olamayacağını ortaya koymuştur.

Rotaris ve Carrozzo (2019), İtalya'nın Otranto ve Castro şehirlerinde Tobit analiz yöntemi kullanarak yapmış oldukları çalışmada, turist vergisi ödeme istekliliğinin kültürel etkinlikler, kültürel miras, çevre ve turizm hizmetleri boyutlarında nasıl bir farklılık gösterdiği tespit edilmeye çalışılmıştır. En yüksek ödeme istekliliği çevre boyutunda ortaya çıkarken, en düşük ödeme istekliliği ise kültürel etkinlikler boyutunda ortaya çıkmıştır.

Bugün pek çok Avrupa ülkesi ülkelere gelen yabancı ziyaretçilerden rekreasyon alanlarının iyileştirilmesinde, kamu hizmetlerinin karşılanmasında ve çok sayıda ziyaretçinin çevreye yol açtığı olumsuz sonuçların ortadan kaldırılması için, sadece turistik amaçlarla kullanılmak adına turist vergisi, şehir vergisi ve konaklama vergisi adı altında ekstra vergiler almaktadır. Turist vergisi, yerel bir vergi olmakla birlikte, her ülkedeki ulusal yasa koyucuların turist vergisi uygulamalarına ilişkin kriterleri teorik olarak serbestçe belirleyebilmeleri mümkün olsa da, uluslararası anlaşmalarda yer alan prensiplere uyulması zorunluluğu vardır.

Avrupa Birliği üyesi ülkelerde kısa süreli konaklamalardan ve yerli/yabancı tüm turistlerden KDV'nin konusuna girdiği için turist vergisi alınmaktadır (Bozdoğanoglu, 2013: 132). 28 Avrupa Birliği üyesi ülkenin 19 adedi turist vergisi uygulamasını hayata geçirmiş bulunmaktadır (Göktaş ve Polat, 2019: 148). AB üyesi ülkelerin turist vergisi uygulamalarının yasal dayanağı KDV uygulamalarının yer aldığı 2006/112/EC sayılı Konsey Direktifi'dir (Official Journal of European Union, 2011). AB üyesi ülkelerde turist vergisinden elde edilen gelir yerel yönetimlere bırakılmaktadır. Ayrıca AB üyesi ülkeler incelendiği zaman üç farklı turist vergisi ödeme modeli ortaya çıkmaktadır. Bunlar;

- Kişi başı gecelik ödeme,

- Oda başı gecelik/yıllık ödeme,
- Oda ücreti için belirlenen oran kadar ödeme (Amsterdam ve Berlin gibi şehirler).

Turist vergisi alan ülkeler birtakım avantajlara ve dezavantajlara sahip olabilmektedir. Bu avantaj ve dezavantajlar Tablo 6’da açıklanmıştır. Tablo dikkatli incelendiği zaman görülecektir ki dezavantajlar noktasında kanun koyucular çok dikkatli olmalıdır. Turistler ağır vergilendirmeye sahip olurlar ise veya elde edilen gelirler turistlere hizmet noktasında harcanmaz ise birtakım sıkıntıların oluşmasına sebebiyet verilmiş olunabilir.

Tablo 6: Turist Vergisinin Avantajları ve Dezavantajları

Avantajları	Dezavantajları
• Ekonomik kalkınmayı teşvik etme mekanizması; • Yerel halktan ziyade ziyaretçilere uygulanıyor olması; • Turizm pazarlaması için fon üretebilmesi; • Daha fazla pazarlama döngüsü → daha fazla turist → daha fazla turizm geliri; • Paydaşların gelirlerin nasıl harcadığı üzerindeki etkisi; • İşletme / turizm harcamaları seviyeleri üzerinde çok az etki.	• Yüksek vergiler rekabetçiliği azaltabilir; • Turistler ağır vergilendirilmiş olabilir; • Turistler kullanmadıkları tesisler için ödeme yaparlar; • Toplamanın getirdiği yük ve maliyet işletmelere düşer; • Turist vergileri, turizm endüstrisinin sadece bir kısmı için geçerlidir, yani sadece otellere / konaklama yerlerine uygulanır; • Tahsilat sorunları oluşabilir; • Elde edilen gelirlerin turizm amaçlı olmama riski.

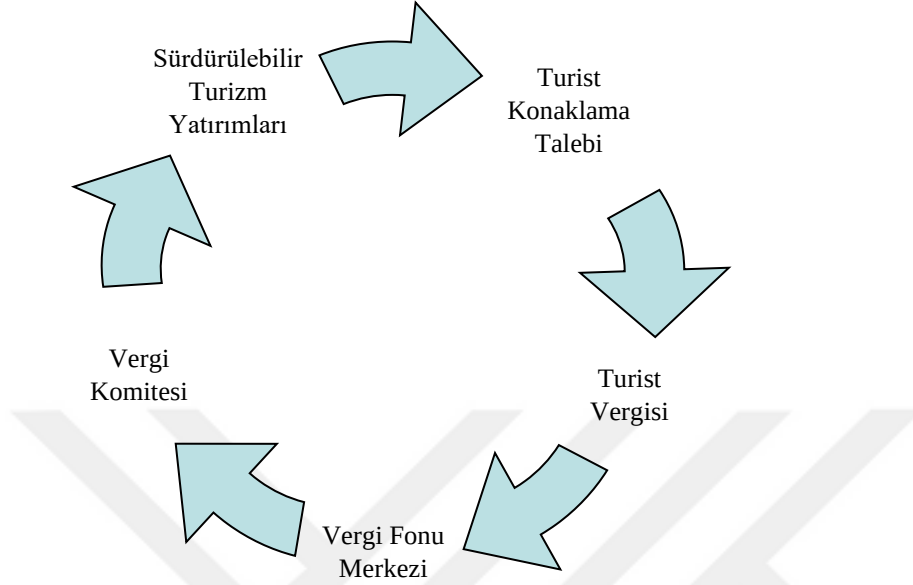
Kaynak: (BHA Scotland, 2015)

Birçok ülkede turist vergisi kamu için önemli gelir imkânları sunarken özel sektör için ise, turist maliyetlerini arttıracak, rekabet gücünü olumsuz etkileyebileceği ve sonuç olarak karlılığı düşürecek varsayılarak endişe kaynağı olabilmektedir (Çetin vd., 2017: 3). Turist vergisinin turizm talebi üzerindeki etkileri konusunda farklı yorumlar bulunmaktadır. Destinasyonda sunulan deneyimin kalitesi ve fiyatı şüphesiz turist talebini etkileyen önemli unsurlardan biridir. Fakat gidilen destinasyonların ve planlanan seyahatin özellikleri turistlerin motivasyonları, demografik özellikleri, kişilikleri gibi değişkenlere göre turistlerin ödeme istekliliğinin farklılık

gösterebileceği göz ardı edilmemelidir. Örneğin kültür turizmine katılan turistin destinasyonun benzeri ve ikamesi olmaması nedeni ile deniz turizmine katılan turistlere nazaran fiyat artışlarına daha az duyarlı olması beklenebilir. Bazı çalışmalar turist vergisinin talep üzerindeki etkisinin özellikle uzun vadede anlamsız olduğunu savunurken (örn. Mak ve Nishimura, 1979), diğer bazı araştırmacılar ise özellikle kısa vadede turist vergisinin endüstri üzerinde önemli bir baskı yarattığını belirtmektedir (Hiemstra ve Ismail, 1993). Fakat araştırmacıların birleştiği noktalardan biri turistlerden toplanan her türlü verginin, turizm ile ilgili alanlarda harcanması gerektiğidir (Bird, 1992: 1152; Vjekoslav, vd., 2012; Ponjan ve Thirawat, 2016). Buchanan (1963), ülkelerin tahsis ettiği vergilerin, nereye nasıl harcanabileceğini kısıtladıkları sürece verimlilik artışlarına yol açabileceklerini belirtmiştir. Bu durum turist vergisinin harcama alanlarının net bir şekilde belirlenmesinin avantajlar doğuracağını göstermektedir.

Turistik deneyimin geliştirilmesi ve sürdürülebilir bir destinasyon planlamasının önündeki en büyük engellerden biri finansman kaynaklarındaki yetersizliktir (Wilson, vd., 2001: 136). Dolayısı ile toplanan fonların turizm gelişimi ve sürdürülebilirliği ile ilgili alanlarda kullanılması kaydıyla turist vergilerinin destinasyonların sürdürülebilir gelişimi için önemli bir kaynak olabileceği belirtilerek turist vergisi fayda döngüsü (Şekil 1) oluşturulmuştur (Litvin, vd., 2006: 153-154).

Şekil 1: Turist Vergisi Fayda Döngüsü

Kaynak: (Litvin'den Akt. Çetin, 2014: 30)

Turistlerden elde edilen vergi gelirleri ile turizmin sürdürülebilir gelişimi alanında yapılacak yatırımlar uzun vadede talebin gelişimini endüstrinin endişelerinin aksine olumlu olarak da etkileyebilir (Vukic, vd., 2018: 173). Bu yatırım alanlarının belirlenmesi verginin düzenlenmesi, toplanması ve harcanması konusunda turizmin çok boyutlu yapısı nedeni ile yine destinasyonda paydaşlardan oluşan bir “vergi kullanım ve kontrol komitesi”nin oluşturulması önerilmektedir (Litvin, vd., 2006). Genellikle destinasyon yönetimi örgütü veya kongre ve ziyaretçi büroları tarafından yönetilen bu komitenin, aynı zamanda profesyonel dernekler, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları ve yerel yöneticilerden oluştuğu görülmektedir. Ayrıca kongre ve ziyaretçi büroları gibi kuruluşların pazarlama çabalarını destekleyen fonların çoğu, turistlerin ödemiş olduğu turist vergisi fonlarının biriktiği havuzdan gelir (Litvin, vd., 2012: 385). Bu sonuç itibarıyla turist vergisi destinasyonlar özelinde sürdürülebilir bir politika halini alabilecek duruma rahatlıkla gelebilir.

Birçok ülke tarafından uygulanmakta olan turist vergisi, Türkiye’de 2008 yılında meclis alt komisyonuna sunulmuş ve daha sonra turizm endüstrisi tarafından yoğun eleştiriye maruz kaldığından komisyondan geçememiş ve yasalaşmamıştır. Söz

konusu tasarının dördüncü bölümünde yer alan 34, 35, 36 ve 37. maddelerde Turist Vergisi (Konaklama Vergisi) uygulamasının konusu, mükellefi, istisnaları, matrahı ve oranı, beyan ve ödeme süreleri açıkça belirtilmiştir. Tasarıya göre verginin konusu, otel, motel, tatil köyü, pansiyon gibi tesis ve yerlerde konaklamak, mükellefi; konaklama tesislerinde konaklayanlar ve sorumlusu ise konaklama tesislerini işletenler olup öğrenci yurtları ve pansiyonlar, huzurevleri ile koruma evlerinde yapılan gecelemler konaklama vergisi kapsamı dışında tutulmuştur. Matrah, toplam konaklama bedeli (yeme, içme ve yatak ücretleri dahil) olup, vergi oranı bu bedelin %3'ü olarak belirlenmiştir. Bakanlar Kuruluna ayrıca değişiklik yapma yetkisi de verilmiştir. Beyan ve ödemeye ilişkin olarak verginin, konaklama bedeline eklenerek fatura veya ödeme belgelerinde gösterilmek suretiyle tahsil edileceği ve tahsil edilen verginin, takip eden ayın yirminci günü mesai saati sonuna kadar konaklama yerinin bulunduğu yer yetkili idaresine beyanıyla birlikte ödeneceği belirtilmiştir. Ayrıca bu yolla elde edilecek vergi hasılatının %25'i ilgili şehre aktarılacaktır (İl Özel İdareleri ve Belediye Gelirleri Kanun Tasarısı, 2006).

2019 yılında tekrar gündeme gelen bu vergi 5 Aralık 2019 tarihinde “Konaklama Vergisi” adı altında 1/4/2020 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmesi planlanmıştır. Bu kanun kapsamında otel, motel, tatil köyü, pansiyon, apart otel, misafirhane, kamping, dağ evi, yayla evi gibi konaklama tesislerinde verilen geceleme hizmeti ile bu hizmetle birlikte satılmak suretiyle konaklama tesisi bünyesinde sunulan diğer tüm hizmetler (yeme, içme, aktivite, eğlence hizmetleri ve havuz, spor, termal ve benzeri alanların kullanımı gibi) konaklama vergisine tabi tutulmuştur. Geceleme hizmetinin; sağlıklı yaşam tesisleri, eğlence merkezleri gibi tesislerin bünyesinde sunulması, vergilendirmeye etki etmeyeceği ayrıca belirtilmiştir.

Konaklama vergisinin oranı %2 olarak belirlenmiştir fakat 31/12/2020 tarihine kadar %1 olarak uygulanacağına karar verilmiştir. Belirlenen bu oranı Cumhurbaşkanı, bir katına kadar artırmaya, yarısına kadar indirmeye, bu sınırlar içinde farklı oranlar tespit etmeye yetkili kişi olarak belirlenmiştir. Ayrıca konaklama vergisinin, konaklama tesislerince düzenlenen fatura ve benzeri belgelerde ayrıca gösterileceği, bu vergiden herhangi bir ad altında indirim yapılamayacağı ve bu verginin, katma değer vergisi matrahına dahil edilmeyeceği belirtilmiştir. Muafiyet durumu ise detaylandırılmamış

olup sadece, öğrenci yurtları, pansiyonları ve kamplarında öğrencilere verilen hizmetler ve karşılıklı olmak kaydıyla yabancı devletlerin Türkiye'deki diplomatik temsilcilikleri, konsoloslukları ve bunların diplomatik haklara sahip mensupları ile uluslararası anlaşmalar gereğince vergi muafiyeti tanınan uluslararası kuruluşlar ve mensuplarına verilen hizmetler turist vergisi kapsamı dışında tutulmuştur (Dijital Hizmet Vergisi İle Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 2019). Daha sonra Dünya genelinde yayılan Koronavirüs salgını dolayısıyla ülkemiz bir takım ekonomik tedbirler almak zorunda kalmıştır. Koronavirüsle Mücadele Eş Güdüm Toplantısı'nın ardından "Ekonomik İstikrar Kalkanı" adıyla bir paket açıklanmıştır ve bu durum sonucunda 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 51. maddesiyle, konaklama vergisinin 1/4/2020 olan yürürlük tarihi, 1/1/2021 şeklinde değiştirilmiştir (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2020).

3.1.1. Turist Vergisinin Turizm Sektörüne Etkisi

Birçok ülkede uygulanmakta olan turist vergisi ülkeler/bölgeler/şehirler adına ekonomik açıdan önemli bir gelir kaynağı olarak görülmektedir. Ekonomik etkisinin yanı sıra, çevreye etkisi, toplum refahına etkisi, kültürel etkinlik ve kültürel mirasa etkisi ve turizm hizmetlerine de önemli bir etki yaratmaktadır. Bu bölümde turist vergisinin ekonomik etkisi, çevresel etkisi, toplum refahına etkisi, kültürel etkinlik ve kültürel mirasa etkisi ve turizm hizmetlerine etkisi ele alınmıştır.

3.1.1.1. Turist Vergisinin Ekonomik Etkisi

Turist vergileri iki temel nedenden ötürü alınmaktadır, birincisi piyasa başarısızlıklarını düzeltmek, ikincisi ise gelir elde etmektir. Ülkeler piyasa başarısızlıklarının üstesinden gelebilmek için kaynak yaratma yoluna gitmektedirler. Bu durumda ilk başvurulacak noktalardan bir tanesi turist vergisi olmaktadır. Ayrıca gelir elde etmek amacı taşıyan ülkeler de turist vergisi olarak turizm harcamaları için fon yaratabilmektedirler. Ülkelere yapılan turist akını, bazı olanakların sağlanması ve sürdürülmesi ile ilgili ek kamu maliyetleri gerektirmektedir. Fakat turistler bu ek maliyetleri finanse etmek için herhangi bir ek ödeme yapmamaktadırlar. Alınacak bir vergi bu dengeyi sağlayabilir ve böylece yük yerel halk ile turistler arasında dengeli

paylaşılmış olur (Gooroochurn ve Sinclair, 2005: 482). Turist vergisi yerel bütçeye aktarıldığı zaman yerel bütçe gelirlerinde önemli bir kaynak oluşturabilmektedir. Örneğin 2019 yılında Ukrayna'nın yerel bütçe gelirleri hacminde 2015 yılına göre 10 kat artış yaşanmıştır (Borysova ve Borysova, 2019: 18).

Fransa 2016 yılında yaklaşık 346 milyon avro ve İtalya 2017 yılında 335 milyon avro, turist vergisi geliri elde etmiştir. Ayrıca sadece ülkeler değil şehirler de daha fazla turist vergisi elde ederek rekabet avantajı yakalamak ve yatırımları turist vergisi ile finanse etmek için yarış içerisine girmişlerdir. 2016 yılında, Roma 126 milyon avro, Milan 41 milyon avro ve Amsterdam yaklaşık 80 milyon avro gelir elde ettiklerini açıklamışlardır. İspanya da bu verginin alınmaya başlamasından itibaren her yıl turist sayısında artış yaşanırken elde edilen turist vergisi miktarında da artış söz konusu olmuştur (Lopez, vd., 2018: 168). Turist vergisi sayesinde İspanya'nın Barselona şehrinde 2018 yılında 89 proje hayata geçirilmiş olup bu projelere yaklaşık 27 milyon avroluk destek sağlanmıştır (Generalitat De Catalunya, 2019).

3.1.1.2. Turist Vergisinin Çevreye Etkisi

Turizm ekonomik katkısının yanı sıra destinasyonların taşıma kapasitesini aşması sonucunda çevreye olumsuz etkilerde verebilmektedir. Örneğin, tarım alanlarının yok olması, toprak-su-hava kirliliğinin artması, aşırı su kullanımı sonucu kaynakların tükenmesi, vahşi yaşam ve doğal ortamın tahrip edilmesi turizmin çevreye olumsuz etkileri arasında yer almaktadır (Bahar, vd., 2015: 14; Şanlıöz-Özgen, vd., 2016: 19-20). Bu etkileri azaltabilmek için ekolojik çevre korumasına dikkat edilmeli, çevre dostu turizm ürünleri inşa edilmeli, ekolojik koruma ve tanıtımı güçlendirilmelidir (Zou, 2019: 5). Tüm bunları yapabilmek için ülkeler fazla kaynak yaratamamaktadır. Çünkü, finansal kaynakların kıt olması ve eldeki kaynakların da genellikle yoksulluk ile mücadele kapsamında ekonomik getiri sağlayacak alanlarda kullanılması diğer alanlara yatırım yapılmasını engellemektedir (Kahraman ve Türkay, 2014: 40). Ülkeler bu nedenle ekstra kaynak yaratma arayışına girmişlerdir. Dünyada turizmi yönetmek için ekonomik gelir kaynaklarının kullanımı konusunda birçok deneyim bulunmaktadır. Bazı durumlarda bu kaynaklar turizmi teşvik etmek için bir araç olarak

kullanılırken, bazen ise doğal alanların korunmasına katkıda bulunabilecek bir araç olarak kullanılmaktadır (Jusmet, vd., 2004: 4).

Ülkeler olumsuz çevresel sonuçların azaltılmasını finanse etmek için bazı özel vergileri uygulamaya başlamıştır. Bu özel vergilerden bir tanesi de turist vergisi olup, son yıllarda değişen derecelerde başarı ile genişlemiştir (Taylor, vd., 2005: 1). Toplanan turist vergisi birçok ülkede çevre hizmetleri ve destinasyonların sürdürülebilir kalkınması için harcanmaktadır yani yapılan turist vergisi ödemesi karşılığında vergi mükellefi bir çevre hizmeti almaktadır (Failler, vd., 2019: 114).

Örneğin İspanya'nın Balear adalarında Nisan 2011 tarihinde yürürlüğe giren 2016 yılına kadar "ecotax" olarak adlandırılan ve 2016 yılı itibarıyla "sürdürülebilir turizm vergisi" olarak değiştirilen bir turist vergisi alınmaktadır. Bu verginin alınma nedenlerinden en önemlisi son zamanlarda İspanya'da kitle turizminin hızlı büyümesinden kaynaklanan olumsuz etkileri azaltmak olmuştur. Bu turist vergisi çevre ve sürdürülebilir turizm için önemli bir kaynak yaratmaktadır (Tremlett, 2002). Bu kaynak sayesinde de Mallorca, Menorca, Ibiza ve Formentera'daki turizmin arazi ve çevre üzerindeki olumsuz etkisini telafi etmek için önemli yatırımlar yapılmaktadır. Ayrıca turist vergisinden elde edilen gelir ile CO2 emisyonlarını azaltmaya yönelik, adalardaki elektrikli araçlar için hızlı şarj noktaları oluşturmak üzere hamleler yapılacağı açıklanmıştır (Davies, 2019). Ayrıca İtalya'nın Villasimius şehri de turist vergisinden elde edilen gelirleri sürdürülebilir turizm alanında, özellikle turistlere verilen hizmetlerin iyileştirilmesi ve çevresel kaynakların kullanımı ile ilgili müdahaleler de kullanmaktadır (Biagi, vd., 2017: 4).

Delise (2006), La Salandra (2009) ve Valle vd. (2012), çevre odaklı bir turist vergisi tasarlanırken özel dikkat gösterilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu amaca sahip vergi, kitle turizmini caydırmak, turistleri çevreye duyarlı davranışlar benimsemeye teşvik etmek noktasında başarılı olabileceğini ve ayrıca turizmi turizm faaliyetleri ile çevresel koruma arasındaki sosyal optimum dengeye doğru yönlendirirken, turistlerin neden olduğu çevre kirliliğini azaltma maliyetlerini karşılama noktasında da önemli bir kaynak olarak görülebileceğini belirtmişlerdir. Fakat Dodds, vd. (2010) ve Pulido-Fernández ve López-Sánchez (2016) ise, böyle bir vergi tasarlanmanın oldukça zor ve

dikkat gerektirdiğine vurgu yapmışlardır. Turistlerin çevresel sürdürülebilirliği ne kadar dikkate aldığı ve değer verdiğinin oldukça önemli olduğunu belirtmişleridir. Bu nedenle kullanım alanı çevre odaklı olacak bir turist vergisinin doğru bir şekilde tasarlanması ve uygulamaya konulmadan önce duyarlılık analizlerinin yapılmasının oldukça önemli olduğunu aktarmışlardır.

İspanya'nın Balear adalarında sürdürülebilir turizm vergisi olarak alınmakta olan turist vergisi, elde edilen gelirler neticesinde Çevre, Sürdürülebilir Turizm, Kültürel Miras, Eğitim ve İstihdam, Bilimsel Araştırma ve Diğer Sosyal Gelişimler için 2016 yılında 87, 2017 yılında 111 ve 2018 yılında ise 89 projenin hayata geçmesine yardımcı olmuştur. Bu projeler için yaklaşık 224 milyon avro bütçe ayrılmıştır (Sustainable Balearic Islands, 2019).

3.1.1.3. Turist Vergisinin Toplum Refahına Etkisi

Sosyal refahın belirleyici birçok faktörü bulunmaktadır. Bunlar arasında en önemlisi vergilerdir (Selen ve Karas, 2018: 980). Bu vergilerin uygulanacağı alanlardan bir tanesi de turizm sektörüdür. Turizmin vergilendirilmesi, sektörün gelişmesine güç vermek veya yerel halk için altyapı ve yeni hizmetler sağlamak amacıyla hükümetlerin harcaayabileceği yüksek gelir kaynağı oluşturabilmektedir. Hükümetler kime hangi vergiyi uygulayacaklarını kendileri seçmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu ihtiyaç sonucunda belirlenen vergilerden bir tanesi de turist vergisidir (Rinaldi, 2012: 82).

Yerel halk, esasen turist vergisinden iki şekilde yararlanabilir. Birincisi vergiden elde edilen gelirlerle finanse edilen hizmetlerden yararlanabilirler. İkincisi ise turist vergisinden elde edilen gelirler daha önce turizm endüstrisini desteklemek için kullanılan bazı yerel fonların yerine geçerek, yerel fonların yerel halka fayda sağlayan diğer kamu kullanımlarına yönlendirilmesine olanak sağlanabilir (Mak, 2008: 610). Yapılan bir çalışmada toplum refahı ile ilgili bazı durumsal faktörlerden de bahsedilmiştir. Yerel halkın yabancı dil becerilerindeki gelişmeler, mültecilerin ve dilencilerin daha iyi yönetilmesi ve yoksullara yardım edilmesi noktasında alınacak bir turist vergisi için turistlerin vergi ödeme isteğine sahip olacağı sonucuna varılmıştır (Çetin, vd., 2017: 8)

3.1.1.4. Turist Vergisinin Kültürel Etkinliğe ve Mirasa Etkisi

Geleneksel Türk tiyatrosu, açık hava etkinlikleri, festivaller, fuarlar, konserler, anma programları, sergiler gibi kültürel etkinliklerin devamlılığı bölgenin geçmişten günümüze kadar ulaşan kültürel mirasının yaşatılması ve yeni nesillere aktarılması için oldukça önemlidir. Kültürel etkinlik faaliyetlerinin planlanmasından sonuçlandırılmasına kadar geçen süreçte önemli maliyetler oluşabilmektedir.  lkeler bu maliyetleri karşılayabilmek için turist vergisinden elde edilen gelirlerin bir kısmını bu alana harcayabilmektedir. Bu durumda kültürel etkinlik faaliyetleri devam etmekte ve gelecek nesillere aktarılabilmektedir.

Kültürel Miras bir ulus için hayati bir rol oynamaktadır, çünkü onlara kim olduklarını, nereden geldiklerini ve neleri ba ardıklarını gösterdiği için bireye, topluluğa veya bir ulusa kimlik kazandırmaktadır. Kültürel mirasın ya atılmaya devam edilebilmesi için önemli fonların ayrılması gerekmektedir. Bu fonlar genel bütçe için önemli maliyetler olu turabilmekte veya başka bir alana yapılacak yatırımların önüne geçebilmektedir. Bu nedenle kültürel miras alanlarının korunması için kısmen vergilendirmeyeyle finanse edilmesi gerekir (Guo ve Haupt, 2015: 205).

George (2010)  alı masında, kültürel varlıkları tüketen turistlere bir tür kültürel miras koruma vergisi uygulamanın, eşitlik ve sürdürülebilir turizme ulaşmak için önemli bir kaynak olacağını önermiştir. Fakat  lkeler bu konuda önemli maliyetlerin önüne geçebilmek ve ekstra fon kaynağı yaratabilmek adına turist vergisini hayata koymuştur. Turist vergisi sayesinde kültürel miras alanlarını ziyaret edenler yaşayan mirasın korunması değerini belirleyebilecek ve elde edilen kaynaklar ile politikacılar kültürel mirası koruma politikalarına yön verebilecek ve uygulayabilecektir (Chea, 2013: 47).

Türkiye’de kültürel mirasın korunması konusunda kültür ve turizm bakanlığı dışında belediyelerde yetkilendirilmiştir. 5216 sayılı Kanunun 7. Maddesinin o) bendinde *“Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mek nların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek.”* Büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında yer almaktadır (Büyükşehir Belediyesi

Kanunu, 2004). Benzer şekilde *kültür, sanat, turizm – tanıtım faaliyetleri*, 5393 sayılı yasanın 14. Maddesinin a) bendinde sayılan belediyelerin zorunlu görevlerinden biridir (Belediye Kanunu, 2005). Dolayısı ile Türkiye’deki büyükşehir belediyelerinin söz konusu görevlerini yerine getirirken ihtiyaç duydukları mali kaynakların önemli bir bölümünü turist vergisinden elde edilen kaynaklarla finanse etmesi mümkündür.

Hamburg belediyesi alınan turist vergisi sonucunda oluşan bütün gelirlerin, Hamburg’un imajına ve nihayetinde turizm endüstrisine fayda sağlayacak turizm, kültür ve spor projelerine yatırılacağını belirtmiştir (Hamburg-travel, ty.). İspanya’nın Balear Adalarında turist vergisinden elde edilen gelir sonucunda, kültürel mirası korumak adına, sahil boyunca uzanan tarihi bir patika ve halka açık olan üç müze restore edilmiştir (Davies, 2019). Ayrıca Mayorka kent konseyi turist vergisinden elde edilen gelirler ile 2020 yılında Mayorka’nın dini mirasını korumak için 740.000 avroluk bir bütçe onaylamıştır (Ayuga, 2020).

3.1.1.5. Turist Vergisinin Turizm Hizmetlerine Etkisi

Turist vergisi alan ülkeler oluşan bu kaynak ile turizm amaçlı önemli yatırımları gerçekleştirmektedirler. Birçok ülkede destinasyonların kalitesini arttırmak amacıyla tematik güzergahlar geliştirme projeleri, işletmelerin ve hizmetlerin turistlerin yararına yeniden yapılandırılması, turizm bilgi noktalarının oluşturulması ve gençlerin istihdamını desteklemek amacıyla turist vergisi alınmaktadır (Rotaris ve Carrozzo, 2019: 8).

Avusturalya 2000 Olimpiyat Oyunları kapsamında turist vergisini (yatak vergisi) yürürlüğe koyarak, yapmış olduğu maliyetlerin bir kısmını bu şekilde finanse etmiştir (Dwyer ve Forsyth, 1999: 253). Venedik’te M9 olarak adlandırılan İtalya’nın ilk dijital müzesi olan ve “mikro-akıllı şehir” olarak tanıtılan müze turist vergisinden elde edilen gelirler ile inşa edilmiştir (ETOA, 2020). Örneğin, İspanya’nın Balear Adalarında bulunan Ibiza adasında turist vergisi gelirleri ile finanse edilen San Antonio Körfezi kıyı yönetimi projesi, tesislerin kanalizasyon sisteminde iyileştirmeler, bir bisiklet ve yaya yürüyüş yolunun oluşturulması ve iskelelerin yeniden inşasını içermektedir. Bu proje kapsamında yapılan çalışmaların 2022 yılına kadar tamamlanacağı belirtilmiştir (Davies, 2019). Benzer şekilde, Dubai 2014 yılında Expo 2020 projelerini finanse

etmek için bir vergi oluştururken, Barselona şehri elde ettiği vergiden fon kullanarak turistlerin en sıkışık alanlardan çıkmalarını sağlayan yollar inşa etmiştir (Goldsmith, 2019).

3.1.2. Dünya’da Turist Vergisi Uygulamaları

Günümüzde dünya üzerinde birçok ülke turist vergisi uygulamasına sahiptir. Fakat bu vergi türünün uygulanış şeklinde ve vergi miktarında ülkeler arasında birtakım farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu yüzden 19 adet ülke incelemeye alınmış ve bu ülkelerin vergiyi uygulama biçimleri, verginin miktarı ve muafiyet durumları açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1.2.1. Almanya

Almanya’da turist vergisi, “Kültür Vergisi” ve “Yatak Vergisi” adı altında uygulanmakta olup konaklama zamanına, kalınan otelin oda sayısına, konaklama türüne, konaklanan odanın gecelik ücretine göre farklılık gösteren oranlarda uygulanmaktadır. Bu vergi türü ilk defa Thüringen eyaletinde 2011 yılında yasalaşarak yürürlüğe girmiştir.

Tablo 7: Almanya’da Turist Vergisi Miktarları

Şehir / İlçe / Bölge	Vergi Kuralları / Bilgi Özeti	Vergi (Kişi Başı)
Aachen	Oda fiyatı üzerinden yüzde (KDV dahil).	%5
Berlin	Net konaklama maliyeti üzerinden yüzde (kahvaltı ve diğer hizmetler hariç)	%5
Bingen am Rhein	Oda Fiyatı: kişi başı gecelik 30 € ‘ya kadar	1 €
	Oda Fiyatı: kişi başı gecelik 30.01 € - 100 € arası	2 €
	Oda Fiyatı: kişi başı gecelik 100 €	3 €
	En fazla 4 ardışık geceye uygulanır.	
Bochum	Oda fiyatı üzerinden yüzde (KDV dahil)	%5
Bremen	Oda fiyatı üzerinden yüzde	%5
Frankfurt	Kişi başı gecelik	2 €
Köln	Brüt konaklama maliyeti üzerinden yüzde (kahvaltı ve diğer hizmetler hariç)	%5
Darmstadt	Oda Fiyatı: kişi başı gecelik 50 € ‘ya kadar	1 €
	Oda Fiyatı: kişi başı gecelik 50.01 € - 100 € arası	2 €
	Oda Fiyatı: kişi başı gecelik 100 €	3 €
	Kalış süresine bakılmaksızın, TÜM gecelere uygulanır.	

Dortmund	Brüt konaklama maliyeti üzerinden yüzde (kahvaltı ve diğer hizmetler hariç)	%7,5
Duisburg	Oda fiyatı üzerinden yüzde (KDV dahil)	%5
Eisenach	Konukevi / daire (kişi başı gecelik)	1 €
	3 yıldızlı oteller (kişi başı gecelik)	1.50 €
	4-5 yıldızlı oteller (kişi başı gecelik)	2 €
Erfurt	Brüt konaklama maliyeti üzerinden yüzde (kahvaltı ve diğer hizmetler hariç)	%5
Dresden	Brüt oda fiyatı üzerinden yüzde	%6,66
Göttingen	Pansiyonlar (kişi başı gecelik)	0.50 €
	Konukevleri (kişi başı gecelik)	1 €
	Tatil evleri, hareketli ev parkları ve benzeri imkanlar (kişi başı gecelik)	
	3 yıldızlı oteller (kişi başı gecelik)	2 €
	4 yıldızlı oteller ve üzeri (gecelik kişi başı)	3 €
	Ard arda en fazla 14 (on dört) gece için geçerlidir.	
Hamburg	Oda Fiyatı: kişi başı gecelik 10 € 'ya kadar	0 €
	Oda Fiyatı: kişi başı gecelik 25 € 'ya kadar	0.50 €
	Oda Fiyatı: kişi başı gecelik 50 € 'ya kadar	1 €
	Oda Fiyatı: kişi başı gecelik 100 € 'ya kadar	2 €
	Oda Fiyatı: kişi başı gecelik 150 € 'ya kadar	3 €
Jena	Oda Fiyatı: 50.01 € - 100 € kişi başı gecelik	1 €
	Oda Fiyatı: kişi başı gecelik 100 €	3 €
Osnabrück	Oda fiyatı üzerinden yüzde (KDV dahil)	%5
Freiburg	Net konaklama maliyeti üzerinden yüzde (kahvaltı ve diğer hizmetler hariç)	%5
Leipzig	Gecelik Kişi Başı	3 €
	Brüt oda fiyatı 30,00 € 'dan düşük ise	1 €
Weimar	49 odaya kadar olan oteller	1 €
	50 veya daha fazla odalı oteller	2 €

Kaynak: (ETOA t.y.; Bettensteuer.de, 2019)

Berlin, Dortmund, Bremen, Köln ve Freiburg genelinde turist vergisi kahvaltı ve ekstra hizmetler haricinde oda fiyatının %5'i oranında iken Dresden'de bu oran %6 olarak belirlenmiştir. Dahlem şehrinde bu vergi 14 yaşından büyük misafirler için gecelik kişi başı 1 €, 14 yaşından küçük misafirler için ise 0,50 € olarak belirlenmiştir. Ocak 2018 itibariyle Frankfurt şehrinde kişi başı gecelik 2 € vergi alınmaktadır (Bettensteuer.de, 2019). Hamburg şehrinde bu verginin alınma şekli çok daha farklıdır. Vergi,

konaklama biriminin gecelik net ücretine bağı olarak değişiklik göstermektedir. Örneğin (Bettensteuer.de, 2019);

10.00 € ‘ya kadar gecelik net konaklama ücretinde: 0 €

25.00 € ‘ya kadar gecelik net konaklama ücretinde: 0,50 €

50,00 € ‘ya kadar gecelik net konaklama ücretinde: 1 €

100,00 € ‘ya kadar gecelik net konaklama ücretinde: 2 €

150.00 € ‘ya kadar gecelik net konaklama ücretinde: 3 €

Gecelik net konaklama ücretindeki her 50,00 € artış için vergiler 1 € artmaktadır.

Ayrıca Almanya’da her eyalet kendi bünyesinde özel muafiyet durumları geliştirmiştir. Örneğin Köln’de, evsizliği önlemek için gerekli olan konaklama tesisleri ve bu tesislerde konaklayanlar ve mesleki nedenlerle zorunlu olarak konaklama yapanlar vergilendirmeden muaftır. Köln şhrinde bu vergiden elde edilen gelir kültür, eğitim ve turizm amaçlı kullanılmaktadır.

3.1.2.2. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri’nde ilk turist vergisi alımı 1946 yılında New York’ta başlatılmıştır (Knipe, 2011: 2). 1970’lerden bu yana, turist vergisi konaklama vergileri adı altında ülke genelinde yaygın olarak alınmaktadır. Ülkenin en büyük 150 şhri arasında 120’den fazlası turist vergisini uygulamaktadır. Bu vergi genellikle otellerde, motellerde, oda kahvaltı işletmelerinde ve diğer konaklama yerlerinde kısa süreli gecelik konaklamalar için geçerli olan bir vergi olarak alınmaktadır. Ayrıca Airbnb tarzı siteler üzerinden ev kiralamar da bu vergiye tabi tutulmaktadır (Hajibaba ve Dolnicar, 2017: 123). Turist vergisi için hükümet, vergi tabanını mevzuat ile tanımlamak, kimin konaklama vergisinden muaf olduğunu belirlemek ve tahsilat prosedürlerini ayrıntılı bir şekilde açıklamakla yükümlüdür. Bu vergi yalnızca turistler tarafından ödenmektedir. Turistler için sağlanan genişletilmiş hizmetler (örneğin, ek polis ve güvenlik mensubu ve turist taleplerini karşılamak için gereken karayolu ve toplu taşıma kapasitesinde artış) için yerel yönetimler turist vergisini önemli bir kaynak olarak görmektedirler (Kitchen ve Slack, 2003: 2247). Eyaletler ve belediyeler

turist vergisi gelirlerini genel fonlarına, özel gelir fonlarına, yerel yönetimlere ve özel bölgelere dağıtabilir (Hazinski vd., 2017: 2).

Tablo 8: Amerika Birleşik Devletleri Turist Vergisi Oranları

Eyalet	Turist Vergisi Oranı
Alabama	%4,0
Arizona	%5,5
Arkansas	%2
Connecticut	%15
Delaware	%8
Georgia	5 \$ oda başına ücret
Hawaii	%10,25
Idaho	%2
Illinois	%6
Iowa	%5
Kentucky	%1
Maine	%9
Massachusetts	%5,7
Michigan	%6
New Hampshire	%9
New Jersey	%5
Oregon	%1,8
Pennsylvania	%6
Rhode Island	%5
South Carolina	%2
South Dakota	%1,5
Texas	%6
Utah	%0,32
Vermont	%9
District of Columbia	%14,95
Puerto Rico	%9
Virgin Islands	%12,5

Kaynak: (NCSL, 2019)

Amerika Birleşik Devletleri'nde küçük banliyö şehirlerinde ve belli başlı turistik destinasyonlarda, konaklama vergileri ekonomik kalkınma girişimleri için önemli bir finansman kaynağı haline gelmiştir (Hazinski vd., 2017: 3).

3.1.2.3. Avusturya

Avusturya'nın birçok şehrinde turist vergisi farklı isimler altında uygulanmaktadır. Avusturya'da kamp ve karavan alanları da dâhil olmak üzere gecelik kişi başı 0.15 €

ile 2.18 € arasında değişen bir turist vergisi alınmaktadır. Elde edilen gelirler, turizm altyapısı, turizme finansman kaynağı oluşturma ve yerel olanakların desteklenmesi dâhil olmak üzere yerel turizmi desteklemek için kullanılmaktadır (European Commission, 2017: 179).

Avusturya, Turizm Kanunu'nun 3. Bölümünün 50. Maddesinde turist vergisi alımı noktasındaki muafiyetler konusuna netlik kazandırmıştır. Muafiyet durumu (Tourismusgesetz, 2018):

- 15 yaşın altında olanlar;
- Zorunlu eğitimini tamamlamak, bir yüksekokul veya meslek okuluna, ıracılığa veya üniversiteye devam etmek ve askeri veya sivil hizmette bulunmak için konaklama yapan kişiler;
- Bir gençlik yurduna, gençlik kampına, gençlik derneklerine ve gençlik merkezlerine katılanlar;
- Mesleğinin icrasında otobüs şoförü veya tur rehberi olarak görevlendirilen ve geceyi ücretsiz olarak geçiren kişiler;
- Afet durumunda geceyi bir misafirhanede geçirmesi gereken kişiler ile sınırlandırılmıştır.

3.1.2.4. Belçika

Yıllardır turist vergisi uygulamasına sahip Federal Parlamenter Monarşi ile yönetilen Belçika, Flaman, Valon ve Brüksel Başkent bölgesi olmak üzere üç bölgeye ayrılmıştır. Bu yüzden Belçika'da bölgelere göre turist vergisi noktasında farklı uygulamalar mevcuttur.

2014 itibariyle Antwerp şehri, kamp bölgelerinde yapılan konaklamalardan gecelik 0,50 € (KDV dahil 0,53 €), otel, pansiyon ve kiralık ev gibi konaklamalardan ise 2,25 € (KDV dahil 2,39 €) turist vergisi talep etmektedir. Muafiyet konusunda ise sadece 12 yaş altı kişiler ve Herkes İçin Turizm Kararnamesi'ne giren konaklamalar vergiden muaf tutulmuştur (Belastingreglement Op De Overnachtingen In Toeristische Logies,

2018). Antwerp şehri bu geliri temiz caddeler, enformasyon hizmetleri, müzelerin bakımı, güvenlik ve kentsel dönüşüm için kullanmaktadır.

2014 yılı itibariyle Brugge şehri, yapılacak konaklamalardan 2 € turist vergisi almaya başlamıştır. Muafiyet konusunda ise, 18 yaşından küçük kişiler, kâr amacı gütmeyen bir yardım veya sosyal yardım amacı taşıyan hastaneler, klinikler, dinlenme ve bakım kurumları, eğitim kurumlarının yatılı okulları, müzik festivalleri veya diğer önemli etkinlikler gibi belirli etkinlikler çerçevesinde geçici olarak düzenlenmiş açık hava eğlence alanları, belediyeye ait olup belediye tarafından tanınan kuruluşlara (gençlik çalışmaları girişimleri, spor kulüpleri, tiyatro grupları vb.) kiralanmış tesisler turist vergisi noktasında muaf tutulmuştur (Belastingreglement Op Het Verstreken Van Logies, 2014).

2015 yılı itibariyle Gent şehri, yapılacak konaklamalardan 2,83 € (KDV hariç) turist vergisi almaya başlamıştır. Muafiyet konusunda ise, 18 yaşından küçük kişiler, Tatil Katılım Merkezi aracılığıyla rezerve edilen gecelik konaklamalar, gençlik turizmi etiketli bir hostel olarak tanınan konaklama kuruluşları ve bir etkinliğin parçası olarak kampçı gruplar tarafından organize edilen kamp faaliyetlerinin yapıldığı kamp tesisleri turist vergisi noktasında muaf tutulmuştur (Belastingreglement Op Het Verstreken Van Logies, 2019).

Belçika'nın önemli turizm şehirlerinden biri olan Brüksel'de ise turist vergisi uygulaması oldukça farklı bir şekilde yapılmaktadır. Brüksel'de uygulanan güncel turist vergisi tarifesi Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9: Brüksel'de Turist Vergisi Miktarları

Otel Kategorisi	Oda Sayısı	Oda Başına Vergi Borcu
Sınıflandırılmamış	1-99 oda	Oda başına yıllık 400,00 €
Sınıflandırılmamış	100 oda ve üzeri	Oda başına yıllık 720,00 €
1. Kategori	1-99 oda	Oda başına yıllık 672,00 €
1. Kategori	100 oda ve üzeri	Oda başına yıllık 884,80 €
2. Kategori	1-99 oda	Oda başına yıllık 931,20 €
2. Kategori	100 oda ve üzeri	Oda başına yıllık 1272,00 €
3. Kategori	1-99 oda	Oda başına yıllık 1363,20 €
3. Kategori	100 oda ve üzeri	Oda başına yıllık 1507,20 €
4. Kategori	1-99 oda	Oda başına yıllık 1536,00 €
4. Kategori	100 oda ve üzeri	Oda başına yıllık 1718,40 €

5. Kategori	1-99 oda	Oda başına yıllık 2419,20 €
5. Kategori	100 oda ve üzeri	Oda başına yıllık 2880,00 €
Aparthotel Kategorisi	1-99 daire	Oda başına yıllık 1017,60 €
Aparthotel Kategorisi	100 daire ve üzeri	Oda başına yıllık 1526,40 €

Kaynak: (Reglement De Taxe Sur Les Etablissements De Type Hotelier, Les Appart-Hôtels Et Les Logements Garnis, 2011).

Tablo 9 incelendiği zaman Brüksel’de konaklama tesisleri 7 farklı kategoriye ayrılmış olup her bir kategoride kendi içerisinde 2 farklı kategoriye ayrılmıştır. Her kategorinin turist vergisi tarifesi birbirinden farklılık göstermektedir. Konaklama tesisleri turist vergisini konaklayan kişilerden alırken, vergi ödemelerini ise yıllık olarak odabaşı belirlenen orana göre yapmaktadırlar.

3.1.2.5. Bulgaristan

Bulgaristan turist vergisi alan ülkeler içerisinde yer almaktadır ve turist vergisi gecelik konaklamalar üzerinden yapılmaktadır. Turist vergisi, Yerel Vergiler ve Ücretler Kanununun 61p ile 61r. Maddelerinde düzenlenmiştir. Vergi miktarı gecelik kalış süresi için 0,20 BGN- 3,00 BGN arasında bir oran olmakla beraber bu miktar yönetmelikle belirlenmektedir (Local Taxes and Fees Act, 2019).

Bulgaristan’a gelen turistlerin yapmış olduğu turist vergisi ödemelerinden elde edilen gelirlerin nerelerde harcanacağı Turizm Kanunu’nun 11(2). Maddesinde açıkça belirtilmiştir. Bu madde gereğince turist vergisi gelirleri (Tourism Act, 2016);

- Altyapı inşası ve bakımı ve belediye sınırları içerisinde yer alan turistik yolların yapımı,
- Turist enformasyon merkezlerinin kurulması,
- Belediye mülkiyeti veya belediyeye kullanım hakkı tanınan turistik yerlerin inşa edilmesi ve bakımı,
- Turistik gelişimi sağlayan yerel ve ulusal öneme sahip etkinliklerin ve olayların organizasyonu,
- Belediye bünyesinde turistik gelişim için araştırmaların ve analizlerin yapımı,
- Belediye sınırları içerisinde bulunan turizm ürünlerinin tanıtımı,
- Belediye turizm dernekleri ve turizm bölgesi yönetimi için ilgili organizasyonlara destek,

- Belediye sınırları içerisinde yer alan turizm destinasyonlarında sunulan hizmet kalitesinin iyileştirilmesi için harcanabilecektir.

3.1.2.6. Fransa

Fransa’da 13 Nisan 1910 tarihli kanun ile alt yapısı hazırlanan turist vergisi günümüzde halen uygulanmaktadır. Turist vergisi turistik faaliyetlerin gelişmesi, bölgenin tanıtılması ve çekiciliğinin güçlendirilmesine katkıda bulunmak amacıyla alınmaktadır. Dolayısıyla, verginin gelirleri yalnızca turistlerin deneyimlerini arttırmaya yönelik harcamalar için ayrılmıştır. Fransa’da turist vergisi, belediye sınırları içerisinde ikamet etmeyen ve konut vergisine tabi olmayan kişileri kapsamaktadır (Taxesejour, 2019). Fransa’da turist vergisi (kişi başı) maksimum oranları, ek vergi hariç, gecelik 0,2 € ile 4,0 € arasındadır. 5 ve 4 yıldızlı otellerde taban fiyat 0,70 €, 3 yıldızlı otellerde 0,50 €, 2 yıldızlı otellerde 0,30 € ve 1 yıldızlı otellerde ise 0,20 € olarak belirlenmiştir. Tavan fiyatlar ise sırasıyla, 5 yıldızlı oteller için 3,00 €, 4 yıldızlı oteller için 2,30 €, 3 yıldızlı oteller için 1,50 €, 2 yıldızlı oteller için 0,90 € ve 1 yıldızlı oteller için ise 0,80 € olarak belirlenmiştir. Fransa’da sadece otellerde değil, tatil köylerinde, kamp ve karavanlarda ve oda kahvaltı hizmeti veren apartotellerde konaklayanlardan da turist vergisi alınmaktadır. Saray oteller olarak adlandırılan oteller en yüksek (4,00 €) turist vergisi talep edilen oteller olurken en düşük (0,20 €) turist vergisi talebi ise 1 ve 2 yıldızlı kamp ve karavan hizmeti veren konaklama tesislerinde olmaktadır (Finance Law, 2014).

Tablo 10: Fransa’da Turist Vergisi Miktarları

Belediye	5 Yıldızlı	4 Yıldızlı	3 Yıldızlı	2 Yıldızlı	1 Yıldızlı
Lyon	3,00 €	2,30 €	1,50 €	0,90 €	0,80 €
Paris	3,00 €	2,30 €	1,50 €	0,90 €	0,80 €
Cannes	2,25 €	1,85 €	1,40 €	0,90 €	0,80 €
Nice	3,00 €	2,20 €	1,50 €	0,80 €	0,60 €
Nantes	2,25 €	2,25 €	1,30 €	0,75 €	0,65 €
Marsilya	3,00 €	2,25 €	1,50 €	0,90 €	0,75 €
Toulouse	3,00 €	2,30 €	1,50 €	0,90 €	0,80 €
Strazburg	3,00 €	2,23 €	1,50 €	0,73 €	0,50 €
Montpellier	3,00 €	2,00 €	1,50 €	0,99 €	0,70 €
Bordeaux	2,27 €	1,82 €	1,23 €	0,82 €	0,73 €

Not: Fiyatlara %10 ek eyalet ve %15 ek bölgesel vergi miktarı eklenmemiştir.

Kaynak: (Taxesejour, 2019)

Tablo 10’da belirtilen oranlar yasal sınırı geçemeyecek oranlar olup, kanunların izin verdiği kadarıyla belediyeler fiyatlara %10 ek eyalet vergisi ekleme yapabilmektedir. Hatta Paris gibi şehirler fiyatlara %10 ek eyalet vergisi eklemenin yanında %15 ek bölgesel vergi miktarını da fiyatlara yansıtabilmektedir. Örneğin Paris’te 5 yıldızlı bir otelin 3 € olan gecelik turist vergisi oranı %10+%15 ek vergi oranlarıyla gecelik 3,75 € olabilmektedir.

29 Aralık 2014 tarihli Maliye Kanunu (No. 2014-1654) ile, turist vergisinden doğan muafiyetlerin kapsamı güncelleştirilmiş ve sonuç olarak (Finance Law, 2014);

- 18 yaşından küçükler,
- Bölgede istihdam edilen mevsimlik işçiler,
- Acil barınma veya geçici yer değiştirmeden yararlanan kişiler ve
- Konut vergisi ödeyen şehir sakinlerinin turist vergisinden muaf oldukları kararına varılmıştır.

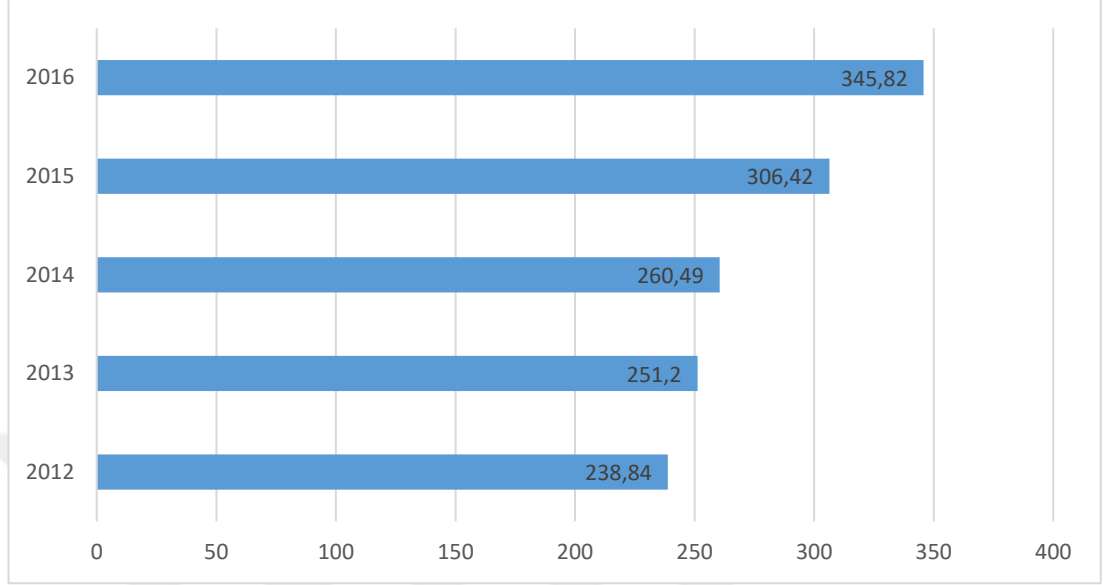
Tablo 11: 2017 Yılında Belediyelerin Ortalama Gecelik Turist Vergisi Tarifesi

Oteller	5 Yıldızlı	4 Yıldızlı	3 Yıldızlı	2 Yıldızlı	1 Yıldızlı
Tarife Ortalaması	1,41 €	1,19 €	0,87 €	0,64 €	0,53 €

Kaynak: (Statista, 2019)

Tablo 11 incelendiği zaman 2017 yılında Fransa’da belediyeler yıldızlı oteller içerisinde ortalama en yüksek tarifeyi 5 yıldızlı otellere uygulamıştır. En yüksek gecelik turist vergisi tarifesi ortalamasına 1,41 € ile 5 yıldızlı oteller sahip olmuştur.

Grafik 1: Yıllara Göre Fransa’da Toplanan Turist Vergisi Miktarı (Milyon €)

Kaynak: (DGCL, 2018: 7)

Yıllara göre Fransa’da toplanan turist vergisi miktarlarına bakıldığında zaman her yıl bir önceki yıla göre artışın yaşandığı görülmektedir. 2016 yılında yaklaşık 346 milyon avro gelir elde edildiği görülmektedir.

3.1.2.7. Hırvatistan

Hırvatistan’da, uygulanmakta olan turist vergisi Hırvatistan Kunası para birimi olarak ödenmektedir. 18 yaşından büyük turistler konaklama tesisi türüne ve mevsime göre gecelik kişi başı değişen oranlarda bir ‘Sojourn Tax’ ödemek zorundadır. Turist vergisinin seviyesi ulusal hükümet tarafından belirlenmektedir. Hırvatistan’da şehirler turist çekme kapasitelerine göre kategorilere ayrılmaktadır. Bu kategoriler A, B, C ve D olmak üzere 4’e ayrılmıştır. Örneğin Dubrovnik A kategorisinde yer almakta olup en yüksek vergi oranı bu şehirde uygulanmaktadır (ETOA, t.y.).

Birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi Hırvatistan’da da turist vergisinden doğan muafiyetlerin kapsamı sınırlandırılmıştır. Bu sınırlama doğrultusunda Hırvat Parlamentosu Turist Vergisi Hukuku Yasası Madde 4 ile (Hrvatski Sabor, 2008);

- 12 yaşına kadar olan çocuklar,
- Okul tatil paketine sahip olanlar (Okul-kurum tarafından onaylanmış),

- %70 fiziksel engele sahip olanlar ve beraberindeki bir refakatçi,
- Sosyal hizmet programı kapsamında konaklayanlar,
- İkametgâhı bulunduğu belediye sınırlarında olmayan fakat eğitim gören öğrenciler,
- Mevsimlik işçiler,
- Turistik belediye veya kasaba vatandaşlarının yakın ailesinin üyeleri,
- Uluslararası deniz trafiğindeki limana yanaşan bir yolcu gemisinde bulunan yolcuları turist vergisi muafiyeti kapsamında değerlendirmektedir.

Ayrıca Hırvat Parlamentosu Turist Vergisi Hukuku Yasası Madde 5 ile (Hrvatski Sabor, 2008);

- 12 ile 18 yaşları arasındaki çocuklar,
- Uluslararası gençlik derneklerinin bir üyesi olan gençlik konaklama tesislerinde geceleme hizmetlerini kullanan 29 yaşına kadar olan kişiler turist vergisinden %50 oranında muaf sayılmaktadır.

Hırvatistan hükümeti resmî gazete aracılığı ile NN 71/2018 (4 Ağustos 2018), 2019 yılı için turist vergisi miktarının belirlenmesine dair düzenleme başlığı altında Madde 1’de otellerde yapılacak konaklamalar ve Madde 2’de kamp hizmeti veren konaklama tesislerinde yapılacak konaklamalar için fiyat tarifesi yayınlamıştır. Bu fiyat tarifesi Tablo 12’de gösterilmektedir.

Tablo 12: Hırvatistan’da Turist Vergisi Miktarları (Hırvatistan Kunaı)

Turistik Yer Sınıfı	Otel Konaklamaları		Kamp Konaklamaları	
	Ana Sezon	Sezon Öncesi ve Sezon Sonrası	Ana Sezon	Sezon Öncesi ve Sezon Sonrası
A	10,00	8,00	8,00	6,00
B	9,00	7,00	7,00	5,00
C	7,00	5,00	5,50	4,00
D	5,00	4,00	4,50	3,00

Kaynak: (Narodne Novine, 2019)

Hırvatistan hükümeti tarafından oluşturulan mevzuat, turist vergisi gelirin ilgili olduğu konaklama türüne bağlı olarak, sabit bir kısmının Hırvat Ulusal Turist Kuruluna, belediyeye veya şehir turizm kuruluna aktarılmasını ve hatta oluşan fonun hangi amaçlar için kullanılacağına belirlenmesini öngörmektedir (European Commission, 2017: 185).

3.1.2.8. Hollanda

Hollanda’da belediye yasasının 224. Maddesi ve kamu kurumları yasasının 41. ve 53. Maddeleri turist vergisi hakkında yükümlülükleri içermektedir (Gemeentewet, 2019). Turist vergisi, 1970’lerde, çok sayıda turisti ağırlayarak ek maliyetler ile boğuşan belediyelere ek mali kaynaklar sağlamak amacıyla getirilmiştir. Bulundukları belediye sınırları içerisinde bir gece konaklayan ziyaretçiler, kullandıkları olanaklara katkıda bulunmak amacıyla bu vergiyi ödemektedirler (Den Haag Municipality, 2006). Hollanda’da turist vergisi alan belediye sayısı son 40 yılda artış göstermiş olup, 2017 yılı itibarıyla ülke genelinde 388 belediye tarafından turist vergisi alınmaktadır (Bnnvara, 2017).

Hollanda belediyeleri sadece oteller, oda kahvaltı apartoteller, tatil evi, karavan, çadır vb. konaklama tesislerinden turist vergisi almamakta ayrıca deniz turlarında belediye sınırları içerisinde program yapan gemilerden ve bireysel olarak kiralık evlerde kalan turistlerden de vergi almaktadır. Fakat deniz turlarında 4 metreden küçük gemiler turist vergisinden muaf tutulmaktadır. Ortaklık Gayrimenkul Bilgi ve Değer Tespiti (SVHW) üyesi 13 belediyede turist vergisi için asgari yaş sınırı uygulamamakta, yaşı ne olursa olsun herkes verginin mükellefini oluşturmaktadır (SVHW, 2019).

Tablo 13: Hollanda’da Turist Vergisi Miktarları

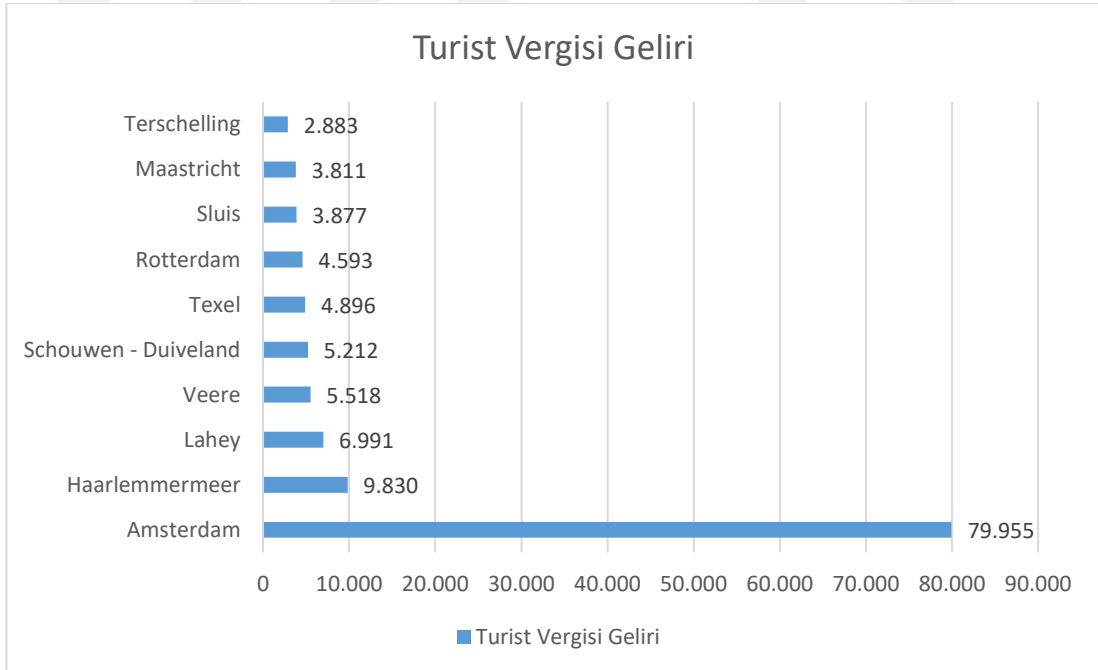
Belediyeler	Tutar	Oran
Alkmaar	1.18-2.35 € arası	
Amsterdam	8€	%7
Delft	0.80-2.95 € arası	
Lahey	2.10-4.45 € arası	
Eindhoven	3.5 €	
Leiden	0.55-2.50 € arası	
Maastricht	1.37-5.59 € arası	
Rotterdam		%6,5

Utrecht		%6
Dinkelland	0.60-1.60 € arası	
Tilburg		%3,5
Groningen	1.27 €	
Breda		%3,25
Haarlemmermeer		%6,05
Nijmegen	0.61-2.31 € arası	
Veere	1.25 €	
Schouwen – Duiveland	1.40 €	
Texel	1.85 €	
Sluis	1.20-1.35 € arası	
Terschelling	1.70 €	

Kaynak: (Cijfrenieuws.nl, 2019; Belediye Web Siteleri ve Hükümet Kaynaklarından Derlenmiştir).

1 Ocak 2019 itibariyle, Amsterdam Belediyesi, Amsterdam belediye sınırları içinde demirleyen transit deniz ve nehir gezisi yolcuları için günlük 8€ turist vergisi koymuştur.

Grafik 2: Hollanda’da En Çok Turist Vergisi Geliri Elde Eden Belediyeler- 2018 (1.000 €)

Kaynak: (Statista, 2019)

2018 yılı verileri incelendiği zaman Hollanda’da en fazla turist vergisi geliri elde eden belediye Amsterdam olurken onu ikinci sırada takip eden belediye ise Haarlemmermeer olmuştur.

3.1.2.9. İspanya

İspanya’nın Katalan bölgesinde ve Balear Adalarında turist vergisi alınmaktadır. Balear Adalarında 2001 yılında yürürlüğe giren ve “ecotax” olarak adlandırılan turist vergisi kişi başına gecelik olarak alınmaktadır (Cantallops, 2004: 44). 2016 yılında “ecotax”, “sürdürülebilir turizm vergisi” adını almıştır (Lopez, vd., 2018: 168). Katalonya Parlamentosu tarafından ise turist vergisi 20.03.2010 tarihinde mali ve finansal destek amaçlı onaylanmıştır (Catalonia Department of Employment and Recruitment, 2012). Balear kıyılarının, turistlerin yoğun ziyareti sonucu aşırı kalabalıklaşması, doğal alanların bozulması ve ziyaretçiler arasında prestij kaybına neden olmaya başlaması sonucunda (Bouazza, 2001) daha ciddi bir durumdan kaçınmak, turizm faaliyetinin olumsuz etkilerini azaltmak için ek fonlara ihtiyaç duyulmuştur. Bunun sonucunda ortaya çıkan bu vergi ile yeşil alanların korunması, çevresel hasarın iyileştirilmesi (Lopez, vd., 2018: 167), yüksek turizm sezonu dışında da yüksek istihdam olanakları yaratmak için yerel halkı eğitmek, kültürel mirasları korumak ve yenilemek, sürdürülebilir turizmi teşvik etmek ve iklim değişikliğiyle ilgili sorunların düzeltici önlemlerine yönelik araştırmaların yapılması amaçlanmıştır (Parker, 2020). Balear Adalarını ziyaret edenlerin ikamet ettikleri yer ne olursa olsun, bireylerin konaklamaları turist vergisi ödeme zorunluluğu doğurmaktadır (Palmer ve Riera, 2003: 668).

Barselona’da konaklama yapılan otel türlerine göre fiyatlandırma yapılırken, kumar oynatılabilen otellerde diğer otellerden daha yüksek turist vergisi alınmaktadır.

Tablo 14: Katalonya Bölgesi Turist Vergi Miktarları

Konaklama Tesislerine Göre Kişi Başı Miktar			
Konaklama Türü	Genel Tarife		Özel Tarife
	Barselona	Katalonya’nın Geri Kalanı	

5 Yıldızlı Otel, Lüks Kamp (Glamping) Tesisi ve Eşdeğer Kategori	2,25 €	2,25 €	5,00 €
4 Yıldızlı Otel ve Eşdeğer Kategori	1,10 €	0,90 €	3,50 €
Turistik Kullanım Amaçlı Konut	2,25 €	0,90 €	
Diğer Tesisler	0,65 €	0,45 €	2,50 €
Cruise Gemisi			
12 Saatten Fazla	2,25 €	2,25 €	-
12 Saat veya Daha Az	0,65 €	-	

Kaynak: (Generalitat De Catalunya, 2019)

Barcelona’da 5 yıldızlı otellerde ve sahipleri tarafından kiralanılan turistik evlerde 2,25 €, 4 yıldızlı otellerde 1,10 €, 3 yıldız ve daha düşük seviyelerdeki konaklama tesislerinde ise 0,65 € gecelik kişi başı vergi alınmaktadır. 12 saatten fazla limanda kalan yolcu gemilerinden 2,25 € ve 12 saatten az limanda kalan yolcu gemilerinden ise 0,65 € kişi başı turist vergisi alınmaktadır. Katalonya bölgesinin diğer şehirlerinde bu oranlar daha düşük olabilmektedir (Costabratouristguide, 2019).

Tablo 15: Balear Adaları Turist Vergisi Miktarları

Konaklama Tesislerine Göre Kişi Başı Miktar		
Konaklama Türü	Yüksek Sezon 01.Mayıs-31.Ekim	Düşük Sezon 01.Kasım- 30.Nisan
Beş Yıldızlı Oteller ve Eşdeğer Kategori	4 €	1 €
Dört Yıldızlı Oteller ve Eşdeğer Kategori	3 €	0.75 €
Bir, İki ve Üç Yıldızlı Oteller, Şehir Otelleri ve Apart Oteller	2 €	0.5 €
Dört Anahtar ve Dört Anahtar Üstün Turistik Daireler	4 €	1 €
Üç Anahtarlı Üstün Turistik Daireler	3 €	0.75 €
Bir, İki ve Üç Anahtarlı Turist Daireleri	2 €	0.5 €
Turizm Şirketleri Tarafından İşletilen Konut Dışı Konaklama İşletmeleri	4 €	1 €

Turistik Tatil Evleri	2 €	0.5 €
Kırsal Oteller, Tarımsal Turizm Konaklama Tesisleri	2 €	0.5 €
Pansiyonlar, Misafirhaneler, Hanlar ve Kamplar veya Kamp Alanları.	1 €	0,25 €
Diğer Tesisler	2 €	0.5 €
Cruise Gemisi	2 €	0.5 €

Kaynak: (Sustainable Balearic Islands, 2019)

Tablo 15 incelendiği zaman Balear adalarında konaklama türlerine göre vergi miktarı farklılaşmaktadır. Fakat bunun yanı sıra yüksek-düşük sezon tarihleri de belirlenmiş olup yüksek sezonda yapılacak konaklamalarda düşük sezonda yapılacak konaklamalardan 4 kat daha fazla vergi talep edildiği görülmektedir.

İspanya’da diğer ülkeler gibi turist vergisi noktasında birtakım muafiyetler getirmiştir. Bunlar;

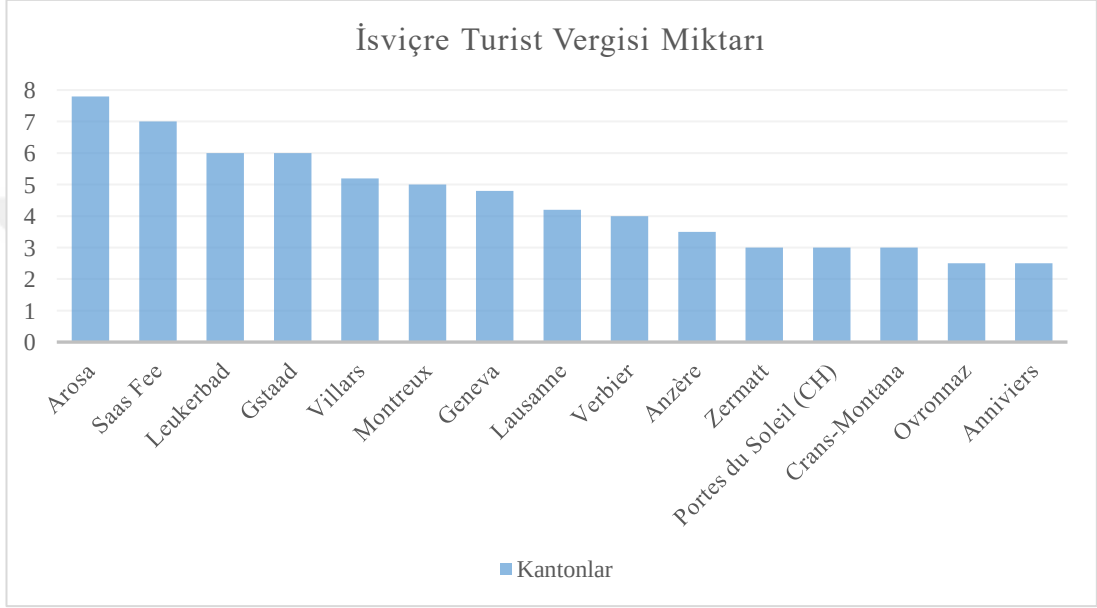
- 16 yaşın altındaki çocuklar bu vergiden muaftır.
- Aynı konaklama tesisi içerisindeki kalışın dokuzuncu gününden itibaren vergi %50 düşürülür.
- Balear Adaları’nda gemileri kendi limanlarına sahip olan cruise gemisi yolcuları vergiden muaf tutulmaktadır.

3.1.2.10. İsviçre

İsviçre’de turist vergisi ilk olarak sağlık merkezlerinde uygulamaya konulmuştur ve bu yüzden “taxe de cure” adıyla alınmaya başlanmıştır. Fakat günümüzde İsviçre’de farklı kantonlarda birçok farklı isimlerde turist vergisi alınmaya devam edilmektedir. Bunlar sırasıyla; “kurtaxe”, “taxe de séjour” (konaklama vergisi), “taxe de sport” (spor vergisi), “taxe d’hébergement” (konut vergisi), “taxe de tourisme” (turizm vergisi), “taxe de cure” (tıbbi tedavi vergisi) şeklinde adlandırılmaktadır. Her ne kadar farklı isimler adı altında toplansa dahi vergilerin asıl amacı aynıdır. İsviçre kanton yasaları incelendiği zaman vergilerin enformasyon ve rezervasyon hizmetleri, yerel faaliyetler, turistik, kültürel ve sportif etkinliklerin yaratılması ve yürütülmesini finanse etmek amacıyla toplanacağı belirtilmiştir. Ayrıca belediyelerin normal işlevlerini finanse

etmek amacıyla kullanılamayacağı da açıkça belirtilmiştir. Örneğin; Zermatt'ta turist vergisi, bilgi ve rezervasyon hizmetinin işletilmesi, yerel animasyon hizmetlerinin devamlılığı ve turizm, kültür ve spora hizmet veren tesislerin oluşturulması ve işletilmesi için finansman kaynağı olmaktadır (Ztnet, 2020).

Grafik 3: İsviçre'de Turist Vergisi Miktarları (€)

Kaynak: (Association Des Communes Crans Montana, 2018)

İsviçre turist vergisi alımı noktasında birtakım muafiyetler getirmiştir. Bu durumda (Service de l'économie, 2019);

- Verginin alındığı belediyede ikamet edenler,
- 6/12 yaşın altındaki çocuklar (Kantonlar arası yaş farkı değişebiliyor),
- Böyle bir vergi ödemekle yükümlü olmayan bir aile üyesini ziyaret edenler,
- Bir öğretim kurumuna katılan öğrenciler,
- Hastanelerdeki hastalar, huzurevlerinde ve engelliler için oluşturulan merkezlerde konaklayanlar,
- Ordu personeli veya itfaiyeciler ve diğer benzeri hizmet sağlayıcılar gibi sivil koruma hizmetlerinde çalışanlar görevlerini yerine getirdikleri sırada,

- “Youth + Sport” programı tarafından tanınan ve desteklenen bir faaliyet içerisinde olanlar turist vergisinden muaf tutulmuştur.

İsviçre kantonları, konaklama yapıp turist vergisi ödeyen her kişiye ücretsiz ulaşım kartı vermektedir. Bu ulaşım kartı ile bölge içerisinde 15 ardışık gün boyunca ücretsiz toplu taşıma araçlarını kullanma, müze ve ören yerleri için indirim hakkı, indirimli tekne gezileri ve ücretsiz Wi-Fi hizmeti gibi farklı indirim olanaklarından yararlanma fırsatı sunmaktadır (Departement für Wirtschaft, Soziales und Umwelt des Kantons Basel Stadt, 2018; Service de l'économie, 2019).

3.1.2.11. İtalya

İtalya’da, konaklama vergisi olarak geçen bu vergi türü ilk 1910 yılında termal tesisler için alınmaya başlanmış olup daha sonra 1938 yılında diğer tesislerde kapsam dahiline alınmıştır. 1989 yılında (2 Mart 1989 tarihli Kanun Hükmünde Kararname’nin 10. Maddesi), 1990 yılında yapılacak olan FIFA Dünya Kupası için İtalya’ya gelecek turist sayısında düşüş yaşanmaması adına konaklama vergisi askıya alınmıştır. İtalya’da, ulusal hükümet herhangi bir turist vergisi talep etmemekle birlikte, yeni bir yasal kararname ile, yerel yönetimlerin kendi politikalarını belirleme konusunda özgür olmaları sağlanmıştır (Rinaldi, 2012: 6). 2010 yılı itibariyle İtalya’nın bir çok şehrinde konaklama vergisi alınmaya başlanmıştır. İtalya’da belediyenin finansal ve ekonomik sürdürülebilirliğini sağlamak için kanunların belirlediği oranlar içerisinde gecelik vergi ücreti alınması belediye meclislerinin kararıyla onaylanmıştır (Fontana ve Lagutin, 2018: 84-85). İtalya’da otel, motel, tatil evi, çiftlik evi ve kamp alanlarında yapılan konaklamaların tümünden turist vergisi alınmaktadır.

İtalya’da alınan turist vergisi (Città di Pompei, 2017),

- Turizm ve bölgesel pazarlama,
- Kentsel dekorasyon ve bakım,
- Kentsel hareketliliğe yatırımlar,
- Turizm ve kültürel girişimlerin ve etkinliklerin, sergi ve fuarların uygulanması,
- Turistler için bilgi noktalarının geliştirilmesi,

- Meslek kuruluşları veya özel kişilerle iş birliği içinde yapılacak tanıtım faaliyetlerinin ortak finansmanı,
- Gençlerde istihdamın gelişmesine özel önem verilerek, turizm sektöründe faaliyet gösteren profesyonel figürlerin eğitimini amaçlayan projeler ve müdahaleler için harcanmaktadır.

İtalya’da alınan turist vergisi, konaklanılan tesisin durumu ve yüksek-düşük sezon olarak ikiye ayrılmaktadır. Otellerde yıldız sayısına göre 0.3 ile 7 avro arasında bir vergi konaklayan turistlerden alınmaktadır. Fakat bu durum Ancona bölgesinde farklılık göstermektedir. Ancona da 20 avro’dan az olan gecelik konalamalardan 0.50 avro, 20 avrodan 50 avro ya kadar olan geceleme ücretlerinden gecelik 1 avro, 50 avrodan 100 avroya kadar olan geceleme ücretlerinden gecelik 2 avro ve 100 avrodan fazla olan geceleme ücretlerinden 3 avro vergi alınmaktadır (Göktaş, vd., 2018: 2). Ancona harici diğer belediyelerin almış olduğu turist vergisi miktarları Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16: İtalya’da Turist Vergisi Miktarları

Belediyeler	Vergi	5 Yıldız	4 Yıldız	3 Yıldız	Çocuk Politikası
Alberobello	En Fazla 3 Gece	1 €	1 €	0.8 €	13 Yaşına Kadar Ücretsiz
Amalfi	En Fazla 4 Gece	5 €	3 €	1.5 €	10 Yaşına Kadar Ücretsiz
Arezzo	En Fazla 4 Gece	3 €	1.5 €	1.5 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz
Assisi	En Fazla 4 Gece	2 €	2 €	1.5 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz
Bologna	En Fazla 5 Gece	4 €	4 €	4 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz
Catania	En Fazla 3 Gece	2.5 €	1.5 €	1.5 €	18 Yaşına Kadar Ücretsiz
Como	En Fazla 3 Gece (Ekim-Mart Arası %50 İndirim)	2.5 €	2.5 €	2 €	14 Yaşına Kadar Ücretsiz
Cortona	En Fazla 4 Gece	3 €	3 €	2 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz
Floransa	En Fazla 7 Gece	5 €	4.8 €	4 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz

Cenova	En Fazla 8 Gece	4 €	3 €	1.5 €	14 Yaşına Kadar Ücretsiz
Ischia	En Fazla 7 Gece (Ekim-Nisan Arası Vergi Alınmaz)	2 €	1.5 €	1 €	18 Yaşına Kadar Ücretsiz
Lecce	En Fazla 5 Gece (Ekim-Nisan Arası %50 İndirim)	3 €	2 €	2 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz
Lucca	En Fazla 3 Gece (Kasım-Mart Arası Vergi Alınmaz)	3 €	3 €	2.5 €	14 Yaşına Kadar Ücretsiz
Matera	En Fazla 3 Gece	4 €	4 €	2 €	14 Yaşına Kadar Ücretsiz
Milan	En Fazla 14 Gece (Ağustos'ta %50 İndirim)	5 €	4 €	3 €	18 Yaşına Kadar Ücretsiz
Napoli	En Fazla 14 Gece	5 €	3.5 €	2.5 €	18 Yaşına Kadar Ücretsiz
Palermo	En Fazla 4 Gece	3 €	2 €	1.5 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz
Parma	En Fazla 5 Gece	3.5 €	3.5 €	2 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz
Perugia	En Fazla 10 Gece	2.5 €	2 €	1.5 €	14 Yaşına Kadar Ücretsiz
Pisa	En Fazla 5 Gece	2 €	2 €	1.5 €	10 Yaşına Kadar Ücretsiz
Ravello	En Fazla 6 Gece	4 €	3 €	2 €	16 Yaşına Kadar Ücretsiz
Roma	En Fazla 10 Gece	7 €	6 €	4 €	10 Yaşına Kadar Ücretsiz
Siena (Mart -Ekim)	En Fazla 6 Gece	5 €	2.5 €	2.5 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz
Siena (Kasım-Şubat)	En Fazla 6 Gece	3 €	1.5 €	1.5 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz
Siraküza	En Fazla 4 Gece (Ocak, Şubat ve Kasım Aylarında %50 İndirim)	2.5 €	2 €	1.5 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz
Sorrento	En Fazla 7 Gece	4 €	3 €	1.5 €	6 Yaşına Kadar Ücretsiz
Stresa	En Fazla 7 Gece	3.5 €	2.5 €	1.5 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz
Taormina	En Fazla 10 Gece	5 €	3.5 €	2 €	14 Yaşına Kadar Ücretsiz

Torino	En Fazla 4 Gece	5 €	3.7 €	2.8 €	12 Yaşına Kadar Ücretsiz
Venedik	En Fazla 5 Gece	5 €	4.5 €	3.5 €	10 Yaşına Kadar Ücretsiz
Verona	En Fazla 5 Gece	5 €	3.5 €	2.5 €	14 Yaşına Kadar Ücretsiz

Kaynak: (Belediye Web Siteleri ve Hükümet Kaynaklarından Derlenmiştir).

İtalya’da her belediye çocuk politikasında ve muafiyetlerde farklı şartlar getirmekte ve bu şartlar sürekli kanunlar nezdinde güncellenmektedir. Bazı belediyeler 20 kişinin üstünde grupları getiren rehberleri bu vergiden muaf tutarken, bazı belediyeler ise o şehirde eğitim gören üniversite öğrencilerini, doğal afetler sonucunda gönüllü yardıma gelen kişileri, 80 yaşını aşmış kişileri ve engelli konuklar ve beraberindeki refakatçilerini bu vergiden muaf tutmaktadır (Città di Torino, 2018).

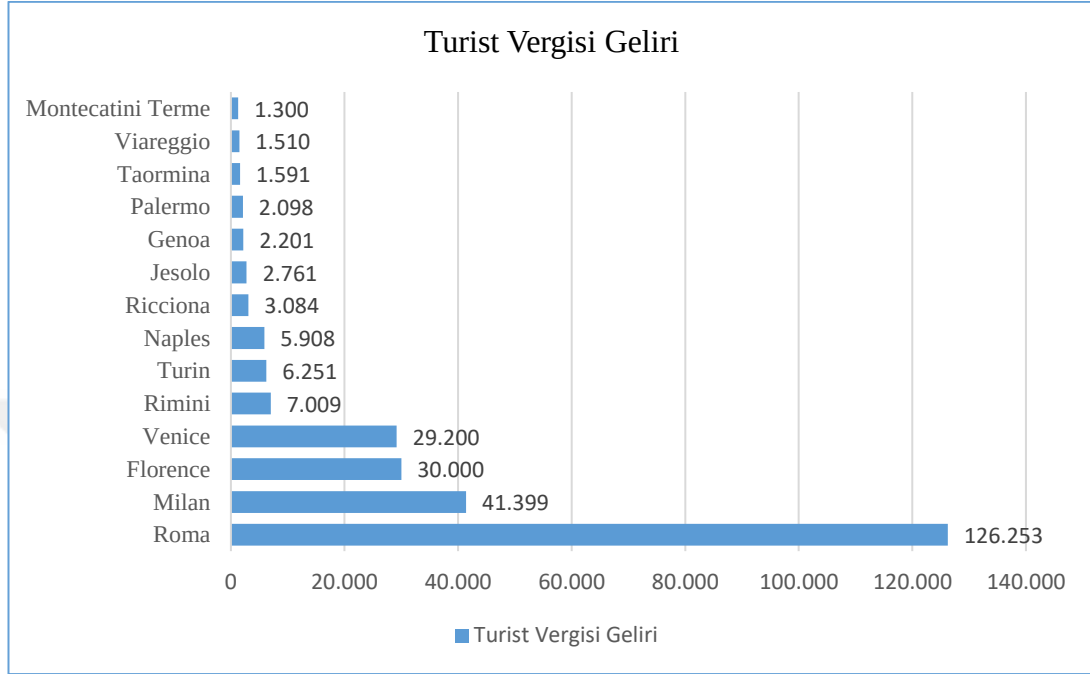
Tablo 17: Yıllara Göre İtalya’da Turist Vergisi Gelirleri

Yıl	Yıllık Turist Vergisi Geliri (Milyon)	GSYİH’nin %’si	Toplam Vergi Gelirinin %’si
2017	335 €	%0,0194	%0,0462
2016	305 €	%0,0181	%0,0427
2015	339 €	%0,0205	%0,0478
2014	283 €	%0,0174	%0,0405
2013	233 €	%0,0145	%0,0334
2012	158 €	%0,0098	%0,0225
2011	76 €	%0,0046	%0,0112

Kaynak: (European Commission, 2017)

Tablo 17 incelendiği zaman İtalya’nın yıllar itibariyle turist vergisinden elde ettiği gelirden dalgalanma yaşansa bile artış trendinin devam ettiği görülmektedir. 2017 yılında 335 milyon avro gelir elde edilmiş ve bu gelir toplam vergi gelirlerinin binde dördünü oluşturmuştur.

Grafik 4: İtalya’da En Çok Turist Vergisi Geliri Elde Eden Belediyeler- 2016 (1.000 €)

Kaynak: (Statista, 2019)

3.1.2.12. Japonya

Tokyo, 2002 yılında turist vergisini hayata geçirmiştir. Tokyo’da turist vergisi mükellefleri, otellerde veya geleneksel Japon hanlarında (Ryokan) gecelik konaklama yapan kişiler oluşturmaktadır. Ödenmesi gereken vergi tutarı, gecelik konaklama gün sayısının konaklama bedelinin tarifeye isabet eden vergi tutarı ile çarpılması suretiyle hesaplanmaktadır (Yazıcı, 2018: 151). Turist vergisi uluslararası boyutta Tokyo şehrinin çekiciliğini arttırmak, turistlerin kolayca anlayabileceği bilgi işaretlerinin geliştirilmesi, turist bilgi merkezlerinin yönetilmesi, turist bilgi sunumu ve turizm tanıtımları gibi projeler için kullanılmaktadır (TMG, 2019).

Osaka (1 Ocak 2017 itibariyle) ve Kyoto (1 Ekim 2018 itibariyle) şehirleri turist vergisini, kentin çekiciliğini arttırmak ve turizmi teşvik tedbirlerinin maliyetini karşılamak için, şehirleri dünyanın önde gelen uluslararası şehirlerinden biri olarak geliştirmek amacıyla getirmişlerdir (Osaka Prefectural Government, 2019).

Japonya’da okul gezisine katılan öğrenciler (anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise, ortaöğretim okullar, özel okullar ve meslek liseleri) ve liderleri, konaklama tesisine bir “okul gezisi sertifikası” göndererek konaklama vergisinden muaf tutulurlar.

Tablo 18: Japonya’da Turist Vergisi Miktarları

Konaklama Ücreti (Kişi Başı Gecelik)	Vergi Miktarı
Osaka	
7.000 (¥) yen’den az	Vergilendirilmedi
7.000 (¥) yen veya daha fazla ve 15.000 (¥) yen’den az	100 yen
15.000 (¥) yen veya daha fazla ve 20.000 (¥) yen’den az	200 yen
20.000 (¥) yen’den fazla	300 yen
Kyoto	
20.000 (¥) yen’den az	200 yen
20.000-49.999 (¥) yen arası	500 yen
50.000 (¥) yen ve daha fazlası	1.000 yen
Tokyo	
10.000 (¥) yen’den az	Vergilendirilmedi
10.000 (¥) yen veya daha fazla ve 15.000 (¥) yen’den az	100 yen
15.000 (¥) yen’den fazla	200 yen

Kaynak: (Yazar Tarafından Şehir Bilgi Merkezlerinin ve Belediyelerin Resmi Sitelerinden Derlenmiştir)

Japonya’da vergi matrahı sadece gecelik konaklamayı kapsamaktadır. Her türlü yiyecek ve içecekler, konferans odalarının kullanımı ve telefon gibi hizmetlere ilişkin tutarlar şehir vergisinin matrahına girmemektedir. İşletme yöneticileri, konaklayan kişilerden ay içerisinde tahsil ettikleri turist vergisini takip eden ayın sonuna kadar büyükşehir belediyelerinin veznelerine yatırmak zorundadır.

3.1.2.13. Macaristan

Macaristan’da 1919-1945 yılları arasında turist vergisi, spa ve resort oteller özelinde karma vergilerin içerisinde tahsil edilmiştir (Nagy, 2013: 8). Ancak, 1990’lardan itibaren kapsamlı yerel vergilendirme kanunu tasarlanmıştır. Bu tarihten itibaren Macaristan’da turist vergisi yerel vergi kapsamında değerlendirilmeye başlanmıştır. Yerel vergi sisteminin amacı, yerel yönetimin merkezi bütçeye bağımlılığını azaltmaktır. Yasa, yerel yönetimlere gerçek bir yasama rolü vererek ve istenildiği zaman yerel bir vergi olan turist vergisi uygulamasına geçilebileceğini belirtmektedir (Katalin ve Zsófia, 2017: 226).

Tablo 19: Macaristan’da Turist Vergisi Miktarları

Şehir/Bölge/Belediye	Vergi Miktarı
Budapeşte 1.Bölge	%4
Budapeşte 2.Bölge	350 HUF / gün
Budapeşte 10.Bölge	300 HUF / gün
Budapeşte 11.Bölge	400 HUF / gün
Budapeşte 14.Bölge	450 HUF / gün
Budapeşte 15.Bölge	280 HUF / gün
Pécs	400 HUF / gün
Debrecen	400 HUF / gün
Eger	450 HUF / gün
Szeged	500 HUF / gün
Mohács	360 HUF / gün
Esztergom	300 HUF / gün
Kecskemét	400 HUF / gün
Székesfehérvár	450 HUF / gün
Nyíregyháza	400 HUF / gün

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Macaristan, 1990 tarihli yerel vergiler hakkında C Kanunu 31. Maddesinde turist vergisi alımı noktasındaki muafiyetler konusuna netlik kazandırmıştır. Muafiyet durumu (1990. Évi C. Törvény A Helyi Adókról, 2019);

- 18 yaşın altındaki bireyler;
- Bir sağlık kurumunda veya sosyal kurumda özel bakım gören kişiler;
- Bir ortaöğretim veya yükseköğretim kurumunda öğrenci statüsünde bulunan kişiler;
- Kilisenin tüzel kişiliğine ait bir binada dini faaliyetlerde bulunan kişiler;
- Silahlı kuvvetler personeli ve yasaların uygun gördüğü bir akrabası olarak sınırlandırılmıştır.

3.1.2.14. Malezya

Malezya turist vergisi uygulamasına 2017 yılı itibariyle başlamıştır. 2017 yılında yayınlanan Turizm Vergisi Kanunu ve Turizm Vergileri Yönetmeliği bu uygulamanın yasal dayanağını oluşturmaktadır. Turizm vergisi (Tourism Tax) olarak bilinen bu vergi, 2017 yılında Turizm Vergisi Kanunu’nun 3. Bölümünün 6. Maddesinde herhangi bir konaklama tesisinde konaklayan turistlere uygulanmakta ve turizm

bakanlığının belirlediği oranda tahsil edilmektedir ibaresi yer almaktadır (Tourism Tax Act., 2017). Bu madde ile turist vergisi oranlarının turizm bakanlığınca belirleneceği ve belediyelerin ayrı ayrı turist vergisi oranı belirleyemeyeceği kesinleştirilmiştir. Malezya’da konaklama tesisi türüne bakılmaksızın konaklayan turistlerden gecelik odabaşına RM10.00 tutarında turist vergisi alınmaktadır.

Malezya’da bir konaklama tesisinde tam gün konaklama gerçekleştirilmediğinde ise turist vergisi alınmamaktadır. Örneğin gecelik oda ücreti RM150 olan bir otelde 2 saatlik konaklama gerçekleştiren bir turistten turist vergisi alınmamaktadır. Aynı zamanda Malezya vatandaşı olan kişilerde yapmış oldukları iç turizm seyahati sırasında turist vergisinden muaf tutulmaktadırlar (General Guide on Tourism Tax, 2018).

3.1.2.15. Malta

20 Haziran 2016 tarihinden itibaren çevre koruması ve altyapı iyileştirmeleri amacıyla her türlü konaklama tesisinde konaklayan 18 yaş üstü kişilerden “Eco Contribution” adıyla turist vergisi alınmaya başlanmıştır (Eco-Contribution Act, 2016). Turist vergisi miktarı kişi başı 0,50 € olarak belirlenmiş olup bu miktar üst üste konaklamalar gerçekleştirenler için en fazla 5 € olarak sınırlandırılmıştır (Malta Tourism Ministry).

3.1.2.16. Portekiz

Portekiz’de 1 Ocak 2016 tarihinden itibaren başkent Lizbon’a gelen tüm turistlerden turist vergisi alınmaya başlanmıştır. 2019 yılı itibariyle Lizbon ve Porto belediyeleri tarifelerini güncelleyerek gecelik 2 € konaklama ücreti almaya başlamışlardır. Lizbon ve Porto’da en fazla 7 gece üst üste yapılan konaklamalardan turist vergisi alınmakta daha fazla geceleme yapıldığı takdirde 7. geceden sonra ücrette bir artış söz konusu olmamaktadır. Algarve belediyesinde ise alınan karar ile 1,50 € tutarında geceleme başına turist vergisi getirilmiş olup henüz yürürlüğe girmemiştir (Bratley, 2018).

3.1.2.17. Romanya

Uzun yıllardır Romanya’da uygulanmakta olan turist vergisi, 01 Ocak 2012 tarihinden itibaren standart bir hale dönüştürülmüştür. Turist vergisi adıyla alınan bu ücret, konunun kalış süresi boyunca ödeyeceği ve konaklama yapılan her gecelenin

maliyetinin %1'ini oluşturmaktadır. Konaklama birimleri, turist vergisini, konaklama yapan kişiden verginin alındığı ayı takip eden ayın 10'una kadar ödemekle yükümlüdür (Primăria Municipiului Sibiu, 2017).

Romanya, Yerel Vergi ve Harçlar Kanunu'nun 8. Bölümün 280. maddesinde turist vergisi alımı noktasındaki muafiyetler konusuna netlik kazandırmıştır. Muafiyet durumu (Impozite Şi Taxe Locale, ty.):

- 18 yaşın altındaki kişiler;
- Belirlenen kriterler doğrultusunda engelli kabul edilen kişiler;
- Emekliler ve öğrenciler;
- Askeri eğitim süresince konaklama yapanlar;
- Savaş gazileri
- Savaş sonucu eşi şehit düşmüş ve daha sonra evlenmemiş olanlar olarak sınırlandırılmıştır.

3.1.2.18. Slovenya

Slovenya hükümeti 2003 yılında resmî gazetede yayınladığı Turizmi Geliştirme Teşvik Kanunu'nun 4. bölümünde 23. ve 32. maddeleri arasında turist vergisi mükelleflerini, verginin hangi konaklama tesislerinden alınacağını, turist vergisinin miktarını ve turist vergisi muafiyeti kapsamında kimlerin olabileceği gibi birtakım düzenlemeleri net bir şekilde açıklamıştır. Slovenya'da turist vergisi, Slovenya Cumhuriyeti vatandaşları ve daimî ikametgâhları dışındaki turizm alanındaki konaklama tesislerinde konaklama hizmetlerini kullanan yabancılar tarafından ödeneceği belirtilmiştir. Ayrıca, aksi belirtilmedikçe turistler ücretsiz konaklama hizmeti alsalar bile, bu vergiyi ödemeleri zorunludur (ZSRT, 2004).

Tablo 20: Slovenya'da Turist Vergisi Miktarları

Şehir/Belediye	Turist Vergi Miktarı	%50 İndirimli Turist Vergi Miktarı
Ljubljana	2,50 €	1,25 €
Maribor	2 €	1 €
Bled	2,50 €	1,25 €
Trbovlje	0,60 €	0,30 €

Piran	2 €	1 €
Kranjska Gora	1,60 €	0,80 €
Bohinj	1,60 €	0,80 €
Izola	1,60 €	0,80 €
Celje	2 €	1 €
Solcava	1,60 €	0,80 €
Kocevje	1,50 €	0,75 €
Kamnik	2 €	1 €

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Slovenya turist vergisi alımı noktasında birtakım muafiyetler getirmiştir. Bu durumda (ZSRT, 2004);

- 7 yaşın altındaki çocuklar,
- Doğal kaplıcalara tıbbi sevk alan kişiler,
- Öğrenciler, dernekler ve diğer eğitim kurumları tarafından kâr amacı gütmeyen düzenlenen eğitim programlarına katılanlar ve düzenli faaliyetler çerçevesinde dini ve diğer topluluklar tarafından yapılan konaklamalar,
- Geçici bir işte çalışan ve 30 günden daha uzun bir süre boyunca yiyecek içecek işletmelerinde çalışan kişiler turist vergisinden tamamen muaf tutulmuştur.

Ayrıca (ZSRT, 2004);

- 7 ile 18 yaşları arasındaki kişiler,
- IYHF Uluslararası Gençlik Merkezleri Ağı'na dâhil olan gençlik yurtlarında geceleleyen uluslararası gençlik örgütleri üyeleri,
- Kamp hizmeti veren tesislerde konaklayanlar, %50 turist vergisi indiriminden faydalanmaktadırlar.

Aynı kanunun 27. Maddesi muafiyetler noktasında belediyeler kendi yönetmelikleri ile turist vergisini ödemekten tamamen veya kısmen muaf tutulan kişileri belirleyebileceği de belirtilmiştir.

3.1.2.19. Yunanistan

01 Ocak 2018 tarihi itibarıyla 4276/2014 (A155) sayılı Kanunun 53. maddesi ile Yunanistan'ı ziyaret eden tüm turistler tarafından ödenecek turist vergisi yürürlüğe

girmiştir. Bu vergi, check-in sırasında konaklama tesisine veya ev kiralanmış ise ev sahibine nakit veya kart ile ödenir. Bu vergi rezervasyon sırasında tatil şirketlerine ödenmez, ödemeler turist ile konaklama şirketi arasında gerçekleştirilir (news.gtp.gr, 2019).

Turist vergisi Yunanistan hükümeti tarafından kabul edilen tasarruf paketinin bir parçası olan yeni Yunan Vergi Mevzuatının bir parçası olarak hayata geçirilmiştir. Turist vergisi istisnasız tüm ziyaretçiler tarafından konaklama yapılan tesise (oteller, daireler ve ziyaretçilere kiralanmış döşenmiş odalar dahil) ödenmesi zorunlu kılınmış bir vergidir.

Tablo 21: Yunanistan’da Turist Vergisi Miktarları

Konaklama Tesisi Türleri	Vergi Miktarı (Oda Başı-Gecelik)
5 Yıldızlı Oteller	4 €
4 Yıldızlı Oteller	3 €
3 Yıldızlı Oteller	1.5 €
1-2 Yıldızlı Oteller	0.5 €
4 Anahtarlı Eşyalı Odalar / Daireler	1 €
3 Anahtarlı Eşyalı Odalar / Daireler	0.5 €
1-2 Anahtarlı Eşyalı Odalar / Daireler	0.25 €

Kaynak: (Katma Değer Vergisi Konusunda Değişiklik Kanunu (4276/2014 (A155)), 2016: madde 53)

Turist vergisi, gecelik konaklama sayısı ve konaklama biriminin “yıldız dereceli” kategorisi üzerinden hesaplanmaktadır. Turist vergisi oda başına gecelik 0,25 € ile 4 € arasında değişmektedir (Nikana.gr, 2019).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TURİST VERGİSİ ÖDEME İSTEKLİLİĞİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Dünyanın birçok ülkesinde, sadece turizm sektöründe uygulanan ve turistten alınan özel vergiler bulunmaktadır. Bu vergilerin en yaygını turist vergisidir. Fakat, turizmde uygulanan vergiler hem literatür hem de sektörde önemli bir tartışma konusudur. Bir turist vergisi yasası net olarak belirlenmeden önce turistlerin, turist vergisini ödeme

istekliliklerinin ölçülmesi ve bu istekliliğin hangi faktörlere göre ne kadar değiştiğinin belirlenmesi oldukça önemli bir konudur. Ödeme istekliliğinin belirlenmesi neticesinde ülke turizmine önemli ekonomik girdi olabilecek turist vergisi için gecelik ne kadar pay alınması gerektiği turistlerin fikirleri doğrultusunda net olarak saptanabilecektir. Bu saptama gönüllülük ve isteklilik odaklı olduğundan zorunlu turist vergisi ile ilgili tartışmalara da bilimsel bir bakış açısı sunabilecektir. Araştırmanın amacı da tam olarak bu temeller üzerine dayanmaktadır.

Araştırmanın amacı, turist vergisini etkileyen faktörleri tespit etmek ve turistlerin turist vergisi ödeme istekliliklerini ölçmek bu vesile ile destinasyonların optimum turist vergisi oranlarını hesaplayabilecekleri bir yöntem geliştirmektir. Ayrıca çalışma bu ödeme istekliliğinin hangi kişisel ve durumsal faktörlere göre ne kadar değişiklik gösterdiğini de bulmayı hedeflemektedir. Çalışma İstanbul'da gerçekleştirildiğinden, İstanbul ve diğer destinasyonlar için uygun vergi politikalarının saptanması konusunda önemli bilimsel bulgular sunabilecek niteliktedir. İstanbul, Antalya ile birlikte Türkiye'nin en çok turist çeken ilk iki şehri arasındadır. 2018 yılı itibariyle İstanbul yıllık 13 milyonu aşkın yabancı turist sayısı ile ülkemize gelen toplam turistlerin %34'ünün tercih ettiği bir destinasyon konumundadır (Tuik, 2018). Turist sayısında yaşanan artışlar beraberinde bazı olumsuz durumları da getirebilmektedir. Destinasyonlara taşıma kapasitesinden daha fazla ziyaretçi kabul edildiğinde bölgede çevresel, sosyo-kültürel ve turistik deneyimlerin gözle görülür biçimde kötüleştiği durumlar ortaya çıkmaktadır (Goodwin, 2017: 1; Capocchi, vd., 2019: 10-11). Özellikle son 10 yılda İstanbul'a gelen turist sayısı 3 kattan fazla artmış, bazı dönemlerde (örn. Mayıs-Haziran ve Eylül-Ekim), bazı bölgelerde (örn. Sultanahmet ve Taksim) yerel kaynaklar üzerinde bazı baskılar (örn. Toplu taşıma, güvenlik, kalabalık, çevre sorunu) yaratmaya başlamıştır. Bu sebeplerden dolayı araştırma evreni İstanbul seçilmiş olup örneklem seçimi ise İstanbul'da konaklayan yabancı turistler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda;

- Ödeme istekliği konusunda turizmde kullanılmak üzere bir ölçüm aracı geliştirmek,

- Optimum vergi oranını etkileyen kişisel ve durumsal faktörleri ve bunların ağırlıklarını ortaya çıkarmak,
- Farklı senaryolarda ödeme istekliliğinin nasıl değişiklik gösterebildiğini belirlemek,
- İstanbul için tüm bunları hesaplayarak uygulamaya dönük bazı politika önerileri geliştirmek hedeflenmiştir.

Çalışma kapsamında birden fazla hedef bulunmaktadır. İlk olarak, turistlerin ödemeye istekli oldukları vergi tutarının belirlenmesi hedeflenmektedir. Bununla birlikte vergi ödeme istekliliğinin hangi kişisel faktörler (örn. Yaş, eğitim) ve durumsal faktörlere (örn. Seyahat motivasyonu, algılanan kalite) ve harcama alternatifi senaryolarına göre ne yönde ve ne kadar değiştiğini ölçmek de amaçlanmıştır. Literatürde ziyaretçilere toplanan paranın nereye gideceğine dair bilgi vermenin, ödeme istekliliklerinin olumlu yönde etkilenmesinin muhtemel olduğuna dair geniş kanıtlar bulunmaktadır (Clawson ve Knetsch, 1966; Eagles vd., 2002; Laarman ve Gregersen, 1996; Leuschner, vd., 1987; Reiling, vd., 1988; Vogt ve Williams, 1999; Williams vd., 1999). Bu kanıtlar sonucunda ödeme istekliliği modeli ile oluşturulan 6 farklı senaryo (Harcama Alanı Belirsiz, Kültürel Etkinlikler, Kültürel Miras, Çevre, Turizm Hizmetleri ve Topluluk Refahı) ile turist vergisi ödeme istekliliklerinin daha çok hangi senaryo özelinde yoğunlaştığının tespiti, oluşturulan modeller özelinde ne tür farklılıklar gösterdiği ve ortalama turist vergisi ödeme istekliliği miktarı ortaya çıkarılmak amaçlanmıştır.

Aynı zamanda bu çalışma İstanbul’da optimum turist vergisini hesaplayarak, harcama gruplarına ve hedef kitlelere dair bazı öneriler getirmeyi hedeflemiştir. Sürdürülebilir turizm finansmanı olan turist vergisi, talebi etkilemeden, turistlerin ödeme isteklilikleri doğrultusunda gerçekleştirilebilir. Tespitler sonucunda ülkenin turizm yatırımlarına destek sağlayabilecek, alt ve üst yapının gelişmesine yardımcı olabilecek, destinasyonların çevre düzenlenmesinin sağlanmasına ve restorasyonların gerçekleştirilmesine maddi katkı sunabilecek, turistlerin deneyimleri sonucunda memnuniyet düzeylerini arttıracak yatırımları yapabilecek ve sürdürülebilir bir turizm hareketinin oluşumunu destekleyebilecek bir vergi sisteminin oluşturulup oluşturulamayacağını ortaya koymak amaçlanmıştır.

4.2. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Araştırmada ortaya konulan amaçlar doğrultusunda kullanılan araştırma yönteminin ve istatistiksel yöntemlerin uygun olduğu, araştırmaya katılan yabancı turistlerin evreni temsil edecek nitelikte ve sayıda olduğu, araştırma kapsamında kullanılan sosyo demografik değişkenlerin, seyahat etme niteliğine ve davranışlarına yönelik değişkenlerin, algılanan kalite ve seyahat memnuniyeti ölçeklerinin güvenilir şekilde belirlendiği, ankete katılan yabancı turistlerin anketi doğru anlayarak cevaplandığı ve araştırmanın gerçekleştirildiği Fatih (Sultanahmet, Ayasofya, Yerebatan Sarayı), Beyoğlu (Miniatürk, Taksim) ve Beşiktaş (Dolmabahçe Sarayı, Ortaköy) ilçelerinde veri toplama sürecinde yabancı turistlerin ankete kendi hür iradeleriyle doğru bir şekilde katılım gösterip cevap verdikleri varsayılmıştır.

Araştırmanın sınırlılıklarının arasında çalışmanın yalnızca İstanbul ilinin Fatih (Sultanahmet, Ayasofya, Yerebatan Sarayı), Beyoğlu (Miniatürk, Taksim) ve Beşiktaş (Dolmabahçe Sarayı, Ortaköy) ilçelerinde kamuya açık alanlarda turizm hareketi içerisinde bulunan yabancı turistlere uygulanması ve anketlerin belli bir dönem içerisinde toplanması yer almaktadır. Ayrıca araştırmada kolayda örneklem yönteminin kullanılmış olması ve 428 geçerli anket ile analiz edilmesi diğer sınırlılıklardandır.

4.3. Araştırmanın Soruları, Modeli ve Hipotezleri

Daha önce yapılmış araştırmalar (örn. Çetin vd., 2017) mevcut durumun incelenmesi üzerinde yoğunlaştıkları ve genelde nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı keşfedici araştırmalar olduklarından turist vergi ödeme istekliliği ve farklı senaryolarda turist vergisi ödeme istekliliğini etkileyen faktörler gibi konularda sınırlı katkılar sağlayabilmişleridir. Bütün bunlar araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Bu çalışma ise turist vergisinin hesaplanmasında niceliksel yöntemler kullanarak, en etkin vergi oranının belirlenmesi, harcama alanları ve değişkenlerin ödeme istekliliğine etkisini sayısal yöntemlerle hesaplamaktadır.

Araştırma, özgün değerlerin gerçekleştirilmesi amacıyla aşağıda belirtilen sorulara cevap bulacaktır. Bu sorular aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

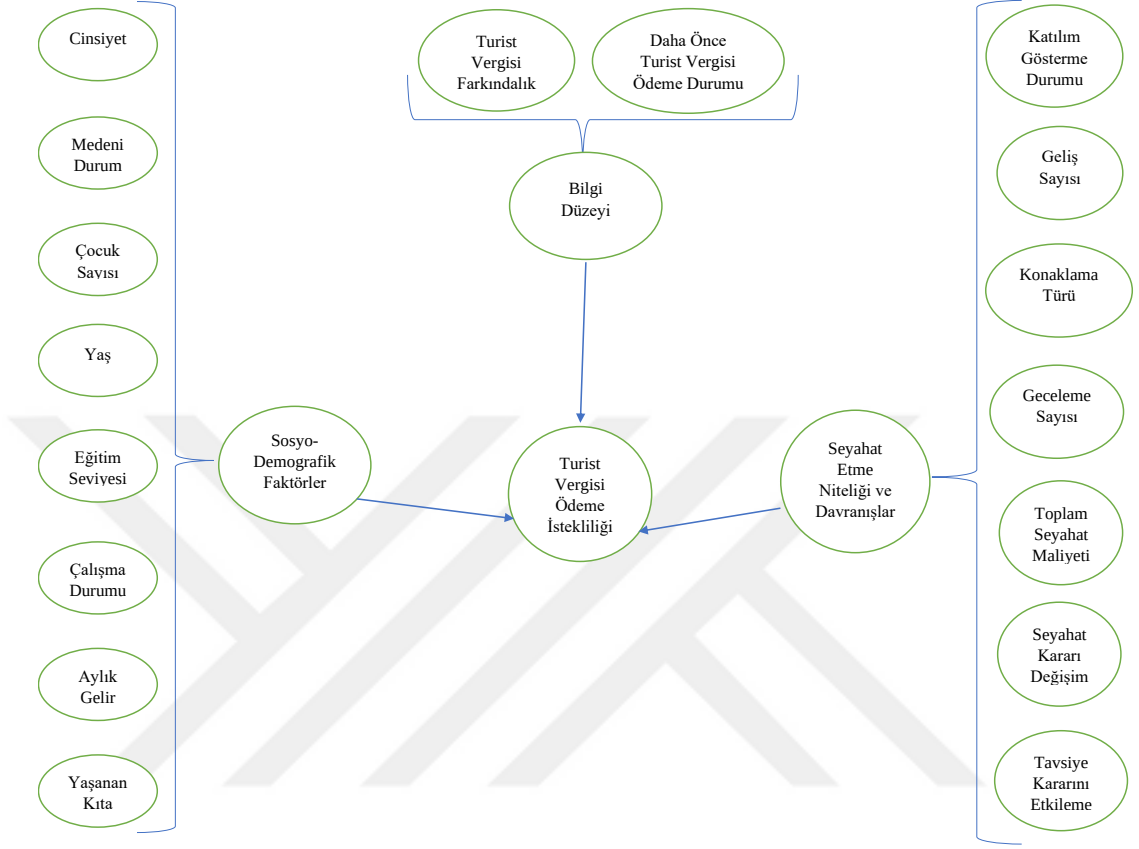
1. İstanbul'a gelen ziyaretçilerin turist vergisi ödeme isteklilikleri ne düzeydedir? İstanbul için optimum vergi tutarı ne kadardır? Bu tutar hangi faktörlerden ne kadar etkilenmektedir?
2. Ziyaretçiler daha çok hangi alanlara (Kültürel Etkinlikler, Kültürel Miras, Çevre, Turizm Hizmetleri ve Topluluk Refahı) yatırım olması durumunda turist vergisi ödemeye isteklidir ve yatırım alanları arasında ödeme istekliliği miktarında farklılıklar ne düzeyde hangi değişkenlere göre oluşmaktadır?
3. Oluşturulan modeller neticesinde, sosyo-demografik faktörler, seyahat etme niteliği ve davranışlar, turist vergisi farkındalık durumu, daha önce turist vergisi ödeme durumu, vergi alınmasının tavsiye kararını etkileme durumu, seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite turist vergisi ödeme istekliliğini ne derece etkilemektedir?

Araştırmanın 1. Modeli

$$I_i = X_i\beta + \varepsilon_i$$

$$\begin{aligned} X_i\beta = & \beta_1 \text{Cinsiyet} + \beta_2 \text{M. Durum} + \beta_3 \text{Çocuk S.} + \beta_4 \text{Yaş} \\ & + \beta_5 \text{Eğitim S.} + \beta_6 \text{Çalışma D.} + \beta_7 \text{A. Gelir} \\ & + \beta_8 \text{Yaşanan K.} + \beta_9 \text{Katılım Gös. D.} + \beta_{10} \text{G. Sayısı} + \beta_{11} \text{K. Türü} \\ & + \beta_{12} \text{Gec. Sayısı} \\ & + \beta_{13} \text{Topl. Sey. Mal.} + \beta_{14} \text{Sey. Kar. Değ.} + \beta_{15} \text{T. V. Farkındalık} \\ & + \beta_{16} \text{Daha Ö. T. V. Ö. D.} + \beta_{17} \text{Tavsiye Kar. Etk.} + \varepsilon_i \end{aligned}$$

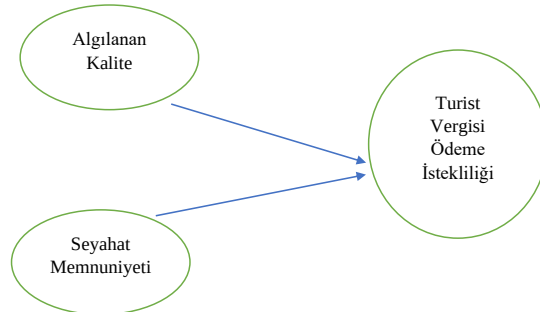
Şekil 2: Araştırmanın 1. Modeli

Araştırmanın 2. Modeli

$$X_i\beta = \beta_1 \text{Sey. Mem.} + \beta_2 \text{Alg. Kal.} + \varepsilon_i$$

Şekil 3: Araştırmanın 2. Modeli

1. Model Hipotezleri

H1: Sosyo-demografik faktörlerin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H1a: Cinsiyet değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H1b: Medeni durum değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H1c: Çocuk sayısı değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H1d: Yaş değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H1e: Eğitim seviyesi değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H1f: Çalışma durumu değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H1g: Aylık gelir değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H1h: Yaşanan kıta değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H2: Seyahat etme niteliği ve davranışların turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H2a: Katılım gösterme durumu değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H2b: Geliş sayısı değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H2c: Konaklama türü değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H2d: Geceleme sayısı değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H2e: Toplam seyahat maliyeti değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H2f: Seyahat kararı değişim değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H2g: Tavsiye kararını etkileme değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H3: Bilgi düzeyinin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H3a: Turist vergisi farkındalık değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H3b: Daha önce turist vergisi ödeme değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

2. Model Hipotezleri

H4: Seyahat memnuniyetinin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

H5: Algılanan kalitenin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.

4.4. Araştırmanın Yöntemi

Turist vergisi için önemli bir bağımlı değişken olarak kabul edilen ödeme istekliliğini ölçmeyi amaçlayan yöntemler, açığa çıkmış tercihler ve ifade edilen tercihler teoremleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Açığa çıkmış tercihler teoremi 4 farklı yöntemle ayrılmış olup bunlar; tesadüfi fayda modeli, seyahat maliyet yöntemi, önleyici davranış metodu ve hedonik fiyatlandırmadır. İfade edilen tercihler teoremi ise 2 farklı yöntemle ayrılmış olup bunlar; koşullu değerlendirme yöntemi ve seçim modelleme teknikleridir (Bateman vd., 2002: 30; Kjaer, 2005: 10). Bu çalışmada kullanılan ödeme istekliliği yöntemi ise, ifade edilen tercihler teoremi içerisinde yer alan koşullu değerlendirme yönteminin ödeme kartı formatıdır. Bu alternatif yaklaşımlar Şekil 4'te görülmekle birlikte çalışmada kullanılan yöntemler takip eden bölümde detaylıca açıklanmıştır.

Araştırma amacı doğrultusunda turist vergileri hakkında yapılan çalışmalar literatür taraması kullanılarak incelenmiştir. Daha sonra ödeme istekliliği ölçüm yöntemlerinden koşullu değerlendirme yönteminin ödeme kartı formatı doğrultusunda araştırmanın anket soruları hazırlanmıştır. Araştırma amaçlı oluşturulan anket İstanbul ilinde turizme katılan ve en az bir gece konaklayan yabancı turistlere uygulanmıştır. İstanbul'da turizm hareketine katılan turistlerin örneklem kütlesi net olarak hesaplandıktan sonra kolayda örnekleme yöntemi ile yeterli anket sayısına ulaşılmaya çalışılmıştır.

Ayrıca çalışma içerisinde yer alan, cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim seviyesi, çalışma durumu, aylık gelir, yaşanan kıta, katılım gösterme durumu, konaklama türü, seyahat kararı değişim, turist vergisi farkındalık, daha önce turist vergisi ödeme durumu ve tavsiye kararı etkileme bağımsız değişkenleri kukla değişken olarak oluşturulmuştur.

Ölçülemeyen, sayılabilen değişkenlere kukla değişken adı verilmektedir (Güriş vd., 2017: 333). Kukla değişkenlere, yapay, gölge veya dummy değişken adı da

verilmektedir (Dikmen, 2018: 167). Kukla değişken oluşturma'nın amacı ölçülemeyen değerlere belirli değerler verilerek sayısal değerlere dönüştürmektir.

4.4.1. Ödeme İstekliliği

Ödeme istekliliği, bir bireyin bir mal veya hizmet için ödemeyi istediğini belirttiği maksimum miktar olarak ifade edilmektedir. Ödeme istekliliğinde amaç, katılımcıların ödemek isteyecekleri maksimum ödeme miktarını tespit edip, daha sonra bu miktarı etkileyen demografik, sosyal ve ekonomik faktörleri tespit ederek ödeme istekliliğine etkisini araştırmaktır (Uzundumlu, 2019: 158).

Ödeme istekliliğini tahmin etmenin üç yolu bulunmaktadır. Bunlar (Wedgwood ve Sansom, 2003: 6);

- İnsanların çeşitli pazarlarda mal veya hizmet için ödedikleri fiyatları gözlemlemek (yerel vergi, su faturası ödeme vb.),
- Mal veya hizmeti elde etmek için veya zararı önlemek için para, zaman, emek ve bireysel harcamaları gözlemlemek,
- İnsanların gelecekte mal veya hizmet için ne kadar ödemek istediklerini doğrudan sormak.

Ödeme istekliliği ölçümü konusunda iki farklı ana yöntem ortaya çıkmaktadır. Bunlar tercih temelli yaklaşımlar olup iki grupta incelenmektedirler.

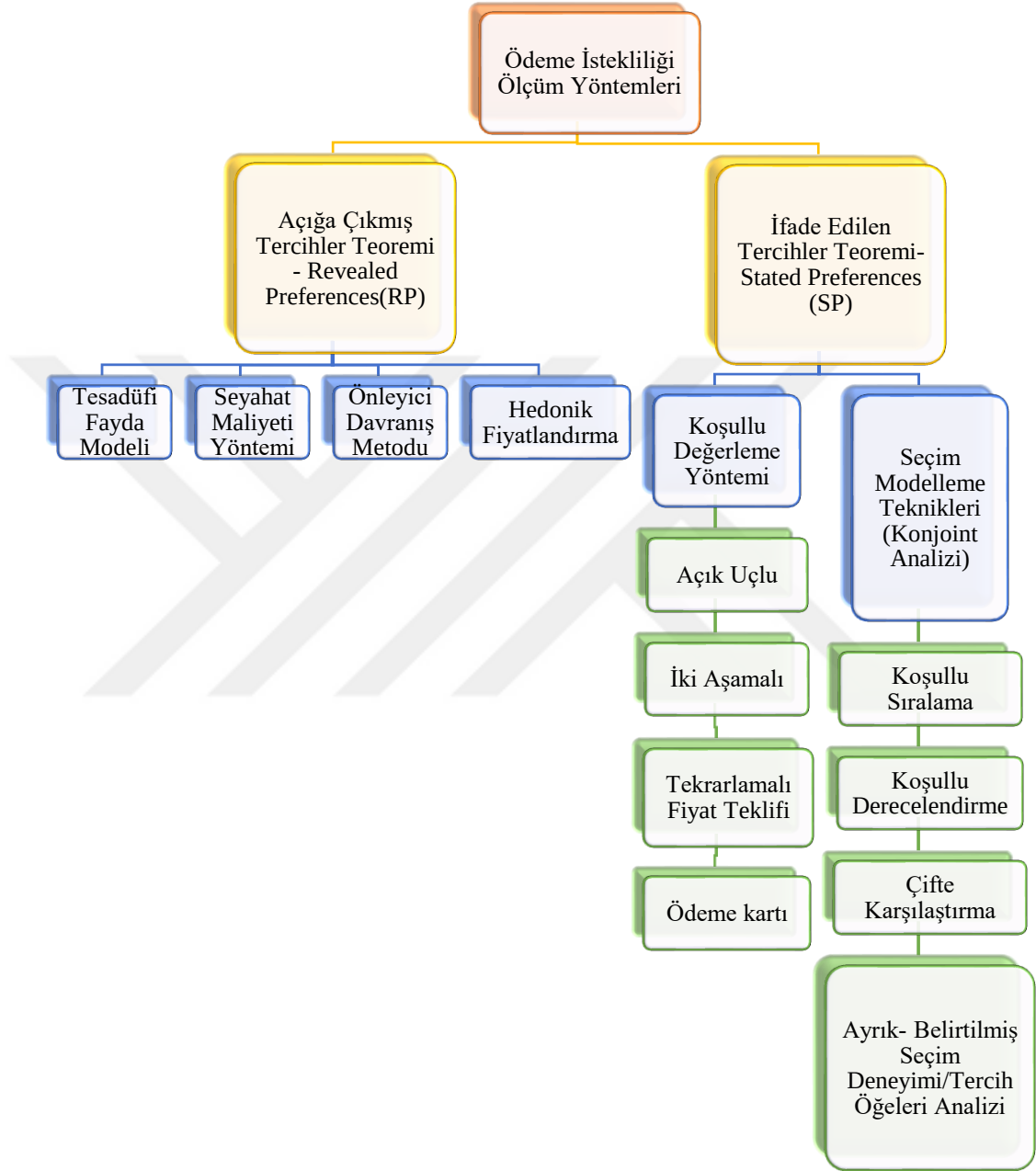
1- Açığa Çıkmış Tercihler Teoremi –Revealed Preferences (RP)

2- İfade Edilen Tercihler Teoremi–Stated Preferences (SP)

Açığa çıkmış tercihler teoremi; tüketicinin tercihlerini gözlemleme yolu ile davranışlarını kestirmeye odaklanır. Buradaki temel varsayım, tercihlerin gerçek olaylara dayanması ve işlemiden sonra ele alınmasıdır. Açığa çıkmış tercihler teoremi dolaylı bir yöntem olup bu doğrultuda değer tahmini yapılır (Güncan, 2012: 37).

İfade edilen tercihler teoremi ise; hipotetik veriler ile şu anda belirli bir piyasada aktif olarak yer almayan bir ürünün/hizmetin gelecekte var olabilmesi durumunun tercihler ile test edilmesi durumudur (Berges ve Casellas, 2009: 5).

Şekil 4: Ödeme İstekliliği Ölçüm Yöntemleri

Kaynak: (Bateman vd., 2002: 30 ve Kjær, 2005: 10)

Ödeme istekliliği ölçüm yöntemi, açığa çıkmış tercihler ve ifade edilen tercihler teoremleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Açığa çıkmış tercihler teoremi 4 farklı yöntemle ayrılmış olup bunlar; tesadüfi fayda modeli, seyahat maliyet yöntemi, önleyici davranış metodu ve hedonik fiyatlandırmadır. İfade edilen tercihler teoremi

ise 2 farklı yönteme ayrılmış olup bunlar; koşullu değerleme yöntemi ve seçim modelleme teknikleridir. Koşullu değerleme yöntemi, ödeme istekliliğini tahmin etmede en çok kullanılan yöntemlerden biridir (Uzundumlu vd., 2019: 157).

4.4.1.1. Koşullu Değerleme Yöntemi

Koşullu değerleme yöntemi, ilk kez Ciriacy-Wantrup (1947) tarafından ortaya atılmıştır. Literatürdeki ilk koşullu değerleme çalışmasını ise R.K. Davis (1963), ABD’deki Maine Ormanı’nın av ve rekreasyon değerinin belirlenmesi üzerine yapmıştır. Yöntemin geleişim süreci ise 1970’lerin ortalarına kadar uzanmaktadır (Birdir, vd., 2013: 280). Koşullu değerleme yönteminde tüketicilere herhangi bir malın kalitesinde veya biçim/kısım/detay noktasında pozitif yönde oluşacak değişim amacıyla ödemeyi kabul edecekleri maksimum para miktarı veya negatif bir değişim durumunda istenilecek tazminat miktarı sorulmuştur. İlk koşullu değerleme yöntemi çalışmaları açık uçlu soru formatı kullanılarak yapılmıştır. 1980’lerde bir dizi yazar iki aşamalı soru formatını geliştirmişlerdir (Kj r, 2005: 17).

Koşullu değerleme sonuçları daha önceden anketlere katılanlardan sağlanmış olan bilgiye dayanarak elde edildiği yöntem olarak (Hoyos ve Mariel, 2010: 329), ilk zamanlarda doğal kaynakların değerlemede kullanılmış olsa da daha sonra birçok bilim dalına yayılmış olan bir ekonomik değerleme yöntemi halini almıştır (Güncan, 2012: 44). Koşullu değerleme yöntemi hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde hayata geçirilmesi düşünülen politika ile ilgili araştırmalarda geniş çapta uygulanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde sağlık, içme suyu, atık su arıtma sisteminin sağlanması, yaban hayatı/doğal yaşam vs. yönelik araştırmalarda kullanılmıştır (Briscoe vd., 1993; Whittington, vd., 1990; Whittington, vd., 1993; Van Tonder, vd., 2013).

Koşullu değerleme yönteminin amacı, hem mal ve hizmetlerin kalitesinde ve miktarında meydana gelecek değişimlere karşı tüketicilerin ödeme isteklerini tahmin etmek, hem de ödeme isteği üzerinde etkisi bulunan değişkenleri tespit etmektir (Haab ve McConnell, 2002: 16). Kamu projeleri, programları ve politikalarından kaynaklanan birçok mal ve hizmetin maddi olmayan bir yapıya sahip olması ve gerçek

piyasalarda işlem görmemesi nedeniyle koşullu değerlendirme yöntemi önemli bir gelişme olmuştur (Pearce, vd., 2006: 106).

Tablo 22: Koşullu Değerleme Yöntemi Süreci

Aşama 1 – Hazırlık
1- Anket tekniği seçimi (telefon, mail, yüz yüze anket)
2- Örneklem stratejisi geliştirme (açıklayıcı örneklem büyüklüğünü hesaplama)
3- Senaryo oluşturma (tüketicinin tercih edebileceği seçenekler hazırlama)
4- Kullanılacak metoda karar verme (cevaplayıcıya hangi tekliflerin sunulacağı)
5- Anketi oluşturma
Aşama 2 – Uygulama
7- Anketör eğitimi ve pilot çalışma
8- Anketi uygulama
Aşama 3 – Analiz ve Öneri
9- Veri işleme ve analiz
10- Koşullu değerlendirme yöntemi sonuçlarını kullanma
11- Ödeme istekliliği konusunda bilgilendirme

Kaynak: (Wedgwood ve Samson, 2003: 11)

Koşullu değerlendirme yönteminin tercih edilmesindeki nedenler şunlardır;

- Mevcut olmayan farklı hizmet türlerinin iyileştirilmesi veya projeler için kaynak yaratılması için ödeme istekliliğinin ölçümünde önemli bir yöntemdir,
- Doğru tahmin yöntemi ile turist vergisi tarifelerinin doğru bir şekilde oluşturulmasına yardımcı olabilecektir,
- Bir dizi farklı hizmet seçenekleri için farklı ödeme istekliliği oluşabilmektedir. Bu nedenle koşullu değerlendirme yöntemi ile anket içerisine proje tasarımları, hizmet standartlarının yükseltilmesi veya teknoloji seçenekleri tanımlanabilmektedir.
- Daha yüksek ödeme istekliliğine sahip, ekonomik durumu daha iyi olan turistler, her zaman vardır. Sadece bu turistlerin istekleri doğrultusunda

oluşturulacak bir vergi tarifesi ekonomik durumu yeterli seviyede olmayan turistlerin farklı destinasyonları tercih etmesine neden olabilir. Bu yüzden koşullu değerlendirme yöntemi ile ekonomik durumları birbirinden farklı olan turistlere de ulaşılarak ödeme istekliliği noktasında ortak bir tarifeye ulaşılabilir.

- Bu teknik turistler için ödeme yapma istekliliği hakkında bilgi üretir, vergi tarifesi politikasına rehberlik edebilir ve böylece projelerin finansal sürdürülebilirliği sağlanabilir.
- Ankete katılan turistlerin cevapları ekonomist olmayanlar tarafından da rahatça anlaşılabilir ve dolayısıyla ortaya çıkacak olan turist vergisi ödeme istekliliğinin uzmanlar tarafından sosyal gelişim, çevre, kültürel farkındalık gibi çalışmalarda da kullanılması sağlanabilir.
- Koşullu değerlendirme anketinin sonuçları, açıkça sunulduğu takdirde uzman olmayanların, politikacıların ve yöneticilerin anlaması için kavramsal olarak daha kolaydır.

4.4.1.1.1. Açık Uçlu Soru Formatı

İlk ödeme istekliliği araştırmaları, kişisel kullanım değerleri elde etmek için kişisel ilgi perspektifinden açık uçlu bir soru kullanarak sonuçları ortaya çıkarmıştır. Örneğin “tedavi olmak için ne kadar ödemek istersiniz?” diye sorarak bu soruya cevap aramaktadırlar (Walsh vd., 1984: 10; Venkatachalam, 2004: 106). Bu açık uçlu format, başlangıç noktası değeri göstermeden, yanıt verenlerden bir ödeme istekliliği değeri ister. Araştırmacılar bu formatın geçerliliğini sorgulamışlardır çünkü cevaplar çok sayıda yanıt vermemeye veya sıfır değere eğilimli olabilmektedir ve cevaplar, kısmen stratejik yanlılık nedeniyle yüksek değerlere doğru eğri çizebilmektedir (Damschroder, vd., 2007: 96).

Açık uçlu soru formatı yönteminde araştırmacılar, ankete katılan kişilerin maksimum ödeme istekliliğini ölçmeye çalışmaktadırlar. Araştırmacılar, açık uçlu soruların bulunduğu anketleri, yüz-yüze görüşme, telefonla görüşme veya e-posta gönderme

gibi yöntemleri kullanarak araştırmaya katılan kişilere göndererek gerekli verileri toplamaktadırlar (Johannesson, 1996: 75).

4.4.1.1.2. İki Aşamalı Soru Formatı

İki aşamalı soru formatı ilk defa Bishop ve Heberlein (1979) tarafından kullanılmıştır. Piyasa dışı değerlendirme amaçlı oluşturulmuş olan iki aşamalı soru formatının uygulaması diğer yöntemlerle kıyaslandığında oldukça basittir. Ankete katılan kişiler karmaşık teklif verme planlarıyla karşı karşıya kalmamaktadırlar, sadece teklif değerine evet veya hayır cevabını vermektedirler (Bowker ve Stoll, 1988: 373- 374).

4.4.1.1.3. Tekrarlamalı Fiyat Teklifi Formatı

Bu yöntemde, araştırmacının belirleyeceği bir başlangıç fiyat teklifiyle sorgulama başlamaktadır. Anketi yanıtlayan kişinin vereceği yanıtlara göre maksimum ödeme arzusu değeri elde edilene kadar sorgulama devam edecektir. Ancak başlangıç noktasındaki değerin seçimi maksimum ödeme arzusu değerini etkileyebilmektedir.

4.4.1.1.4. Ödeme Kartı Formatı

Ödeme kartı formatı, katılımcıların maksimum ödeme istekliklerini en iyi şekilde temsil eden tutarı seçmelerine yardımcı olan bir yöntemdir (Rowe vd., 1996: 178). Bu yöntemde araştırmanın sahibi anket içerisinde hazırlamış olduğu soruları ve senaryoyu katılımcıya anlatır, neden ödeme yapılması gerektiğini açıklar ve daha sonra küçükten büyüğe veya büyükten küçüğe doğru sıralanmış ödeme kartını katılımcıya sunar. Araştırmaya katılan kişi de ödeme kartında yer alan tutarlardan kendisine en uygun olanını seçer veya protesto/ret cevabını işaretler (Haab ve McConnell, 2002: 125-126).

Ödeme kartı oluştururken öncelikle ödeme kartı üzerindeki miktarda artışın nasıl olacağı belirlenmelidir. Ödeme kartının daha fazla amaca hizmet edebilmesi için ödeme kartında yer alan miktarların geniş bir dağılıma sahip olmasını sağlamak gerekmektedir (Rowe vd., 1996: 178-179). Ödeme kartı yöntemi açık uçlu sorularla ilgili endişelerin üstesinden gelmek için geliştirilmiştir (Umberger, 2001: 12). Ödeme kartı formatı diğer formatlara göre, aykırı sayısal değerlerin oluşmasını önler ve başlangıç noktası önyargısından kaçınmayı sağlar (Pearce ve Özdemiroğlu, 2002: 51).

Tablo 23: Örnek Ödeme Kartı Formatı

Günlük..... (\$) ödemek isterim									
0(\$)	0.25(\$)	0.50(\$)	0.75(\$)	1(\$)	1.25(\$)	1.50(\$)	1.75(\$)	2(\$)	2.25(\$)
2.50(\$)	2.75(\$)	3(\$)	3.25(\$)	3.50(\$)	3.75(\$)	4(\$)	4.25(\$)	4.50(\$)	4.75(\$)
5(\$)	5.25(\$)	5.50(\$)	5.75(\$)	6(\$)	6.25(\$)	6.50(\$)	6.75(\$)	7(\$)	

Araştırmada ödeme kartı formatının tercih edilmesindeki nedenler şunlardır (Champ vd., 2003; Cameron ve Huppert, 1989);

- Her katılımcıya mümkün olan tüm ödeme düzeylerini sunarken, araştırmacının net bir sonuca ulaşmasına yardımcı olmaktadır.
- Bu formatta, daha etkili istatistiki bilgiler elde edilmektedir.
- Örnek turist vergisi tarifesine göre hazırlanan kartlar, deneklerin daha uygun ve gerçekçi cevaplar vermesine yardımcı olmaktadır.
- Bu format, teklif verme ve iki seçenekli seçim formatlarındaki başlangıç noktası önyargısından kaçınmaya, açık uçlu soru formatında sıkça rastlanan yüksek cevapsızlık oranını önlemeye ve ayrıca anketi daha verimli hale getirmeye yardımcı olmaktadır.

4.4.2. Tobit Model

Ekonometrik analiz yapılırken bağımlı değişken değerinin sağdan veya soldan sınırlandırılmak zorunda olunması veri kaybına neden olmaktadır. Bağımlı değişkenin değişim aralığının herhangi bir şekilde sınırlandırıldığı regresyon modellerinde eğer belirli bir aralığın dışındaki gözlemler tamamen kaybedilmekte ise kesikli model, ancak en azından bağımsız değişkenler gözlenebiliyorsa sansürlü model söz konusu olur. Tobit Model sansürlü regresyon modeli olarak da isimlendirilmektedir (Gezer ve Birecikli, 2016: 71). Probit Modelinin bir uzantısı olan Tobit Model, James Tobin tarafından geliştirilmiştir (Tobin, 1958: 24). Verilerde sansürleme olması durumunda

hem yanlı olan hem de tutarlı olmayan sıradan en küçük kareler yöntemi sonuçlarının aksine, Tobit model tahminleri oldukça tutarlıdır (Gujarati, 2016: 297-298). Çünkü sıfır değere sahip değişkenler için hata teriminin ortalaması sıfır olmayacaktır ve normal dağılım varsayımı ihlal edilmiş olacaktır. Eğer gözlenemeyen Y^* 'ın normal dağılıma sahip olduğu varsayılır ise en çok olabilirlik metodu kullanılarak Tobit tahmini yapılabilir ve tutarlı parametre tahminleri elde edilebilir.

Tobit modelinde gizli değişken doğrusal, bozucu terim sıfır ortalama ve aynı varyansa sahiptir (Kutlar, 2017: 35). Tobit modeline ilişkin denklem aşağıdaki gibi yazılabilir (Greene, 2003: 764):

$$y_i^* = x_i' \beta + \varepsilon_i \quad (i = 1 \dots n)$$

$$y_i = \begin{cases} y_i^* & \text{if } y_i^* > 0 \\ 0 & \text{if } y_i^* \leq 0 \end{cases}$$

x_i' = Tüm durumlar için gözlenen bağımsız değişken,

$y_i = 0$ 'a eşit veya 0'dan daha büyük veya daha küçük değerlerle sınırlandırılmış gizli (latent) bağımlı değişken,

β = Tahmin edilecek katsayılar,

ε_i = Hata terimini (bozucu terimi) göstermektedir.

Ayrıca sıradan en küçük kareler yöntemi tahminlerinden farklı olarak, bir açıklayıcı değişkenin Tobit katsayısının bu açıklayıcı değişkenin gözlenen bağımlı değişken ortalama değeri üzerindeki marjinal etkisini verdiği şekilde yorumlayamayız. Bunun nedeni, Tobit türündeki sansürlenmiş regresyon modellerinde açıklayıcı değişken değerindeki bir birimlik değişimin iki etkisinin olmasıdır. Birincisi, gözlenen bağımlı değişkenin ortalama değerine etkisi, ikincisi ise y_i^* 'ın gerçekte gözlenme olasılığına etkisidir. (Gujarati, 2016: 290). Bu nedenle çalışmada ayrıca marjinal etkilerde ölçülmüştür.

4.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma evreninin İstanbul seçilmesindeki en önemli sebep farklı turizm çeşitlerini bünyesinde barındırıyor olması ve Türkiye’de en fazla turist çeken şehir konumunda olmasıdır (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2019).

Araştırma kapsamında incelenecek olan İstanbul’da turizm hareketine katılan turistlerin tamamından veri toplamanın yüksek masrafa sebebiyet vermesi, zaman alıcı ve pratiklikten uzak olması nedeniyle popülasyon içerisinde örneklem seçimine gidilmiştir (Wilson, 2019: 35). Örneklem üzerinden araştırmanın gerçekleştirilmesi, araştırmacı açısından katılımcıları kontrol edilebilir bir şekilde seçebilme imkânı taşıma avantajı sunmaktadır (Dawson, 2009: 49). Araştırmada olasılıklı olmayan örnekleme metotları arasında yer alan kolayda örneklem yöntemi veri toplamak için kullanılmıştır (Kozak, 2015: 117-118). Kolayda örnekleme yönteminde veriler, ana kütleden kolay, hızlı ve ekonomik bir şekilde toplanabilmektedir (Malhotra, 2004: 321; Aaker vd., 2007: 394; İslamoğlu ve Alınacak, 2016: 202). Bu yöntemde katılımcılar araştırmaya gönüllülük esasına dayalı şekilde katılmaktadır (Gravetter ve Forzano, 2012: 151).

İstanbul, Atatürk ve Sabiha Gökçen Havalimanları ile Haydarpaşa, Pendik, Tuzla, Zeytinburnu, Ambarlı ve Karaköy limanlarından alınan verilere göre; 2019 yılı Aralık sonu itibarıyla İstanbul’a gelen yabancı ziyaretçi sayısı 14.906.663 kişidir (İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2019). Yazıcıoğlu ve Erdoğan’ın (2014: 88-89) belirttiği üzere 0,05 anlamlılık düzeyinde İstanbul’da konaklama gerçekleştiren turist sayısı dikkate alındığında araştırma kapsamında 384 örneklemin yeterli olacağı görülmektedir. Araştırma için toplam dağıtılan anket adedi 483 olup, eksik veya hatalı doldurulmuş anketler çıkarıldığında 428 adet geçerli anket tespit edilip analize dahil edilmiştir.

Örneklem olarak seçilen İstanbul ilini ziyaret eden yabancı turistlerden Temmuz-Eylül 2019 tarihleri arasında turistik yoğunluğun olduğu Fatih (Sultanahmet, Ayasofya, Yerebatan Sarayı), Beyoğlu (Minitürk, Taksim) ve Beşiktaş (Dolmabahçe Sarayı, Ortaköy) ilçelerinde veriler toplanmıştır.

4.6. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Literatür taramasından sonra ödeme istekliliği ölçüm yöntemlerinden koşullu değerlendirme yöntemi doğrultusunda ödeme kartı yöntemine uygun oluşturulan anket İstanbul ilinde en az bir gece konaklamış yabancı turistlere uygulanmıştır. İstanbul'un önemli turistik destinasyonlarının yer aldığı Fatih (Sultanahmet, Ayasofya, Yerebatan Sarayı), Beyoğlu (Miniatürk, Taksim) ve Beşiktaş (Dolmabahçe Sarayı, Ortaköy) ilçelerinde anket uygulanmıştır. Çalışma anketi üç bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde turistlerin demografik özelliklerini belirleme odaklı sorulara cevap vermeleri istenmiş ve devamında seyahatleri ile ilgili bilgiler (geliş sayısı, geceleme sayısı, konaklama türü vs.) talep edilmiştir. İkinci bölümde turistlerden, oluşturulan 6 farklı senaryo (Harcama Alanı Belirsiz, Kültürel Etkinlikler, Kültürel Miras, Çevre, Turizm Hizmetleri ve Topluluk Refahı) için ödeme kartı yöntemiyle ödemeye istekli oldukları ücreti ödeme kartına işaretlemeleri talep edilmiştir. Oluşturulan senaryolar turizm ile ilgili vergi ve ödeme istekliliği konularını kapsayan literatür değerlendirmesi sonucunda ortaya çıkarılmıştır.

Kültürel Etkinlikler senaryosu Rotaris ve Carrozzo (2019), Kültürel Miras senaryosu, Rotaris ve Carrozzo (2019), Chea (2019), Whitehead ve Finney (2003), Çevre senaryosu, Rotaris ve Carrozzo (2019), Rotaris ve Danielis (2019), Frank, vd., (2015), Taylor vd. (2005), White ve Lovett (1999), Reynisdottir vd. (2008), Batel vd. (2014), Cantalops (2004), Turizm Hizmetleri senaryosu Rotaris ve Carrozzo (2019) ve Çetin vd. (2017) ve Topluluk Refahı senaryosu Çetin vd. (2017) ve Notaro vd. (2019) çalışmalarından literatür incelemesi sonucunda uyarlanmıştır.

Anketin son bölümü ise Lee, Yoon ve Lee (2007)'nin yapmış oldukları çalışma da ortaya koymuş oldukları geçerlilik ve güvenilirliği kanıtlanmış destinasyon seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite ölçekleri kullanılarak oluşturulmuş ve turist vergisi ödeme istekliliğinde nasıl farklılıklar oluşturdukları ölçülmüştür.

4.7. Araştırma Verilerinin Analizi

Veri analizinde ekonometrik analiz için sıkça kullanılmakta olan Stata istatistik paket programı ile yapılmıştır. Turist vergisini ödeme istekliliklerinin ölçülmesi ve bu istekliliğin neye göre ne kadar değiştiğinin belirlenmesi oldukça önemli bir durumdur.

Bu nedenle ödeme istekliliği modeli ile oluşturulan 6 farklı senaryo (Harcama Alanı Belirsiz, Kültürel Etkinlikler, Kültürel Miras, Çevre, Turizm Hizmetleri ve Topluluk Refahı) ile turist vergisi ödeme istekliliklerinin daha çok hangi senaryo özelinde yoğunlaştığının tespiti, oluşturulan modeller özelinde ne tür farklılıklar gösterdiği ve ortalama turist vergisi ödeme istekliliği miktarı ortaya çıkarılmıştır. Oluşturulmuş ekonometrik ödeme istekliliği modeli ile bağımsız değişkenler ile ödeme istekliliği arasında farklılıkların olup olmadığı test edilmiştir. Araştırmanın bu kısmında uygulanan analizler, Tobit ve Marjinal Etki analizleridir. Bağımlı değişkenin (turist vergisi ödeme istekliliği) bir kısım gözlemi ödemek istememe/protesto cevaplardan dolayı sıfır değerini almıştır. Sıfır değerini alan bağımlı değişkenin varlığında, hata teriminin ortalaması sıfırdan farklı olduğu için En Küçük Kareler (EKK) tahmininin yanlı ve tutarsız sonuçlar verdiği birçok çalışmada test edilmiştir (Cameron ve Trivedi, 2009). Bu sorunu çözmek ve oluşturulan modeli tahmin etmek için bağımlı değişkenin sıfır değerini alan gözlemlerini sansürleyerek modeli “maksimum olabilirlik” yöntemiyle tahmin eden sansürlenmiş Tobit modeli kullanılmıştır.

4.8. Araştırma Bulguları

Bu bölümde yabancı turistler ile yapılan anket sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur.

4.8.1. Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

Araştırma kapsamında bu çalışmaya katılım gösteren turistlerin demografik bilgileri ve modellere ilişkin tanımlayıcı bulgular bu bölümde incelenmiştir.

Tablo 24: Katılımcılara Ait Tanımlayıcı Bulgular

Değişken	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	214	50,0
	Erkek	214	50,0
	Toplam	428	100,0
Medeni Durum	Evli	148	34,6
	Bekâr	280	65,4
	Toplam	428	100,0
Çocuk Sayısı	0	333	77,8
	1	45	10,5
	2	32	7,5

	3	15	3,5
	+4	3	,7
	Toplam	428	100,0
Yaş	18-24	94	22,0
	25-30	120	28,0
	31-40	124	29,0
	41-49	49	11,4
	+50	41	9,6
	Toplam	428	100,0
Eğitim Durumu	İlkokul	27	6,3
	Lise	69	16,1
	Lisans	180	42,1
	Lisansüstü	133	31,1
	Diğer	19	4,4
	Toplam	428	100,0
Çalışma Durumu	Çalışan	355	82,9
	İşsiz	73	17,1
	Toplam	428	100,0
Aylık Net Gelir	0 – 999 \$	81	18,9
	1000–1999\$	85	19,9
	2000 – 2999 \$	103	24,1
	3000 – 3999 \$	74	17,3
	+ 4000 \$	85	19,9
	Toplam	428	100,0
Yaşanan Kıta	Avrupa	295	68,9
	Asya	69	16,1
	Kuzey Amerika	17	4,0
	Güney Amerika	10	2,3
	Afrika	23	5,4
	Okyanusya	14	3,3
	Toplam	428	100,0
Katılım Gösterme Durumu	Bireysel	346	80,8
	Grup	82	19,2
	Toplam	428	100,0
İstanbul’a Geliş Sayısı	1	348	81,3
	2	47	11,0
	3	22	5,1
	+4	11	2,6
	Toplam	428	100,0
Temel Motivasyon Kaynağı	Seyahat, Eğlence ve Rekreasyon	319	74,5
	Kültürel ve Sanatsal Etkinlikler	79	18,5
	Sağlık ve Tıp	6	1,4

	İş / Kongre	12	2,8
	Diğerleri	12	2,8
	Toplam	428	100,0
Konaklama türü	1 Yıldızlı Otel	6	1,4
	2 Yıldızlı Otel	18	4,2
	3 Yıldızlı Otel	78	18,2
	4 Yıldızlı Otel	96	22,4
	5 Yıldızlı Otel	128	29,9
	Pansiyon	16	3,7
	Kişisel/Özel Ev	7	1,6
	Kiralık Ev	41	9,6
	Arkadaş Evi	18	4,2
	Diğerleri	20	4,7
	Toplam	428	100,0
Geceleme Sayısı	1	82	19,2
	2	19	4,4
	3	21	4,9
	4	68	15,9
	5	111	25,9
	6	85	19,9
	+7	42	9,8
	Toplam	428	100,0
Yılda Edilen Ziyaret Sayısı Ülke	1	25	5,8
	2	74	17,3
	3	178	41,6
	4	91	21,3
	5	34	7,9
	+6	26	6,1
	Toplam	428	100,0
Seyahat Kararı Değişim	%0	60	14,0
	%10	86	20,1
	%20	94	22,0
	%30	66	15,4
	%40	29	6,8
	%50	34	7,9
	%60	16	3,7
	%70	9	2,1
	%80	8	1,9
	%90	8	1,9
	%100	18	4,2
	Toplam	428	100,0
Turist Vergisi Farkındalık	Farkında Değilim-Hiç Duymadım	83	19,4
	Emin Değilim	125	29,2

	Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim	153	35,7
	Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum	67	15,7
	Toplam	428	100,0
Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu	Evet	220	51,4
	Hayır	208	48,6
	Toplam	428	100,0
Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme	Evet	320	74,8
	Hayır	108	25,2
	Toplam	428	100,0

Araştırmaya katılanların turistler cinsiyet değişkenine göre incelendiği zaman, 214 (%50) Kadın, 214 (%50) Erkek araştırma kapsamında incelenmiştir. Bu katılımcılardan 148 (%34,6) kişi Evli 280 (%65,4) kişi ise Bekârdır. Çocuk sayısı incelendiğinde, 333 (%77,8) kişinin çocuk sahibi olmadığı (0), 45 (%10,5) kişinin 1 çocuk sahibi olduğu, 32 (%7,5) kişinin 2 çocuk sahibi olduğu, 15 (%3,5) kişinin 3 çocuk sahibi olduğu ve 3 (0,7) kişinin ise 4 ve daha fazla çocuğa sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılanların yaş grupları incelendiğinde 94 (%22) kişinin 18-24 yaş, 120 (%28) kişinin 25-30 yaş, 124 (%29) kişinin 31-40 yaş, 49 (%11,4) kişinin 41-49 yaş aralığında olduğu ve 41 (%9,6) kişinin de 50 yaş ve üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların eğitim durumu incelendiği zaman, 27 (%6,3) kişinin ilköğretim, 69 (%16,1) kişinin lise, 180 (42,1) kişinin lisans, 133 (%31,1) kişinin lisansüstü ve 19 (4,4) kişinin diğer eğitim seviyesine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların çalışma durumu incelendiği zaman, 355 (82,9) kişinin bir işte çalıştığı ve 73 (17,1) kişinin ise işsiz olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların durumu aylık net gelir bazında incelendiği zaman, 81 (%18,9) kişi 0 – 999 \$, 85 (%19,9) kişi 1000–1999 \$, 103 (%24,1) kişi 2000 – 2999 \$, 74 (%17,3) kişi 3000 – 3999 \$ ve 85 (%19,9) kişi ise 4000 \$ ve üzeri gelire sahip olduklarını belirtmişlerdir.

İstanbul'a gelen yabancı turistlerin hangi kıtalardan geldiğini incelediğimiz zaman, 295 (%68,9) kişinin Avrupa, 69 (%16,1) kişinin Asya, 17 (%4) kişinin Kuzey Amerika, 10 (%2,3) kişinin Güney Amerika, 23 (%5,4) kişinin Afrika ve 14 (%3,3)

kişinin de Okyanusya kıtasından geldiği anlaşılmaktadır. İstanbul'a gelen turistlerin katılım gösterme durumları incelendiği zaman, 346 (%80,8) kişinin bireysel olarak ve 82 (%19,2) kişinin ise grup halinde seyahate katılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan turistlerin İstanbul'a geliş sayıları incelendiği zaman, 348 (%81,3) kişinin ilk defa geldiği (1), 47 (%11) kişinin 2. Defa geldiği, 22 (%5,1) kişinin 3. Defa geldiği ve 11 (%2,6) kişinin ise 4 ve üzerinde geldiği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan turistlerin İstanbul'a geliş amaçlarındaki temel motivasyon kaynaklarını incelediğimiz zaman, 319 (%74,5) kişinin Seyahat, Eğlence ve Rekreasyon amaçlı, 79 (%18,5) kişinin Kültürel ve Sanatsal Etkinlikler amaçlı, 6 (%1,4) kişinin Sağlık ve Tıp amaçlı, 12 (%2,8) kişinin İş / Kongre amaçlı ve 12 (%2,8) kişinin diğer amaçlı temel motivasyon kaynağına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanların hangi konaklama tiplerini tercih ettiklerini incelediğimizde, 6 (%1,4) kişinin 1 yıldızlı otelleri, 18 (%4,2) kişinin 2 yıldızlı otelleri, 78 (%18,2) kişinin 3 yıldızlı otelleri, 96 (%22,4) kişinin 4 yıldızlı otelleri, 128 (%29,9) kişinin 5 yıldızlı otelleri, 16 (%3,7) kişinin pansiyonları, 7 (%1,6) kişinin kişisel evlerini, 41 (%9,6) kişinin kiralık evleri, 18 (%4,2) kişinin arkadaş vs. evlerini ve 20 (%4,7) kişinin ise diğer konaklama tiplerini tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan turistlerin İstanbul'da toplam kaç geceleme yaptığı/yapacağı sorulduğunda, 82 (%19,2) kişinin 1 gece, 19 (%4,4) kişinin 2 gece, 21 (%4,9) kişinin 3 gece, 68 (%15,9) kişinin 4 gece, 111 (%25,9) kişinin 5 gece, 85 (%19,9) kişinin 6 gece ve 42 (%9,8) kişinin de 7 gece ve üzerinde konaklamaya yapacağı anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan turistlerin bir yıl içerisinde kaç ülkeyi ziyaret ettikleri sorulduğunda, 25 (%5,8) kişinin 1, 74 (%17,3) kişinin 2, 178 (%41,6) kişinin 3, 91 (%21,3) kişinin 4, 34 (%7,9) kişinin 5 ve 26 (%6,1) kişinin 6 ve üzeri ülkeyi ziyaret ettiği anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan turistlere toplam seyahat maliyetinizde ne kadar artış olması, İstanbul seyahatini yapma kararınızı değiştirmez diye sordüğümüzda ortaya çıkan dağılım şu şekilde olmuştur; 60 (%14) kişi %0'lık bir değişimi kabul etmişlerdir. Yani seyahatlerinde maliyet artışı olmaması durumunda İstanbul'u tekrar ziyaret edebileceklerini belirtmişlerdir. 86 (%20,1) kişi %10'luk, 94 (%22) kişi %20'lik, 66 (%15,4) kişi %30'luk, 29 (%6,8) kişi %40'lık, 34 (%7,9) kişi %50'lik, 16 (%3,7) kişi %60'lık, 9 (%2,1) kişi %70'lik, 8 (%1,9) kişi %80'lik, 8

(%1,9) kişi %90'lık ve 18 (%4,2) kişi %100'lük seyahat maliyeti artışı olması durumunda da tekrar İstanbul'u ziyaret edeceklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan turistlerin turist vergisi farkındalıkları sorulduğunda, 83 (%19,4) kişi farkında değilim-hiç duymadım, 125 (%29,2) kişi emin olmadığını, 153 (%35,7) kişi oldukça farkında olduğunu- biraz da bilgi sahibi olduğunu ve 67 (%15,7) kişi ise çok farkında olduğunu- bu konuda çok şey bildiklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan turistlere daha önce turist vergisi ödediniz mi diye sorulduğunda, 220 (%51,4) kişi evet, 208 (%48,6) kişi ise hayır cevabını vermiştir. Ayrıca katılımcılara turist vergisi alınır mı arkadaşlarınıza İstanbul'u tavsiye etmeye devam eder misiniz diye sorulduğunda 320 (%74,8) kişi evet, 108 (%25,2) kişi ise hayır cevabını vermiştir.

4.8.2. Model 1 Analiz Sonuçları

Bu bölümde oluşturulan 17 bağımsız değişkenin senaryolar özelinde turist vergisi ödeme istekliliğini ne kadar etkilediği analiz edilmiştir. Bütün senaryolar oluşturulan model doğrultusunda anlamlı bulunmuştur (Prob > chi2 = 0.0000).

4.8.2.1. Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) Analiz Sonuçları

Tobit model kullanılarak Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) özelinde 17 bağımsız değişkenin ödeme istekliliğini nasıl etkilediği Tablo 25'te açıklanmış ve daha sonra Tablo 26'da marjinal etki analizleri yapılmıştır. Tablo 27'de ise ödeme istekliliğine sahip olmayan kişilerin yoğunluklu olarak hangi nedeni öne sürdükleri incelenmiştir.

Tablo 25: Tobit Model Kullanılarak Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Harcama Alanı Belirsiz	Katsayı	Std. Hata	t	P> t
Cinsiyet	.5692569	.3308313	1.72	0.086*
Medeni Durum	-.3948376	.3893524	-1.01	0.311
Çocuk Sayısı	.0544647	.2244687	0.24	0.808
Yaş	.0762105	.1609169	0.47	0.636
Eğitim Durumu	1.373771	.5398776	2.54	0.011**
Çalışma Durumu	-2.378834	.7220383	-3.29	0.001***
Aylık Net Gelir	.1017318	.187882	0.54	0.588
Yaşanan Kıta	-.1509681	.1101688	-1.37	0.171
Katılım Gösterme Durumu	-.4551589	.4235472	-1.07	0.283
İstanbul'a Geliş Sayısı	-.3067741	.2509092	-1.22	0.222

Konaklama Türü	.7502363	.2260866	3.32	0.001***
Geceleme Sayısı	.0588924	.0886413	0.66	0.507
Toplam Seyahat Maliyeti	-.0001083	.0001417	-0.76	0.445
Seyahat Kararı Değişim	.249952	.0696369	3.59	0.000***
Turist Vergisi Farkındalık	.4951503	.2036951	2.43	0.015**
Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu	-1.036406	.3809404	-2.72	0.007***
Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme	-1.998897	.5731296	-3.49	0.001***
_cons	-.7635068	.8592507	-0.89	0.375
/sigma	2.98726	.1244957		
Gözlem sayısı = 428 LR chi2(17) = 277.42 Prob > chi2 = 0.0000 Pseudo R2 = 0.1475 Log Olabilirlik = -801.71792 130 Soldan sansürlü gözlem Harcama Alanı Belirsiz <= 0 298 Sansürlü gözlem 0 Sağdan sansürlü gözlem				

*, **, *** sırasıyla, %10, %5 ve %1 istatistik önem derecesini göstermektedir.

Harcama alanı belirtilmeden, İstanbul'a gelen turistlere turist vergisi ödeme istekliliklerinin sorulması sonucunda oluşturulan model için Tobit analizi yapılmıştır. Bu senaryo özelinde Cinsiyet bağımsız değişkeni ödeme istekliliği üzerinde %10 istatistikî önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.10$). Eğitim Durumu ve Turist Vergisi Farkındalık Durumu bağımsız değişkeni ödeme istekliliği üzerinde %5 istatistikî önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.05$). Çalışma durumu, Konaklama türü, Seyahat Kararı Değişim, Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu ve Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme bağımsız değişkenleri ödeme istekliliği üzerinde %1 istatistikî önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.01$).

Bu senaryo özelinde yapılan Tobit analizi sonuçlarından da anlaşılacağı üzere, Medeni Durum, Çocuk Sayısı, Yaş, Aylık Net Gelir, Yaşanan Kıta, Katılım Gösterme Durumu, İstanbul'a Geliş Sayısı, Geceleme Sayısı ve Toplam Seyahat Maliyeti değişkenlerinin ödeme istekliliği üzerinde istatistikî önem derecesi oluşturmamaktadır.

Bu sonuçlar ile birlikte, **H1a, H1e, H1f, H2c, H2f, H2g, H3a ve H3b** hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 26'da sadece istatistikî açıdan anlamlı olan değişkenlerin ödeme istekliliği noktasında marjinal etkileri hesaplanmıştır. İstatistikî açıdan anlamlı olmayan

değişkenler marjinal etki ölçümünde de anlamlı bir istatistiki değer vermeyeceğinden marjinal etki analizine dahil edilmemiştir.

Tablo 26: Tobit Model Kullanılarak Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Marjinal Etkilerinin Ölçülmesi

Harcama Alanı Belirsiz	Marjinal Katsayısı	DeltaYöntemi Std. Hata	P> z
Cinsiyet			
Kadın	.6584097	.2558819	0.010**
Erkek	1.339423	.2505863	0.000***
Eğitim Durumu			
Diğer	.0292407	.4571505	0.949
Üniversite Mezunu	1.355187	.2306326	0.000***
Çalışma Durumu			
Çalışan	1.408233	.1933131	0.000***
İşsiz	-.9915929	.6821303	0.146
Konaklama Türü			
Diğer	.332278	.2855688	0.245
4 Yıldız	1.191471	.3628274	0.001***
5 Yıldız	1.916956	.3285119	0.000***
Seyahat Kararı Değişim			
%0	-.1639104	.6308201	0.795
%10	.6767589	.3760626	0.072*
%20	.9718254	.3611306	0.007***
%30	1.28022	.4091866	0.002***
%40	.5573772	.6189728	0.368
%50	1.103544	.5611148	0.049**
%60	1.831933	.7776187	0.018**
%70	2.063475	1.035853	0.046**
%80	3.559137	1.153359	0.002***
%90	2.992056	1.091179	0.006***
%100	2.74152	.7578767	0.000***
Turist Vergisi Farkındalık			
Farkında Değilim- Hiç Duymadım	.342779	.457172	0.453
Emin Değilim	.5967298	.3274075	0.068*
Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim	1.443779	.2949708	0.000***
Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum	1.546213	.4498028	0.001***
Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu			
Evet	1.449393	.2650642	0.000***
Hayır	.5224513	.2812527	0.063*

Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme			
Evet	1.488916	.2158003	0.000***
Hayır	-.4529322	.5151701	0.379

*, **, *** sırasıyla, %10, %5 ve %1 istatistik önem derecesini göstermektedir.

Harcama alanı belirtilmeden, İstanbul'a gelen turistlere turist vergisi ödeme istekliliklerinin sorulması sonucunda oluşturulan model doğrultusunda istatistikî açıdan anlamlı olan değişkenler için Tobit analizinin Marjinal Etkileri hesaplandığında, Cinsiyet değişkeninin %5 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) Kadınların 0.65 oranında ve Erkeklerin ise %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.33 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde pozitif yönde etki yaptığı anlaşılmıştır.

Eğitim Durumu değişkeni incelendiğinde %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Üniversite Mezunu olan kişilerin 1.35 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde pozitif yönde etki yaptığı anlaşılrken, Diğer eğitim mezuniyetine sahip olan kişiler 0.02 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde pozitif yönde etki yapmasına rağmen istatistikî önem derecesi oluşturmamıştır.

Çalışma durumu değişkeni incelendiği zaman %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) çalışan kişilerin 1.40 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılrken, işsiz olan kişiler -0.99 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistikî önem derecesi oluşturmamıştır.

Konaklama Türü değişkeni incelendiği zaman %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) tatilleri süresince 4 Yıldızlı otellerde konaklayan kişilerin 1.19 oranında ve 5 Yıldızlı otellerde konaklayan kişilerin 1.91 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılrken, Diğer konaklama türlerinde konaklayan kişilerin 0.33 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistikî önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Seyahat Kararı Değişim değişkeni incelendiği zaman toplam maliyet üzerinden ne kadarlık bir artışın İstanbul'a tekrar seyahat kararında değişim oluşturmayacağıının ödeme istekliliği üzerinde marjinal etkisini ölçünce, %10 toplam maliyet artışı için %10 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.10$) 0.67 oranında, %20 toplam maliyet artışı

için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 0.97 oranında, %30 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.28 oranında, %50 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 1.10 oranında, %60 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 1.83 oranında, %70 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 2.06 oranında, %80 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 3.55 oranında, %90 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.99 oranında, %100 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.74 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılrken, %0'ı tercih edenler (maliyet artışına direnenler) -0.163 oranında ve %40 toplam maliyet artışını kabul edenler 0.55 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Turist Vergisi Farkındalık değişkeni incelendiği zaman turist vergisi için Emin Değilim %10 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.10$) 0.59 oranında, Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.44 oranında ve Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.54 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılrken, Farkında Değilim- Hiç Duymadım 0.34 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu değişkeni incelendiği zaman daha önce turist vergisi ödemiş yani Evet cevabını vermiş kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.44 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaparken, Hayır cevabını veren kişiler %10 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.10$) 0.52 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılmıştır.

Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme bağımsız değişkeni incelendiği zaman Evet cevabını veren kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.48 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaparken, Hayır cevabını veren kişiler -0.45 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 27: Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) İçin Katılımcıların Turist Vergisi Ödemek İstememe Nedenleri

Harcama Alanı Belirsiz	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
[1. Toplanan paranın turizm için harcanacağına inanmıyorum.]	130	3,88	,915	,080
[2.İstanbul pahalı bir şehir.]	130	1,82	1,197	,105
[3. Turist vergisi ödemeye yetecek kadar finansal gücüm olduğunu sanmıyorum.]	130	2,82	1,372	,120
[4. Yatırımları hükümet desteklemeli.]	130	4,01	,944	,083
[5. Yararları çok uzak / gelecek nesiller umurumda değil.]	130	2,31	1,140	,100

Tablo 27 incelendiği zaman Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) özelinde, 130 katılımcının turist vergisi ödemek istemediği anlaşılmıştır. Ödeme istekliliğine sahip olmamalarının nedeni sorgulandığında, ilk olarak yatırımların hükümetler tarafından yapılması gerektiği belirtilmiştir. İkinci en yüksek ortalama ise katılımcılar, toplanan paranın turizm için harcanacağına inanmadıklarını belirtmişlerdir. En düşük ortalama ise İstanbul'un pahalı bir şehir olması seçeneğidir. Bu durumda her ne kadar katılımcılar İstanbul'u pahalı bir şehir olarak görmese de alınacak vergi ile yapılacak yatırımları desteklemedikleri, yatırımların hükümet tarafından desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

4.8.2.2. Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) Analiz Sonuçları

Tobit model kullanılarak Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) özelinde 17 bağımsız değişkenin ödeme istekliliğini nasıl etkilediği Tablo 28'de açıklanmış ve daha sonra Tablo 29'da marjinal etki analizleri yapılmıştır. Tablo 30'da ise ödeme istekliliğine sahip olmayan kişilerin yoğunluklu olarak hangi nedeni öne sürdükleri incelenmiştir.

Tablo 28: Tobit Model Kullanılarak Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Kültürel Etkinlik	Katsayı	Std. Hata	t	P> t
Cinsiyet	.2622177	.4199893	0.62	0.533
Medeni Durum	.9780008	.4918648	1.99	0.047**
Çocuk Sayısı	-.655868	.2884254	-2.27	0.023**
Yaş	.4675312	.2036078	2.30	0.022**

Eğitim Durumu	2.195922	.6839471	3.21	0.001***
Çalışma Durumu	-2.275434	.8862246	-2.57	0.011***
Aylık Net Gelir	.4761011	.2372224	2.01	0.045**
Yaşanan Kıta	.0576754	.1392643	0.41	0.679
Katılım Gösterme Durumu	-.2976299	.5331914	-0.56	0.577
İstanbul'a Geliş Sayısı	.2753557	.3082286	0.89	0.372
Konaklama Türü	1.013868	.286714	3.54	0.000***
Geceleme Sayısı	.0243163	.1123047	0.22	0.829
Toplam Seyahat Maliyeti	-.0002249	.0001819	-1.41	0.217
Seyahat Kararı Değişim	.326491	.088506	3.69	0.000***
Turist Vergisi Farkındalık	.614337	.2561976	2.40	0.017**
Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu	-.978223	.4822041	-2.03	0.043**
Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme	-2.261709	.7171858	-3.15	0.002***
_cons	-3.191974	1.096065	-2.91	0.004***
/sigma	3.828655	.1517259		
Gözlem sayısı = 428 LR chi2(17) = 327.70 Prob > chi2 = 0.0000 Pseudo R2 = 0.1515 Log Olabilirlik = -917.92758 108 Soldan sansürlü gözlem Kültürel Etkinlik <= 0 320 Sansürlü gözlem 0 Sağdan sansürlü gözlem				

*, **, *** sırasıyla, %10, %5 ve %1 istatistik önem derecesini göstermektedir.

İstanbul'a gelen turistlere Kültürel Etkinliklerin finansman kaynağını oluşturması adına toplanacak turist vergisi ödeme istekliliklerinin sorulması sonucunda oluşturulan model için Tobit analizi yapılmıştır. Bu senaryo özelinde Medeni Durum, Çocuk Sayısı, Yaş, Aylık Net Gelir, Turist Vergisi Farkındalık ve Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu bağımsız değişkenleri ödeme istekliliği üzerinde %5 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.05$). Eğitim Durumu, Çalışma Durumu, Konaklama türü, Seyahat Kararı Değişim ve Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme bağımsız değişkenleri incelendiği zaman ödeme istekliliği üzerinde %1 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.01$).

Bu senaryo özelinde yapılan Tobit analizi sonuçlarından da anlaşılacağı üzere, Cinsiyet, Yaşanan Kıta, Katılım Gösterme Durumu, İstanbul'a Geliş Sayısı, Geceleme Sayısı ve Toplam Seyahat Maliyeti değişkenlerinin ödeme istekliliği üzerinde istatistiki önem derecesi oluşturmamaktadır.

Bu sonuçlar ile birlikte, *H1b, H1c, H1d, H1e, H1f, H1g, H2c, H2f, H2g, H3a ve H3b* hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 29’de sadece istatistikî açıdan anlamlı olan değişkenlerin ödeme istekliliği noktasında marjinal etkileri hesaplanmıştır. İstatistiki açıdan anlamlı olmayan değişkenler marjinal etki ölçümünde de anlamlı bir istatistiki değer vermeyeceğinden marjinal etki analizine dahil edilmemiştir.

Tablo 29: Tobit Model Kullanılarak Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Marjinal Etkilerinin Ölçülmesi

Kültürel Etkinlik	Marjinal Katsayısı	DeltaYöntemi Std. Hata	P> z
Medeni Durum			
Evli	1.23757	.4078145	0.002***
Bekâr	1.937438	.2974467	0.000***
Çocuk Sayısı			
0	2.011762	.26375	0.000***
1	.6817082	.7144855	0.340
2	.7130966	.8323062	0.392
3	.4895474	1.191091	0.681
4+	-1.704311	2.341682	0.467
Yaş			
18-24	1.319818	.6013194	0.028**
25-30	.9276014	.4202454	0.027**
31-40	2.196975	.4062214	0.000***
41-49	2.315208	.6990642	0.001***
+50	2.546291	.6702827	0.000***
Eğitim Durumu			
Diğer	.0358382	.5884419	0.951
Üniversite Mezunu	2.305181	.2853206	0.000***
Çalışma Durumu			
Çalışan	2.142072	.2889728	0.000***
İşsiz	-.4766071	1.074384	0.657
Aylık Net Gelir			
0 – 999 \$	.8081496	.9958976	0.417
1000 – 1999 \$	1.358962	.5111935	0.008***
2000 – 2999 \$	1.542334	.4644135	0.001***
3000 – 3999 \$	2.315257	.549611	0.000***
+ 4000\$	2.523315	.5888695	0.000***
Konaklama Türü			
Diğer	.9064113	.3590338	0.012**
4 Yıldız	1.553081	.4662852	0.001***

5 Yıldız	3.059683	.4148495	0.000***
Seyahat Kararı Değişim			
%0	.4581713	.7945043	0.564
%10	1.390479	.4758305	0.003***
%20	1.180502	.461445	0.011**
%30	1.751061	.5119843	0.001***
%40	1.828248	.7660121	0.017**
%50	2.920399	.7125777	0.000***
%60	3.35086	1.002607	0.001***
%70	.3743598	1.324831	0.778
%80	4.835036	1.489765	0.001***
%90	4.227897	1.395563	0.002***
%100	3.901949	.97559	0.000***
Turist Vergisi Farkındalık			
Farkında Değilim- Hiç Duymadım	1.137058	.5703056	0.046**
Emin Değilim	1.414378	.4099982	0.001***
Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim	1.744942	.37645	0.000***
Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum	2.798417	.5718565	0.000***
Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu			
Evet	2.212914	.3313752	0.000***
Hayır	1.148087	.3529616	0.001***
Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme			
Evet	2.338352	.2713064	0.000***
Hayır	-.2095339	.6399497	0.743

*, **, *** sırasıyla, %10, %5 ve %1 istatistik önem derecesini göstermektedir.

İstanbul'a gelen turistlere Kültürel Etkinlikler senaryosu için turist vergisi ödeme istekliliklerinin sorulması sonucunda oluşturulan model doğrultusunda istatistikî açıdan anlamlı olan değişkenler için Tobit analizinin Marjinal Etkileri hesaplandığında, Medeni Durum değişkeni için incelendiğinde %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Evli için 1.23 oranında ve Bekâr için ise %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.93 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılmıştır.

Çocuk Sayısı değişkeni için incelendiğinde %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 0 çocuğa sahip olanların 2.01 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılmıştır. 1, 2, 3, 4 ve daha fazla çocuğa sahip olanlar ise sırasıyla 0.68,

0.71, 0.48 ve -1.70 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmalarına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamışlardır.

Yaş değişkeni için incelendiğinde, %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 18-24 Yaş arası bireylerin 1.31 oranında, %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 25-30 Yaş arası bireylerin 0.92 oranında, %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 31-40 Yaş arası bireylerin 2.19 oranında, %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 41-49 Yaş arası bireylerin 2.31 oranında ve %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 50 yaş ve üzeri bireylerin 2.54 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılmıştır.

Eğitim Durumu değişkeni için incelendiğinde %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Üniversite Mezunu olan kişilerin 2.30 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılrken, Diğer eğitim mezuniyetine sahip olan kişiler 0.03 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Çalışma durumu değişkeni incelendiği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) çalışan kişilerin 2.14 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılrken, işsiz olan kişiler -0.47 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Aylık Net Gelir değişkeni inceleneceği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1000 – 1999 \$ arasında gelir elde edenlerin 1.35 oranında, 2000 – 2999 \$ arasında gelir elde edenlerin 1.54 oranında, 3000 – 3999 \$ arasında gelir elde edenlerin 2.31 oranında ve + 4000\$ ve üstü gelirse sahip olanların ise 2.52 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılmıştır. Ayrıca 0 – 999 \$ arası gelir sahip olan kişiler 0.80 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Konaklama Türü değişkeni incelendiği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) tatilleri süresince 4 Yıldızlı otellerde konaklayan kişilerin 1.55 oranında ve 5 Yıldızlı otellerde konaklayan kişilerin 3.05 oranında ve Diğer konaklama türlerinde konaklayan kişilerin %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 0.90 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılmıştır.

Seyahat Kararı Değişim değişkeni incelendiği zaman toplam maliyet üzerinden ne kadarlık bir artışın İstanbul'a tekrar seyahat kararında değişim oluşturmayaacağına ödeme istekliliği üzerinde marjinal etkisini ölçtüğümüzde, %10 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.39 oranında, %20 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 1.18 oranında, %30 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.75 oranında, %40 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 1.82 oranında, %50 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.92 oranında, %60 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 3.35 oranında, %80 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 4.83 oranında, %90 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 4.22 oranında, %100 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 3.90 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılrken, %0'ı tercih edenler (maliyet artışına direnenler) 0.45 oranında %70 toplam maliyet artışını kabul edenler 0.37 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmalarına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Turist Vergisi Farkındalık değişkeni incelendiği zaman turist vergisi için Farkında Değilim- Hiç Duymadım %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 1.13 oranında, Emin Değilim %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.41 oranında, Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.74 oranında ve Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.79 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılmıştır.

Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu değişkeni incelendiği zaman daha önce turist vergisi ödemiş yani Evet cevabını vermiş kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.21 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaparken, Hayır cevabını veren kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.14 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılmıştır.

Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme bağımsız değişkeni incelendiği zaman Evet cevabını vermiş kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.33 oranında turist

vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaparken, Hayır cevabını veren kişiler -0.20 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 30: Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) İçin Katılımcıların Turist Vergisi Ödemek İstememe Nedenleri

Kültürel Etkinlik	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
[1. Toplanan paranın turizm için harcanacağına inanmıyorum.]	108	3,80	,974	,094
[2.İstanbul pahalı bir şehir.]	108	1,84	1,216	,117
[3. Turist vergisi ödemeye yetecek kadar finansal gücüm olduğunu sanmıyorum.]	108	2,82	1,352	,130
[4. Yatırımları hükümet desteklemeli.]	108	4,07	,983	,095
[5. Yararları çok uzak / gelecek nesiller umurumda değil.]	108	2,24	1,143	,110

Tablo 30 incelendiği zaman Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) özelinde, 108 katılımcının turist vergisi ödemek istemediği anlaşılmıştır. Ödeme istekliliğine sahip olmamalarının nedeni sorgulandığında, ilk olarak yatırımların hükümetler tarafından yapılması gerektiği belirtilmiştir. İkinci en yüksek ortalama ise katılımcılar, toplanan paranın turizm için harcanacağına inanmadıklarını belirtmişlerdir. En düşük ortalama ise İstanbul'un pahalı bir şehir olması seçeneğidir. Bu durumda her ne kadar katılımcılar İstanbul'u pahalı bir şehir olarak görmese de alınacak vergi ile yapılacak yatırımları desteklemedikleri, yatırımların hükümet tarafından desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

4.8.2.3. Kültürel Miras (Senaryo 3) Analiz Sonuçları

Tobit model kullanılarak Kültürel Miras (Senaryo 3) özelinde 17 bağımsız değişkenin ödeme istekliliğini nasıl etkilediği Tablo 31'de açıklanmış ve daha sonra Tablo 32'de marjinal etki analizleri yapılmıştır. Tablo 33'te ise ödeme istekliliğine sahip olmayan kişilerin yoğunluklu olarak hangi nedeni öne sürdükleri incelenmiştir.

Tablo 31: Tobit Model Kullanılarak Kültürel Miras (Senaryo 3) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Kültürel Miras	Katsayı	Std. Hata	t	P> t
Cinsiyet	.7338817	.406436	1.81	0.072*
Medeni Durum	1.060633	.4771012	2.22	0.027**
Çocuk Sayısı	-.6282585	.279831	-2.25	0.025**
Yaş	.5726909	.1975637	2.90	0.004***
Eğitim Durumu	2.083719	.6622199	3.15	0.002***
Çalışma Durumu	-2.293682	.8544095	-2.68	0.008***
Aylık Net Gelir	.078714	.2300912	0.34	0.732
Yaşanan Kıta	-.348513	.1376368	-2.53	0.012**
Katılım Gösterme Durumu	.5353899	.5135091	1.04	0.298
İstanbul'a Geliş Sayısı	-.1842514	.3026867	-0.61	0.543
Konaklama Türü	.9164799	.2778249	3.30	0.001***
Geceleme Sayısı	-.0495238	.1087973	-0.46	0.649
Toplam Seyahat Maliyeti	-.0000958	.0001762	-0.54	0.587
Seyahat Kararı Değişim	.4183014	.0856757	4.88	0.000***
Turist Vergisi Farkındalık	.6421983	.2477575	2.59	0.010**
Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu	-1.075512	.4654893	-2.31	0.021**
Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme	-2.286662	.6936962	-3.30	0.001***
_cons	-2.815511	1.061093	-2.65	0.008***
/sigma	3.703442	.1468783		
Gözlem sayısı = 428 LR chi2(17) = 316.70 Prob > chi2 = 0.0000 Pseudo R2 = 0.1486 Log Olabilirlik = -907.57656 108 Soldan sansürlü gözlem Kültürel Miras <= 0 320 Sansürlü gözlem 0 Sağdan sansürlü gözlem				

*, **, *** sırasıyla, %10, %5 ve %1 istatistik önem derecesini göstermektedir.

İstanbul'a gelen turistlere Kültürel Miras senaryosunun finansman kaynağını oluşturması adına toplanacak turist vergisi için ödeme istekliliklerinin sorulması sonucunda oluşturulan model için Tobit analizi yapılmıştır. Bu senaryo özelinde Cinsiyet bağımsız değişkeni ödeme istekliliği üzerinde %10 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.10$). Medeni durum, Çocuk sayısı, Yaşanan Kıta, Turist Vergisi Farkındalık Durumu ve Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu bağımsız değişkenleri incelendiği zaman ödeme istekliliği üzerinde %5 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.05$).

Yaş, Eğitim Durumu, Çalışma Durumu, Konaklama türü, Seyahat Kararı Değişim ve Turist Vergisi Tavsiye Kararı bağımsız değişkeni ödeme istekliliği üzerinde %1 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.01$).

Bu senaryo özelinde yapılan Tobit analizi sonuçlarından da anlaşılabacağı üzere, Aylık Net Gelir, Katılım Gösterme Durumu, İstanbul'a Geliş Sayısı, Geceleme Sayısı ve Toplam Seyahat Maliyeti değişkenlerinin ödeme istekliliği üzerinde istatistiki önem derecesi oluşturmamaktadır.

Bu sonuçlar ile birlikte, **H1a, H1b, H1c, H1d, H1e, H1f, H1h, H2c, H2f, H2g, H3a ve H3b** hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 32'de sadece istatistikî açıdan anlamlı olan değişkenlerin ödeme istekliliği noktasında marjinal etkileri hesaplanmıştır. İstatistiki açıdan anlamlı olmayan değişkenler marjinal etki ölçümünde de anlamlı bir istatistiki değer vermeyeceğinden marjinal etki analizine dahil edilmemiştir.

Tablo 32: Tobit Model Kullanılarak Kültürel Miras (Senaryo 3) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Marjinal Etkilerinin Ölçülmesi

Kültürel Miras	Marjinal Katsayısı	DeltaYöntemi Std. Hata	$P > z $
Cinsiyet			
Kadın	1.182933	.3082458	0.000***
Erkek	1.777391	.3034745	0.000***
Medeni Durum			
Evli	.8279397	.3970494	0.037**
Bekâr	1.824908	.2854871	0.000***
Çocuk Sayısı			
0	1.739974	.2535744	0.000***
1	1.014685	.6854205	0.139
2	.2564958	.8145407	0.753
3	.4737031	1.172126	0.686
4+	-2.292071	2.252114	0.309
Yaş			
18-24	.3963706	.5850432	0.498
25-30	1.171842	.4041743	0.004***
31-40	1.8457	.3878554	0.000***
41-50	2.317524	.669595	0.001***
+50	2.761069	.6435015	0.000***
Eğitim Durumu			

Diğer	.0622763	.5624152	0.912
Üniversite Mezunu	2.00111	.2738577	0.000***
Çalışma Durumu			
Çalışan	1.865072	.2393744	0.000***
İşsiz	-.3916638	.8129459	0.630
Yaşanan Kıta			
Avrupa	1.896546	.2604476	0.000***
Asya	.8082995	.5307193	0.128
Kuzey Amerika	.2212358	.974104	0.820
Güney Amerika	1.859308	1.374571	0.176
Afrika	-.3339093	1.025407	0.745
Okyanusya	.255806	1.1044	0.817
Konaklama Türü			
Diğer	.9326329	.343294	0.007***
4 Yıldız	1.078501	.4484644	0.016**
5 Yıldız	2.654031	.4001908	0.000***
Seyahat Kararı Değişim			
%0	-.6125833	.8009334	0.444
%10	.8775215	.4583108	0.056*
%20	1.046039	.4377102	0.017**
%30	1.49544	.4924243	0.002***
%40	2.415152	.7363491	0.001***
%50	4.0915	.6848618	0.000***
%60	2.260642	.9661302	0.019**
%70	3.805213	1.275583	0.003***
%80	2.90925	1.47486	0.049**
%90	4.015503	1.341645	0.003***
%100	3.489169	.9414801	0.000***
Turist Vergisi Farkındalık			
Farkında Değilim- Hiç Duymadım	.6003713	.5543867	0.279
Emin Değilim	1.25323	.3899408	0.001***
Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim	1.653282	.3582701	0.000***
Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum	2.598097	.5454258	0.000***
Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu			
Evet	1.940763	.3178226	0.000***
Hayır	.9929879	.33875	0.003***
Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme			
Evet	2.033984	.261082	0.000***
Hayır	-.1607925	.6075241	0.791

*, **, *** sırasıyla, %10, %5 ve %1 istatistik önem derecesini göstermektedir.

İstanbul'a gelen turistlere Kültürel Miras senaryosu için turist vergisi ödeme istekliliklerinin sorulması sonucunda oluşturulan model doğrultusunda istatistikî açıdan anlamlı olan değişkenler için Tobit analizinin Marjinal Etkileri hesaplandığında, Cinsiyet değişkeni için incelendiğinde %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Kadın için 1.18 ve Erkek için 1.77 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılmıştır.

Medeni Durum değişkeni için incelendiğinde %5 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) Evli için 0.82 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde ve %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Bekâr için 1.82 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır.

Çocuk Sayısı değişkeni için incelendiğinde %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 0 çocuğa sahip olanların 1.73 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. 1, 2,3, 4 ve daha fazla çocuğa sahip olanlar ise sırasıyla 1.01, 0.25, 0.47 ve -2.29 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmalarına rağmen istatistikî önem derecesi oluşturmadıkları anlaşılmıştır.

Yaş değişkeni için incelendiğinde, %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 25-30 Yaş arası bireylerin 1.17 oranında, %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 31-40 Yaş arası bireylerin 1.84 oranında, %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 41-49 Yaş arası bireylerin 2.31 oranında ve %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 50 yaş ve üzeri bireylerin 2.76 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. 18-24 yaş arası bireyler 0.39 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistikî önem derecesi oluşturmamıştır.

Eğitim Durumu değişkeni için incelendiğinde %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Üniversite Mezunu olan kişilerin 2.00 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, Diğer eğitim mezuniyetine sahip olan kişiler 0.06 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistikî önem derecesi oluşturmamıştır.

Çalışma durumu değişkeni incelendiği zaman %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) çalışan kişilerin 1.86 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki

yaptığı anlaşılrken, işsiz olan kişiler -0.39 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Yaşanan Kıta değişkeni inceleneceği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Avrupa kıtasında yaşayanların 1.89 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. Ayrıca Asya, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Afrika ve Okyanusya kıtalarında yaşayanların sırasıyla 0.80, 0.22, 1.85, -0.33 ve 0.25 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmalarına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Konaklama Türü değişkeni incelendiği zaman %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) tatilleri süresince 4 Yıldızlı otellerde konaklayan kişilerin 1.07 oranında ve %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) tatilleri süresince 5 Yıldızlı otellerde konaklayan kişilerin 2.65 oranında ve Diğer konaklama türlerinde konaklayan kişilerin %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 0.93 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır.

Seyahat Kararı Değişim değişkeni incelendiği zaman toplam maliyet üzerinden ne kadarlık bir artışın İstanbul'a tekrar seyahat kararında değişim oluşturmayaacağıının ödeme istekliliği üzerinde marjinal etkisini ölçünce, %10 toplam maliyet artışı için %10 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.10$) 0.87 oranında, %20 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 1.04 oranında, %30 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.49 oranında, %40 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.41 oranında, %50 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 4.09 oranında, %60 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 2.26 oranında, %70 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 3.80 oranında, %80 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 2.90 oranında, %90 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 4.01 oranında, %100 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 3.48 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, %0'ı tercih edenler (maliyet artışına direnenler) -0.61 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Turist Vergisi Farkındalık değişkeni incelendiği zaman turist vergisi için Emin Değilim %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.25 oranında, Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.65 oranında ve Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.59 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, Farkında Değilim- Hiç Duymadım 0.60 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu değişkeni incelendiği zaman daha önce turist vergisi ödemiş yani Evet cevabını vermiş kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.94 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaparken, Hayır cevabını veren kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 0.99 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılmıştır.

Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme bağımsız değişkeni incelendiği zaman Evet cevabını vermiş kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.03 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaparken, Hayır cevabını veren kişiler -0.16 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 33: Kültürel Miras (Senaryo 3) İçin Katılımcıların Turist Vergisi Ödemek İstememe Nedenleri

Kültürel Miras	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
[1. Toplanan paranın turizm için harcanacağına inanmıyorum.]	108	3,83	,902	,087
[2.İstanbul pahalı bir şehir.]	108	1,86	1,219	,117
[3. Turist vergisi ödemeye yetecek kadar finansal gücüm olduğunu sanmıyorum.]	108	2,82	1,366	,131
[4. Yatırımları hükümet desteklemeli.]	108	4,06	,979	,094
[5. Yararları çok uzak / gelecek nesiller umurumda değil.]	108	2,24	1,143	,110

Tablo 33 incelendiği zaman Kültürel Miras (Senaryo 3) özelinde, 108 katılımcının turist vergisi ödemek istemediği anlaşılmıştır. Ödeme istekliliğine sahip

olmamalarının nedeni sorgulandığında, ilk olarak yatırımların hükümetler tarafından yapılması gerektiği belirtilmiştir. İkinci en yüksek ortalama ise katılımcılar, toplanan paranın turizm için harcanacağına inanmadıklarını belirtmişlerdir. En düşük ortalama ise İstanbul'un pahalı bir şehir olması seçeneğidir. Bu durumda her ne kadar katılımcılar İstanbul'u pahalı bir şehir olarak görmese de alınacak vergi ile yapılacak yatırımları desteklemedikleri, yatırımların hükümet tarafından desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

4.8.2.4. Çevre (Senaryo 4) Analiz Sonuçları

Tobit model kullanılarak Çevre (Senaryo 4) özelinde 17 bağımsız değişkenin ödeme istekliliğini nasıl etkilediği Tablo 34'te açıklanmış ve daha sonra Tablo 35'de marjinal etki analizleri yapılmıştır. Tablo 36'da ise ödeme istekliliğine sahip olmayan kişilerin yoğunluklu olarak hangi nedeni öne sürdükleri incelenmiştir.

Tablo 34: Tobit Model Kullanılarak Çevre (Senaryo 4) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Çevre	Katsayı	Std. Hata	t	P> t
Cinsiyet	.2853319	.3324813	0.86	0.391
Medeni Durum	.9276033	.3909066	2.37	0.018**
Çocuk Sayısı	-.6220934	.2289279	-2.72	0.007***
Yaş	.3727198	.1621032	2.30	0.022**
Eğitim Durumu	2.173817	.5433445	4.00	0.000***
Çalışma Durumu	-1.667461	.6923161	-2.41	0.016**
Aylık Net Gelir	.1668437	.188392	0.89	0.376
Yaşanan Kıta	-.0669413	.1103526	-0.61	0.544
Katılım Gösterme Durumu	-.6836812	.4247362	-1.61	0.108
İstanbul'a Geliş Sayısı	.2201298	.2425916	0.91	0.365
Konaklama Türü	1.145644	.2273392	5.04	0.000***
Geceleme Sayısı	.0256174	.088996	0.29	0.774
Toplam Seyahat Maliyeti	-.0000287	.0001436	-0.20	0.842
Seyahat Kararı Değişim	.1965696	.0700574	2.81	0.005***
Turist Vergisi Farkındalık	.4272729	.203674	2.10	0.037**
Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu	-.8022486	.3836493	-2.09	0.037**
Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme	-1.615645	.5624689	-2.87	0.004***
_cons	-2.52211	.8697673	-2.90	0.004***
/sigma	3.030884	.1227695		
Gözlem sayısı				= 428

	LR chi2(17)	=	323.24
	Prob > chi2	=	0.0000
Log Olabilirlik = -830.57544	Pseudo R2	=	0.1629
117 Soldan sansürlü gözlem			
311 Sansürlü gözlem			
0 Sağdan sansürlü gözlem			

*, **, *** sırasıyla, %10, %5 ve %1 istatistik önem derecesini göstermektedir.

İstanbul'a gelen turistlere Çevre senaryosunun finansman kaynağını oluşturması adına toplanacak turist vergisi için ödeme istekliliklerinin sorulması sonucunda oluşturulan model için Tobit analizi yapılmıştır. Bu senaryo özelinde Medeni durum, Yaş, Çalışma durumu, Turist Vergisi Farkındalık ve Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu bağımsız değişkenleri incelendiği zaman ödeme istekliliği üzerinde %5 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.05$).

Çocuk sayısı, Eğitim Durumu, Konaklama türü, Seyahat Kararı Değişim ve Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme bağımsız değişkeni incelendiği zaman ödeme istekliliği üzerinde %1 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.01$).

Bu senaryo özelinde yapılan Tobit analizi sonuçlarından da anlaşılabacağı üzere, Cinsiyet, Aylık Net Gelir, Yaşanan Kıta, Katılım Gösterme Durumu, İstanbul'a Geliş Sayısı, Geceleme Sayısı ve Toplam Seyahat Maliyeti değişkenlerinin ödeme istekliliği üzerinde istatistiki önem derecesi oluşturmamaktadır.

Bu sonuçlar ile birlikte, **H1b, H1c, H1d, H1e, H1f, H2c, H2f, H2g, H3a ve H3b** hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 35'te sadece istatistikî açıdan anlamlı olan değişkenlerin ödeme istekliliği noktasında marjinal etkileri hesaplanmıştır. İstatistiki açıdan anlamlı olmayan değişkenler marjinal etki ölçümünde de anlamlı bir istatistiki değer vermeyeceğinden marjinal etki analizine dahil edilmemiştir.

Tablo 35: Tobit Model Kullanılarak Çevre (Senaryo 4) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Marjinal Etkilerinin Ölçülmesi

Çevre	Marjinal Katsayısı	DeltaYöntemi Std. Hata	$P > z $
Medeni Durum			
Evli	.9765656	.322028	0.002***

Bekâr	1.707531	.234359	0.000***
Çocuk Sayısı			
0	1.691031	.2065463	0.000***
1	1.222491	.5627798	0.030**
2	-.0058877	.6776596	0.993
3	.103789	.9434946	0.912
4+	1.048881	1.85501	0.572
Yaş			
18-24	.8245354	.4781814	0.085*
25-30	1.419272	.32943	0.000***
31-40	1.537143	.3216066	0.000***
41-49	1.602198	.5527588	0.004***
+50	2.578243	.5299484	0.000***
Eğitim Durumu			
Diğer	-.0647987	.4708617	0.891
Üniversite Mezunu	2.013074	.2194844	0.000***
Çalışma Durumu			
Çalışan	1.736642	.1971234	0.000***
İşsiz	.0840049	.6662779	0.900
Konaklama Türü			
Diğer	.478481	.285446	0.094*
4 Yıldız	1.555146	.3594625	0.000***
5 Yıldız	2.935439	.3271745	0.000***
Seyahat Kararı Değişim			
%0	.5377175	.6188311	0.385
%10	1.40608	.3737324	0.000***
%20	.7743412	.3691835	0.036**
%30	1.746937	.4060523	0.000***
%40	2.596502	.5989137	0.000***
%50	1.764554	.5610713	0.002***
%60	2.759609	.7904663	0.000***
%70	1.968106	1.049015	0.061*
%80	3.312902	1.194283	0.006***
%90	2.375246	1.100393	0.031**
%100	2.15018	.7730372	0.005***
Turist Vergisi Farkındalık			
Farkında Değilim- Hiç Duymadım	.486964	.4595613	0.289
Emin Değilim	1.552258	.3180209	0.000***
Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim	1.637576	.2940524	0.000***
Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum	2.054343	.4436783	0.000***
Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu			
Evet	1.862607	.2630931	0.000***

Hayır	1.023398	.2768489	0.000***
Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme			
Evet	1.859532	.2170895	0.000***
Hayır	.2554632	.4925711	0.604

*, **, *** sırasıyla, %10, %5 ve %1 istatistik önem derecesini göstermektedir.

Araştırmaya katılan turistlere Çevre senaryosu için turist vergisi ödeme istekliliklerinin sorulması sonucunda oluşturulan model doğrultusunda istatistikî açıdan anlamlı olan değişkenler için Tobit analizinin Marjinal Etkileri hesaplandığında, Medeni Durum değişkeni için incelendiğinde %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Evli için 0.97 oranında Bekâr için ise 1.70 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır.

Çocuk Sayısı değişkeni için incelendiğinde %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 0 çocuğa sahip olanların 1.69 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. 1 çocuğa sahip olanların ise %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 1.22 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. 2,3, 4 ve daha fazla çocuğa sahip olanlar ise sırasıyla -0.005, 0.10 ve 1.04 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmalarına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Yaş değişkeni için incelendiğinde, %10 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.10$) 18-24 yaş arası bireylerin 0.82 oranında %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 25-30 Yaş arası bireylerin 1.41 oranında, %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 31-40 Yaş arası bireylerin 1.53 oranında, %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 41-49 Yaş arası bireylerin 1.60 oranında ve %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 50 yaş ve üzeri bireylerin 2.57 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır.

Eğitim Durumu değişkeni için incelendiğinde %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Üniversite Mezunu olan kişilerin 2.01 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, Diğer eğitim mezuniyetine sahip olan kişiler - 0.06 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Çalışma durumu değişkeni incelendiği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) çalışan kişilerin 1.73 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, işsiz olan kişiler 0.08 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Konaklama Türü değişkeni incelendiği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) tatilleri süresince 4 Yıldızlı otellerde konaklayan kişilerin 1.55 oranında, %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) tatilleri süresince 5 Yıldızlı otellerde konaklayan kişilerin 2.93 oranında ve Diğer konaklama türlerinde konaklayan kişilerin %10 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.10$) 0.47 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır.

Seyahat Kararı Değişim değişkeni incelendiği zaman toplam maliyet üzerinden ne kadarlık bir artışın İstanbul'a tekrar seyahat kararında değişim oluşturmayaacağıının ödeme istekliliği üzerinde marjinal etkisini ölçünce, %10 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.40 oranında, %20 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 0.77 oranında, %30 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.74 oranında, %40 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.59 oranında, %50 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.76 oranında, %60 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.75 oranında, %70 toplam maliyet artışı için %10 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.10$) 1.96 oranında, %80 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 3.31 oranında, %90 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 2.37 oranında, %100 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.15 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, %0'ı tercih edenler (maliyet artışına direnenler) 0.53 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Turist Vergisi Farkındalık değişkeni incelendiği zaman turist vergisi için Emin Değilim %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.55 oranında, Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.63 oranında ve Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum %1 istatistiki

önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.05 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, Farkında Değilim- Hiç Duymadım 0.48 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu değişkeni incelendiği zaman daha önce turist vergisi ödemiş yani Evet cevabını vermiş kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.86 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaparken, Hayır cevabını veren kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.02 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmaktadır.

Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme bağımsız değişkeni incelendiği zaman Evet cevabını vermiş kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.85 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaparken, Hayır cevabını veren kişiler 0.25 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 36: Çevre (Senaryo 4) İçin Katılımcıların Turist Vergisi Ödemek İstememe Nedenleri

Çevre	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
[1. Toplanan paranın turizm için harcanacağına inanmıyorum.]	117	3,68	1,064	,098
[2.İstanbul pahalı bir şehir.]	117	1,83	1,169	,108
[3. Turist vergisi ödemeye yetecek kadar finansal gücüm olduğunu sanmıyorum.]	117	2,74	1,353	,125
[4. Yatırımları hükümet desteklemeli.]	117	4,06	1,003	,093
[5. Yararları çok uzak / gelecek nesiller umurumda değil.]	117	2,21	1,141	,106

Tablo 36 incelendiği zaman Çevre (Senaryo 4) özelinde, 117 katılımcının turist vergisi ödemek istemediği anlaşılmıştır. Ödeme istekliliğine sahip olmamalarının nedeni sorgulandığında, ilk olarak yatırımların hükümetler tarafından yapılması gerektiği belirtilmiştir. İkinci en yüksek ortalamada ise katılımcılar, toplanan paranın turizm için harcanacağına inanmadıklarını belirtmişlerdir. En düşük ortalama ise İstanbul'un pahalı bir şehir olması seçeneğidir. Bu durumda her ne kadar katılımcılar İstanbul'u

pahalı bir şehir olarak görmese de alınacak vergi ile yapılacak yatırımları desteklemedikleri, yatırımların hükümet tarafından desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

4.8.2.5. Turizm Hizmet (Senaryo 5) Analiz Sonuçları

Tobit model kullanılarak Turizm Hizmet (Senaryo 5) özelinde 17 bağımsız değişkenin ödeme istekliliğini nasıl etkilediği Tablo 37’de açıklanmış ve daha sonra Tablo 38’de marjinal etki analizleri yapılmıştır. Tablo 39’da ise ödeme istekliliğine sahip olmayan kişilerin yoğunluklu olarak hangi nedeni öne sürdükleri incelenmiştir.

Tablo 37: Tobit Model Kullanılarak Turizm Hizmet (Senaryo 5) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Turizm Hizmet	Katsayı	Std. Hata	t	P> t
Cinsiyet	.6628845	.4777809	1.39	0.166
Medeni Durum	1.437493	.5607718	2.56	0.011**
Çocuk Sayısı	-.8247492	.3292073	-2.51	0.013**
Yaş	.5789604	.2323847	2.49	0.013**
Eğitim Durumu	2.264281	.78156	2.90	0.004***
Çalışma Durumu	-2.81488	1.009736	-2.79	0.006***
Aylık Net Gelir	.2086549	.2702741	0.77	0.441
Yaşanan Kıta	-.393035	.1615883	-2.43	0.015**
Katılım Gösterme Durumu	-.205627	.6063375	-0.34	0.735
İstanbul’a Geliş Sayısı	-.4395418	.3565807	-1.23	0.218
Konaklama Türü	1.099427	.3260935	3.37	0.001***
Geceleme Sayısı	-.0700331	.1278287	-0.55	0.584
Toplam Seyahat Maliyeti	-.0001764	.0002075	-0.85	0.396
Seyahat Kararı Değişim	.5375826	.1004573	5.35	0.000***
Turist Vergisi Farkındalık	.6628296	.2911166	2.28	0.023**
Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu	-1.757915	.546768	-3.22	0.001***
Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme	-2.451432	.8199586	-2.99	0.003***
_cons	-2.799902	1.248967	-2.24	0.026**
/sigma	4.343229	.1718052		
Gözlem sayısı = 428 LR chi2(17) = 330.75 Prob > chi2 = 0.0000 Pseudo R2 = 0.1474 Log Olabilirlik = -956.79032 108 Soldan sansürlü gözlem Turizm Hizmet <= 0 320 Sansürlü gözlem 0 Sağdan sansürlü gözlem				

*, **, *** sırasıyla, %10, %5 ve %1 istatistik önem derecesini göstermektedir.

İstanbul'a gelen turistlere turizm hizmet senaryosunun finansman kaynağını oluşturması adına toplanacak turist vergisi için ödeme istekliliklerinin sorulması sonucunda oluşturulan model için Tobit analizi yapılmıştır. Bu senaryo özelinde Medeni durum, Çocuk Sayısı, Yaş, Yaşanan Kıta ve Turist Vergisi Farkındalık bağımsız değişkenleri incelendiği zaman ödeme istekliliği üzerinde %5 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.05$).

Eğitim Durumu, Çalışma Durumu, Konaklama türü, Seyahat Kararı Değişim, Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu ve Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme bağımsız değişkenleri incelendiği zaman ödeme istekliliği üzerinde %1 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.01$).

Bu senaryo özelinde yapılan Tobit analizi sonuçlarından da anlaşılaacağı üzere, Cinsiyet, Aylık Net Gelir, Katılım Gösterme Durumu, İstanbul'a Geliş Sayısı, Geceleme Sayısı ve Toplam Seyahat Maliyeti değişkenlerinin ödeme istekliliği üzerinde istatistiki önem derecesi oluşturmamaktadır.

Bu sonuçlar ile birlikte, **H1b, H1c, H1d, H1e, H1f, H1h, H2c, H2f, H2g, H3a ve H3b** hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 38'da sadece istatistikî açıdan anlamlı olan değişkenlerin ödeme istekliliği noktasında marjinal etkileri hesaplanmıştır. İstatistiki açıdan anlamlı olmayan değişkenler marjinal etki ölçümünde de anlamlı bir istatistiki değer vermeyeceğinden marjinal etki analizine dahil edilmemiştir.

Tablo 38: Tobit Model Kullanılarak Turizm Hizmet (Senaryo 5) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Marjinal Etkilerinin Ölçülmesi

Turizm Hizmet	Marjinal Katsayısı	DeltaYöntemi Std. Hata	$P > z $
Medeni Durum			
Evli	.758427	.468085	0.105
Bekâr	2.183197	.3355614	0.000***
Çocuk Sayısı			
0	2.090926	.2983428	0.000***
1	.6321894	.8088719	0.434
2	-.0364856	.9572299	0.970

3	.521088	1.381473	0.706
4+	-2.611081	2.645272	0.324
Yaş			
18-24	.436421	.6886305	0.526
25-30	1.403466	.4746755	0.003***
31-40	2.006028	.4562414	0.000***
41-50	3.209474	.7857034	0.000***
+50	2.636372	.7597859	0.001***
Eğitim Durumu			
Diğer	.1212569	.6623749	0.855
Üniversite Mezunu	2.267086	.3230395	0.000***
Çalışma Durumu			
Çalışan	2.154528	.2817095	0.000***
İşsiz	-.5659568	.9579824	0.555
Yaşanan Kıta			
Avrupa	2.126684	.3068109	0.000***
Asya	1.140908	.6235344	0.067*
Kuzey Amerika	.1688707	1.146968	0.883
Güney Amerika	1.573721	1.623905	0.332
Afrika	-.1941935	1.20015	0.871
Okyanusya	.2361664	1.303248	0.856
Konaklama Türü			
Diğer	.9432481	.4049494	0.020**
4 Yıldız	1.474679	.5258547	0.005***
5 Yıldız	3.043365	.4700074	0.000***
Seyahat Kararı Değişim			
%0	-.6386387	.9438023	0.499
%10	1.489357	.5359991	0.005***
%20	.9321687	.5168009	0.071*
%30	1.3753	.5797349	0.018**
%40	1.864396	.8682829	0.032**
%50	4.322005	.8053895	0.000***
%60	3.85394	1.135125	0.001***
%70	3.815181	1.49912	0.011**
%80	2.251668	1.748874	0.198
%90	6.027039	1.576022	0.000***
%100	5.118744	1.106215	0.000***
Turist Vergisi Farkındalık			
Farkında Değilim- Hiç Duymadım	1.011931	.6490266	0.119
Emin Değilim	1.302093	.459827	0.005***
Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim	1.753087	.4238862	0.000***
Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum	3.112959	.640516	0.000***

Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu			
Evlet	2.46561	.3734176	0.000***
Hayır	.8707126	.3994262	0.029**
Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme			
Evlet	2.305679	.3067484	0.000***
Hayır	-.1321737	.718634	0.854

*, **, *** sırasıyla, %10, %5 ve %1 istatistik önem derecesini göstermektedir.

Araştırmaya katılan turistlere Çevre senaryosu için turist vergisi ödeme istekliliklerinin sorulması sonucunda oluşturulan model doğrultusunda istatistikî açıdan anlamlı olan değişkenler için Tobit analizinin Marjinal Etkileri hesaplandığında, Medeni Durum değişkeni için incelendiğinde %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Bekâr için 2.18 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaptığı anlaşılrken Evli için ise 0.75 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmamasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Çocuk Sayısı değişkeni için incelendiğinde %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 0 çocuğa sahip olanların 2.09 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. 1 çocuğa sahip olanların ise 0.63 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. 2,3, 4 ve daha fazla çocuğa sahip olanlar ise sırasıyla -0.03, 0.52 ve -2.61 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmalarına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Yaş değişkeni için incelendiğinde, %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 25-30 Yaş arası bireylerin 1.40 oranında, %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 31-40 Yaş arası bireylerin 2.00 oranında, %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 41-49 Yaş arası bireylerin 3.20 oranında ve %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 50 yaş ve üzeri bireylerin 2.63 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. 18-24 Yaş arası bireyler ise 0.43 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Eğitim Durumu değişkeni için incelendiğinde %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Üniversite Mezunu olan kişilerin 2.26 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, Diğer eğitim mezuniyetine sahip olan kişiler 0.12 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Çalışma durumu değişkeni incelendiği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) çalışan kişilerin 2.15 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, işsiz olan kişiler -0.56 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Yaşanan Kıta değişkeni inceleneceği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Avrupa kıtasında yaşayanların 2.12 oranında ve Asya kıtasında yaşayanlar ise %10 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.10$) 1.14 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. Ayrıca Kuzey Amerika, Güney Amerika, Afrika ve Okyanusya kıtalarında yaşayanların sırasıyla 0.16, 1.57, -0.19 ve 0.23 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmalarına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Konaklama Türü değişkeni incelendiği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) tatilleri süresince 4 Yıldızlı otellerde konaklayan kişilerin 1.47 oranında, %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) tatilleri süresince 5 Yıldızlı otellerde konaklayan kişilerin 3.04 oranında ve Diğer konaklama türlerinde konaklayan kişilerin %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 0.94 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır.

Seyahat Kararı Değişim değişkeni incelendiği zaman toplam maliyet üzerinden ne kadarlık bir artışın İstanbul'a tekrar seyahat kararında değişim oluşturmayaacağıının ödeme istekliliği üzerinde marjinal etkisini ölçünce, %10 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.48 oranında, %20 toplam maliyet artışı için %10 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.10$) 0.93 oranında, %30 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 1.37 oranında, %40 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 1.86 oranında, %50 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 4.32 oranında, %60 toplam maliyet artışı

için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 3.85 oranında, %70 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 3.81 oranında, %90 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 6.02 oranında, %100 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 5.11 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, %0'ı tercih edenler (maliyet artışına direnenler) 0.53 oranında ve %80 maliyet artışını tercih edenler 2.25 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Turist Vergisi Farkındalık değişkeni incelendiği zaman turist vergisi için Emin Değilim %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.30 oranında, Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.75 oranında ve Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 3.11 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, Farkında Değilim- Hiç Duymadım 1.01 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu değişkeni incelendiği zaman daha önce turist vergisi ödemiş yani Evet cevabını vermiş kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.46 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaparken, Hayır cevabını veren kişiler %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 0.87 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmaktadır.

Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme bağımsız değişkeni incelendiği zaman Evet cevabını vermiş kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.30 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaparken, Hayır cevabını veren kişiler -0.13 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 39: Turizm Hizmet (Senaryo 5) İçin Katılımcıların Turist Vergisi Ödemek İstememe Nedenleri

Turizm Hizmet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
---------------	---	----------	------------	----------------------

[1. Toplanan paranın turizm için harcanacağına inanmıyorum.]	108	3,83	,902	,087
[2.İstanbul pahalı bir şehir.]	108	1,86	1,219	,117
[3. Turist vergisi ödemeye yetecek kadar finansal gücüm olduğunu sanmıyorum.]	108	2,82	1,366	,131
[4. Yatırımları hükümet desteklemeli.]	108	4,06	,979	,094
[5. Yararları çok uzak / gelecek nesiller umurumda değil.]	108	2,24	1,143	,110

Tablo 39 incelendiği zaman Turizm Hizmet (Senaryo 5) özelinde, 108 katılımcının turist vergisi ödemek istemediği anlaşılmıştır. Ödeme istekliliğine sahip olmamalarının nedeni sorgulandığında, ilk olarak yatırımların hükümetler tarafından yapılması gerektiği belirtilmiştir. İkinci en yüksek ortalama ise katılımcılar, toplanan paranın turizm için harcanacağına inanmadıklarını belirtmişlerdir. En düşük ortalama ise İstanbul'un pahalı bir şehir olması seçeneğidir. Bu durumda her ne kadar katılımcılar İstanbul'u pahalı bir şehir olarak görmese de alınacak vergi ile yapılacak yatırımları desteklemedikleri, yatırımların hükümet tarafından desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

4.8.2.6. Topluluk Refahı (Senaryo 6) Analiz Sonuçları

Tobit model kullanılarak Topluluk Refahı (Senaryo 6) özelinde 17 bağımsız değişkenin ödeme istekliliğini nasıl etkilediği Tablo 40'ta açıklanmış ve daha sonra Tablo 41'de marjinal etki analizleri yapılmıştır. Tablo 42'de ise ödeme istekliliğine sahip olmayan kişilerin yoğunluklu olarak hangi nedeni öne sürdükleri incelenmiştir.

Tablo 40: Tobit Model Kullanılarak Topluluk Refahı (Senaryo 6) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Topluluk Refahı	Katsayı	Std. Hata	t	P> t
Cinsiyet	.9371061	.4512771	2.08	0.038**
Medeni Durum	1.469386	.5305688	2.77	0.006***
Çocuk Sayısı	-.6866777	.3098221	-2.22	0.027**
Yaş	.5957012	.2200938	2.71	0.007***
Eğitim Durumu	2.65462	.755359	3.51	0.000***
Çalışma Durumu	-2.792691	.9749636	-2.86	0.004***
Aylık Net Gelir	-.0371485	.2546669	-0.15	0.884
Yaşanan Kıta	-.4528946	.1514636	-2.99	0.003***
Katılım Gösterme Durumu	-1.610582	.5798356	-2.78	0.006***
İstanbul'a Gelış Sayısı	-.6677596	.3349294	-1.99	0.047**

Konaklama Türü	.6716739	.3069194	2.19	0.029**
Geceleme Sayısı	-.0046349	.1207525	-0.04	0.969
Toplam Seyahat Maliyeti	-.000183	.0001957	-0.94	0.350
Seyahat Kararı Değişim	.4783669	.0941747	5.08	0.000***
Turist Vergisi Farkındalık	.5839679	.276573	2.11	0.035**
Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu	-1.881116	.5172592	-3.64	0.000***
Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme	-2.192707	.7846986	-2.79	0.005***
_cons	-2.606012	1.196731	-2.18	0.030**
/sigma	4.059689	.1636562		
Gözlem sayısı = 428 LR chi2(17) = 309.95 Prob > chi2 = 0.0000 Pseudo R2 = 0.1453 Log Olabilirlik = -911.32014 118 Soldan sansürlü gözlem Topluluk Refahı <= 0 310 Sansürsüz gözlem 0 Sağdan sansürlü gözlem				

*, **, *** sırasıyla, %10, %5 ve %1 istatistik önem derecesini göstermektedir.

İstanbul'a gelen turistlere Topluluk Refahı senaryosunun finansman kaynağını oluşturması adına toplanacak turist vergisi için ödeme istekliliklerinin sorulması sonucunda oluşturulan model için Tobit analizi yapılmıştır. Bu senaryo özelinde Cinsiyet, Çocuk Sayısı, İstanbul'a Geliş Sayısı, Konaklama türü ve Turist Vergisi Farkındalık bağımsız değişkenleri ödeme istekliliği üzerinde %5 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.05$).

Medeni durum, Yaş, Eğitim Durumu, Çalışma Durumu, Yaşanan Kıta, Katılım Gösterme Durumu, Seyahat Kararı Değişim, Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu ve Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme bağımsız değişkenleri incelendiği zaman ödeme istekliliği üzerinde %1 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.01$).

Bu senaryo özelinde yapılan Tobit analizi sonuçlarından da anlaşılacağı üzere, Aylık Net Gelir, Geceleme Sayısı ve Toplam Seyahat Maliyeti değişkenlerinin ödeme istekliliği üzerinde istatistiki önem derecesi oluşturmamaktadır.

Bu sonuçlar ile birlikte, **H1a, H1b, H1c, H1d, H1e, H1f, H1h, H2a, H2b, H2c, H2f, H2g, H3a ve H3b** hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 41’de sadece istatistikî açıdan anlamlı olan değişkenlerin ödeme istekliliği noktasında marjinal etkileri hesaplanmıştır. İstatistiki açıdan anlamlı olmayan değişkenler marjinal etki ölçümünde de anlamlı bir istatistiki değer vermeyeceğinden marjinal etki analizine dahil edilmemiştir.

Tablo 41: Tobit Model Kullanılarak Topluluk Refahı (Senaryo 6) İçin Ödeme İstekliliğini Etkileyen Faktörlerin Marjinal Etkilerinin Ölçülmesi

Topluluk Refahı	Marjinal Katsayısı	DeltaYöntemi Std. Hata	P> z
Cinsiyet			
Kadın	.5459304	.3532595	0.122
Erkek	1.585646	.3403619	0.000***
Medeni Durum			
Evli	-.1605705	.4521562	0.722
Bekâr	1.714006	.323203	0.000***
Çocuk Sayısı			
0	1.310847	.2893888	0.000***
1	1.31906	.7572193	0.082*
2	-.6687962	.9155828	0.465
3	-.611162	1.306526	0.640
4+	-3.047786	2.475539	0.218
Yaş			
18-24	-.1918982	.6619186	0.772
25-30	.6909622	.4519166	0.126
31-40	1.481674	.4332305	0.001***
41-50	2.027021	.7467231	0.007***
+50	2.639725	.7199849	0.000***
Eğitim Durumu			
Diğer	-.8663736	.6501584	0.183
Üniversite Mezunu	1.775688	.3078428	0.000***
Çalışma Durumu			
Çalışan	1.478253	.2746242	0.000***
İşsiz	-.9400343	.9227965	0.308
Yaşanan Kıta			
Avrupa	1.399161	.2983286	0.000***
Asya	1.086999	.5927551	0.067*
Kuzey Amerika	.2049406	1.073272	0.849
Güney Amerika	-2.445957	1.605012	0.128
Afrika	.3943514	1.123788	0.726
Okyanusya	-1.406617	1.226044	0.251
Katılım Gösterme Durumu			
Bireysel	1.354035	.2768933	0.000***

Grup	-.1504741	.5391883	0.780
İstanbul'a Geliş Sayısı			
1	1.252237	.2796462	0.000***
2	.5600155	.6773156	0.408
3	-.3206363	1.043536	0.759
4	.1010919	1.423003	0.943
Konaklama Türü			
Diğer	.6387248	.3919885	0.103
4 Yıldız	.9954992	.4989712	0.046**
5 Yıldız	1.799137	.4437353	0.000***
Seyahat Kararı Değişim			
%0	-1.1906	.9361264	0.203
%10	.6051542	.5069205	0.233
%20	1.278419	.4848947	0.008***
%30	.8405661	.5474462	0.125
%40	.7395955	.8175943	0.366
%50	1.63504	.7636604	0.032**
%60	3.117779	1.061994	0.003***
%70	4.147172	1.40481	0.003***
%80	1.076217	1.647871	0.514
%90	2.932307	1.470919	0.046**
%100	5.754692	1.036359	0.000***
Turist Vergisi Farkındalık			
Farkında Değilim- Hiç Duymadım	-.1046288	.6348345	0.869
Emin Değilim	1.034352	.4337447	0.017**
Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim	1.299522	.4043691	0.001***
Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum	2.040606	.6062476	0.001***
Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu			
Evet	2.015017	.3574915	0.000***
Hayır	.0617957	.3840827	0.872
Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme			
Evet	1.520212	.2981144	0.000***
Hayır	-.2806533	.6886075	0.684

*, **, *** sırasıyla, %10, %5 ve %1 istatistik önem derecesini göstermektedir.

İstanbul'a gelen turistlere Topluluk Refahı senaryosu için turist vergisi ödeme istekliliklerinin sorulması sonucunda oluşturulan model doğrultusunda istatistikî açıdan anlamlı olan değişkenler için Tobit analizinin Marjinal Etkileri hesaplandığında, Cinsiyet değişkeni için incelendiğinde %1 istatistikî önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Erkek için 1.58 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde

etki yaptığı anlaşılmıştır. Kadın ise 0.54 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturamamıştır.

Medeni Durum değişkeni için incelendiğinde %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Bekâr için 1.71 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken Evli için -0.16 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmalarına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturamamıştır.

Çocuk Sayısı değişkeni için incelendiğinde %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 0 çocuğa sahip olanların 1.31 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. 1 çocuğa sahip olanların ise %10 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.10$) 1.31 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. 2,3, 4 ve daha fazla çocuğa sahip olanlar ise sırasıyla -0.66, -0.61 ve -3.04 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmalarına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturamamıştır.

Yaş değişkeni için incelendiğinde, %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 31-40 Yaş arası bireylerin 1.48 oranında, %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 41-49 Yaş arası bireylerin 2.02 oranında ve %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 50 yaş ve üzeri bireylerin 2.63 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. 18-24 yaş arası bireyler -0.19 oranında ve 25-30 yaş arası bireylerin 0.69 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturamamıştır.

Eğitim Durumu değişkeni için incelendiğinde %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Üniversite Mezunu olan kişilerin 1.77 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, Diğer eğitim mezuniyetine sahip olan kişiler -0.86 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturamamıştır.

Çalışma durumu değişkeni incelendiği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) çalışan kişilerin 1.47 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, işsiz olan kişiler -0.94 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturamamıştır.

Yaşanan Kıta değişkeni inceleneceği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) Avrupa kıtasında yaşayanların 1.39 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken Asya kıtasında yaşayanların %10 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.10$) 1.08 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. Ayrıca Kuzey Amerika, Güney Amerika, Afrika ve Okyanusya kıtalarında yaşayanların sırasıyla 0.20, -2.44, 0.39 ve -1.40 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmalarına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Katılım Gösterme Durumu değişkeni incelendiği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) bireysel olarak katılım gerçekleştirenler 1.35 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. Grup halinde katılım gerçekleştirenler ise -0.15 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

İstanbul'a Geliş Sayısı değişkeni incelendiği zaman %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1. (ilk) defa İstanbul'a gelenler 1.25 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. 2, 3, 4 ve daha fazla İstanbul'a gelenler ise sırasıyla 0.56, -0.32 ve 0.10 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmalarına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Konaklama Türü değişkeni incelendiği zaman %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) tatilleri süresince 4 Yıldızlı otellerde konaklayan kişilerin 0.99 oranında ve %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) tatilleri süresince 5 Yıldızlı otellerde konaklayan kişilerin 1.79 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılmıştır. Diğer konaklama türlerinde konaklayan kişiler 0.63 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmalarına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmamıştır.

Seyahat Kararı Değişim değişkeni incelendiği zaman toplam maliyet üzerinden ne kadarlık bir artışın İstanbul'a tekrar seyahat kararında değişim oluşturmayacağını ödeme istekliliği üzerinde marjinal etkisini ölçünce, %20 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.27 oranında, %50 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 1.63 oranında, %60 toplam maliyet artışı için %1

istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 3.11 oranında, %70 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 4.14 oranında, %90 toplam maliyet artışı için %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 2.93 oranında, %100 toplam maliyet artışı için %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 5.75 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, %0'ı tercih edenler (maliyet artışına direnenler) -1.19 oranında, %10 toplam maliyet artışı için 0.60 oranında, %30 toplam maliyet artışı için 0.84 oranında, %40 toplam maliyet artışı için 0.73 oranında, %70 toplam maliyet artışı için 1.07 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Turist Vergisi Farkındalık değişkeni incelendiği zaman turist vergisi için Emin Değilim %5 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.05$) 1.03 oranında, Oldukça Farkındayım- Hakkında Biraz Bilgiliyim %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.29 oranında ve Çok Farkındayım- Bu Konuda Çok Şey Biliyorum %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.04 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde bir etki yaptığı anlaşılrken, Farkında Değilim- Hiç Duymadım -0.10 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Daha Önce Turist Vergisi Ödeme Durumu değişkeni incelendiği zaman daha önce turist vergisi ödemiş yani Evet cevabını vermiş kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 2.01 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaparken, Hayır cevabını veren kişiler 0.06 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Turist Vergisi Tavsiye Kararı Etkileme bağımsız değişkeni incelendiği zaman Evet cevabını vermiş kişiler %1 istatistiki önem derecesi ile ($P \leq 0.01$) 1.52 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yaparken, Hayır cevabını veren kişiler -0.28 oranında turist vergisi ödeme istekliliği olasılığı üzerinde etki yapmasına rağmen istatistiki önem derecesi oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 42: Topluluk Refahı (Senaryo 6) İçin Katılımcıların Turist Vergisi Ödemek İstememe Nedenleri

Topluluk Refahı	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
[1. Toplanan paranın turizm için harcanacağına inanmıyorum.]	118	3,80	,948	,087
[2.İstanbul pahalı bir şehir.]	118	1,79	1,190	,110
[3. Turist vergisi ödemeye yetecek kadar finansal gücüm olduğunu sanmıyorum.]	118	2,76	1,388	,128
[4. Yatırımları hükümet desteklemeli.]	118	4,02	,996	,092
[5. Yararları çok uzak / gelecek nesiller umurunda değil.]	118	2,25	1,147	,106

Tablo 42 incelendiği zaman Topluluk Refahı (Senaryo 6) özelinde, 118 katılımcının turist vergisi ödemek istemediği anlaşılmıştır. Ödeme istekliliğine sahip olmamalarının nedeni sorgulandığında, ilk olarak yatırımların hükümetler tarafından yapılması gerektiği belirtilmiştir. İkinci en yüksek ortalama ise katılımcılar, toplanan paranın turizm için harcanacağına inanmadıklarını belirtmişlerdir. En düşük ortalama ise İstanbul'un pahalı bir şehir olması seçeneğidir. Bu durumda her ne kadar katılımcılar İstanbul'u pahalı bir şehir olarak görmese de alınacak vergi ile yapılacak yatırımları desteklemedikleri, yatırımların hükümet tarafından desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

4.8.3. Model 2 Analiz Sonuçları

Bu bölümde oluşturulan 2 bağımsız değişkenin (seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite) senaryolar özelinde turist vergisi ödeme istekliliğini ne kadar etkilediği analiz edilmiştir. Bütün senaryolar oluşturulan model doğrultusunda anlamlı bulunmuştur (Prob > chi2 = 0.0000).

4.8.3.1. Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) Analiz Sonuçları

Oluşturulan ikinci model doğrultusunda Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) için seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite değişkenlerinin ödeme istekliliğine etkisi analiz edilmiştir.

Tablo 43: Tobit Model Kullanılarak Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1) İçin Seyahat Memnuniyeti ve Algılanan Kalite Değişkenlerinin Ödeme İstekliliğine Etkisi

Harcama Alanı Belirsiz	Katsayı	Std. Hata	t	P> t
Seyahat Memnuniyeti (İndex)	1.521813	.2900646	5.25	0.000***
Algılanan Kalite (İndex)	.9963284	.3626781	2.75	0.006***
_cons	-8.269984	1.087725	-7.60	0.000***
/sigma	3.522562	.1490982		
Gözlem sayısı = 428 LR chi2(2) = 135.55 Prob > chi2 = 0.0000 Pseudo R2 = 0.0721 Log Olabilirlik = -872.65462 130 Soldan sansürlü gözlem Harcama Alanı Belirsiz <= 0 298 Sansürlü gözlem 0 Sağdan sansürlü gözlem				

İstanbul'a gelen turistlerin Harcama Alanı Belirsiz senaryosu özelinde algılanan kalite ve seyahat memnuniyeti değişkenlerinin turist vergisi ödeme istekliliğini ne kadar etkilediğinin belirlenmesi için Tobit analizi yapılmıştır. Bu senaryo özelinde seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite bağımsız değişkenleri ödeme istekliliği üzerinde %1 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.01$). Bu durumda seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite düzeyi arttıkça ödeme istekliliğinde de artışın meydana geldiği sonucuna varılmıştır.

Bu sonuçlar ile birlikte, **H4 ve H5** hipotezleri kabul edilmiştir.

4.8.3.2. Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) Analiz Sonuçları

Oluşturulan ikinci model doğrultusunda Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) için seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite değişkenlerinin ödeme istekliliğine etkisi analiz edilmiştir.

Tablo 44: Tobit Model Kullanılarak Kültürel Etkinlik (Senaryo 2) İçin Seyahat Memnuniyeti ve Algılanan Kalite Değişkenlerinin Ödeme İstekliliğine Etkisi

Kültürel Etkinlik	Katsayı	Std. Hata	t	P> t
Seyahat Memnuniyeti (İndex)	1.750186	.3801936	4.60	0.000***
Algılanan Kalite (İndex)	2.068946	.4863828	4.25	0.000***
_cons	-12.57402	1.487565	-8.45	0.000***
/sigma	4.674684	.1906723		

	Gözlem sayısı	=	428
	LR chi2(2)	=	158.78
	Prob > chi2	=	0.0000
	Pseudo R2	=	0.0734
Log Olabilirlik = -1002.3869			
108 Soldan sansürlü gözlem Kültürel Etkinlik <= 0			
320 Sansürsüz gözlem			
0 Sağdan sansürlü gözlem			

İstanbul'a gelen turistlerin Kültürel Etkinlik senaryosu özelinde algılanan kalite ve seyahat memnuniyeti değişkenlerinin turist vergisi ödeme istekliliğini ne kadar etkilediğinin belirlenmesi için Tobit analizi yapılmıştır. Bu senaryo özelinde seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite bağımsız değişkenleri ödeme istekliliği üzerinde %1 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.01$). Bu durumda seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite düzeyi arttıkça ödeme istekliliğinde de artışın meydana geldiği sonucuna varılmıştır.

Bu sonuçlar ile birlikte, **H4 ve H5** hipotezleri kabul edilmiştir.

4.8.3.3. Kültürel Miras (Senaryo 3) Analiz Sonuçları

Oluşturulan ikinci model doğrultusunda Kültürel Miras (Senaryo 3) için seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite değişkenlerinin ödeme istekliliğine etkisi analiz edilmiştir.

Tablo 45: Tobit Model Kullanılarak Kültürel Miras (Senaryo 3) İçin Seyahat Memnuniyeti ve Algılanan Kalite Değişkenlerinin Ödeme İstekliliğine Etkisi

Kültürel Miras	Katsayı	Std. Hata	t	P> t
Seyahat Memnuniyeti (İndex)	1.673977	.3612274	4.63	0.000***
Algılanan Kalite (İndex)	2.15205	.4663352	4.61	0.000***
_cons	-12.84591	1.4531	-8.84	0.000***
/sigma	4.412271	.1768678		
				Gözlem sayısı = 428
				LR chi2(2) = 169.59
				Prob > chi2 = 0.0000
				Pseudo R2 = 0.0796
Log Olabilirlik = -981.13206				
108 Soldan sansürlü gözlem Kültürel Miras <= 0				
320 Sansürsüz gözlem				
0 Sağdan sansürlü gözlem				

İstanbul'a gelen turistlerin Kültürel Miras senaryosu özelinde algılanan kalite ve seyahat memnuniyeti değişkenlerinin turist vergisi ödeme istekliliğini ne kadar

etkilediğinin belirlenmesi için Tobit analizi yapılmıştır. Bu senaryo özelinde seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite bağımsız değişkenleri ödeme istekliliği üzerinde %1 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.01$). Bu durumda seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite düzeyi arttıkça ödeme istekliliğinde de artışın meydana geldiği sonucuna varılmıştır.

Bu sonuçlar ile birlikte, **H4 ve H5** hipotezleri kabul edilmiştir.

4.8.3.4. Çevre (Senaryo 4) Analiz Sonuçları

Oluşturulan ikinci model doğrultusunda Çevre (Senaryo 4) için seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite değişkenlerinin ödeme istekliliğine etkisi analiz edilmiştir.

Tablo 46: Tobit Model Kullanılarak Çevre (Senaryo 4) İçin Seyahat Memnuniyeti ve Algılanan Kalite Değişkenlerinin Ödeme İstekliliğine Etkisi

Çevre	Katsayı	Std. Hata	t	P> t
Seyahat Memnuniyeti (İndex)	1.415437	.309941	4.57	0.000***
Algılanan Kalite (İndex)	1.388752	.3858642	3.60	0.000***
_cons	-9.000744	1.152534	-7.81	0.000***
/sigma	3.804556	.1570038		
Gözlem sayısı = 428 LR chi2(2) = 140.56 Prob > chi2 = 0.0000 Pseudo R2 = 0.0708 Log Olabilirlik = -921.91754 117 Soldan sansürlü gözlem Çevre <= 0 311 Sansürsüz gözlem 0 Sağdan sansürlü gözlem				

İstanbul'a gelen turistlerin Çevre senaryosu özelinde algılanan kalite ve seyahat memnuniyeti değişkenlerinin turist vergisi ödeme istekliliğini ne kadar etkilediğinin belirlenmesi için Tobit analizi yapılmıştır. Bu senaryo özelinde seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite bağımsız değişkenleri ödeme istekliliği üzerinde %1 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.01$). Bu durumda seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite düzeyi arttıkça ödeme istekliliğinde de artışın meydana geldiği sonucuna varılmıştır.

Bu sonuçlar ile birlikte, **H4 ve H5** hipotezleri kabul edilmiştir.

4.8.3.5. Turizm Hizmet (Senaryo 5) Analiz Sonuçları

Oluşturulan ikinci model doğrultusunda Turizm Hizmet (Senaryo 5) için seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite değişkenlerinin ödeme istekliliğine etkisi analiz edilmiştir.

Tablo 47: Tobit Model Kullanılarak Turizm Hizmet (Senaryo 5) İçin Seyahat Memnuniyeti ve Algılanan Kalite Değişkenlerinin Ödeme İstekliliğine Etkisi

Turizm Hizmet	Katsayı	Std. Hata	t	P> t
Seyahat Memnuniyeti (İndex)	1.651036	.4410958	3.74	0.000***
Algılanan Kalite (İndex)	2.565793	.5653113	4.54	0.000***
_cons	-14.0884	1.716098	-8.21	0.000***
/sigma	5.450605	.2205021		
Gözlem sayısı = 428				
LR chi2(2) = 141.60				
Prob > chi2 = 0.0000				
Pseudo R2 = 0.0631				
Log Olabilirlik = -1051.3635				
108 Soldan sansürlü gözlem Turizm Hizmet <= 0				
320 Sansürlü gözlem				
0 Sağdan sansürlü gözlem				

İstanbul'a gelen turistlerin Turizm Hizmet senaryosu özelinde algılanan kalite ve seyahat memnuniyeti değişkenlerinin turist vergisi ödeme istekliliğini ne kadar etkilediğinin belirlenmesi için Tobit analizi yapılmıştır. Bu senaryo özelinde seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite bağımsız değişkenleri ödeme istekliliği üzerinde %1 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.01$). Bu durumda seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite düzeyi arttıkça ödeme istekliliğinde de artışın meydana geldiği sonucuna varılmıştır.

Bu sonuçlar ile birlikte, **H4 ve H5** hipotezleri kabul edilmiştir.

4.8.3.6. Topluluk Refahı (Senaryo 6) Analiz Sonuçları

Oluşturulan ikinci model doğrultusunda Topluluk Refahı (Senaryo 6) için seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite değişkenlerinin ödeme istekliliğine etkisi analiz edilmiştir.

Tablo 48: Tobit Model Kullanılarak Topluluk Refahı (Senaryo 6) İçin Seyahat Memnuniyeti ve Algılanan Kalite Değişkenlerinin Ödeme İstekliliğine Etkisi

Topluluk Refahı	Katsayı	Std. Hata	t	P> t
Seyahat Memnuniyeti (İndex)	1.937039	.4142091	4.68	0.000***
Algılanan Kalite (İndex)	1.765921	.5248487	3.36	0.001***
_cons	-12.63441	1.607286	-7.86	0.000***
/sigma	5.015712	.2055748		
Gözlem sayısı = 428 LR chi2(2) = 134.44 Prob > chi2 = 0.0000 Pseudo R2 = 0.0630 Log Olabilirlik = -999.07559 118 Soldan sansürlü gözlem Topluluk Refahı <= 0 310 Sansürlü gözlem 0 Sağdan sansürlü gözlem				

İstanbul'a gelen turistlerin Topluluk Refahı senaryosu özelinde algılanan kalite ve seyahat memnuniyeti değişkenlerinin turist vergisi ödeme istekliliğini ne kadar etkilediğinin belirlenmesi için Tobit analizi yapılmıştır. Bu senaryo özelinde seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite bağımsız değişkenleri ödeme istekliliği üzerinde %1 istatistiki önem derecesi ile anlamlı bulunmuştur ($P \leq 0.01$). Bu durumda seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite düzeyi arttıkça ödeme istekliliğinde de artışın meydana geldiği sonucuna varılmıştır.

Bu sonuçlar ile birlikte, **H4 ve H5** hipotezleri kabul edilmiştir.

4.8.4. Turist Vergisi Ödeme İstekliliği Miktarının Belirlenmesi

Koşullu değerlendirme yönteminin ödeme kartı formatına göre hazırlanan 6 farklı senaryo özelinde ortalama turist vergisi ödeme istekliliğini hesaplamak için şu formül kullanılmıştır.

$$OÖDİ_d = \frac{\sum_{b=1}^n ÖDİ_{bd}}{n}$$

Formülde;

$OÖDİ_d$: senaryolar özelinde turist vergisi için ödeme kartında seçilmiş d durumu için ortalama ödeme istekliliğini,

$\ddot{O}D\ddot{I}_{bd}$: b bireyinin x senaryolar özelinde turist vergisi için ödeme kartında seçilmiş miktar

n : senaryolar özelinde turist vergisi için ödeme kartında işaretleme yapmış birey sayısını temsil etmektedir.

Formül sonucunda senaryolar özelinde ortaya çıkan turist vergisi ödeme istekliliği ortalaması Tablo 49’de gösterilmiştir.

Tablo 49: Senaryolar Özelinde Turist Vergisi Ödeme İstekliliği Ortalaması

Senaryolar	Ödeme İstekliliği Ortalaması
Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1)	2,2313 \$
Kültürel Etkinlik (Senaryo 2)	3,1051 \$
Kültürel Miras (Senaryo 3)	2,8621 \$
Çevre (Senaryo 4)	2,5887 \$
Turizm Hizmet (Senaryo 5)	3,3201 \$
Topluluk Refahı (Senaryo 6)	2,7850 \$

Ödeme istekliliği ortalaması sonuçları incelendiği zaman, en düşük ödeme istekliliği ortalamasına harcama alanı belirtilmeden istenen turist vergisi miktarı olduğu anlaşılmaktadır. İkinci en düşük ortalamaya sahip senaryo ise topluluk refahı senaryosu olmuştur. En yüksek turist vergisi ödeme istekliliği ise turizm hizmet senaryosu özelinde gerçekleştiği anlaşılmıştır. İkinci en yüksek ortalamaya sahip senaryo ise kültürel etkinlik senaryosu olmuştur. Anlaşıldığı üzere turistleri doğrudan ilgilendiren harcama alanları için turistler daha fazla ödeme istekliliğine sahip olmaktadır. Herhangi bir harcama alanı belirtilmediğinde de turistler vergi ödemekten kaçınmaktadır.

Ödeme istekliliği ortalaması hesaplandıktan sonra İstanbul’a gelen turistlerin geceleme sayılarına ulaşarak İstanbul’un senaryolar özelinde turist vergisinden (2019 verilerine göre) bir yıl içerisinde elde edebileceği gelir ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Tablo 50’de işletme belgeli tesislerde kalan yabancı turistlerin tesise geliş sayıları, toplam geceleme sayıları, ortalama kalış süresi ve doluluk oranına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 50: Yabancı Turistlerin İşletme Belgeli Tesislerde Geceleme Sayısı ve Kalış Süresi (2019)

Türü	Sınıfı	Tesise Geliş Sayısı	Geceleme Sayısı	Ortalama Kalış Süresi	Doluluk Oranı %
Otel	5 Yıldızlı	3.149.319	7.731.287	2,45	41,89
	4 Yıldızlı	1.888.064	5.141.032	2,72	52,15
	3 Yıldızlı	705.796	1.820.282	2,58	41,59
	2 Yıldızlı	168.793	420.547	2,49	47,24
	1 Yıldızlı	29.253	79.222	2,71	60,62
	Toplam	5.941.225	15.192.370	2,56	45,06
Pansiyon		6.245	16.683	2,67	29,05
Apart Otel		22.340	105.754	4,73	33,79
Müstakil Apart Otel		11.004	65.112	5,92	70,10
Özel Tesis		565.874	1.475.710	2,61	50,99
Turizm Kompleksi		195.571	423.154	2,16	66,63
Butik Otel		141.061	353.217	2,50	53,81
Hostel		1.910	3.904	2,04	6,53
Genel Toplam		6.885.230	17.635.904	2,56	45,90

Kaynak: (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2019).

Tablo 50 incelendiği zaman 2019 yılında İstanbul’da işletme belgeli tesislerde 17.635.904 geceleme yapıldığı anlaşılmaktadır. En fazla gecelemin otel kategorisinde yapıldığı görülmektedir. Otel kategorisi içerisinde ise en fazla geceleme 5 yıldızlı otellerde gerçekleşirken, en az geceleme ise 1 yıldızlı otellerde gerçekleşmiştir. Özel tesis olarak adlandırılan tesislerde ise 1.475.710 geceleme yapılması özel tesislere olan ilgiyi göstermektedir. Ortalama kalış süresi en fazla olan

konaklama türünü Müstakil Apart Otel oluştururken en az kalış süresini ise Hostel oluşturmaktadır.

Tablo 51’de belediye belgeli tesislerde kalan yabancı turistlerin tesise geliş sayıları, toplam geceleme sayıları, ortalama kalış süresi ve doluluk oranına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 51: Yabancı Turistlerin Belediye Belgeli Tesislerde Geceleme Sayısı ve Kalış Süresi (2019)

Türü	Tesise Geliş Sayısı	Geceleme Sayısı	Ortalama Kalış Süresi	Doluluk Oranı %
Otel	2.366.660	5.509.567	2,33	43,14
Motel	4.297	10.497	2,44	10,68
Pansiyon	154.112	406.287	2,64	29,19
Tatil Köyü			0,00	0,00
Kamping	769	1.640	2,13	2,80
Kamu Misafirhanesi	4.539	6.745	1,49	5,45
Genel Toplam	2.530.377	5.934.736	2,35	40,09

Kaynak: (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2019).

Tablo 51 incelendiği zaman 2019 yılında İstanbul’da belediye belgeli tesislerde 5.934.736 geceleme yapıldığı görülmektedir. En fazla gecelenin otel kategorisinde yapıldığı görülmektedir. En az geceleme ise Tatil Köyü tesislerinde yapıldığı anlaşılmıştır. Ortalama kalış süresi en fazla olan konaklama türünü pansiyonlar oluştururken en az kalış süresini ise Tatil Köyü oluşturmaktadır.

İstanbul’da 2019 yılında işletme belgeli tesislerde ve belediye belgeli tesislerde yabancı turistler tarafından yapılan toplam geceleme sayısı 23.570.640 olarak ortaya çıkmıştır. Yapılan geceleme sayısından yola çıkarak senaryolar özelinde oluşan ortalama turist vergisi miktarına göre İstanbul’un 2019 verileri ışığında elde edebileceği gelir Tablo 52’de gösterilmiştir. Bu gelir tablosu gelecek seneler için örnek teşkil etmesi adına oluşturulmuştur.

Tablo 52: Senaryolar Özelinde İstanbul İlinde Turist Vergisinden Elde Edilebilecek Gelir Miktarı

Senaryolar	Elde Edilebilecek Gelir \$	Elde Edilebilecek Gelir ₺
Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1)	52.593.169 \$	323.447.989 ₺
Kültürel Etkinlik (Senaryo 2)	73.189.194 \$	450.113.543 ₺
Kültürel Miras (Senaryo 3)	67.461.528 \$	414.888.397 ₺
Çevre (Senaryo 4)	61.017.315 \$	375.256.487 ₺
Turizm Hizmet (Senaryo 5)	78.256.881 \$	481.279.818 ₺
Topluluk Refahı (Senaryo 6)	65.644.232 \$	403.712.027 ₺

Senaryolar özelinde turist vergisi ödeme istekliliği ortalamasının belirlenmesi ve en güncel veri olan 2019 yılı işletme ve belediye belgeli tesislerde yabancı turistlerin yapmış olduğu toplam geceleme sayısı sonucunda konaklama tesisi ayrımı yapılmaksızın elde edilebilecek gelir tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca 24.02.2020 tarihli güncel dolar kurunun 6,15 ₺ olduğu anlaşılmış olup (TCMB, 2020), senaryolar özelinde elde edilebilecek gelirler Tablo 52’de Türk lirasına dönüştürülerek de hesaplanmıştır.

Her senaryo için farklı miktarda gelirlerin elde edileceği anlaşılmış olup, en fazla gelirin turizm hizmet senaryosundan elde edileceği anlaşılmıştır. En düşük gelirin ise herhangi bir harcama alanı belirtilmeden alınacak turist vergisi senaryosunda oluşacağı anlaşılmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin 2019 yılı gelirleri incelendiği zaman vergi gelirleri kaleminin 135 milyon Türk lirası olduğu görülmektedir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019). Turist vergisi ise tek başına İstanbul büyükşehir belediyesinin toplamış olduğu vergi gelirlerinden çok daha fazla gelir getirebilecek potansiyeldedir. Örneğin senaryolar incelendiği zaman turizm hizmet senaryosu sonucunda elde edilecek gelir 481 milyon ₺ civarındadır. Bu durumda turist vergisinin İstanbul büyükşehir belediyesinin vergi gelirlerinin yaklaşık 4 katı kadar gelir getirebileceği anlaşılmaktadır.

4.8.5. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında incelenen hipotezlere ilişkin sonuçlar Tablo 53'te yer almaktadır.

Tablo 53: Araştırma Hipotezi Sonuçları

Hipotezler	Harcama Alanı Belirsiz (Senaryo 1)	Kültürel Etkinlik (Senaryo 2)	Kültürel Miras (Senaryo 3)	Çevre (Senaryo 4)	Turizm Hizmet (Senaryo 5)	Topluluk Refahı (Senaryo 6)
H1: Sosyo-demografik faktörlerin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.						
<i>H1a: Cinsiyet değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	✓	X	✓	X	X	✓
<i>H1b: Medeni durum değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	X	✓	✓	✓	✓	✓
<i>H1c: Çocuk sayısı değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	X	✓	✓	✓	✓	✓
<i>H1d: Yaş değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	X	✓	✓	✓	✓	✓
<i>H1e: Eğitim seviyesi değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>H1f: Çalışma durumu değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>H1g: Aylık gelir değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	X	✓	X	X	X	X
<i>H1h: Yaşanan kıta değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	X	X	✓	X	✓	✓
H2: Seyahat etme niteliği ve davranışların turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.						

<i>H2a: Katılım gösterme durumu değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	X	X	X	X	X	✓
<i>H2b: Geliş sayısı değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	X	X	X	X	X	✓
<i>H2c: Konaklama türü değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>H2d: Geceleme sayısı değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	X	X	X	X	X	X
<i>H2e: Toplam seyahat maliyeti değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	X	X	X	X	X	X
<i>H2f: Seyahat kararı değişim değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>H2g: Tavsiye kararını etkileme değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓
H3: Bilgi düzeyinin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.						
<i>H3a: Turist vergisi farkındalık değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>H3b: Daha önce turist vergisi ödeme değişkeninin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓
H4: Seyahat memnuniyetinin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.	✓	✓	✓	✓	✓	✓
H5: Algılanan kalitenin turist vergisi ödeme istekliliği üzerinde etkisi vardır.	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Araştırma kapsamında senaryolar geneline bakıldığında cinsiyet değişkeninin harcama alanı belirsiz, kültürel miras ve topluluk refahı senaryosu için ödeme istekliliği üzerinde etkili olduğu anlaşılmıştır. Diğer çalışmalar incelendiğinde, Whitehead ve Finney (2003), cinsiyet değişkeninin ödeme istekliliğini etkilediği anlaşılmıştır.

Araştırma kapsamında senaryolar geneline bakıldığında medeni durum değişkeninin sadece harcama alanı belirsiz senaryo için ödeme istekliliği üzerinde etkili olmadığı diğer 5 senaryo özelinde ödeme istekliliğine etki yaptığı anlaşılmıştır. Bekâr bireylerin

evli bireylere göre daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğu anlaşılmıştır. Diğer çalışmalar incelendiğinde, Whitehead ve Finney (2003), medeni durum değişkeninin ödeme istekliliği üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bekâr bireylerin daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuç, yapılmış diğer çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Araştırma kapsamında senaryolar geneline bakıldığında çocuk sayısı ne kadar az ise ödeme istekliliğinde de bir o kadar artışın yaşandığı görülmektedir. Taylor vd. (2005) ve Rotaris ve Carrozzo (2019) yapmış oldukları çalışmalarda aile ne kadar küçük ise ödeme istekliliğinin de bir o kadar fazla olduğu görülmektedir. Bu durum elde edilen sonucun literatür ile tutarlı olduğunu göstermektedir.

Araştırma kapsamında senaryolar geneline bakıldığında yaş değişkeninin sadece harcama alanı belirsiz senaryo için ödeme istekliliği üzerinde etkili olmadığı diğer 5 senaryo özelinde de ödeme istekliliğine etki yaptığı anlaşılmıştır. Yaş arttıkça ödeme istekliliğinin de arttığı sonucu ortaya çıkmıştır. Julius, vd. (2017) yapmış olduğu çalışmada insanların yaşı arttıkça temiz bir çevreye ihtiyaçlarında da artışın görüldüğü ve çevreci faaliyetler için daha fazla ödeme istekliliklerine sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Taylor vd. (2005) yapmış olduğu çalışmada yaş değişkeninin ödeme istekliliği üzerinde etkili olmadığı görülmüştür. Bu sonuç, Julius, vd. (2017) yapmış olduğu çalışmayla örtüşürken, Taylor vd. (2005) yapmış olduğu çalışmayla farklılık göstermektedir.

Araştırma kapsamında senaryolar geneline bakıldığında eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğu anlaşılmıştır. Diğer çalışmalar incelendiğinde, Dodds vd. (2010), López-Sánchez ve Pulido-Fernández (2016), López-Sánchez ve Pulido-Fernández (2017) ve Rotaris ve Carrozzo (2019) benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir.

Araştırma kapsamında senaryolar geneline bakıldığında aylık net gelir değişkeninin sadece kültürel etkinlik senaryosu için ödeme istekliliği üzerinde etkili olduğu anlaşılmıştır. Taylor vd. (2005) yapmış olduğu çalışma incelendiğinde, gelir değişkeninin ödeme istekliliğini etkilediği anlaşılmıştır. Bu sonucun, kısmen de olsa literatür ile tutarlı olduğunu göstermektedir.

Araştırma kapsamında senaryolar geneline bakıldığında konaklama türünün ödeme istekliliğine farklı düzeylerde etki ettiği anlaşılmıştır. 5 ve 4 yıldızlı otellerde konaklayan turistlerin diğer konaklama tesislerinde konaklayan turistlere nazaran daha fazla turist vergisi ödeme istekliliğine sahip olduğu anlaşılmıştır. Diğer çalışmalar incelendiğinde, López-Sánchez ve Pulido-Fernández (2016), López-Sánchez ve Pulido-Fernández (2017) ve Rotaris ve Carrozzo (2019) benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Bu durum da 5 ve 4 yıldızlı otellerde konaklayan turistlerin harcanabilir gelirlerinin diğerlerinden fazla olmasının ödeme istekliliklerinde de artışa sebebiyet verdiğini göstermektedir.

Araştırma kapsamında senaryolar geneline bakıldığında geceleme sayısının ödeme istekliliği üzerinde anlamlı bir etki yaratmadığı görülmüştür. Fakat Taylor vd. (2005) ve Rotaris ve Carrozzo (2019) yapmış oldukları çalışma da kalış süresinin ödeme istekliliğini etkilediğini ve kalış süresi az olan kişinin daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğunu bulmuşlardır. Bu sonuç, yapılmış diğer çalışmalara göre farklılık göstermektedir.

Araştırma kapsamında senaryolar özelinde ödeme istekliliğinin farklılaştığı görülmüştür. Araştırma bulguları, toplanan turist vergisinin harcama alanının belirtilmesinin turistlerin daha fazla ödeme istekliliğine sahip olacağını açıkça ortaya koymaktadır. Diğer çalışmalar incelediğinde Litvin vd. (2006), Tavares (2011), Vjekoslav vd. (2012), La Scala (2013), Ponjan ve Thirawat (2016), (2016) ve Çetin vd. (2017) bu sonucun literatür ile tutarlı bir sonuç olduğu görülmektedir. Ayrıca birçok sürdürülebilir odaklı çalışmada Dodds, vd. (2010), Valle vd. (2012), Blanco, vd. (2012), Frank, vd. (2015), López-Sánchez ve Pulido-Fernández (2016), Pulido-Fernández ve López-Sánchez (2016), López-Sánchez ve Pulido-Fernández (2017) ve Notaro, vd. (2019), çevre için harcanacak gelirlere turistlerin daha fazla ödeme istekliliği gösterdiği ortaya çıkmıştır. Her ne kadar yapılan çalışmada harcama alanları belirlenmiş senaryolar içerisinde en düşük ödeme istekliliğine çevre senaryosu sahip olsa da turistlerin halen su ve hava kirliliğinin önlenmesi, yaban hayatının korunması, doğal kaynakların gelecek nesillere aktarılması gibi çalışmaları desteklediği görülmektedir.

SONUÇ

Kültür ve Turizm Bakanlığı ve yerel yönetimler turizm harcamalarına ayrılan bütçe konusunda sıkıntılar yaşamakta veya yüksek bütçeler ayıramamaktadırlar. Bu durum bakanlığın ve yerel yönetimlerin farklı gelir kaynakları oluşturmak zorunda kalmalarına neden olmaktadır. Avrupa Birliği içerisinde yer alan ülkeler bu durumla karşılaşmaları sonucunda, turist vergisi sistemini yerel yönetimlerine entegre ederek kendi özerk yapıları içerisinde belli limitlerde turist vergisi alınmasına imkân sağlamışlardır. Genellikle yabancı ziyaretçiler tarafından ödenen turist vergisi tahsilatı, turizm ile kalkınmak amacıyla olan toplumlarda vergi gelirlerini arttırmak için kabul edilen bir yol haline gelmiştir. Avrupa Birliğine üye bir çok ülkede uygulanan bu vergi sisteminin, turizmin büyümesini sağlayan başarılı bir strateji olduğu belirtilmektedir. Avrupa'nın birçok kentinde, yabancı turistlerin konaklama bedelleri üzerinden, otel kategorilerine göre belirlenen tutarlarda alınan turist vergisi belediyeler eliyle kültür-sanat, alt-üst yapı, restorasyon, temizlik, çevre düzenlemesi, destinasyon ve hizmet kalitesi ve sosyal hizmetler vb. amaçlar için harcanmaktadır.

Bu vergi uygulaması ile turizm gelirlerinde artış yaşanabilecek ve bu olası artış sayesinde yerel yönetimler turizm konusunda kendi giderlerini karşılama fırsatına sahip olabilecektir. Fakat bu vergi sisteminin vergi adaletine uygun ve gönüllülük esaslı olabilmesi için mükelleflerin görüşleri dikkatinde oluşturulması oldukça önemlidir. Mükellefler bu vergiyi ödeyecek kişiler olduğu için onların görüşleri doğrultusunda hazırlanması hem oluşturulacak vergi sistemini daha doğru planlanabilir hale getirir hemde özel sektörde yükselen talebin olumsuz etkileneceği konusuna bir açıklık getirmiş olacaktır.

Bir turist vergisi yasası net olarak belirlenmeden önce turistlerin fiyat elastikiyetinin, turist vergisini ödeme istekliliklerinin ölçülmesi ve bu istekliliğin neye göre ne kadar değiştiğinin belirlenmesi oldukça önemli bir durumdur. Ödeme istekliliğinin belirlenmesi neticesinde ülke turizmine önemli ekonomik girdi olabilecek turist vergisi için gecelik ne kadar pay alınması gerektiği turistlerin fikirleri doğrultusunda net olarak saptanabilecektir. Bu saptama gönüllülük ve isteklilik odaklı olduğundan zorunlu turist vergisi ile ilgili tartışmalara da bilimsel bir bakış açısı sunabilecektir.

Bu kapsamda araştırmanın amacı, turistlerin fiyat elastikiyeti ve turist vergisi ödeme istekliliklerini ölçmek bu vesile ile destinasyonların optimum turist vergisi oranlarını hesaplayabilecekleri bir yöntem geliştirmektir. Ayrıca çalışma bu ödeme istekliliğinin hangi kişisel ve durumsal faktörlere göre ne kadar değişiklik gösterdiğini ve seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite durumunda ortaya çıkan artış karşısında ne kadar etkilendiğini bulmayı hedeflemiştir.

Bu amaç doğrultusunda, ifade edilen tercihler teoremi içerisinde yeralan koşullu değerlendirme yönteminin ödeme kartı formatından yararlanmak amacıyla uygun anket formatı hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında iki ayrı model oluşturulmuş olup bu modeller ekonometrik analizlerde sıkça kullanılmakta olan Tobit analiz ile incelenmiştir.

Oluşturulan 6 senaryo sonucunda farklı ödeme istekliliği miktarları ortaya çıkmıştır. En düşük ödeme istekliliği ortalamasının harcama alanı belirtilmeden istenen turist vergisi miktarı olduğu anlaşılmaktadır. İkinci en düşük ortalamaya sahip senaryo ise topluluk refahı senaryosu olmuştur. En yüksek turist vergisi ödeme istekliliği ise turizm hizmet senaryosu özelinde gerçekleştiği anlaşılmıştır. İkinci en yüksek ortalamaya sahip senaryo ise kültürel etkinlik senaryosu olmuştur. Anlaşılacağı üzere verginin nereye harcanacağı belirtilir ise ödeme istekliliğinde pozitif yönde artışın yaşanacağı görülmektedir. Ayrıca en fazla ödeme istekliliğinin turizm hizmet senaryosu özelinde yoğunlaşması, turistlerin seyahatleri sırasında kendilerine hızlıca avantaj yaratabilecek bir fayda karşısında olumlu reaksiyon gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Oluşturulan birinci model sonucunda araştırmanın sosyo demografik hipotezleri incelendiği zaman, cinsiyet değişkeninin Harcama Alanı Belirsiz, Kültürel Miras ve Topluluk Refahı senaryoları özelinde ödeme istekliliğine etki ettiği anlaşılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin kadınlardan daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğu anlaşılmıştır. Whitehead ve Finney (2003) tarafından yapılan çalışmada, cinsiyet değişkeninin ödeme istekliliğini etkilediği anlaşılmış ve erkeklerin kadınlara oranla daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu sonucun, araştırma sonucuyla kısmen de olsa benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır.

Medeni durum, Çocuk sayısı ve Yaş değişkenleri incelendiği zaman 5 farklı senaryo (Kültürel Etkinlik, Kültürel Miras, Çevre, Turizm Hizmet ve Topluluk Refahı) özelinde ödeme istekliliğine etki ettikleri anlaşılmıştır. Whitehead ve Finney (2003) tarafından yapılan araştırmada, medeni durum değişkeninin ödeme istekliliği üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bekâr bireylerin daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğu görülmüştür. Bu durumun Bekâr bireylerin sorumluluklarının daha az olması ve gelirlerinin bölünmemesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Çocuk sayısına bakıldığında, ailenin büyüklüğü ne kadar az ise yani çocuk sayısı ne kadar az ise ödeme istekliliğinde de bir o kadar artışın yaşandığı görülmektedir. Taylor vd. (2005) ve Rotaris ve Carrozzo (2019) tarafından yapılan araştırmalarda aile ne kadar küçük ise ödeme istekliliğinin de bir o kadar fazla olduğu görülmektedir. Bu durum elde edilen sonucun literatür ile tutarlı olduğunu göstermektedir. Araştırmada yaş arttıkça ödeme istekliliğinin de arttığı sonucu ortaya çıkmıştır. Taylor vd. (2005) yapmış olduğu araştırmada yaş değişkeninin ödeme istekliliği üzerinde etkili olmadığı fakat Julius, vd. (2017) yapmış olduğu araştırmada yaş arttıkça ödeme istekliliğinin de arttığı görülmüştür. Çalışmada yaş arttıkça vergi ödeme istekliliğinin artması sebebinin gelecek nesillere iyi bir çevre veya kültürel mirasın devamlılığını bırakmak olduğunu söyleyebiliriz.

Eğitim seviyesi ve çalışma durumu değişkenleri incelendiği zaman bütün senaryolar özelinde ödeme istekliliğine etki ettikleri anlaşılmıştır. Senaryoların hepsinde eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğu anlaşılmıştır. Dodds ve ark. (2010), López-Sánchez ve Pulido-Fernández (2016), López-Sánchez ve Pulido-Fernández (2017) ve Rotaris ve Carrozzo (2019) yapmış oldukları araştırmada benzer sonuçları elde ettikleri görülmüştür. Eğitim seviyesi arttıkça vergi bilinç düzeyi, vergi ahlakı, vergi uyumu ve vergi algılamasında pozitif yönde değişim görülmektedir. Bu durum vergi ödeme istekliliğine de yansımaktadır. Ayrıca çalışan bireyler herhangi bir işe sahip olmayan bireylere göre ekonomik olarak daha güçlü oldukları ödeme istekliliği sonuçlarına da yansımıştır. Aylık gelir değişkeni incelendiği zaman sadece Kültürel Etkinlik senaryosu özelinde ödeme istekliliğine etki ettiği anlaşılmıştır. Taylor vd. (2005) yapmış olduğu araştırmada gelir değişkeninin ödeme istekliliğini etkilediği anlaşılmıştır. Bu sonucun, kısmen de olsa literatür ile

tutarlı olduğunu göstermektedir. Yaşanan kıta değişkeni incelendiği zaman sadece Kültürel Miras, Turizm Hizmet ve Topluluk Refahı senaryoları özelinde ödeme istekliliğine etki ettiği anlaşılmıştır. Avrupa kıtasında yaşayan turistlerin diğer kıtada yaşayan turistlere göre daha fazla ödeme istekliliğine sahip olmasının nedeni bu vergiyi birçok Avrupa ülkesinin yıllardır uyguluyor olmasıdır. Bu vergiye aşina ve bilgi sahibi olmaları ödeme istekliliklerinin diğer kıtalardan yüksek olmasına neden olmuştur.

Araştırmanın seyahat etme niteliği ve davranışları hipotezleri incelendiği zaman, katılım gösterme durumu ve geliş sayısı değişkenlerinin sadece Topluluk Refahı senaryosu özelinde ödeme istekliliğine etki ettiği anlaşılmıştır. Bireysel olarak katılım gösteren turistler grup halinde katılım gösteren turistlere göre daha fazla ödeme istekliliğine sahip olmuşlardır. Bu durumu bireysel hareket eden turistlerin harcama gücünün daha fazla olması sonucunda daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğu şeklinde yorumlamak mümkündür. Yine İstanbul'a geliş sayısı az olan kişilerin daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu durum sonucunda İstanbul'a kişiler ne kadar çok gelir ise para harcama durumunda bir o kadar azalma yaşandığı ve bunun sonucunda da ödeme istekliliğinde düşüşe sebebiyet verdiği anlaşılabılır.

Konaklama türü, seyahat kararı değişim ve tavsiye kararını etkileme değişkenleri incelendiği zaman bütün senaryolar özelinde ödeme istekliliğine etki ettikleri anlaşılmıştır. Araştırma kapsamında senaryolar geneline bakıldığında 5 ve 4 yıldızlı otellerde konaklayan turistlerin diğer konaklama tesislerinde konaklayan turistlere nazaran daha fazla turist vergisi ödeme istekliliğine sahip olduğu anlaşılmıştır. López-Sánchez ve Pulido-Fernández (2016), López-Sánchez ve Pulido-Fernández (2017) ve Rotaris ve Carrozzo (2019) yapmış oldukları araştırmalarda benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Bu durumda 5 ve 4 yıldızlı otellerde konaklayan turistlerin harcanabilir gelirlerinin diğerlerinden fazla olmasının ödeme istekliliklerinde de artışa sebebiyet verdiğini göstermektedir. Ayrıca araştırmada geceleme sayısı ve toplam seyahat maliyeti değişkenlerinin hiçbir senaryo özelinde ödeme istekliliğine etki etmediği anlaşılmıştır. Taylor vd. (2005) ve Rotaris ve Carrozzo (2019) yapmış oldukları çalışmalarda geceleme sayısının ödeme istekliliğini etkilediğini ve geceleme sayısı az olan kişinin daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğunu bulmuşlardır.

Araştırmanın sonucu bu noktada daha önce yapılmış çalışma ile farklılıklar taşımaktadır.

Araştırmanın bilgi düzeyi hipotezleri incelendiği zaman, turist vergisi farkındalık ve daha önce turist vergisi ödeme değişkenlerinin bütün senaryolar özelinde ödeme istekliliğine etki ettikleri anlaşılmıştır. Turist vergisi farkındalık düzeyi arttıkça turistler daha fazla ödeme istekliliğine sahip olmaktadır. Ayrıca daha önce turist vergisi ödemiş kişilerin daha fazla ödeme istekliliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Turist vergisi farkındalık düzeyi ve daha önce turist vergisi ödeme durumu ile Avrupa kıtasında yaşayanların daha fazla ödeme istekliliğine sahip olmasında ki en önemli kıstas bu vergi hakkında bilgi sahibi olmaları ve bu vergiyi halihazırda ülkelerinde ödüyor olmalarıdır.

Araştırmanın seyahat memnuniyeti ve algılanan kalite hipotezleri incelendiği zaman, bu değişkenlerin bütün senaryolar özelinde ödeme istekliliğine etki ettiği anlaşılmıştır. Turistlerin seyahat memnuniyeti ve algılanan kaliteleri arttıkça turist vergisi ödeme istekliliklerinde de artış yaşanmıştır. Anlaşılabacağı üzere ülkemizde uygulanacak olan bu vergi türünden yüksek gelirler elde edebilmemiz için turistlerin destinasyonlara geliş sürecinden ayrılış sürecine kadar memnun ayrılmaları oldukça önemlidir. Yaşanan memnuniyet sonucunda turistler harcamalarında ki artışı görmezden gelmektedirler.

Ülkemizde alınmaya başlanacak olan konaklama vergisinin adının turist vergisi olarak güncellenmesi ile daha doğru bir kavram hakimiyeti yaşanmış olacaktır. Her ne kadar ülkeler bu vergi türüne farklı isimler vermiş olsalarda asıl amaç turistlerin meydana getirdiği olumsuz durumları ortadan kaldırmak ve turizmden ekstra gelir elde etmektir. Ülkeler iç ve dış turizm hareketi içerisinde bulunan yerli ve yabancı turistlerden bu vergiyi almaktadır. Turist vergisi alan ülkeler incelendiği zaman destinasyon içerisinde yaşamını sürdüren fakat bir sebeple aynı bölgede konaklama gerçekleştiren kişiler bu vergilerden muaf tutulmuşlardır. Bu durumda bir konaklama vergisi değil bir turist vergisi olduğu net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Ayrıca ülkemizde alınmaya başlanacak olan bu vergi için kanun üzerinde yapılması önerilen bir takım değişikliklere gidilmesi daha avantajlı ve doğru hamleler yapabilme

imkanı doğuracaktır. Bu değişiklikleri şu şekilde sıralamak mümkündür; %2 olarak belirlenen ve 31.12.2020 tarihine kadar %1 olarak uygulanmasına karar verilen oran için değişikliğe gidilerek konaklama türlerine göre vergi net kişi başı gecelik miktar üzerinden alınmalı, konaklama tesisi bünyesinde sunulan tüm hizmetlerin konaklama vergisine tabi tutulması durumundan vazgeçilmeli, hangi konaklama tesislerinin sisteme dahil olduğu net olarak belirlenmeli ve turizm amaçlı kiralanan evler tespit edilerek Airbnb gibi sistemler ile entegre şekilde çalışması sağlanarak turizm amaçlı kiralanan evlerde yapılan gecelemlerden de vergi alınmalı, muafiyet durumu yeterince detaylandırılmamış olup, gelen turistlerin profilleri incelenerek muafiyet durumları arttırılmalı, vergi belirli bir süre için sadece yabancı turistten alınmalı ve ileride yapılacak akademik çalışmalar sonucuna göre iç turizmin sisteme dahil edilip edilmeyeceği tespit edilmeli, elde edilecek gelir merkezi bütçeye değil, turizm hareketinin gerçekleştirildiği yani geceleminin yapıldığı yerel yönetime aktarılmalı, oluşturulacak vergi miktarında taban ve tavan fiyatlar belirlenmeli ve bunun sonucunda yerel yönetimlerin özgürce hareket edebilmelerine imkan sağlanarak hem turistler açısından sürpriz faturalar ile karşılaşılmasının önüne geçilmiş olunmalı hem de yerel yönetimler açısından rekabet avantajı yaratabilmeli ve yerel yönetimlerin elde edilen bu gelirleri turizm amaçlı yatırım ve projeler için harcaması kanuni madde ile sabitlenmelidir.

Analiz edilen rakip konumda bulunan ülkeler ve araştırma bulguları doğrultusunda Türkiye için bir turist vergisi tavsiye modeli oluşturmak oldukça önemlidir. Türkiye için oluşturulan turist vergisi tavsiye modeli; turist vergisinin mükelleflerini konaklama tesislerinde ve turizm amaçlı kiralanan evlerde konaklayan yabancı turistler oluşturmalı, vergi miktarı kişi başı gecelik konaklama üzerinden hesaplanmalı, elde edilecek gelir, turizm hareketinin gerçekleştirildiği yani geceleminin yapıldığı yerel yönetimlere aktarılmalı, yerel yönetimler elde edilen geliri sadece turizm amaçlı yatırım ve projeler için kullanmalı, kişi başı gecelik vergi miktarı 0,50 doların altında ve 5 doların üstünde olmamalı ve uygun görüldüğü takdirde yerel yönetimlere yüksek ve düşük sezon fiyat tarifi uygulama avantajı sağlanabilmelidir.

Turist vergisi muafiyet durumu noktasında ise; 12 yaş altında olan çocuklar, aralıksız olarak 7. gecedan sonra yapılan konaklamalar, bir öğrenim kurumunda eğitim gören

yabancı öğrenciler, doğal afetler sonucu diğer ülkelerden yardıma gelen gönüllü uzman personeller, %70 ve üstünde engele sahip bireyler, yabancı ülkelerin Türkiye'deki diplomatik temsilcileri ve uluslararası anlaşmalar gereğince vergi muafiyeti tanınması gereken uluslararası kuruluşlar ve mensuplarının vergiden tamamen muhaf tutulması oldukça önemlidir. Ayrıca, 65 yaş üstü bireyler, 12-18 yaş arası çocuklar ve sağlık turizmi amaçlı gelen kişi ve yanında getirmiş olduğu bir refakatçi için %50 turist vergisi indirim (muafiyet) sağlanarak turist vergisi noktasında ülkemizin rakip ülkelerden daha avantajlı bir konumda yer almasına yardımcı olacaktır. Bu muafiyet durumları bölge/şehir özelinde değişiklik gösterebilme elastikiyetine de sahip olabilmelidir.

Mükelleflerin vergileme karşısındaki tutumlarının en önemli belirleyicisi, mükellefler üzerinde oluşan vergi yüküdür. Vergi yükünün belirleyicisi ise vergi oranlarıdır. Bu nedenle vergi oranlarının mükelleflerin psikolojik tutumlarını belirlemede önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir. Vergi oranları arttıkça mükelleflerin vergileme karşısındaki davranışları olumsuz yönde değişmektedir. Çünkü vergi oranlarının artması ile mükelleflerin ödeyeceği vergi miktarı ve dolayısıyla üstlenilen vergi yükü artmaktadır (Biberoğlu, 2006: 67). Oluşturulan tavsiye modeli, İspanya, İtalya, Yunanistan ve Fransa gibi rakip ülkelerimizin incelenmeleri sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Bu tavsiye modeli dünya turizm hareketi içerisinde rakip ülkelerimiz karşısında avantajımızı korumamıza yardımcı olabilecek ve akdeniz çanağında halen söz sahibi olmamızı destekleyebilecek bir model olarak tasarlanmıştır.

Türkiye turizmi için İstanbul önemli bir destinasyondur. Hem yerel yönetimin turizm yatırımlarını yapmasına olanak sağlayacak hemde talebi olumsuz etkilemeyecek optimum dengede bir turist vergisi oluşturmak oldukça önemlidir. Bu durumda araştırma sonuçları da dikkate alındığında İstanbul için tavsiye edilen tesis türüne göre gecelik kişi başı turist vergisi miktarı şu şekilde belirlenebilir:

Tablo 54: İstanbul İçin Oluşturulan Turist Vergisi Miktarları

Konaklama Tesis Türü	Vergi Miktarı
5 yıldızlı otel ve özel konaklama tesisleri	3 \$
4 yıldızlı otel ve butik oteller	2 \$
3 yıldızlı otel ve belediye belgeli konaklama tesisleri	1,5 \$

2 ve 1 yıldızlı otel, pansiyon, motel, apart otel, kamping, kiralık evler ve diğer tesisler	1 \$
---	------

Oluşturulan turist vergisi miktarları araştırma sonuçları doğrultusunda optimum vergi miktarı olarak hesaplanmıştır. Konaklama tesis türleri arasında da adaletli bir denge sağlanarak rekabet avantajına zarar vermeyecek bir turist vergisi miktarı oluşturulmuştur. Ayrıca düşük sezonlarda daha fazla rekabet edilebilir ortam yaratabilmek adına vergi miktarlarında indirimli tarifeler uygulanabilir.

Tablo 55: İstanbul İçin Oluşturulan Turist Vergisi Miktarları Doğrultusunda Tesis Türleri Özelinde Elde Edilebilecek Gelir

Konaklama Tesisi Türü	Gelir (\$)	Gelir (₺)
5 yıldızlı otel ve özel konaklama tesisleri	27.620.991 \$	169.869.095 ₺
4 yıldızlı otel ve butik oteller	10.988.498 \$	67.579.262 ₺
3 yıldızlı otel ve belediye belgeli konaklama tesisleri	11.632.527 \$	71.549.041 ₺
2 ve 1 yıldızlı otel, pansiyon, apart otel, müstakil apart otel, kamping ve diğer tesisler	1.114.376 \$	6.853.412 ₺
Toplam	51.356.392 \$	315.841.811 ₺

*24.02.2020 tarihli güncel dolar kuru 6,15 ₺

İstanbul için oluşturulan turist vergisi miktarları (muafiyet durumları dikkate alınmadan) konaklama türüne göre 2019 yılı turizm işletme belgeli tesislerde ve belediye belgeli tesislerde yapılan gecemeler dikkate alındığı zaman; 51.356.392 \$/ 315.841.811 ₺ gelir elde edilebilecektir. Ayrıca Airbnb tarzı turistik amaçlı kiralanan evler tespit edilip vergi dahiline alındığı zaman elde edilecek gelir daha fazla artabilecektir. Örneğin, Fransa 2019 yılında Airbnb’de turistik amaçlı kiralanan evlerden 64.5 milyon dolar (Paris 15 milyon dolar, Marsilya, 2.5 milyon dolar, Nice 2 milyon dolar vs.) turist vergisi geliri elde etmiştir (Hotelbusiness, 2020).

Elde edilecek gelir İstanbul’un turizm yatırımlarını hızlandırabilecek, alt ve üst yapı hizmetlerini iyileştirebilecek, kültürel miras ve kültürel etkinliklere yatırımlar yapabilecek ve toplum refahını olumlu yönde etkileyebilecek potansiyeli bünyesinde barındırmaktadır.

Bu araştırmada turist vergisi ödeme istekliliğini etkileyen faktörler ve ödeme istekliliği miktarları senaryo özelinde tespit edilmiştir. Çalışmada kullanılan yöntemler başka

destinasyonlar için de optimum turist vergisinin ölçülmesi ve turist vergisinden sağlanan finansmanın kullanım alanlarının belirlenmesi konusunda bir ölçek sunmaktadır. Yapılan çalışma sadece İstanbul’da gerçekleştirildiğinden ve İstanbul genel itibariyle bir kültürel destinasyon olduğundan dolayı ileride yapılacak çalışmalar açısından, farklı çeşitliliğe sahip olan destinasyonlar ele alınarak çalışma tekrar uygulanmalı ve destinasyonlara özgü faktörlerde araştırmaya eklenerek ödeme istekliliği üzerindeki etkisi test edilmelidir. Ayrıca gelecekte yapılacak çalışmalarda iç turizm hareketi içerisinde yer alan turistlerde örneklem içerisine dahil edilerek yabancı turist ile aralarında ödeme istekliliğinde farklılık oluşturup oluşturmadığı test edilmelidir.

KAYNAKÇA

1990. ÉVİ C. TÖRVÉNY.: 1990 **Évi C. Törvény A Helyi Adókról.** (Erişim Tarihi, 19.09.2019)
- AAKER, D.A., KUMAR, V. ve DAY, G.S.: **Marketing Research**, 9. Edition, John Wiley & Sons, Danvers.
- ADDİSON, T., ve LEVİN, J.: 2012 The Determinants Of Tax Revenue İn Sub-Saharan Africa. Nationell Konferens İ Nationalekonomi, Stockholm, 1-21.
- AGUİLÓ, E., RİERA, A., ve ROSSELLÓ, J.: 2005 The Short-Term Price Effect of a Tourist Tax Through A Dynamic Demand Model: The Case of The Balearic Islands. **Tourism Management**, 26(3), 359-365.
- AKDOĞAN, A.: 1980 Gelir Vergisi Açısından Vergi Adaletine Teknik Bir Yaklaşım. B., AİTİA Maliye Fakültesi, Maliye ve Vergi Hukuku Enstitüsü Yayınları, Yayın, (137).
- AKDOĞAN, A.: 2005 **Kamu Maliyesi**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 10. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- AKINCI, A. ve BAŞOL, O.: 2015 Vergi Algısı Üzerine Bir Alan Araştırması: Kırklareli İlinde

- Yaşayan İnsanların Vergi Algısı. **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 43, 170- 179.
- AKTAN, C. C.: 2006 **Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlaki**. Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi (Ed.) Aktan, CC, Dileyici, D., and Vural, İY Seçkin Yayıncılık, Ankara, 125-137.
- ALİ, M. A. M., İSMAİL, M. A. F. B., ALİ, M. A. B. M., RAMLİ, M. F. B., ve IDRİS, N. A. R. B. N.: 2018 The Determinants of Perceive Impact on Tourism Tax Implementation among Foreign Tourist in Pahang. **Global Business & Management Research**, 10.
- ALM, J, KİRCHLER, E. ve MUELBACHER, S.: 2012 Combining Psychology and Economics in the Analysis of Compliance: from Enforcement to Cooperation. **Economic Analysis & Policy** 42 (2): 133-151.
- ARACI, Ü. E., ve KOÇAK, N.: 2014 Dezavantajlı Bireylerin Turizmde İstihdamı: İnsan Kaynakları Yöneticilerinin Algı, Görüş ve Deneyimlerinin İncelenmesi. **Gazi Üniversitesi**

- ARCHER, B., COOPER, C., ve RUHANEN, L.: 2005, **Turizm Fakültesi Dergisi**, 1(2), 191-205.
- ARCHER, B., COOPER, C., ve RUHANEN, L.: 2005, The Positive And Negative Impacts Of **Tourism**. **Global Tourism**, 3, 79-102.
- ARDAHAHEY, F. T.: 2011, Economic Impacts Of Tourism Industry. **International Journal Of Business and Management**, 6(8), 206-215.
- ARIKBOĞA, Ü.: 2016, Türkiye’de Belediyelerin Gelir Yapısı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri/Revenue Structure of Municipalities in Turkey: Problems and Solution Proposals. **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 13(33), 276-297.
- ASIL, E.: 2014, **Tarihsel Süreçte Vergilendirmenin Gelişimi. Demokrasinin Gelişmesinde Verginin Rolü**, Vergi Müfettişleri Derneği Yayınları, Ankara.
- ASSOCIATION DES COMMUNES CRANS MONTANA.: 2018, **New Regulations On Visitor Tax**, https://www.cransmontana.ch/media/136986/cmt_taxes_brochur

- e_info_en.pdf (Erişim Tarihi: 10.10.2018)
- ATAR, G.: 2010
- Düzenleyici Etki Analizi ve Türkiye’de Belediye Gelirleri Üzerine Bir Uygulama ‘Konaklama Vergisi Örneği’. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- AVCIKURT, C.: 2015
- Turizm Sosyolojisi: Genel ve Yapısal Yaklaşım.** 4. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- AYAZ, N.: 2016
- Turizmde Yerellik ve Yerel Yönetimlerin Turizme Katılım Engelleri. **Çağdaş Yerel Yönetimler**, 25(1), 47-60.
- AY, H., ve HAYDANLI, M. L.: 2017
- Vergi Yüğü Ekseninde Toplumsal Yapının Gelir Dağılımı ve Yoksullukla İlişkisi. **Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 4(3), 136-153.
- AYUGA, T.: 2020
- Tourist Tax Money Used To Restore Religious Artefacts, <https://www.majorcadailybulletin.com/news/local/2020/02/11/62>

- [459/mallorca-religious-heritage-receive-tourist-tax-funding.html](https://www.mallorca-religious-heritage-receive-tourist-tax-funding.html)
(Erişim Tarihi, 26.02.2020)
- BAHAR, O.: 2007 Bölgesel Kalkınmada Turizm Sektörünün Ekonomik Açıdan Yeri ve Önemi. **Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi**, 1(19).
- BAHAR, O. ve KOZAK, M.: 2015 **Turizm Ekonomisi**. 7. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- BAHAR, O. SAMIRKAŞ, M. ve ÇELİK, N.: (2015) **Farklı Boyutları ile Sürdürülebilir Turizm**. (1. Baskı) Muğla: Süre Yayınevi.
- BAKKAL, U. ve OKTAYER, N.: 2003 Dış Borçlanma ve Ödemeler Dengesi İlişkisi, **Maliye Sempozyumu**, 217-229
- BATEL, A., BASTA, J., ve MACKELWORTH, P.: 2014 Valuing Visitor Willingness To Pay For Marine Conservation—The Case Of The Proposed Cres-Lošinj Marine Protected Area, Croatia. **Ocean & Coastal Management**, 95, 72-80.
- BATEMAN, I. J., CARSON, R. T., DAY, B., HANEMANN, M., HANLEY, N., HETT, T. ve SUGDEN, R.: 2002 **Economic Valuation With Stated Preference Techniques: A Manual**. Edward Elgar Publishing.
- BAYRAKTUTAN Y. ve SOLMAZ, A.R.: 2018 Enflasyon ve Turizm. N. Işık ve E. Dineri (Edt.) içinde, *Makroekonomik Göstergelerle*

- Turizm Ekonomisi*, 91-106.
Ankara: Nobel Yayıncılık
- BELASTINGREGLEMENT OP DE https://www.ondernemeninantenwergen.be/sites/default/files/documents/2018_2019_Belastingreglement_toeristische_logies.pdf,
OVERNACHTINGEN IN TOERISTISCHE LOGIES.: 2018
(Erişim Tarihi: 03.08.2019).
- BELASTINGREGLEMENT OP HET <https://stad.gent/system/files/regulations/belastingreglement%20op%20het%20verstrekken%20van%20logies.pdf>,
VERSTREKKEN VAN LOGIES.: 2019
(Erişim Tarihi: 03.08.2019).
- BELASTINGREGLEMENT OP HET <https://www.brugge.be/logies-belastingreglement-dd-16-december-2014>,
VERSTREKKEN VAN LOGIES.: 2014
(Erişim Tarihi: 03.08.2019).
- BELEDİYE KANUNU.: 2005
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>,
(Erişim Tarihi: 07.01.2020).
- BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE KANUNU.: 2004
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>,
(Erişim Tarihi: 07.01.2020).
- BERGES, M., ve CASELLAS, K.: 2009
Consumers' Willingness To Pay For Milk Quality Attributes. In 27 **Conference Of The International Association Of Agricultural Economists.**

BETTENSTEUER.: 2019

Available online:
www.bettensteuer.de, (Erişim
Tarihi: 02.02.2019).

BHA SCOTLAND.: 2015

**Evidence on Tourist Taxes: A
Submission to the Commission
on Local Tax Reform,**
[http://localtaxcommission.scot/
wp-content/uploads/British-
HospitalityAssociation-
Scotland.pdf](http://localtaxcommission.scot/wp-content/uploads/British-HospitalityAssociation-Scotland.pdf)

BIYIK, R.: 2019

Kaç çeşit vergi ödüyoruz?
[https://www.dunya.com/kose-
yazisi/kac-cesit-vergi-
oduyorum/457652](https://www.dunya.com/kose-yazisi/kac-cesit-vergi-oduyorum/457652) (Erişim Tarihi:
30.01.2020).

BİAGİ, B., BRANDANO, M. G., ve PULİNA, M.: 2017

Tourism Taxation: A Synthetic
Control Method For Policy
Evaluation. **International
Journal Of Tourism Research**,
19(5), 505-514.

BİBEROĞLU, E.: 2006

Türkiye'de Gönüllü Vergi
Uyumu, Dokuz Eylül
Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı
Mali Hukuk Programı Yüksek
Lisans Tezi, İzmir

BİLGİN, H. K.: 2011

Vergi Ahlakının Teorik
Çerçevesi. **Çukurova
Üniversitesi Sosyal Bilimler**

- BİLİCİ, N.: 2012
- BİRDİR, S., ÜNAL, Ö., BİRDİR, K., ve WILLIAMS, A. T.: 2013
- BİRD, R. M.: (1992)
- BİSHOP, R. C., ve HEBERLEİN, T. A.: 1979
- BLANCO, E., LOPEZ, M. C., ve COLEMAN, E. A.: 2012
- BNNVARA.: 2017
- Enstitüsü Dergisi**, 20(2), 259-277.
- Türk Vergi Sistemi**, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1580
- Willingness To Pay As An Economic Instrument For Coastal Tourism Management: Cases From Mersin, Turkey. **Tourism Management**, 36, 279-283.
- Taxing Tourism in Developing Countries. *World Development*, 20(8), 1145-1158.
- Measuring Values Of Extramarket Goods: Are Indirect Measures Biased?. **American Journal Of Agricultural Economics**, 61(5), 926-930.
- Voting For Environmental Donations: Experimental Evidence From Majorca, Spain. **Ecological Economics**, 75, 52-60.
- Available online: kassa.bnnvara.nl/gemist/nieuws/toeristenbelasting-verschillen-gemeente, (Erişim Tarihi: 04.02.2019).

- BONHAM, C., ve B. GANGNES.: 1996 Intervention Analysis with Cointegrated Time Series: The Case of the Hawaii Hotel Room Tax. **Applied Economics** 28:1281–1293.
- BONHAM, C., E. FUJII, E. IM, ve J. MAK.: 1991 The Impact of the Hotel Room Tax: An Interrupted Time Series Approach. **National Tax Journal** 45:433–441.
- BORYSOVA, L., ve BORYSOVA, L.: 2019 Development Directions Of Domestic Tourist Companies. **Економіка. Екологія. Соціум**, 3(1), 12-24.
- BOUAZZA, O.: 2001 La Ecotasa Balear: Un Ejemplo De Situación De Necesidad A La Que Nunca Debió Llegarse, **Estudios Geográficos**, N° 245, 737-744.
- BOWKER, J. M., ve STOLL, J. R.: 1988 Use Of Dichotomous Choice Nonmarket Methods To Value The Whooping Crane Resource. **American Journal Of Agricultural Economics**, 70(2), 372-381.
- BOZDOĞANOĞLU, B.: 2013 Konaklama Vergisi Uygulaması ve Türkiye’de Uygulanabilirliği. **Maliye Dergisi**, 164, 131-149.
- BRATLEY, C.M.: 2018 **Algarve Councils Green-Light Tourist Tax Worth €20m Per**

- Year – Silves And Tourism Board Against It, <http://www.theportugalnews.com/news/algarve-councils-green-light-tourist-tax-worth-20m-per-year-silves-and-tourism-board-against-it/46964>, (Erişim Tarihi: 02.02.2019).
- BRISCOE, J., WHITTINGTON, D., ALTAF, M. A., DE CASTRO, P. F., GRIFFIN, C., OKORAFOR, A., ve SMITH, V. K.: 1993 The Demand For Water In Rural Areas: Determinants And Policy Implications. **The World Bank Research Observer**, 8(1), 47-70.
- BUCHANAN, J. M.: 1963 “The Economics of Earmarked Taxes.” **Journal of Political Economy**, 715:457-69.
- BUTLER, R. W.: 2001 Seasonality In Tourism: Issues And Implications. Seasonality In Tourism, 5-21.
- CAMERON, A. C., ve TRIVEDI, P. K.: 2009 **Microeconometrics Using Stata**. College Station, TX: Stata Press
- CAMERON, T. A., ve HUPPERT, D. D.: 1989 OLS Versus ML Estimation Of Non-Market Resource Values With Payment Card Interval Data. **Journal Of Environmental Economics and Management**, 17(3), 230-246.

CAN, E., ve DURAN, İ.: 2015

Demografik Faktörlerin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi: İstanbul İli Örneği. **Finans Politik & Ekonomik Yorumlar**, 55-71.

CANSIZ, H.: 2006

Vergi Mükelleflerinin Vergiyi Algılama Hakkındaki Görüşleri: Afyonkarahisar İli Örneği. **Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 8(2), 115-138

CANTALLOPS, A. S.: 2004

Policies Supporting Sustainable Tourism Development in The Balearic Islands: **The Ecotax. Anatolia**, 15(1), 39-56.

CANYAŞ, O., ve SEÇİLMİŞ, İ. E.: 2013

Anayasa Mahkemesi'nin Mali Güç İlkesine Yaklaşımına İktisadi Bakış. **Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 15(1), 301-315.

CAPÓ, J., ve VALLE, E.: 2008

The Macroeconomic Contribution Of Tourism. Tourism Development: Economics, Management, And Strategy. New York: Nova Science Publishers Inc. Hal, 201-226.

- CARLSON, R. H.: 2005 A Brief History of Property Tax. Fair And Equitable, 2.
- CATALONIA DEPARTMENT OF EMPLOYMENT AND RECRUITMENT.: 2012 **Tourist Tax: A Fund for Promoting The Competitiveness Of Tourism**, http://empresa.gencat.cat/en/treball/ambits_actuacio/turisme/coneixement_planificacio/emo_informes/fullturisme/emo_fullturisme_noticies/emo_numero13/emo_1_1_taxa_turistica, (Erişim Tarihi: 10.02.2019).
- CHAMP, P.A., BOYLE K. ve BROWN T.C.: 2003 **A Primer on Non-market Valuation, The Economics of Non-Market Goods and Services**, Vol. 3. Dordrecht, The Netherlands: Springer.
- CHEA, C. C.: 2013 The Valuation of Heritage using Contingent Valuation Method (CVM). **Terengganu International Management and Business Journal** Volume 3, Issue 2: 47-57, 2013
- CHEA, C. C.: 2019 Single-Bounded Contingent Valuation Method (CVM): Heritage in Melaka City and George Town, Malaysia. **Review of Integrative Business and Economics Research**, 8, 71-81.

CIJFERNIEUWS.NL.: 2019

Toeristenbelasting 2019,
<http://www.cijfernieuws.nl/toeristenbelasting-2019/> (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

CIRIACY-WANTHROP, S. V.: 1947

Capital Return From Soil-Conservation Practices. **Journal Of Farm Economics**, 29, 1181-1196.

CITTÀ DI POMPEI.: 2017

Imposta di Soggiorno, comune.pompei.na.it/imposta-soggiorno/549-tassa-di-soggiorno.html, (Erişim Tarihi: 10.02.2019).

CITTÀ DI TORINO.: 2018

Imposta Di Soggiorno, <http://www.comune.torino.it/soggiorno/>, (Erişim Tarihi: 10.02.2019).

CLAWSON, M., ve KNETSCH, J. L.: 1966

Economics of Outdoor Recreation. London: Johns Hopkins Press.

COSTABRAVATOURISTGUIDE.: 2018

Costabratouristguide, costabratouristguide.com, (Erişim Tarihi: 10.02.2019).

CAPOCCHI, A., VALLONE, C., PIEROTTI, M., ve AMADUZZI, A.: 2019

Overtourism: A Literature Review To Assess Implications and Future Perspectives. **Sustainability**, 11(12), 3303.

- COMBS, J. P., ve ELLEDGE, B. W.: 1979 Effects of A Room Tax On Resort Hotel/Motels. **National Tax Journal**, 32, 201–207.
- COOK, R., HSU, C. ve MARQUA, J.: (2016) **Konaklama ve Seyahat İşletmeciliği**. (M. Tuna, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- CUNADO, J., GİL-ALANA, L. A., ve DE GRACIA, F. P.: 2004 Modelling Monthly Spanish Tourism: A Seasonal Fractionally Integrated Approach. **Tourism Economics**, 10(1), 79-94.
- ÇAĞAN, N.: 1980 Demokratik Sosyal Hukuk Devletinde Vergilendirme. **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 37(1), 129-151.
- ÇATALOLUK, C.: 2008 Vergi Karşısında Mükelleflerin Tutum ve Davranışları. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (20), 213-228.
- ÇEKEN, H.: 2003 **Küreselleşme, Yabancı Sermaye ve Türkiye Turizmi**. İstanbul: Değişim Yayınları.
- ÇELİK, K.: 2013 İlköğretim Çağında Vergi Algısının İncelenmesi: Zonguldak İli Örneği, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal

- Bilimler Enstitüsü Maliye
Anabilim Dalı Yüksek Lisans
Tezi, Zonguldak
- ÇELİKKAYA, A., ve GÜRBÜZ, H.: 2006
Mükelleflerin Vergiye Gönüllü
Uyumunu Etkileyen Faktörlerin
Analizi: Bir Alan Çalışması.
**İktisat İşletme ve Finans
Dergisi**, 21(247), 122-139.
- ÇETİN, G., ALRAWADİEH, Z., DİNCER, M.,
İSTANBULLU DİNCER, F., ve IOANNİDES,
D.: 2017
Willingness To Pay For Tourist
Tax İn Destinations: Empirical
Evidence From Istanbul.
Economies, 5(2), 21.
- ÇETİN, G.: 2014
Sustaining Tourism
Development Through City Tax:
The Case Of Istanbul. **E-Review
of Tourism Research**, 11
- ÇETİNTAŞ, H., ve BEKTAŞ, Ç.: 2008
Türkiye’de Turizm ve Ekonomik
Büyüme Arasındaki Kısa ve
Uzun Dönemli İlişkiler.
**Anatolia: Turizm
Araştırmaları Dergisi**, 19(1),
37-44.
- ÇIKIN, A., ÇEKEN, H. ve UÇAR, M.: 2009
Turizmin Tarım Sektörüne
Etkisi, Agro-Turizm ve
Ekonomik Sonuçları, **Tarım
Ekonomisi Dergisi** 2009; 15(1):
1 – 8
- ÇUBUKÇU, D. Ö.: 2008
Avrupa Birliği Çerçevesinde
Yerel Yönetimler ve Gelir

- Yapıları. **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 63(01), 81-120.
- DAMSCHRODER, L. J., UBEL, P. A., RİİS, J., ve SMİTH, D. M.: 2007, An Alternative Approach For Eliciting Willingness-To-Pay: A Randomized Internet Trial. *Judgment and Decision Making*, 2 (2), 96-106.
- DAVİES, P.: 2019, Balearics Outlines Projects Funded By Sustainable Tourism Tax, <http://www.travelweekly.co.uk/articles/332551/balearics-outlines-projects-funded-by-sustainable-tourism-tax> (Erişim Tarihi: 26.02.2020)
- DAVİS, R. K.:1963, The Value Of Outdoor Recreation: An Economic Study Of The Maine Woods. Unpublished Phd Dissertation, Harvard University.
- DAWSON, C.: 2009, **Introduction To Research Methods: A Practical Guide For Anyone Undertaking A Research Project**, (4th edition), United Kingdom: How To Content.
- DELİSE, E.:2006, Impatti Ambientali Negativi Del Turismo: Eco-Tassa, Una Soluzione? [Negative

- Environmental Impacts Of Tourism: Environmental Tax, The Solution?]. **Annali Italiani Del Turismo Internazionale**, 1, 31-52.
- DELISHE, J. Ve VENNE, S.: 2005
- Tourism In Canada And Its Various Economic Facets**, Chapter6,https://www.wto.org/spanish/tratop_s/serv_s/statistical_digest_chap6_e.pdf
- DEN HAAG MUNICIPALITY.: 2006
- Toeristenbelasting**,
<https://www.denhaag.nl/web/file?uuid=b7d5bb9d-df6f-47b7-ae6a-8eb14db2bdda&owner=b72728d4-2a96-4024-8fd4-ccdda2a602ba>, (Erişim Tarihi: 12.02.2019).
- DEPARTEMENT FÜR WIRTSCHAFT, SOZIALES UND UMWELT DES KANTONS BASEL STADT.: 2018
- Gasttaxe/BaselCard**,
<https://www.awa.bs.ch/dam/jcr:e466c1ea-0c1a-477b-a14c-59607f3cc49b/Informationen-Gasttaxe-BaselCard.pdf>
- DGCL.: 2018
- Guide Pratique Taxes De S jour**,
https://www.collectivites-locales.gouv.fr/files/files/dgcl_v2/FLAE/FL1/taxedesejour/guide_pratique_v4_taxes_de_sejour

- DİEKE, P. U.: 2003
- DİJİTAL HİZMET VERGİSİ İLE BAZI KANUNLARDA VE 375 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN.: 2019
- DİLBER, İ.: 2007
- DİKMEN, N.: 2018
- DODDS, R., GRACİ, S. R., ve HOLMES, M.: 2010
- DOGAN, M.: 2017
- [version finale.pdf](#) (Erişim Tarihi: 08.05.2019)
- Tourism In Africa's Economic Development: Policy Implications. **Management Decision**, 41(3), 287-295.
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191207.pdf> (Erişim Tarihi: 01.01.2020)
- Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkisinin Girdi-Çıktı Tablosu Yardımıyla Değerlendirilmesi. **Yönetim ve Ekonomi**, 14(2), 205-220.
- Ekonometriye Giriş**. 4. Baskı, İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Does The Tourist Care? A Comparison Of Tourists In Koh Phi Phi, Thailand And Gili Trawangan, Indonesia. **Journal of Sustainable Tourism**, 18(2), 207-222.
- Turizm ve Şehir Vergisi: Kuramsal Bir Analiz ve Türkiye Üzerine Öneriler, **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**,

- Cilt 28, Sayı 2, Güz: 269 – 280, 2017
- DORNSTEIN, M.: 1987 Taxes: Attitudes and Perceptions and Their Social Bases. **Journal of Economic Psychology**, 8(1), 55-76.
- DURBARRY, R., ve SINCLAIR, M. T.: (2001) Tourism Taxation in the UK. University of Nottingham, Nottingham.
- DWYER, L., ve FORSYTH, P.: 1999 Should Accommodation Providers Pay For The Olympics? A Critique Of The Sydney Bed Tax. **Tourism and Hospitality Research**, 1(3), 253-264.
- EAGLES, P. F. J., MCCOOL, S. F., ve HAYNES, C. D.: 2002 **Sustainable Tourism In Protected Areas: Guidelines For Planning and Management.** Cambridge: IUCN
- ECO-CONTRIBUTION ACT.: 2016 **Environmental Contribution**, tourism.gov.mt/en/Documents/Environmental_Contribution_Info.pdf, (Erişim Tarihi: 12.02.2019)
- EGELİ, H., ve DİRİL, F.: 2012 Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik ve Vergilendirme Yetkisi. **Sayıştay Dergisi**, 84, 26-44.

EJDER, H. L.: 2000

Türkiye’de Vergi Politikaları. **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2(1), 127-132.

EUROPEAN COMMISSION.: 2017

The Impact of Taxes on the Competitiveness of European Tourism, Final Report, Written by PricewaterhouseCoopers LLP (PwC) October 2017

ETOA.: T.Y.

Policy Areas, Tourist Taxes, <https://www.etoa.org/policy/regulation-and-taxation/tourist-taxes/accommodation-taxes-in-croatia>, (Erişim Tarihi: 12.11.2018).

ETOA.: 2020

European Tour Operators Association, <https://etoa.org/wp-content/uploads/2019/02/Tax-and-tourism-a-destination-management-problem.edited-for-web.pdf> (Erişim Tarihi: 06.01.2020).

ERKİN, G.: 2013

Türk Hukuku’nda Vergilendirme Yetkisi. **Journal of Yasar University**, 8.

FAİLLER, P., MONTOCCHIO, C., DE BATTISTİ, A. B., BİNET, T., MARÉCHAL, J. P., ve THİROT, M.: 2019

Sustainable Financing of Marine Protected Areas: The Case of The Martinique Regional Marine Reserve of “Le Prêcheur”:

- Running Title: Marine Protected Areas Sustainable Financing: The Case of The Martinique Regional Marine Reserve. **Green Finance**, 1(2), 110-129.
- www.legifrance.gouv.fr (Erişim Tarihi: 08.02.2019).
- FİNANCE LAW.: 2014
- FİNANCİAL SERVICES BUREAU.: 2018 https://www.dsfgov.mo/finance/finance_public.aspx?lang=en (Erişim Tarihi: 15.03.2019)
- FİSH, M.: 1982 Taxing İnternational Tourism İn West Africa. **Annals of Tourism Research**, 9, 91–103.
- FONTANA, C. ve LAGUTIN, İ.: 2018 Tourist Taxes in Italy and Russia, **Russian Law Journal**, Volume VI, Issue: 1
- FUJİİ, E., KHALED, M., ve MAK, J.: 1985 The Exportability of Hotel Occupancy And Other Tourist Taxes. **National Tax Journal**, 169-177.
- FRANK, F., PİNTASSİLGO, P., ve PİNTO, P.: 2015 Environmental Awareness of Surf Tourists: A Case Study İn The Algarve. **Journal of Spatial and Organizational Dynamics**, 3(2), 102-113.
- FRONTERAS, L.C.B.: 2017 Proposed Foreign Tourist Tax, **NTRC Tax Research Journal** Vol. XXIX.4 July – August 2017

- GAGO, A., LABANDEIRA, X., PÍCOS, F. Ve RODRÍGUEZ, M.: 2006 **Taxing Tourism In Spain: Results and Recommendations,** The Fondazione Eni Enrico Mattei Note Di Lavoro Series Index: <http://www.feem.it/feem/pub/publications/wpapers/default.htm>
- GAGO, A., LABANDEIRA, X., PÍCOS, F., ve RODRÍGUEZ, M.: 2009 Specific and General Taxation of Tourism Activities. Evidence From Spain. **Tourism Management**, 30(3), 381-392.
- GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI.: 2020 Konaklama Vergisinin Uygulama Tarihi 1/1/2021'e Ertelenmiştir. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/haberler/notlar/haberAciklayiciBilgiNotu27032020_1.pdf
- GEMEENTEWET.: 2019 wetten.overheid.nl/BWBR0005416/2019-01-01, (Erişim Tarihi: 05.03.2019).
- GENCEL, U. ve KURU E.: 2012 “Vergi Kültürü ve Vergi Politikaları Etkileşimi: Türkiye Değerlendirmesi”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, C. 10, S.20, 29-60.
- GENÇ, N.F. ve YILMAZ, M.: 2013 Yerel Yönetimlerin Ekonomik Kalkınmaya Yönelik Mali Yardım Kullanımı: Aydın İli

- Örneği, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 119-152
- GENERAL GUIDE ON TOURISM TAX.: 2018 **Royal Malaysian Customs Department- General Guide On Tourism Tax**
<https://www.myttx.customs.gov.my/CTTAX/infopage/APPENDIX%20A%20-%20General%20Guide.pdf>,
(Erişim Tarihi: 06.08.2019).
- GEORGE, E. W.: 2010 Intangible Cultural Heritage, Ownership, Copyrights, and Tourism. **International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research**.
- GERÇEK, A., BAKAR, F., MERCİMEK, F., ÇAKIR, E. U., ve SEMİH, A. S. A.: 2014 Vergilemenin Anayasal Temellerinin Çeşitli Ülkeler Açısından Karşılaştırılması ve Türkiye İçin Çıkarımlar. **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 63(1), 81-130.
- GEZER, E. Ve BİRECİKLİ, Ş. Ü.: 2016 Türkiye’de Kamu Kaynaklı Sosyal Yardımlar: Sansürlü Regresyon Analizi, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 482
- GİAOUTZİ, M., ve NİJKAMP, P.: 2006 Emerging Trends in Tourism Development in an Open World. Tourism and Regional

- Development: New Pathways, Ashgate: Aldershot, 1-12.
- GOLDSMITH, C.: 2019
- Destinations Introduce Tourist Tax In Attempt To Control Swelling Visitor Numbers**, <https://www.businessdestination.com/destinations/destinations-introduce-tourist-tax-in-attempt-to-control-swelling-visitor-numbers/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2020).
- GOODWIN, H.: 2017
- The Challenge Of Overtourism. Responsible Tourism Partnership Working Paper 4. October 2017
- GOOROOCHURN, N., ve SINCLAIR, M. T.: 2005
- Economics of Tourism Taxation: Evidence From Mauritius. **Annals of Tourism Research**, 32(2), 478-498.
- GÖKTAŞ, L.S., ÇETİN, G. ve KIZILIRMAK, İ.: 2018
- Tourist Tax and Its Implications, **II. International Congress of Tourism and Cultural Heritage**, Pp: 1-6. Şanlıurfa
- GOKTAS, L. S., ve POLAT, S.: 2019
- Tourist Tax Practices in European Union Member Countries and Its Applicability in Turkey. **Journal of Tourismology**, 5(2), 145-158.

- GRAVETTER, F. J. Ve FORZANO, L.-A. B.: **Research Methods For The Behavioral Sciences**, (4th edition). Usa: Wadsworth Cengage Learning.
- GREENE, WILLIAM H.: 2003 **Econometric Analysis**, (5. Edition), (New York, NY: Prentice Hall, 2002).
- GUJARATİ, D.: 2016 **Örneklerle Ekonometri** (Çev. Nasip Bolatoğlu). Ankara: BB101.
- GUO, J., ve HAUPT, A.: 2015 Tourist Tax and Cultural Heritage Sites.
- GÜLBAHAR, O.: 2008 Turizmin Türkiye’de 1980 Sonrası Dönemde Cari İşlemler Dengesine Etkisi, **Journal Of Qafqaz University**, (24).
- GÜLER, A.: 2017 Roma ve Venedik Özelinde İtalya’da Turist Vergisi ve Türkiye’de Uygulanması. Pamukkale **Journal of Eurasian Socioeconomic Studies**, 4(1), 18-25.
- GÜNCAN, A.: 2012 Kalite İçin Ödeme İstekliliği: Antalya’da Süt ve Yumurta Talebi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Gıda Ekonomisi ve İşletmeciliği Programı Yüksek Lisans Tezi, Antalya

GÜNEL, Ö. D.: 2009

Mevsimsellik, Mevsimlik
İstihdam ve Örgütsel Bağlılık:
Konaklama İşletmelerinde Bir
Araştırma. **Dokuz Eylül
Üniversitesi İşletme Fakültesi
Dergisi**, 10(2), 199-219.

GÜNER, Ü.: 2008

Türkiye’de Vergi Bilincinin ve
Vergi Ahlakının Oluşmasında
Gelir İdaresinin Rolü, Dokuz
Eylül Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü Maliye
Anabilim Dalı Mali Hukuk
Programı Yüksek Lisans Tezi,
İzmir

GÜNGÖR, A.: 2011

Uluslararası Turizmde
Ekonomik Çevre. İ. Pırnar (Edt.)
içinde, *Uluslararası Turizm
İşletmeciliği*, 3-18. Ankara:
Nobel Yayıncılık

GÜRİŞ, S., AKAY-ÇAĞLAYAN, E., ve
GÜRİŞ, B.: 2017

Eviews ile Temel Ekonometri.
(3. Baskı), Der Yayınları.

HAAB, T.C. ve MCCONNELL, K.E.: 2002

**Valuing Environmental and
Natural Resources.** The
Econometrics of Non-Market
Valuation, Edward Elgar
Publishing Limited, Cheltenham,
UK.

HACIOĞLU, N., KAŞLI, M., ŞAHİN, S. ve
TETİK, N.: 2008

Türkiye’de Turizm Eğitimi,
Ankara: Detay Yayıncılık

HAJİBABA, H. ve DOLNİCAR, S.: 2017

Regulatory Reactions Around the World, in S. Dolnicar, Peer-to-Peer Accommodation Networks: Chapter 11 – Pushing The Boundaries, Oxford: Goodfellow Publishers, Pp. 120–136

HAMBURG-TRAVEL.: T.Y.

Introduction of The Culture and Tourism Tax In Hamburg-Visitor Satisfaction Is Our Number One Priority.

<https://www.hamburg-travel.com/services/culture-and-tourism-tax/> (Erişim Tarihi: 15.01.2020).

HAMBURG TOURİSMUS.: 2019

Culture and Tourism Tax, https://static1.hamburg-tourism.de/live_fileadmin/redaktion/Pressemitteilungen/The_culture_and_tourism_tax_from_A_t_o_Z.pdf, (Erişim Tarihi: 08.03.2019).

HAN, E., ve KAYA, A. A.: 2015

Kalkınma Ekonomisi: Teori ve Politika. (9. Baskı), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

HAZARİ, B. R., ve NOWAK, J. J.: 2003

Tourism, taxes and immiserization: A trade theoretic analysis. **Pacific Economic Review**, 8(3), 279-287.

- HAZİNSKİ, T., MOON, A. ve MOSELEY. J.: 2017 **Hvs Lodging Tax Report** – Usa.
- HEPAKTAN, C.E. ve ÇINAR, S.: 2010 Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri, **Celal Bayar Üniversitesi S.B.E, Sosyal Bilimler** Cilt :8 Say :2, 135-154
- HİEMSTRA, S. J., ve ISMAİL, J. A.: 1993 Incidence of The Impacts of Room Taxes On The Lodging Industry. **Journal of Travel Research**, 31(4), 22-26.
- HOTELBUSİNESS.: 2020 Airbnb Paid \$64.5M in Tourist Tax to French Municipalities for 2019, <https://www.hotelbusiness.com/airbnb-paid-64-5m-in-tourist-tax-to-french-municipalities-for-2019/>(Erişim Tarihi, 26.02.2020)
- HOYOS, D., ve MARİEL, P.: 2010 Contingent Valuation: Past, Present and Future. **Prague Economic Papers**, 4(2010), 329-343.
- HUGHES, H. L.: 1981 A Tourism Tax – The Cases For and Against. **Tourism Management**, 2, 196–206.
- HRVATSKI SABOR.: 2008 **Odluku O Proglašenju Zakona O Boravišnoj Pristojbi**, http://www.tzpunat.hr/files/file/i_znajmljivaci/Zakon-o-

- IMPOZİTE Şİ TAXE LOCALE.: T.Y
<https://lege5.ro/Gratuit/gq3tinrq/impozite-si-taxe-locale-codul-fiscal?dp=gi2demjtg43dk> (Erişim Tarihi: 16.10.2018)
- IVANOV, S., ve WEBSTER, C.: 2007
Measuring The İmpact of Tourism On Economic Growth. **Tourism Economics**, 13(3), 379-388.
- İÇÖZ, O.: 2005
Turizm Ekonomisi (3. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
- İÇÖZ, O. Ve KOZAK, M.: 2002
Turizm Ekonomisi: Turizmin Mikro ve Makro Ekonomik Etkileri, Ankara: Turhan Kitabevi
- İÇÖZ, O.: 1991
Enflasyonun Turizm Sektörüne Etkileri, **Anatolia Dergisi**, Ocak-Şubat: 19-21.
- İL ÖZEL İDARELERİ VE BELEDİYE GELİRLERİ KANUN TASARISI.: 2006
<https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0505.pdf> (Erişim Tarihi: 09.10.2018)
- İSLAMOĞLU, A. H., ve ALNİAÇIK, Ü.: (2016)
Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. (5. Baskı) İstanbul: Beta Yayınevi.
- İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ.: 2019 Mali Yılı Bütçesi, <https://www.ibb.istanbul/Uploads/2019/1/iBB-2019-Mali-Yili->

- JENSEN, T. C., ve WANHILL, S.: 2002 [Butcesi.pdf](#) (Erişim Tarihi: 20.01.2020)
- JENSEN, T. C., ve WANHILL, S.: 2002 Tourism's Taxing Times: Value Added Tax in Europe and Denmark. **Tourism Management**, 23(1), 67-79.
- JOHANNESSON, M.: 1996 **Theory and Methods of Economic Evaluation of Health Care (Developments in Health Economics and Public Policy)**, Kluwer Academic Publishers, Volume 4, Netherlands.
- JULIUS, M., CHARLES, N., ve MUFANDAEDZA, S.: 2017 Determinants Of Willingness To Pay For Solid Waste Management İn Gweru City, Zimbabwe. **Alanya Akademik Bakış**, 1(3), 15-21.
- JUSMET, J. R., VENTOSA, I. P., ve HERCOWITZ, M.: 2004 Proposal For A Tourist Tax In Lanzarote (Spain).
- KAÇER, M.: 2014 Demokrasinin Gelişmesinde Verginin Rolü, **Vergi Mufettişleri Derneği Yayınları**, Ankara.
- KAHRAMAN, N. ve TÜRKAY, O.: (2014) **Turizm ve Çevre**. (6. Baskı) Ankara: Detay Yayıncılık.
- KANCA, O. C.: 2015 Turizm Gelirleri ve Ekonomik Büyüme: Türkiye Örneği.

- KAR, M. ZORKİRİŞÇİ, E. ve YILDIRIM, M.: 2004 Turizmin Ekonomiye Katkısı Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme, **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi** (8) 2004, 87-112
- KATALİN, M. B., ve ZSÓFIA, P.: 2017 Az İdegenforgalmi Adó Volumenének És Felhasználásának Területi Különbségei, 2000-2013. **Területi Statisztika**, 57(2), 224-243.
- KATMA DEĞER VERGİSİ KONUSUNDA DEĞİŞİKLİK KANUNU (4276/2014 (A155)).: 2016 https://taxcoach.gr/wp-content/uploads/2016/05/TaxCoach_4389.pdf (Erişim Tarihi: 08.05.2019)
- KATO, A., KWAK, S. ve MAK, J.: 2011 Using the Property Tax to Appropriate Gains from Tourism, **Journal of Travel Research** 50(2) 144– 153
- KAYAN, A.: 2000 Verginin Tarihsel Gelişimi ve Sebep Olduğu Bazı Önemli Olaylar. **Maliye Dergisi**, 135, 80-87.
- KHALİL, S., KAKAR, M. K., ve MALİK, A.: 2007 Role Of Tourism İn Economic Growth: Empirical Evidence From Pakistan Economy. **The Pakistan Development Review**, 46: 4 Part II (Winter 2007) pp. 985-995.

KILIÇ, Y.: 2014

Turizm Sektörü İstihdamının Eğitim Durumu ve İnsan Gücü Planlaması. **Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi**, 4(1), 419-436.

KIRBAŞ, S.: 1991

Çeşitli Yönleriyle Vergileme ve Türk Vergi Sistemi, **Sayıştay Dergisi**, 2(3), 3-8

KIRCA, M. ve TOPAL, M.H.: 2017

Türkiye'de Turizm Talebinin Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisinin Analizi, **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, Volume: 3, Issue 2, Year: 2017

KIZILGÖL, Ö. ve ERBAYKAL, E.: 2008

Türkiye’de Turizm Gelirleri ile Ekonomik Büyüme İlişkisi: Bir Nedensellik Analizi, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** Y.2008, C.13, S.2 s.351-360.

KİM, H. J., CHEN, M., ve JANG, S. C.: 2006

Tourism Expansion and Economic Development: The Case of Taiwan. **Tourism Management**, 27(5), 925-933.

KİNİ, M.K.: 2014

Demokrasinin Gelişmesinde Verginin Rolü, **Vergi Müfettişleri Derneği Yayınları**, Ankara.

KİRCHLER, E. ve WAHL, I.: 2010

Tax Compliance Inventory
TAX-I: Designing an Inventory
for Surveys of Tax Compliance.
**Journal of Economic
Psychology** 31 (3): 331-346.

KİTAPÇI, İ.: 2011

Bir Vergi Uyumu Sorunu Olarak
Vergi Etiği ve Birleşenleri.
(Yayınlanmamış Doktora Tezi).
Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü. İzmir

KITCHEN, H. M., ve SLACK, E.: 2003

Special Study: New Finance
Options For Municipal
Governments. Policy, 309, 28

KJÆR T.: 2005

“A Review Of The Discrete
Choice Experiment—With
Emphasis On Its Application In
Health Care”, Odense, Denmark:
University Of Southern Denmark

KNİPE, T.: 2011

Bed Taxes and Local Tourism
Development: An Outline and
Annotated Bibliography.
Summarized in Restructuring
Local Government, Ithaca, NY:
Cornell University Department
Of City And Regional Planning

KOC, O. E.: 2019

Vergilemenin Mükellefler
Üzerindeki Psikolojik Etkileri:
Vergiden Kaçınma ve Vergi
Kaçırma Üzerine Bir Alan

- Araştırması. **Business and Economics Research Journal**, 10(4), 1015-1027.
- Kozak, M.: (2014) **Bilimsel Araştırma: Tasarım Yazım ve Yayım Teknikleri**. (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- KOZAK, N., KOZAK, M.A. ve KOZAK, M.: 2014 **Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar**, (15. Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık
- KUŞLUVAN, S. ve KUŞLUVAN, Z.: 1998 Turizmde Mevsimsellik: Nedenleri, Sonuçları ve Yönetimi, **Pazarlama Dünyası**, Cilt.12, Ss.18-29
- KUTLAR, A.: 2017 **Eviews ve SPSS ile Lojistik Regrasyon (Logit), Probit ve Tobit Modellerinin Uygulamaları**, Orion Kitabevi, Ankara
- KUZNETS, S.: 1946 Introduction to" National Income: A Summary of Findings". In National Income: A Summary of Findings (pp. 1-2). NBER.
- KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI "Turizm Geliri İstatistikleri", YATIRIM ve İŞLETMELER GENEL <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201116/turizm-gelirleri-ve-giderleri.html>, (Erişim Tarihi: 12.01.2020) MÜDÜRLÜĞÜ.: 2019

- KÜNÜ, S., HOPOĞLU, S., GÜRÇAM, Ö. S., ve GÜNEŞ, Ç.: 2015 Turizm ve Bölgesel Kalkınma Arasındaki İlişki: Doğu Karadeniz Bölgesi Üzerine Bir İnceleme. **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi** Sayı / No. 7, Nisan 2015: 71-93
- LAARMAN, J. G., ve GREGERSEN, H. M.: 1996 Pricing Policy İn Nature-Based Tourism. **Tourism Management**, 17(4), 247–254.
- LANG, J.: 1997 "Vergi Adaletinin Anayasal Temelleri" XIII. Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu, Antalya.
- LA SALANDRA, A. A.: 2009 Affrontare I Costi Del Turismo: Alcune Soluzioni İn Rassegna [Tackling The Costs Of Tourism: Review Of Possible Solutions]. Le Pagine Di Risposte Turismo, 4, 1-25.
- LA SCALA, A. E.: 2013 Elementi Ricostruttivi Della "İmposizione Sul Turismo": Opportunità
- LAUFENBURGER, H.: 1967 **Maliyenin Ekonomik ve Psikolojik Teorisi**, Çev. Ülkmen İ.H., Sevinç Yayınevi, İstanbul.
- LEE, C., BERGİN-SEERS, S., GALLOWAY, G., ve MCMURRAY, A.: 2008 Seasonality in The Tourism Industry. Impacts and Strategies. Gold Coast: CRC For Sustainable Tourism Pty Ltd.

- LEE, C. K., YOON, Y. S., ve LEE, S. K.: 2007 Investigating The Relationships Among Perceived Value, Satisfaction, and Recommendations: The Case of The Korean DMZ. **Tourism Management**, 28(1), 204-214.
- LEE, S. K.: 2014 Revisiting The Impact Of Bed Tax With Spatial Panel Approach. **International Journal Of Hospitality Management**, 41, 49-55.
- LEUSCHNER, W. A., COOK, P. S., ROGGENBUCK, J. W., ve ODERWALD, R. G.: 1987 A Comparative Analysis For Wilderness User Fee Policy. **Journal of Leisure Research**, 19(2), 101-114.
- LİM, C., ve MCALEER, M.: 2001 Monthly Seasonal Variations: Asian Tourism To Australia. **Annals of Tourism Research**, 28(1), 68-82.
- LİTVİN, S. W., CROTTIS, J. C., BLACKWELL, C., ve STYLES, A. K.: 2006 Expenditures of Accommodations Tax Revenue: A South Carolina Study. **Journal of Travel Research**, 45(2), 150-157.
- LİTVİN, S. W., SMİTH, W. W., ve BLACKWELL, C.: 2012 Destination Marketing, Accommodation Taxes, and Mandated Tourism Promotional Expenditures: May Be Time To

- Reconsider. **Current Issues in Tourism**, 15(4), 385-390.
- LOCAL TAXES AND FEES ACT.: 2019 https://www.minfin.bg/upload/36665/Local_Taxes_and_Fees_Act.pdf, (Erişim Tarihi: 04.08.2019).
- LÓPEZ, A. M. G., GÓMEZ, M. J. M., ve MAESTRE, Á. M.: 2018 Sobre La Oportunidad De Las Tasas Turísticas: El Caso De Sevilla. Cuadernos De Turismo, (42), 161-183.
- LÓPEZ-SÁNCHEZ, Y., ve PULIDO-FERNÁNDEZ, J. I.: 2016 In Search of The Pro-Sustainable Tourist: A Segmentation Based on The Tourist “Sustainable Intelligence”. **Tourism Management Perspectives**, 17, 59-71.
- LOPEZ-SANCHEZ, Y., ve PULIDO-FERNÁNDEZ, J. I.: 2017 Factors Influencing The Willingness To Pay For Sustainable Tourism: A Case Of Mass Tourism Destinations. **International Journal Of Sustainable Development and World Ecology**, 24(3), 262-275.
- LOUTIF, M., MOSCARDINI, A. O., ve LAWLER, K.: 2000 Using System Dynamics To Analyse The Economic Impact of Tourism Multipliers. in Proceedings of The 18th International Conference Of The

- System Dynamics Society (Pp. 132-232). Albany, NY: System Dynamics Society.
- MAK, J., ve NİSHİMURA, E.: 1979
- MAK, J.: 1988
- MAK, J.: 2006
- MAK, J.: 2008
- MALHOTRA, N. K.: 2004
- MALTA TOURİSM MİNİSTRY.: N.D.
- MERCAN, S.: 2006
- The Economics Of A Hotel Room Tax. Journal Of Travel B.M. Mills, Et Al. **Tourism Management Perspectives** 31 (2019) 174–183 Research, 17, 2–6.
- Taxing Hotel Room Rentals in The U.S. **Journal of Travel Research**, 27, 10–15.
- Taxation of Travel and Tourism. **International Handbook on The Economics of Tourism**, Pp: 251-265.
- Taxing Cruise Tourism: Alaska's Head Tax On Cruise Ship Passengers. **Tourism Economics**, 14(3), 599-614.
- Marketing Research an Applied Orientation**, (4. Edition), Pearson Prentice Hall, New Jersey.
- tourism.gov.mt/en/Documents/Environmental_Contribution_Info.pdf, (Erişim Tarihi: 08.03.2019).
- Vergi Adaleti ve Türk Vergi Sisteminin Vergi Adaleti

- Açısından Değerlendirilmesi,
Marmara Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü Maliye
Anabilim Dalı Maliye Teorisi
Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,
İstanbul
- MILLS, B. M., ROSENTRAUB, M. S., ve JAKAR, G.: 2019
Tourist Tax Elasticity İn Florida:
Spatial Effects Of County-Level
Room Tax Rate Variation.
**Tourism Management
Perspectives**, 31, 174-183.
- NADAROĞLU, H.: 2000
Kamu Maliyesi Teorisi, Gözden
Geçirilmiş ve Düzeltilmiş 11.
Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- NAGY, M.: 2013
**Az İdegenforgalom Adózása
Rövid İdegenforgalmi
Áttekintéssel, Nemzetközi
Példákkal,**
[http://www.adokamara.hu/uploa
ds/NM -
idegenforgalomadozasa.pdf](http://www.adokamara.hu/uploads/NM-_idegenforgalomadozasa.pdf)
- NARODNE NOVINE.: 2019
[https://narodne-
novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full
/2018_08_71_1447.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2018_08_71_1447.html) (Erişim
Tarihi, 10.10.2019)
- NCSL.: 2019
**State Lodging Taxes, Specific
Statewide Taxes on Lodging By
State,**
<http://www.ncsl.org/research/fis>

- NERRÉ, B.: 2008
cal-policy/state-lodging-taxes.aspx
Tax Culture: A Basic Concept for Tax Politics, **Economic Analysis & Policy**, Vol.38 No:1, March 2008, 155.
- NEWS.GTP.GR.: 2017
Greece's New 'Stayover Tax' to Be Charged to Hotel Guests, (Erişim Tarihi: 05.02.2019).
- NİKANA.GR.: 2018
Overnight Stay Tax in Greece, nikana.gr/en/tourist-guide/blog/general-information/3337/overnight-stay-tax-in-greece, (Erişim Tarihi: 05.02.2019).
- NOTARO, S., GRILLİ, G., ve PALETTO, A.: 2019
The Role Of Emotions On Tourists' Willingness To Pay For The Alpine Landscape: A Latent Class Approach. **Landscape Research**, 44(6), 743-756.
- OFFİCİAL JOURNAL OF EUROPEAN UNION.: 2011
<http://eur-lex.Avropa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=OJ:L:2011:077:TOC>, (Erişim Tarihi: 05.02.2018).
- OKTAYER, N., SUSAM, N. ve ÇAK, M.: 2007
Türkiye'de Turizm Ekonomisi. (1. Basım). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları Yayın No: 2007-69

ORGAN, İ., ve YEGEN, B.: 2013

Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı Oluşumunda Muhasebe Meslek Mensuplarının Rolü: Adana Örneği. **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 27(4), 241-271.

OSAKA PREFECTURAL GOVERNMENT.: 2019

Osaka Prefecture Accommodation Tax, <http://www.pref.osaka.lg.jp/toshimiryoku/syukuhakuzei/index.html> (Erişim Tarihi: 10.09.2019)

ÖZEN, A., ALTUNOĞLU, B. K., ve ÖZTORNACI, E.: 2015

Orta Öğretim Düzeyindeki Öğrencilerin Vergi Algılama Düzeylerine İlişkin Ampirik Bir Değerlendirme. **Yönetim ve Ekonomi**, 22(2), 279-289.

ÖZKÖK, F.G.: 2008

Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Turizmin Ekonomik Etkileri, Ekin Yayınları, Bursa

ÖZTAŞ, K. ve KARABULUT, T.: 2006

Turizm Ekonomisi Genel Turizm Bilgileri, (2. Baskı), Ankara: Nobel Yayıncılık

ÖZTÜRK, M.: 2015

Vergilerin Kanuniliği İlkesinin Tarihi Gelişimi. **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C, 16.

PAGE, S.J.: 2016

Ziyaretçileri ve Ziyaretçi Etkilerini Yönetmek. Z. Öter (Edt.) içinde, *Turizm*

- PALMER, T., ve RIERA, A.: 2003 *İşletmeciliği*, 375-420. Ankara: Nobel Yayıncılık
- PARKER, A.: 2020 Tourism And Environmental Taxes. With Special Reference To The “Balearic Ecotax”. **Tourism Management**, 24(6), 665-674.
- PEARCE, D., ATKINSON, G., ve MOURATO, S.: 2006 How Much Is Tourist Tax In Majorca 2020, <https://www.mallorca-properties.co.uk/news/how-much-is-tourist-tax-in-majorca/> (Erişim Tarihi: 26.02.2020)
- PEARCE, D., ATKINSON, G., ve MOURATO, S.: 2006 **Cost-Benefit Analysis and The Environment: Recent Developments.** OECD Publishing.
- PEARCE, D., ÖZDEMİROĞLU, E., ve BRİTAİN, G.: 2002 **Economic Valuation With Stated Preference Techniques: Summary Guide.** London: Department For Transport, Local Government And The Regions.
- PETREVSKA, B.: 2015 Effects of Tourism Seasonality At Local Level. **Annals of The Alexandru Ioan Cuza University-Economics**, 62(2), 242-251.
- PONJAN, P., ve THIRAWAT, N.: 2016 Impacts of Thailand’s Tourism Tax Cut: A CGE Analysis.

- PRİMÄRİA MUNİCİPIULUI SİBİU.: 2017 Primăria Municipiului Sibiu <https://www.sibiu.ro/index.php/primaria/serviciu/183> (Erişim Tarihi: 03.08.2019).
- PULIDO-FERNÁNDEZ, J. I., ve LÓPEZ-SÁNCHEZ, Y.: 2016 Are Tourists Really Willing To Pay More For Sustainable Destinations? **Sustainability**, 8(12), 1-20.
- RAWLS, J.: 2003 “**Distributive Justice**”, Çev: Savaş, V., Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Arşivi (HFSA), 7, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul.
- REGLEMENT DE TAXE SUR LES ETABLISSEMENTS DE TYPE HOTELIER, LES APPART-HÔTELS ET LES LOGEMENTS GARNIS.: 2011 http://www.st-gilles.be/public/uploaded/FINALNCES/Entreprises/Entreprises_2012/reglement_hotel_cc28062012.pdf, (Erişim Tarihi: 03.08.2019).
- REİLİNG, S. D., CRİNER, G. K., ve OLTMANN, S. E.: 1988 The Influence of Information On Users’ Attitudes Toward Campground User Fees. **Journal of Leisure Research**, 20(3), 208–217.
- REYNİSDOTTİR, M., SONG, H., ve AGRUSA, J.: 2008 Willingness To Pay Entrance Fees To Natural Attractions: An Icelandic Case Study. **Tourism**

- RINALDI, A.: 2012
Management, 29(6), 1076-1083.
- ROSEMBUJ, T.: 1996
Externalities And Tourist Tax: Evidence From Italy. **Tourism Sciences Review**, 3(2), 79-91.
- ROSEMBUJ, T.: 1996
Tributos Ecológicos En El Ámbito Municipal. Impuestos, 22, Pp. 3-18.
- ROTARIS, L., ve CARROZZO, M.: 2019
Tourism Taxes in Italy: A Sustainable Perspective. **Journal of Global Business Insights**, 4(2), 92-105.
- ROTARIS, L., ve DANIELIS, R.: 2019
The Willingness To Pay For A Carbon Tax in Italy. Transportation Research Part D: **Transport and Environment**, 67, 659-673.
- ROWE, A., SMITH, J. D., ve BOREIN, F.: 2002
Career Award Travel and Tourism: Standard Level. Cambridge University Press.
- ROWE, R. D., SCHULZE, W. D., ve BREFFLE, W. S.: 1996
A Test For Payment Card Biases. **Journal of Environmental Economics and Management**, 31(2), 178-185.
- RÖSCH ATAÇ, İ.: 1986
Turizmin Ülke Ekonomisindeki Yeri ve Planlama, **Planlama Dergisi**, Sayı: 1986/2, Ss. 18-22

SAĞDIÇ, E. N.: 2015

Vergi Gelirlerini Belirleyen Faktörlerin Bölgesel Analizi: Türkiye Örneği, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Doktora Tezi, Kütahya

SAĞDIÇ, E. N.: 2019

Vergi Gelirlerini Belirleyen Faktörlerin Bölgesel Analizi: Türkiye Örneği, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 60, 155-178; 2019

SAĞLAM, M.: 2013

Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinde Vergi Algısı ve Bilinci. **Sosyoekonomi**, 1, 315-334.

SALANİÉ, B.: 2003

The Economics of Taxation. Massachusetts: The MIT Press.

SAMUELSON, P.A. ve NORDHAUS, W.D.: 2009

Economics, (19th edition), The McGraw-Hill Series Economics

SAVAŞ, O.: 2014

Demokratik Sistemin Vergi Açısından Değerlendirilmesi. Demokrasinin Gelişmesinde Verginin Rolü, **Vergi Müfettişleri Derneği Yayını**, Ankara

SAVAŞAN, F., ve ODABAŞ, H.: 2005

Türkiye’de Vergi Kayıp ve Kaçaklarının Nedenleri Üzerine

- Ampirik Bir Çalışma. **Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 5(10), 1-28.
- SCHMÖLDERS, G.: 1976
- Genel Vergi Teorisi** (Çev. Salih Turhan), İstanbul: Fakülteler Matbaası
- SCHUBERT, S. F., BRIDA, J. G., ve RISSO, W. A.: 2011
- The Impacts of International Tourism Demand on Economic Growth of Small Economies Dependent on Tourism. **Tourism Management**, 32(2), 377-385.
- SECKELMANN, A.: 2002
- Domestic Tourism—A Chance For Regional Development In Turkey? **Tourism Management**, 23(1), 85-92.
- SELÇUK, G.N.: 2013
- Turizmin Ekonomik Etkisinin Ölçümü: Turizm Uydu Hesapları**, Ş. Aydın Tükeltürk ve M. Boz (Edt.) içinde, *Turizmde Güncel Konu ve Eğilimler*, (S. 97-121), Ankara: Detay Yayıncılık
- SELEN, U., ve KARAS, E.: 2018
- Refah İktisadi Kapsamında Sosyal Refah ve Vergileme İlişkisi: Türk Gelir Vergisinin Değerlendirilmesi. **Business and Economics Research Journal**, 9(4), 979.

SERİNKAN, C., ve ERDOĞAN, M.: 2017

Vergi Bilinci Üzerine Ampirik Bir Araştırma: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Örneği. **MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 6(4), 515-529.

SERVICE DE L'ÉCONOMİE.: 2019

Lausanne Transport Card <https://www.lausanne.ch/vie-pratique/economie-et-commerces/taxes-de-sejour/lausanne-transport-card.html> (Erişim Tarihi, 08.05.2019).

SHENG, L., ve TSUI, Y.: 2009

Taxing Tourism: Enhancing Or Reducing Welfare?. **Journal of Sustainable Tourism**, 17(5), 627-635.

SÖKMEN GÜRÇAM, Ö.: 2018

Turizm Sektörünün Ekonomi İçindeki Yeri, D. Şahin ve A. T. Bayram (Edt.) içinde, *Turizm Ekonomisi*, (S. 151-164), İstanbul: Değişim Yayınları

SPENGLER, J. O. ve UYSAL, M.: 1989

Considerations in The Hotel Taxation Process. **International Journal of Hospitality Management**, 8(4), 309-316.

STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI.: 2020

Vergi Gelirleri, <http://www.sbb.gov.tr/vergi->

- [gelirleri/](#) (Erişim Tarihi 30.01.2020).
- SURUGIU, C. ve SURUGIU, M. R.: 2017 The İmpact of Tourism Taxation: Analysis For Romania. Revista De Turism-Studii Si Cercetari in Turism, (24).
- SVHW.: 2019 Toeristenbelasting, <https://www.svhw.nl/belastingen-en-tarieven/overzicht-belastingen/toeristenbelasting/> (Erişim Tarihi 05.08.2019).
- şANLIÖZ ÖZGEN, H. K., DİLEK, S. E., TÜRKSOY, S. S., ve KAYGALAK ÇELEBİ, S.: 2016 **Sürdürülebilir Turizm Yönetimi.** (Editör), Koçak N. Ankara: Detay Yayıncılık.
- şİMşEK, D.: 2013 Türkiye’de Bölge Düzeyinde Vergi Esnekliği, Vergi Canlılığı, Vergi Kapasitesi ve Vergi Gayreti, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- TAYTAK, M.: 2016 Vergi Kùltürünü Belirleyen Faktörler ve Mükelleflerin Demografik Özelliklerinin Vergi Kùltürü Üzerindeki Etkisi. **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 5(7), 1933-1957.

TAVARES, K.: 2011

Trends in Taxation on Tourism Services & Products.

TAXESEJOUR.: 2019

Taxesejour.fr

http://taxesejour.impots.gouv.fr/DTS_WEB/UK/ (Erişim Tarihi, 08.05.2019).

TAYLOR, T., FREDOTOVIĆ, M., POVH, D., ve MARKANDYA, A.: 2005

Sustainable Tourism and Economic Instruments: International Experience and The Case of Hvar, Croatia. The Economics of Tourism and Sustainable Development. Cheltenham: Edward Elgar, 197-224.

TCMB.: 2020

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Döviz Kuru, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR> (Erişim Tarihi, 20.01.2020).

THANO, R.: 2015

The İmpact of Tourism on The Balance of Payments. American Journal of Economics, **Finance and Management**, 1(5), 529-536.

THEOBALD.: 2005

“The Meaning, Scope and Measurement of Travel and Tourism” Editör: William F. Theobald, Global Tourism, Elsevier, Burlington, s.5-25.

TMG.: 2019

Tokyo Metropolitan Government, Bureau of Taxation,

http://www.tax.metro.tokyo.jp/s-hitsumon/tozei/hotel/general_01.html (Erişim Tarihi, 11.10.2019).

TOBİN, J.: 1958

“Estimation of Relationships for Limited Dependent Variables”, **Econometrica**, Vol.26, No.1, Jan. s. 24-36.

TOPKAN, Z.: 2016

Gönüllü Vergi Uyumu ve Türkiye’de Gelir İdaresinin Rolü. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Edirne

TORGLER, B.: 2003

Tax Morale: Theory and Empirical Analysis of Tax Compliance, Doctoral Dissertation, University of Basel.

TORGLER, B.: 2004

“Tax Morale in Asian Countries”, **Journal of Asian Economics**, 15(2), 237-266

TORGLER, B.: 2007

Tax Compliance and Tax Morale: A Theoretical and Empirical Analysis. Edward Elgar Publishing.

TOSUNER, M.: 1989

1980 Sonrası Türk Vergi Sisteminin Yapısı ve Gelişimi.
İzmir: Bayraklı Matbaacılık.

TOURİSM ACT.: 2016

<https://www.mrrb.bg/en/tourism-act/>, (Erişim Tarihi, 04.08.2019)

TOURİSM TAX ACT.: 2017

Laws of Malaysia- Tourism Tax Act.,
http://www.federalgazette.agc.gov.my/outputaktap/aktaBI_20170621_WJW008721Act791.pdf,
(Erişim Tarihi, 06.08.2019)

TOURİSMUSGESETZ.: 2018

Tourismusgesetz,
<https://www.ris.bka.gv.at/Gelten.deFassung.wxe?Abfrage=LrOO&Gesetzesnummer=20000953&FassungVom=2023-12-31>
(Erişim Tarihi, 04.04.2018)

TREMLETT G.: 2002

Green Tax Helps Islands Clean Up. The Guardian, May, London, P 11.

TRİBE, J.: 2011

The Economics of Recreation, Leisure and Tourism. (4th Edition), Routledge.

TUİK.: 2018

Türkiye İstatistik Kurumu,
<http://tuik.gov.tr>

TUNÇ HUSSEİN, A. ve SAÇ, F.: 2008

Genel Turizm Gelişimi – Geleceği, 1. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi

TURSAB, (2018),

<https://www.tursab.org.tr/>

ULUSOY, A., ve AKDEMİR, T.: 2009

Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Karşılaştırmalı Analizi. **Balikesir University Journal of Social Sciences Institute**, 12(21).

UMBERGER, W. J.: 2001

Consumer Willingness-To-Pay For Flavor In Beef Steaks: An Experimental Economics Approach, The Graduate College at the University of Nebraska, Doctoral Thesis, Lincoln, Nebraska

UNUR, K.: 2000

Turizmin Türkiye'nin Ödemeler Dengesine Etkisinin Analizi, Dokuz Eylül Üniversitesi, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:2 Sayı:3, Ss. 1-17

UNURLU, Ç.: 2015

Ekonomi ve Turizm Kavramları, F. Özkök (Edt.) içinde, *Turizm Ekonomisi*, (S. 1-22), Edirne: Paradigma Akademi

USTA, Ö.: 2014

Turizm (Genel ve Yapısal Yaklaşım), (4. Baskı), Ankara: Detay Yayınları

UYSAL, D., ERDOĞAN, S., ve MUCUK, M.: 2004

Türkiye'de Turizm Gelirleri ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki (1992-2003). **Sosyal**

- Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 4(8), 162-170.
- UZUNDUMLU, A. S., FAKIOĞLU, Ö., ve KÖKSAL, M.: 2019 Erzurum İlinde İçme Suyu İçin Ödeme İstekliliği Üzerine Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi. **IBAD Sosyal Bilimler Dergisi**, (5), 153-163.
- ÜNLÜÖNEN, K., ve TAYFUN, A.: 2013 **Türk Turizminin Dünya Turizmindeki Yeri**, Ş. Çavuş, Z. Ege ve O. E. Çolakoğlu (Edt.) içinde, *Türk Turizm Tarihi Yapısal ve Sektörel Gelişim*, (S. 15-34), Ankara: Detay Yayıncılık
- ÜNLÜÖNEN, K., TAYFUN, A. ve KILIÇLAR, A.: 2015 **Turizm Ekonomisi**. (5. Baskı), Ankara: Nobel.
- ÜNSAL, M.E.: 2009 **Makro İktisat**, (8. Baskı), Ankara: İmaj Yayıncılık
- ÜSTÜN, Ü. S.: 2003 Vergi Hukuku ile İlgili Anayasal İlkeler. **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 11(1-2 (Sü Hukuk Fakültesi 20. Yıl Armağanı)), 251-271.
- VALLE, P., PİNTASSİLGO, P., MATÍAS A. ve ANDRÉ F.: 2012 Tourist Attitudes Towards an Accommodation Tax Earmarked for Environmental Protection: A Survey in The Algarve, **Tourism Management** 33 (2012) 1408-1416

- VAN TONDER, C., SAAYMAN, M., ve KRUGELL, W.: 2013 Tourists' Characteristics and Willingness To Pay To See The Big Five. **Journal of Economic and Financial Sciences**, 6(3), 631-644.
- VENKATACHALAM, L.: 2004 The Contingent Valuation Method: A Review. **Environmental Impact Assessment Review**, 24(1), 89-124.
- VJEKOSLAV, B., BEJAKOVIĆ, P., ve ANTON, D.: 2012 Tax System As a Factor of Tourism Competitiveness: The Case of Croatia. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, 44, 250-257.
- VOGT, C. A., ve WILLIAMS, D. R.: 1999 Support For Wilderness Recreation Fees: The Influence of Fee Purpose and Day Versus Overnight Use. **Journal of Park Recreation and Administration**, 17(3), 85–99.
- VUKIĆ, L., VIDAN, P., ve MARUŠIĆ, E.: 2018 Occupancy Tax Within Tax Models of Nautical Tourism in the Mediterranean. *Pomorstvo*, 32(2), 173-181.
- WALSH, R.G., LOOMIS, J.B. ve GILLMAN, R.A.: 1984 Valuing Option, Existence and Bequest Demands For Wilderness. **Land Economics**, 60(1):14-29.

- WEBSTER, C., ve IVANOV, S.: 2014 Transforming Competitiveness Into Economic Benefits: Does Tourism Stimulate Economic Growth in More Competitive Destinations?. **Tourism Management**, 40, 137-140.
- WEDGEWOOD, A. ve SAMSON, K.: 2003 **Willingness-To-Pay Survey-A Streamlined Approach; Water, Engineering and Development Center**, Loughborough University, UK.
- WESTON, R.: 1983 The Ubiquity Of Room Taxes. **Tourism Management**, 4, 194–198.
- WHITE, P. C. L., ve LOVETT, J. C.: 1999 Public Preferences And Willingness-To-Pay For Nature Conservation In The North York Moors National Park, UK. **Journal Of Environmental Management**, 55(1), 1-13.
- WHITEHEAD, J. C., ve FINNEY, S. S.: 2003 Willingness To Pay For Submerged Maritime Cultural Resources. **Journal of Cultural Economics**, 27(3-4), 231-240.
- WHITTINGTON, D., BRISCOE, J., MU, X. M., ve BARRON, W.: 1990 Estimating The Willingness To Pay For Water Services in Developing Countries: A Case Study Of The Use of Contingent Valuation Surveys in Southern

- Haiti. **Economic Development and Cultural Change**, 38(2), 293-311.
- WHITTINGTON, D., LAURIA, D. T., HOUSEHOLD DEMAND FOR IMPROVED SANITATION SERVICES IN KUMASI, GHANA: A CONTINGENT VALUATION STUDY. **Water Resources Research**, 29(6), 1539-60.
- WRIGHT, A. M., CHOE, K., HUGHES, J. A., ve SWARNA, V.: 1993
- WILLIAMS, D. R., VOGT, C. A., ve VITTERSØ, J.: 1999
- WILSON, L. A.: 2019
- WILSON, S., FESENMAIER, D. R., Factors For Success In Rural Tourism Development. **Journal of Travel Research**, 40(2), 132-138.
- FESENMAIER, J., ve VAN ES, J. C.: 2001
- WITHEY, L.: 1997
- YAZICI, D.A.: 2018
- “Quantitative Research”**, (Ed: P. Liamputtong), Handbook Of Research Methods In Health Social Sciences, Singapore: Springer Nature, 27-50.
- Grand Tours and Cook’s Tours: A History of Leisure Travel, 1750 to 1915**. London: Aurum.
- Büyükşehir Belediyelerinin Alternatif Gelir Potansiyelleri:

- İstanbul Büyükşehir Belediyesi
Üzerine Bir İnceleme, Hacettepe
Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı,
Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- YAZICIOĞLU, Y. ve ERDOĞAN, S.: 2014 **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, (4.Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- YERELİ, A. B., ve ATA, A. Y.: 2011 Vergi Adaletine Ulaşma Yöntemleri Çerçevesinde Fayda İlkesinin Teorik Açından Değerlendirilmesi. **Maliye Dergisi**, 161, 21-32.
- YILDIRIM, C.: 2005 Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisindeki Yeri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Bolu
- YILDIRIM, Ö. G. B. I., YILDIRIM, Ö. G. F., ve GÜLMEZ, M.: 2017 Türkiye’de Enflasyon ve Turizm Gelirleri İlişkisi Üzerine Ekonometrik Bir Analiz. **Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 3(1), 69-81.
- YILDIZ, F., ve SANDALCI, U.: 2016 Vergilerin Özel Tüketim Harcamaları Üzerindeki Etkisine Yönelik Bir Uygulama: OECD Ülkeleri Örneği. **İnsan ve**

- Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 5(7), 1916-1932.
- Kayıt Dışı Ekonomi ve Çözüm Yolları. **İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası.**
- Turizm Ekonomik Etkileri**, F. Özkök (Edt.) içinde, *Turizm Ekonomisi*, (S. 157-192), Edirne: Paradigma Akademi
- The Physiology of Moral Sentiments. *Journal of Economic Behavior & Organization* 77: 53-65.
- Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisine Reel ve Moneter Etkileri. **Akademik İncelemeler Dergisi (AID)**, 5(1), 102-126.
- The Research on Influence of Tourism Economy and Environment Based on Environmental Taxation. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 252, No. 4, p. 042056). IOP Publishing.
- Zakon O Spodbujanju Razvoja Turizma** (ZSRT),
- YILMAZ, G. A.: 2006
- YILMAZ, G.Ö. ve GİRĞİN, G.K.: 2015
- ZAK, P. J.: 2011
- ZENGİN, B.: 2010
- Zou, L.: (2019)
- ZSRT.: 2004

ZTNET.: 2020

https://www.uradni-list.si/_pdf/2004/Ur/u2004002.pdf, (Erişim Tarihi, 06.08.2019)

<https://www.ztnet.ch/de/Hotel/TaxenReglemente/Kurtaxen-1>
(Erişim Tarihi, 06.01.2020)

EK

TOURIST TAX

Tourist tax is a special and generally regional tax type that is paid to the accommodation establishment during the departure from the tourists who make temporary stay at fixed or valued basis (e.g. per cent) per night and is also referred to as city tax, hotel tax, accommodation tax, bed tax.

In order to improve recreation areas, meet public services, and eliminate the negative consequences occurring in the environment due to the large number of visitors, today, many European Union countries such as Spain, Italy, Germany and the Netherlands take extra taxes under the names of tourist tax, city tax, and accommodation tax from foreign visitors visiting their countries for touristic purposes only. The legal basis for the implementation of the tourist tax in EU member states is the Council Directive 2006/112/EC, which also includes amendments (282/2011) in the application of Value Added Tax (VAT) (Official Journal of European Union, 2011).

Dear Participant,

The purpose of this study is to measure your willingness to pay tourist tax. Your answers to the questions in the survey will be kept confidential and will be used for scientific purposes.

This questionnaire consists of two parts. The first part of the questions prepared to obtain demographic information; The second part consists of the questions prepared to determine your views and opinions about the willingness to pay tourist tax.

Thank you in advance for your interest and assistance.

1. Gender	Female ()	Male ()			
2. Marital status	Married ()	Single ()			
3. If you are married, how many children do you have	0	1	2	3	+4
4. Age	18-24 ()	25-30 ()	31-40 ()	41-50 ()	+50 ()
5. Graduation status	Primary School ()	High School ()	Undergraduate ()	Postgraduate ()	Other...
6. Occupation	Employed ()	Unemployed ()			

7. Net monthly income	0 – 999 \$ ()	1000-1999\$ ()	2000-2999 \$ ()	3000-3999\$ ()	+ 4000 \$ ()
8. Which country do you live?					
9. Are you traveling independently or as a part of a group?	☐ Independently ☐ Group				
10. How many times your been in Istanbul including your current trip?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ +5
11. What is your main motivation for your trip to İstanbul?	Travel, Entertainment and Recreation ()	Cultural and Artistic Activities ()	Health and Medical ()	Business/ Congress ()	Others... ...
12. Where do you stay for your trip? ☐ 1 Star Hotel ☐ 4 Star Hotel ☐ Private House ☐ 2 Star Hotel ☐ 5 Star Hotel ☐ Rental House ☐ Others..... ☐ 3 Star Hotel ☐ Pension ☐ Friend, Relative House					
13. How many nights will you stay in Istanbul? ☐ 1 ☐ 4 ☐ 7+ ☐ 2 ☐ 5 ☐ 3 ☐ 6					
14. How many countries do you usually visit per year? ☐ 1 ☐ 4 ☐ 2 ☐ 5 ☐ 3 ☐ 6+					
15. What is the total travel cost for this trip? \$					
16. How much increase in your total travel cost would not change your decision to make this Istanbul trip? ☐ 0% ☐ 10% ☐ 20% ☐ 30% ☐ 40% ☐ 50% ☐ 60% ☐ 70% ☐ 80% ☐ 90% ☐ 100%					
17. What is the average per night room rate you are paying the hotel? \$					

18. How familiar aware are you of the concept of a ‘tourist tax’? ☐ Not aware – never heard of it ☐ Unsure ☐ Quite aware – know a little about it ☐ Very aware – know a lot about it									
19. Did you pay tourist tax on your trips abroad? ☐ Yes ☐ No									
20. If you start to charge tourist tax in Istanbul, would you visit Istanbul again or recommend to your friends? ☐ Yes ☐ No									
THE FOLLOWING 19-24 QUESTIONS WILL BE ANSWERED INDEPENDENTLY OF EACH OTHER. (IF YOUR ANSWER IS NO, MARK 0 (\$). IF YES, MARK THE HIGHEST AMOUNT YOU WANT TO PAY.)									
21. Would you be willing to pay a tourist tax as part of your hotel stay in Istanbul?									
0(\$)	0.25(\$)	0.50(\$)	0.75(\$)	1(\$)	1.25(\$)	1.50(\$)	1.75(\$)	2(\$)	2.25(\$)
2.50(\$)	2.75(\$)	3(\$)	3.25(\$)	3.50(\$)	3.75(\$)	4(\$)	4.25(\$)	4.50(\$)	4.75(\$)
5(\$)	5.25(\$)	5.50(\$)	5.75(\$)	6(\$)	6.25(\$)	6.50(\$)	6.75(\$)	7(\$)	
22. Would you be willing to pay a tourist tax that will be used to finance cultural events (exhibitions, concerts, performances, festivals and fairs, etc.) in Istanbul in order to enhance tourist experiences?									
0(\$)	0.25(\$)	0.50(\$)	0.75(\$)	1(\$)	1.25(\$)	1.50(\$)	1.75(\$)	2(\$)	2.25(\$)
2.50(\$)	2.75(\$)	3(\$)	3.25(\$)	3.50(\$)	3.75(\$)	4(\$)	4.25(\$)	4.50(\$)	4.75(\$)
5(\$)	5.25(\$)	5.50(\$)	5.75(\$)	6(\$)	6.25(\$)	6.50(\$)	6.75(\$)	7(\$)	
23. Would you be willing to pay a tourist tax that will be used in projects aiming to protect the cultural heritage in Istanbul?									
0(\$)	0.25(\$)	0.50(\$)	0.75(\$)	1(\$)	1.25(\$)	1.50(\$)	1.75(\$)	2(\$)	2.25(\$)

2.50(\$)	2.75(\$)	3(\$)	3.25(\$)	3.50(\$)	3.75(\$)	4(\$)	4.25(\$)	4.50(\$)	4.75(\$)	
5(\$)	5.25(\$)	5.50(\$)	5.75(\$)	6(\$)	6.25(\$)	6.50(\$)	6.75(\$)	7(\$)		

24. Would you be willing to pay a tourist tax that will be used in projects aiming to protect the environment and biodiversity in Istanbul and to ensure sustainability (prevention of water and air pollution, protection of wild-life, transfer of natural resources, etc.)?

0(\$)	0.25(\$)	0.50(\$)	0.75(\$)	1(\$)	1.25(\$)	1.50(\$)	1.75(\$)	2(\$)	2.25(\$)	
2.50(\$)	2.75(\$)	3(\$)	3.25(\$)	3.50(\$)	3.75(\$)	4(\$)	4.25(\$)	4.50(\$)	4.75(\$)	
5(\$)	5.25(\$)	5.50(\$)	5.75(\$)	6(\$)	6.25(\$)	6.50(\$)	6.75(\$)	7(\$)		

25. Would you be willing to pay a tourist tax for projects aiming to improve tourism services in Istanbul (guided tours at discount prices, free public transport services, discount tickets for museums, exhibitions and parks, etc.)?

0(\$)	0.25(\$)	0.50(\$)	0.75(\$)	1(\$)	1.25(\$)	1.50(\$)	1.75(\$)	2(\$)	2.25(\$)	
2.50(\$)	2.75(\$)	3(\$)	3.25(\$)	3.50(\$)	3.75(\$)	4(\$)	4.25(\$)	4.50(\$)	4.75(\$)	
5(\$)	5.25(\$)	5.50(\$)	5.75(\$)	6(\$)	6.25(\$)	6.50(\$)	6.75(\$)	7(\$)		

26. Would you be willing to pay tourist tax for projects aiming to create jobs for local people in Istanbul, improve their foreign language skills, better manage refugees and beggars, and help the poor?

0(\$)	0.25(\$)	0.50(\$)	0.75(\$)	1(\$)	1.25(\$)	1.50(\$)	1.75(\$)	2(\$)	2.25(\$)	
2.50(\$)	2.75(\$)	3(\$)	3.25(\$)	3.50(\$)	3.75(\$)	4(\$)	4.25(\$)	4.50(\$)	4.75(\$)	
5(\$)	5.25(\$)	5.50(\$)	5.75(\$)	6(\$)	6.25(\$)	6.50(\$)	6.75(\$)	7(\$)		

21. 22. 23. 24. 25. 26. If you answered no (0) to any of the questions, please state the reason.

Q NO	QUESTIONS	Strongly Disagree	Disagree	Undecided	Agree	Strongly Agree
1.	I do not believe that the money collected will be spent on tourism.					
2.	Istanbul is an expensive city.					
3.	I don't think I have enough financial power to pay tourist tax.					
4.	The government should support investments.					
5.	The benefits are too distant/I don't care for future generations.					

In this section, several questions were given to learn your views about your willingness to pay tourist tax. Please answer these questions in your own opinion; **1-Strongly Disagree, 2-Disagree, 3-Undecided, 4-Agree, 5-Strongly Agree**, answer one of the options by placing a tick (X).

Q NO	QUESTIONS	Strongly Disagree	Disagree	Undecided	Agree	Strongly Agree
1.	Visiting İstanbul was reasonably priced					
2.	Visiting İstanbul was economical					
3.	Compared to the travel expenses, I got reasonable quality from visiting İstanbul					
4.	Compared to other tourism destinations, İstanbul is a good value for the money					
5.	Visiting İstanbul was a good quality tourism product					
6.	While visiting İstanbul I received good service					
7.	The choice to visit İstanbul was the right decision					
8.	I obtained good results from visiting İstanbul					
9.	Overall, visiting İstanbul is valuable and worth it					
10.	The value of visiting İstanbul was more than what I expected					
11.	İstanbul is a place where I want to travel					
12.	Visiting İstanbul gave me pleasure					
13.	Visiting İstanbul made me feel better					
14.	After visiting İstanbul, my image of İstanbul was improved					

15.	İstanbul is a destination that I enjoy					
Q NO	QUESTIONS	Not at all Satisfied	Partly	Neutral	More	Very Satisfied
1.	Overall satisfaction with İstanbul trip					
2.	Satisfaction with İstanbul trip when compared with my expectation					
3.	Satisfaction with İstanbul trip when considering my invested time and effort					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Unvanı-Adı Soyadı

Öğr. Gör. Levent Selman GÖKTAŞ

E-Posta Adresi:

leventselmangoktas@gmail.com

leventselmangoktas@harran.edu.tr

Öğrenim Bilgileri

Doktora

İstanbul Üniversitesi

2016-2020:

Sosyal Bilimler Enstitüsü/Turizm İşletmeciliği (DR)

Yüksek Lisans

Selçuk Üniversitesi

2013-2016:

Sosyal Bilimler Enstitüsü/Turizm İşletmeciliği (YL)

Lisans

Mustafa Kemal Üniversitesi

2008-2013:

Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu/
Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü

Görevler

Öğretim Görevlisi

Harran Üniversitesi/ Seyahat- Turizm ve Eğlence
Hizmetleri Bölümü/ Turist Rehberliği Programı

2018- 202.: